

ჩვენი მწერლობა

გამოდის თვეში ორჯერ პარასკეობით

ფასი 1,50 ლარი

29 აპრილი 2011

№9(139)

1516
2011

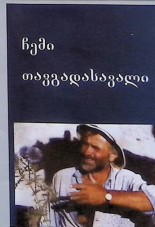
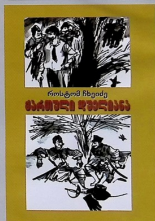
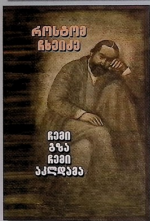
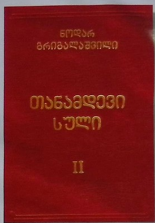
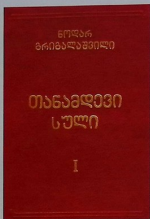
დედის ლოცვა

კახა მანჯავიძის ლექსები
რეზენ დარიოს ნოქლეები
საბოლოო უდიკაციის ფიასკო
მ. ხსიერებას გენაურობანი
ახალი მართა ახალი თვალით
უმბერტო ეკო პრესის შესახებ
თერეზ ჩნეიძის ახალი ესთეტიკა
სოთხშესხმული გამონათქვამები
ბვიად გამსახურდიას რუსთველოლოგიური

წიგნის თარო

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
ცენტრი

შინაარსი

გარდამოწმებული სახელადი	2	პაატა ჩხეიძე ახალი მართა
მასწავლებელი-ინტერპრეტი	4	ნათია გიორგაძე „პითაგორას თავენი“ (მოამზადა ნატა ვარადაძე)
პროზა	5	ირაკლი სამსონაძე მცხეთური პური
პოეზია	16	კახა მანჯავიძე თქვენი პოეტები! და სხვა ლექსები
უსწავლის სერვიაჟი	18	ზურაბ მარშანია უმგებლო პირი პრინსის შინაგან
პოეზია-სიმღერა	22	ემზარ კვიციანიშვილი მხსნიერების უცნაურადი
გამოსწავრა	25	ქეთევან ტომარაძე ახირაბული კაცის ფინასკო (დამიტრი უჩანეიშვილის პიესა „ველის ცხოვრება“)
თარგმანი სიხელადი	26	მანანა ტურიაშვილი შემგარბუნება თეატრის საწყისებთან
სხვა რამესი	28	ლია კარიჭაშვილი ზენიდ გმსახურადიან რუსთველოლოგიური ღვაწლი
წოდება და წლები	30	როსტომ ჩხეიძე და შამისა მე ვარ იმადი (ბონაპარტისტული ჩანაწერები)
პოეზიის პერიოდინა	39	ცირა ბარბაქაძე „ლექსი კი მსოფლო მე მეკათენი“
კრიტიკა	40	ელიზბარ ჯაფელიძე „ეს მე მახლავარ ველური და მხარა გულანი“
რამორბატი	47	ანა ბერძენიშვილი შიქინსონი (წარდგინება როსტომ ჩხეიძის ბიოგრაფიული რომანისა მიხაკო წერეთელზე)
ღმარობი	51	ნინო საბაშვილი „ღადის ღმრება“
ახალაზრდებო. ან კი თვენი	54	ვიკა შვანაძე სპურა და სხვა ლექსები
ღმირაბურული სერვიაჟი	56	ნინო დეკანოიძე რბ მამა-პაპით გოგოდგამს
ახალი თარგმანი	57	რუბენ დარიო მირი ნოველა
ღმირის ფარდობადი	60	გურამ გოგიაშვილი ფრთაშესმული გამონათქვამები
მოსიკა	63	პაღმის რტო, სარცხელო რტოო

2/3

ორკერძული ჟურნალი
დამფუძნებელი „ილიონი“
მისამართი: თბილისი,
ჩუბინაშვილის №41
რედაქცია - (995 32) 96_20_62
რეკლამა - (995 93) 65_93_68
გავრცელება - (995 77) 11_24_30
ფაქსი: (995 32) 96_20_62
E_mail: info@mtserioba.ge

გამომცემი სახელადი "მთაწერე" PRINTED BY "MTHCA TERY" PRINT HOUSE
სამარაბული, შაბურია, ანაბერიძის 17 TBILISI, GEORGIA, 17 SHABURIDZE STREET
საქონელი - 995 32 96 20 62 TELEPHONE - 995 32 96 20 62

მთავარი რედაქტორი - როსტომ ჩხეიძე
პროზის რედაქტორი - ივანე ამირხანაშვილი
პოეზიის რედაქტორი - მაკა ჯოხაძე
კრიტიკოსა და თარგმანის რედაქტორი - თამაზ ნატროშვილი
მხატვრული რედაქტორი - კარლო ფაჩულია დიზაინერი - მალხაზ იაშვილი
სტილისტ-კორექტორი - ნინო დეკანოიძე დაკაბადონება - თენგიზ რომიტაშვილი
ოპერატორი - თამარ ჩიხლაძე სარეკლამო მენეჯერი - ეკა ბუჯიაშვილი
გაერცელების სამსახური - ლევან კიკნაძე
გარეკანზე: ლია კარიჭაშვილი
ზაბუა ალუდარის ფოტოგრაფი

„ჩვენი მწერლობის“ შომდვენო ნომერი გამოვა 13 მაისს

პაატა ჩხეიძე

ახალი მართა

სეკულარული საქმიანობაში ჩაბმულებს და პოლიტიკოსთა თუ ფსევდოქრისტიანულ ზედამიწიულ დისკურსების გაცენაში მოქცეულებს ხშირად გამოგვრჩება ხოლმე თანამედროვე ქართველ მოაზროვნეთა, ღრმა და შთამბეჭდავი ანალიზი ჩვენს ყოფისა თუ მარადიული ძირებულებებისა და სიხარულით ივსები, თუ არ გამოგვრჩა, ძველსა და ხელახლა ორიგინალურად დანახულ სიმძრწეს ენაირები და სხვაათვის გაზარების სურვილი გიპყრობს.

ზურაბ კინკაძის ჩანაწერები „სიტყვითა და საქმითა“ („24 საათი“) სწორედ ასეთი ღრმსუსხანაშივეა ქმნილებია. აი, თუნდაც მინიატურა „მარიამისა და მართას“ შესახებ. „სეკულარულ საქმიანობაში ჩართული მოფუსფუსე მართა სავედურობა მარიამს, რომელიც ამ საქმიანობაგ თავის სულად, იესოს სამსახურში ჩამდგარი, მის ფერხითივად და უსწინდა მას. იესოს პასუხი „მართა, მართა! შენ ბევრ რამეზე უსწრებ და წესხარ, საქართველო ერთია. მარიამმა უკეთესი წილი აიჩრია, რომელიც არ ნაერთმევა მას“ (ლუკა, 10:41-42).

მარიამისა და მართას, როგორც საკრალურისა და სეკულარულის, დაპირისპირება ერთ-ერთი უმთავრესი საკითხია თანამედროვეობისა. ბატონი ზურაბისა არ იყოს, დღეს მართა იმის ნაცვლად, რომ დაჩრქვს საკრალურის დღეში და ემსახუროს მას, „კატასტროფულად ამრავლებს ამაო ფუსფუსს, რადგან იზრდება სტუდენტობა, მრავლება წუთი-სოფლის სიღრმეა რიცხვი... ფუსფუსი მისი ბედისივად, სხვათადაც მას არ ძალუცს მოიქცეს.“ ამრიგად, რადიკალურად იცვლება ქრისტიანული მოძღვრება, თავდაყირა დგება; იმის ნაცვლად, რომ მართა ემსახუროს მარიამს (ქრისტეს ეკლესიას), მისი ბატონი ხდება; „მართას ზედამირ მარიამის სიღრმეზეა გაბატონებული“. მართასათვის ტუმბარიტების კრიტიკოები ხდება წარმატება, ხოლო თვით ტუმბარიტების ცნებას ენაცვლება სარგებლიანობა. მართამ დაამკვიდრა რაოდენობრიობის პრიორიტეტი თვისობრიობაზე და ადამიანს აღარ იზიდავს სიღრმეში წვდომა, იგი ესწრაფვის დაეგმვასა და გათლას.

შემდგომ ბატონი ზურაბი საგულსსმომ მსჯელობს ქრისტიანობის დამოკიდებულებაზე მონობის მიმართ და თავისუფლების ფენომენზე ქრისტიანულ რელიგიაში. „თავისუფლების მთელი დოქტრინა მდგომარეობს ქრისტეს, „სიკვიდილისა ამბორ-გუნეღელის“ მისიაში, რომ გაათავისუფლოს ისინი, ვინც საკვიდლის შიშით მთელი სიცოცხლე მოწონაში იყენენ“ (ებრ. 2:15).

თავისუფლების საერო, ტრადიციონალისტური არსი გულსსმომს განსაზღვრული ტრადიციის, რელიგიის, ადამიანსა და წესრიგის ჩარჩოში ცხოვრებას.

თავისუფლება ლიბერალისათვის არჩევანის თავისუფლებაა, — იცხოვრე ისე როგორც გნებავს, გერქვას რაც გნებავს, ინამე რაც გნებავს, ოღონდ ზელსუფლებს მიერ დადგენილი კანონები ნუ დაარღვევ და სხვას ნუ შეეხები.

ახე ცხოვრებას დღეს ახალი მართა და, ამავე დროს, იგი აღარ ემსახურება, იგი მართავს, იგი მმრჩანებლობს.

ამ მსჯელობამ გამახსენა ერთი — ჩვენში ნაკლებად ცნობილი — ავტორი და მისი ნიღმი.

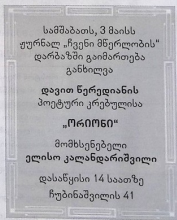
ჯეიმზ ბარნეტი (1905-1987), მეოცე საუკუნის ერთ-ერთი ნინასწარმეტყველად ნოდებელი, პოლიტიკური მოაზროვნე გახლდათ. ნინასწარმეტყველური გამოდგა მისი ნიღმი „მენეჯერული რევოლუცია“, რაც 1941 წელს გამოიცა. ამ ნიღმა არა მხოლოდ მოშავალი განჭვრტა, არამედ სხვა „სორსმხედველებზეც“ მოახდინა გავლენა და მათ შორის ფორეც ორუელზეც.

მეოცე საუკუნის ოცდაათიან წლებში ჯეიმზ ბარნეტში შემარტებელ აქტივისტი და ამერიკელი ტროცკისტების ლიდერი გახლდათ. მოკვიანებით მარჯვნივ გადაუხვია და კონსერვატორი გახდა. მისი ნიღმი არც მარქსიზმის მიუღებაა, არც ტროცკისტული პროპაგანდა, და არც კონსერვატული მსოფლმხედველობის გამოსარჩლება, არამედ ერთ-ერთი ყველაზე იმიტეტური განჭვრტაა იმისა, რასაც მაშინ გერ ზედადგენენ და დღეს უკვე აპკარა.

„მენეჯერული რევოლუცია“ მუდგელობა მსოფლიო კაპიტალიზმის ეტაპების ანალიზისა და მოშავლის განჭვრტესა. ბარნეტში კაპიტალიზმისათვის მოშავალში სამი შესაძლო ვარიანტი განიხილება: 1. კაპიტალიზმი სოციალურად და ეკონომიკური ორგანიზაციის მარადიული ფორმაა. 2. კაპიტალიზმი დროებითი ფორმაა, რაც დაშლება და შეიცვლება სოციალიზმით. 3. კაპიტალიზმი შეიცვლება საზოგადოების რაღაც არსოციალისტურ ფორმით.

ბარნეტში ფიქრობდა, რომ რაკი კაპიტალიზმს დასაწყისი აქვს, მაშ დასასრულიც უნდა ჰქონდეს. იგი საერთო ნიშნებს ხედავდა ნაციტური გერმანიის, სტალინისტური კომუნისმის, რუხველტის „ახალი გარეგნის“ საზოგადოებრივ-ეკონომიკურ ფორმებს შორის და გამოარჩევდა ახალ კლასს, რაც პირველი მსოფლიო ომის მერე იწყებს გამარჯვებასა და განმტკიცებას; ახალ კლასს „მენეჯერთა კლასი“ ეწოდება. მენეჯერები იკავებენ გაბატონებულ სოციალურ მდგომარეობას, იბეჭენ გავლენას და ძალაუფლებას. მფლობელობა უკვე აღარ ნიშნავს მართავს; მესაკუთრე და საკუთრება იყრტები და შოღის ახალი ხალხი, ვინც ხელში იღებს მართვის სადავეებს. საკუთრება, კერძო იყნება, კორპორაციული თუ სახელმწიფო; უკვე აღარ არის მესაკუთრის ხელში; მას მართავს მმართველი ელიტა — ერთი მხრივ, მენეჯერები და ალბასრულები და მეორე მხრივ, ზიურაკრატები და ფუნქციონერები.

ფრანკლინ დელანო რუხველტის „ახალი გარეგნის“ არსში წედომამ ჯეიმზ ბარნეტში იმ აზრამდე მიიყვანა, რომ ამერიკული კაპიტალიზმი მენეჯერიზმისაკენ მიემართება.

„ახალმა გარიგებამ“ ამერიკას და მსოფლიოს მოუტანა სისტემატიზებული მენეჯერული იდეოლოგია: სახელმწიფო — ნაცვლად ინდივიდისა, დავაგება — ნაცვლად კერძო წამყვანებისა, სამუშაო — ნაცვლად შესაძლებლობისა, უსაფრთხოება — ნაცვლად ინიციატივისა, „ადამიანის უფლებები“ — ნაცვლად „საკუთრების უფლებისა“. და რაღა გასაკვირია თუ ძირი გამოითხარა ძველ, ტრადიციულ ურთიერთობებს და მასები სიხარულით შეეცებნენ მენეჯერულ სოციალურ სტრუქტურას. მენეჯერული სოციალური სტრუქტურის, როგორც ცენტრალიზებული საზოგადოებრივი წყობის, უმთავრესი მხარდაჭერი სახელმწიფო და ხელისუფლება, მაგრამ მცირე კრიკ არავის არაფერში არგია, ფუნქციონირებს დიდ სახელმწიფოებებს, რომლებიც ევროპის, აზიისა და ამერიკის მსხვილი ინდუსტრიული ცენტრების გარშემო იკრებიან. მენეჯერის ნამუშევარი სხვადასხვა არიან მსხვილი მულტინაციონალური კომპანიები, დავისში რომ იკრებიან და მსოფლიო ნურსივზე მსჯელობენ.

მენეჯერის სეკულარული საზოგადოების პოლიტიკურ-ეკონომიკური იდეოლოგიაა. ეს არის ახალი მართას სამყოფელი.

„ვინ უფრო თავისუფალია — მონა, რომელიც უწყობანოდ დგებს თავს ქრისტეს ქემპარტიტისათვის თუ ბატონი, რომელიც გაურბის დამსახურებულ სასჯელს?“

იკითხავს ბატონი ზურაბი: და მეც მიჩნდება მსგავსი შეკითხვა:

ვინ უფრო თავისუფალია — მცირე კრიკ, რომელიც ქრისტეს ევდრება იხსნას და შეუწარმუნოს თვითმყოფადობა, თუ სახედაკარგული ზესახელმწიფო ან მულტინაციონალური კომპანია, ბაბილონის გოდოს რომ ამეხნეს?

ქრისტეს ევდრება შორწმუნე ადამიანი, ვინც ამ რწმენაში ცხოვრობს და რწმენით ინარჩუნებს სახეს, თვითმყოფადობას. რა გმართება რწმენდაკარგულ, ამ რწმენის უარყოფელ ადამიანს, ანუ ახალ მართას? ამაზე ბატონი ზურაბი გვაპასუხობს ჩანაწერში გოდოდან ბრუნის შესახებ: „დედამიანს მიანიჭ ბრუნავს, თუნდაც მთელი ქვეყანა უარყოფდეს ამ ქემპარტიტებს, მაგრამ ქრისტეს უარყოფით შორწმუნე ნიადაგი ეძლევა ფეხქვეშ. ის გაცანატიერებულა“.

ამის შემდეგ, იცე, კიდევ ერთი შეკითხვაა დასმული: „კითხავთ, რა არის ბოროტის მოქმედების ყველაზე ცუდი შედეგი, პასუხად ითქვა: როცა ადამიანს დავინყებუი აქვს თავისი უფლისწულობა. „უფლისწულობაში“ სულიერ-ინტელექტუალური თავისუფლება და ბუნებითი მოწინააღმდეგე ვიგდისისმით“.

„უფლისწულობას“ კონსერვატორი მოაზროვნეები ბუნებით არისტოკრატის უსურვედენ და „ბუნებით“ ამატებენ, რათა არისტოკრატია მემკვიდრეობითი ნიშნისაგან

გათავისუფლონ. ბუნებითი არისტოკრატის გამოკვეთა მამინ გახდა საჭირო, როცა ქვეყანას რევოლუციონისაგან მოტანილი კიდევ ერთი საფრთხე დემუტურა — ეგალიტარისმი ანუ თანასწორობა.

„ამ ე. გარდამავალ, ღრეგებებათა დაქინებისა თუ ქრობის ხანაში, როცა ახალ-ახალი „დემოკრატიული“ კერპები იბიდაბა და საზოგადოებაც მზად არს უქმოს მათ სამკველი, რამდენი აღმოჩნდება ჩვენს შორის ისეთი, ვინც დაუნებებლად ამბობს უარს კეთილდღეობაზე, პატივზე, თანამდებობაზე?“ კითხულობს ბატონი ზურაბი და პასუხი ცხადია — თითებზე ჩამოსაფლენი, და სწორედ ისინი არიან ბუნებითი არისტოკრატნი.

დაბოლოს, მართლაც უმწვეველი და უძველესი საკითხი, საკითხი საბედისწერო დაპირისპირებისა; „დაპირისპირება ტოტალიტარისმსა და დემოკრატის შორის ადამიანისა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთობაზეა გადატვიხილი. ტოტალიტარისმს მიზნად აქვს სახელმწიფოს ტოტალური გაბატონება ადამიანის პიროვნებაზე; განიხილავს მას როგორც ერთიანი მასის ნაწილს. და ნაწილად, როგორც უმცირესს, უნდა ემორჩილებოდეს მთელს. პიროვნება ეადრებულა დათმოს თავისი იდენტობა მთელის სასარგებლოდ.“

ამ პასაჟში ერთი სიტყვა მეხამეება — „დემოკრატია“; ვარძევიდი „კონსტიტუცია“ ყოფილიყო, მაგრამ ეს ტერმინოლოგიური დავა, ამიტომ დავითანხმები და დავდენ, პო, ასე იყო აქამდე, ვიდრე სახელმწიფო და ადამიანი იდგა ერთმანეთის გვერდით და პირისპირ. ახლა (ახალი მართას ეპოქაში) ზესახელმწიფოებრივი გაერთიანებანი და მულტინაციონალური კომპანიები უპირევენ გასრესას ადამიანს და საბრლო კაცი სრულიად უსუსური დგას გლობალური ცენტრალიზაციისა და ინტეგრაციის წინაშე.

შილოდ ერთი კაცი გამომჩნდა ჩვენში, ნერს ბატონი ზურაბი: „ჩვენს XIX საუკუნეში ერთადერთი ვაჟა-ფშაველა იყო, რომელმაც გაიარა ან პრობლემის სიმწვევე და პიროვნების მხარი დაიჭირა ტოტალიტარული თვისი წინააღმდეგ, მისი თემი ხომ ტოტალიტარისმის პარადიგმა.“

დაიხ, ასეა თუ თქმ შილოდ სახელმწიფოს მატერიალურ ჩანასახად აღვიქვამთ, მაგრამ თუ თქმს ზეობრივ ღირებულებადა და იდეალურ კონსტიტუციად გაიარებთ, მაშინ გამოდის, რომ ვაჟა უკიდურესად გამატრიალურებულ და გადაგვირებულ ფსევდოთემს უპირისპირება. ვფიქრობ, ასე ხედავენ ვაჟა-ფშაველად და აღუქვანდრე ყაზბეგიც.

საკვირისია, მეტეს აღარ გადმოვიწერო ბატონ ზურაბს კიკნაძის ნააზრევადან, შილოდ მაღალბას მოგახსენებ „სიტყვითა და საქმითს“ გამო და იმისთვისაც, რომ ღრმე ნიადაგულებით მოითვდეს ზედპირული აზრის გამოთქმის საშუალება მომცა.

ვერწერი იესო ქრისტე მართასა და პარიამათან

1987

ნათია გიორგაძე

„პითარცა თაპი შენი“

— თქვენი აზრით, რა არის უკიდურესი გაჭირვებულ მდგომარეობა?

— ადამიანის უღმრთოდ დარჩენა.
— სად ისურვებდით ცხოვრებას?
— სამუდამოდ — სამოთხეში, ისე — ყველგან, სადაც თვალი და ხელი მიმიწვდებოდა (საოცრად მოხეტიალე ვარ).

— რა არის უშაღლესი ბედნიერება?
— ბედნიერებისთვის საკუთარი თავის დაკარგვა.
— თქვენი საყვარელი ლიტერატურული პერსონაჟები?

— კარლსონი (ასტრიდ ლინდგრენის „სახურავის ბინადარი კარლსონი“), შვეიკი (იაროსლავ პაშუკი „ყოჩაღი ჯარისკაცი შვეიკი“), იოჰან ნილსენ ნაგელი (კნუტ ჰამსუნი „მისტერები“), ლეოპოლდ ბლუმი (ჯეიმზ ჯოისი „ულისე“).

— თქვენი საყვარელი ისტორიული პერსონაჟები?

— პრომეთე — ოლიმპოზე ასვლისთვის და გალილეო გალილეი, არისტოტელეს აზრებს რომ გაეცქია.

— თქვენი საყვარელი მხატვარი?
— სალვადორ დალი, დავით კაკაბაძე.
— თქვენი საყვარელი კომპოზიტორი?
— ბეთჰოვენი.
— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად მამაკაცში?

— ღირსეული გადაწყვეტილების მიღების უნარი.
— რომელ თვისებებს აფასებთ ყველაზე მეტად ქალში?
— საყვარელი მამაკაცისგან მიღებული გადამწყვეტილების განზარების უნარი.

— რომელი ადამიანური სათნოებაა თქვენთვის უფრო მთავარი?
— პატიება.

— თქვენი საყვარელი საქმიანობა?
— ფიქრი.

— თქვენთვის ნაცნობი რომელი ადამიანი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— არაფერი.
— თქვენი ხასიათის მთავარი თვისება?
— სიჯიუტე.
— რას აფასებთ ყველაზე მეტად მეგობრებში?
— იმას, რომ მე მიძღობენ.
— თქვენი მთავარი ნაკლი?
— ფტოქებადი ვარ, როგორც ვულკანი.
— თქვენი წარმოდგენა ბედნიერებაზე?
— ბუნდოვანია.

— რა იქნებოდა თქვენთვის ყველაზე დიდი უბედურება?

— იმის ფიქრი, რომ უბედური ვარ.

— როგორი გინდობდათ ყოფილიყავით?

— ზუსტად ასეთი.

— თქვენი საყვარელი ფერი?

— ლურჯი.

— ყვავილი, რომელიც ყველაზე მეტად გიყვართ?

— მზესუმზირა.

— თქვენი საყვარელი ფრინველი?

— გულწინილა.

— თქვენი საყვარელი მწერალი?

— აკუტაგავა, კნუტ ჰამსუნი, ბრეხტი, ბორხესი, მარკესი, მიხეილ ჯაფარიშვილი, დემნა შენგელაია...

— თქვენი საყვარელი პოეტები?

— რუსთაველი, ნიზამი, საადი, ფიონი, ვერლენი, აპოლინერი, მაიაკოვსკი, ხლეგნიკოვი, შექსპირი, ვაჟა-ფშაველა...

— საყვარელი ლიტერატურული გმირი ქალები?

— მათზე არ მიფიქრია.

— საყვარელი გმირები რეალურ ცხოვრებაში?

— ჩემი მშობლები და მიხეილ ქურდიანი.

— საყვარელი გმირი ქალი ისტორიაში?

— არ მყავს.

— საყვარელი სახელები?

— გიორგი, პეტრე, მარიამი და იოანე.

— რას გერჩობთ ყველაზე მეტად?

— სიყალბე.

— ისტორიული პიროვნება, რომელმაც თქვენი ზიზღი დამისახურა?

— ჯერ ამისთვის არაფერს გამიმეტებია.

— საომარი მოქმედება, თქვენი აზრით, ღირსი შედეგები ალტაცებისა?

— სახიფათო მდგომარეობა, დარტყმა: გოლ! არის! არის! არის!

— რეფორმა, რომელსაც თქვენ განსაკუთრებით უშაღლეს შეფასებას აძლევთ?

— ნოესგან აგებული კიდობანი.

— ნიჭი, რომელსაც გინდათ ფლობდეთ?

— წუთისოფლის დათმენის ნიჭი.

— როგორი გინდობდათ რომ მომკვდარიყავით?

— როგორიც დავიბადე.

— თქვენი სულიერი მდგომარეობა ამჟამად?

— ოდნავ მღელვარე.

— ქმედებანი, რომლებიც თქვენს შემწყნარებლობას იმსახურებენ?

— რაც ყურში გასაგონად და თვალში დასანახად ნებადართულია.

— თქვენი დევიზი?

— „გიყვარდეს მოყვასი შენი ვითარცა თავი შენი“.

ირაკლი სამსონაძე

მცხეთური პური

არა, რა შუამი იყო ფრანკთა მეფე, პაპისგან რომის იმპერატორად ხელდასმული კარლოს დიდი ბაგრატი მოდგმასთან? რა არ ვიცო! ანკი, თვითონ კონსტანტინე ბარათაშვილმა იცოდა, რას აღაპარაკებდა პატივმოყვარულმა? იქნებ მივსიგან იყო მართალი; იმის შიშმა, ტოლერანტობა არ გამლანძღო, მხოლოდმოხილი ქალი საეჭვო წარმომავლობის კაცს რად გააკოლო, ძალაუნებურად აქცია ბაგრატი გვარის მუხობედ. შო, მაგრამ რაღა კარლოს დიდს მიადავა? ვინ იცის, იქნებ ლახლო ბაგრატიც ესმა რომელიმე წვეულებაზე, თავისი პაპის, კარლო ბაგრატი სსენება და ვე ჩაებუდა თავში; ან, იქნებ, მოსწონდა ესე სახელი კარლოს დიდისა, ეწინშეუდებოდა კარლომობითაც და მეტადერე იმითაც, დიდი რომ შეერქვათ; ეფუძრა, ალბათ, მე ჩემსას ვიტყვი, ვინ ჩამეძიება, მიდი და არკვიე ათასი წლის წინ რა ხდებოდა ევროპაში.

უფრო ნეწინათ თითის გავგერა, თუ დასავლეთით, თუ სამხრეთით და აღმოსავლეთით, თუ კიდევ ჩრდილოეთით; სჭრის, რაც მთავარია... — იქნებ იმპიტობა უფროსი და სჭრის, რო დამოკიდებულნი ვიყავით ხშირად იმაზე თუ ამაზე. იქნებ კარგიც ავალია რამ, მაგრამ ცუდი მეტი მოყოლია იმ კარგს, რამეთუ მონის თვისება მტრინა, მემუდრებდა თითის შვერს; საითაც თითს იმერს, რომც არ იყოს, ადრე თუ გვიან ან ეკრმა ნამოქმედმა, ან მონათმფლობელი. შოდა, ისიც ვთქვათ, ვერც თვალდამრმაგებულად მებობზე კაცი როგორ ვაზნდიდა ბავშვს, მერმე იმასაც ჩაუფიქრდეთ, — გააზრდევინებდა კი ვინმე, როცა თავად ხელმწიფე-იმპერატორს გამოეცხადებინა პატარა კარლე თავის შვილობილად. არც ვინ უნდოდათ თუ არა, იმპერის პოლიტიკის ნაწილად ქვეყნიყო კარლე ბაგარი. ვინ შეარჩინადა?!

გამოზდა ხანი და თვითონ მთავარმართველმა მთაკითხა კონსტანტინე ბარათაშვილს.

თქვა მთავარმართველმა: — გილოცავთ, თავადო! ხელმწიფე-იმპერატორის განკარგულებით, კარლო ბაგარი პეტერბურგის შოდპრპორშიკთა სკოლაში ისწავლის. მერმუნეთ, ეს მხოლოდ რჩეულთა ხედვრია! პატარა კარლოს დიდი მომავალი ელის!.. და თითი შემართა მთავარმართველმა, ოდენ თქვა: — „დიდი!“ და წარბეიც ზეაენკობა, თვალეში კი სასოებით აუკიფდა.

და იქვართა ძალაუნებურად კონსტანტინე ბარათაშვილმა: — „კარლოს დიდიეთი დიდი!“ და თავადაც ზეაენკობა წარწნი, ხოლო თქვა: —

— გამაღობთ!
მთავარმართველმა თავის ადიუტანტს, პოლკოვნიკ ტრუეს დაავალა ბავშვის პეტერბურგში ჩაყვანა. ტრუე

ფრანგი იყო, ფრანგულის გარდა მხოლოდ რუსული ენა იცოდა. კონსტანტინე ბატონმა, გამოშვიდობებისა, ჩიქორთული რუსულით მიმართა კარლოს:

— აბა, შენ იცი, შვილო, შენს ცარც გვარს ლაიე არ მოსცხო! ქართულად, ალბათ, უფრო მარტკვად ეტყოდა: — გვარი არ შეარცხვინო, მაგრამ მაინც რუსულად გამოეშეშვიდა შვილობილს, და რაც მთავარია, ბავშვს კი არა, მთავარმართველის ადიუტანტს უცქერდა ამ დროს, ფიქრობდა კია: „რად ეუბნები ამის გასაცანად, რად?“ — და ნითლდებოდა თანაც.

შვიდი წლის შემდეგ უცნაური სენი შეყვარა თავად კონსტანტინეს. ენა გაულურჯდა, გაუსივდა; შირ-ყბაში ევლარ იტყვდა ენას; გახდა, გაილია, მხოლოდ შირ-ყბადა დარჩა ამ კაცისგან და დაფეთებულ თვალებზე; სხვა — ძვლი და ტყავი.

— ასეთ ავადყოფობას არსად გადაყვრილვარ და არც არასოდეს მსმენია რამე, — თქვა ექიმმა, — ყოველი შემთხვევისთვის, მღვდელი მოიყვანეთ!

მოიყვანეს მღვდელი, მაგრამ ბოლო აღსარებაც ვერ ჩააბარა, რამეთუ ვერ ლაპარაკობდა.

მოიკვალა მცხეთის მამულში.

გავიდა საკმაო დრო; მოფორიანებულ, ახმაურებულ თბილისში აღარც კონსტანტინე ბარათაშვილს ახსენებდა ვინმე, აღარც მის ქალიშვილს, კარლო ბაგარი ვილას ეხსოვებოდა, მაგრამ უფროად ხმა აღიარა, — ვილაც ბაგარი გამოიწვია, თუ ვინმეს შიში აქვს შამილს, იმ ბაგარისაო.

მეუროს სალონებში სალაპარაკო მივიტო. მამულს ბევრი სისხლი ემართა ქართველებსა, არც გასაკვირია, უშალ რომ გაიხსნა პატარა კარლო და გპრის მთავრადმღვდელც გაახვიოს. მერე ხმა მოვიდა, — დეფუტის ბაგარიო. ახლა ამაზე იეშვიშეს ერთხანს, თანდათან მიწწარდნენ, სხვა სალაპარაკო გაიჩინეს და, როცა ხელმეორედ ჩაცხრა ბაგარის სსენება, სწორედ მამის გამოწმინდა ცხენზე აზნებდებულნი, ილიანო მ სტეკამორილი, ულვაშადაცკეპილი კონიციერი, რომეტიც კონსტანტინე ბარათაშვილის თბილისურ სახლთან ჩამოქვითდა, ოდნავ შესაწმინვეი კოჭლომით აიარა კიბე და ეკორო მ ქალს ვინაზობასთან ერთად, ამ სახლზე უფლებაც განუცხადა:

— ბატონი ჩამომრძანებულა, ჩვენი ბატონი! — თქვა ეკონომმა ქალმა.

— ბატონი ჩამომრძანებულა, ჩვენი ბატონი! — თქვეს კონსტანტინე ჩამოაშვილის მცხეთის მამულში.

— გმირი ჩამომრძანდა, ომის გმირი, დაინიშნოს კარლო ბაგარი თბილისის გარნიზონის მეთაურად! — თქვა მთავარმართველმა.

დაინიშნა. მაიორმა ბაგარმა სახლის და მამულის მდგომარეობა მოკითხა; დასკენა რა, რომ მიშეშული მამული თბილისის სახლს ინახავდა, საერთო ჯამში კი მასთან ბევრი არაფერი მოდიოდა, ორივეს გაყიდვის გადაწყვეტილება მიიღო, გაყიდა კიდევ, დროებით სასტუმროს შეეგარა, ხოლო როცა დიდისა და პაპის საფლავი მოიხსნა, თქვა: —

— არ მრწინო, პაპა! არ მწინო, დედა! მამარქმს, ლასლო ბაგარსაც რომ უკონოდა ამ სახლსა და მამულში წილი, ხოლო თქვენს გვერდით საძვალე, იქნებ არც გამეყიდა. შექმნილ ვითარებაში ასე ვამჯობინე! თავის დამკვიდრება თავად მომინეს ამ ცისქვეშეთში, დავმკვიდრებდი კიდევ, აი, ნახათ!

* დასასრული. იხ. „ჩვენი მწერლობა“ №8

— კარგ სასიძოდ ითვლებოდა: ომში გამოვლილი, სახე-
 ლიანი კაცი შიამბეჭდავი გარეგნობით, ხვალ-ზევ პოლ-
 კოვნიკი და გენერალიც, ალბათ; ხელმწიფე-იმპერატო-
 რისგან შეიღობილად წოდებული, დედით ბარათაშვილი,
 ეგერერიცა ნაქები გვარის მატარებელი კონსტანტინე პა-
 ტრონიცა, სხვა რა — მარალია, ოდნავ კოვლობდა, თუ-
 რა ამასაც იხედნენ. არა, არ უნდა გასჭირვებოდა, მკო-
 ნებით, თუ სილამაზით და გვარისმეობრით გამოჩნეული
 ქალის მოქმენდა და დამკვიდრება. როგორც ჩანს, მართლაც
 გულით მონადირე იყო ამ საქმისა, რადგან ხშირ-ხშირად
 ჩნდებოდა სხვა და სხვა სალონებსა თუ წვეულებებზე-
 ბევრს არ ლაყბობდა, თუშცაღა ხვდებოდა, რომ შთაბეჭ-
 დილება მოახსენა და მასზე ლაყბობდნენ. ლაყბობდნენ
 რომელია, უკვე დაბეჭდითი ამტკიცებდნენ კიდევ, რომ
 რამდენადა ულამაზესი ასული ნუციკო და მაიორი ბაგა-
 რი, სადაცაა ნიშნობას გაამწმლდნენ. იქნებ ასეც მომზა-
 რიყო, ერთ ვარემოვას რომ არ შეეშალა ამისთვის ხელი.

ეკ ზარბოისი განკარგულებით ეკლესიიდან განკვეთი-
 ლი ვინმე მღვდელი დანიელი აქადაგებულყოფი იმანად.
 მთელ საქართველოში დაიხეტებოდა, სადაც ზალხმრავალ
 ადგილს ნახავდა, იქ მოირობამდა ფეხს, ყვავილედ ქცეული
 ანაფორის კალთაზე შემოინწყობდა ხელებს, მზისა და ქა-
 რისგან გამოშობარ სახეს ცას მიაყვებოდა, თვლებიდან
 გუგინი უქრებოდა თანდათან, მოწყვეტოდა ერთ დაღვლე-
 რნივას ესრე შედგომარე ქუჩასა თუ მოედანზე, რის სრუ-
 ლეგს გამოუკარეიდლებოდა გუგუთავან თვალინი, უცხო
 რას სიფიფრე გადაპოვავდა, ქადაგებებსაც მამინ გააანადა
 ხოლმე მოითქმასავით.

გიჟად იცნობდნენ; იქნებ იყო კიდევ გიჟი, ამქვეყნისა
 რომ იყო, ევო ტ ცხადია. ბავშვები აჭრისმულდებოდნენ
 დანიელის დახანვისთანავე, გარს შემოგრტობდნენ; ეს კი
 — ჩია, შუახნის კაცი, თითქოს ვერც აზნუნედა მათ; მოდი-
 ოდა, ჯეხს მზარაკუნებდა, შეპყრობილის ფეითანი მზე-
 რით მოიძიებდა ჩამოსაჯდომ ადგილს, იქით გაეჭქარებო-
 და ძალიან მიზანდასახული, ძალიან საქმეიანი, მის ირგე-
 ლოვ კი აცეცებულუ ბალულები:

— გიჟი დანიელა მოდის! გიჟი დანიელა აქადაგებუ-
 ლაო!

ბაზართან წავლილმა მაიორმა ბაგარმა თავდაპირვე-
 ლად ვერ გარჩია სიტყვები, რომელსაც დანიელი ნამღე-
 რებით ამოსთქვამდა. შეჩერდა, ერისანი მიაყურადა, შემე-
 დეგ თავის თანამემენ ლეიტენანტს გადახედა და თქვა:

— ეს ვინ არის?!

— ეკლესიიდან განკვეთილი მღვდელია, — უპასუხა
 თანამემენი, — გიჟია თანაც, შემოლილი, როგორც იტყვიანი,
 გიჟი თავისუფალია!

— ყველა უბედურების სათავეში გიჟი დგას, — თქვა
 მაიორმა კარლო ბაგარმა, — უნდა გავიგო, რაზე ქადა-
 გებს! — და ბაზრისკენ გაიპარა.

იცნობდნენ ამ ბაზარში დანიელს; ისიც იცნობდნენ, მალე
 თავადვე აიკრავდა გუდა-ნაბაბს. ვილაცას ვაზლი დავდო
 მის ფეხებთან, ორიოდე წვრილი ფულიც ეყარა იქვე. ბავშვე-
 რც არაად ჩანდნენ, მოყრეტობიდათ უკვე ერთ ტრანზიბა-
 ში განწლილი, გაუფებარი სიტყვების მომხენა. ბაზარი თავი-
 სი ცხოვრებით გართულიყო, იქით დანიელი ქადაგებდა.

ერისთან ყური უდგო მაიორმა ბაგარმა ქადაგებას, მე-
 რე თქვა:

— ესმის კი ვინმეს, რას რატარატებს ეს ბოგანო?!
 ლეიტენანტმა ჩაიცინა:
 — გიჟი თავისი...
 ბაგარმა განწყვეტინა:

— გავიგე უკვე თქვენგან, რომ გიჟი თავისი-იშვალა,
 მაგრამ უმთავრეს სწიმინდეს მილანძლავს ეს გიჟი, —
 ხელმწიფე-იმპერატორს პეროდეს ნამირეს უწოდებს, უნ-
 და მოიკლას ამ სიტყვებისთვის! — და დამბაზა შეაყვანა,
 შემდეგ დანიელს დაუმიზნა და მღვდრი, მკაფიო ხმით მი-
 მართა: — შენცოტე ცრუქადაგება, რამეთუ მოკვალა!

დანიელს არაფერი გაუგია, სამაგიეროდ ახლო-მასლო
 მყოფთ შემოსამათ მაიორის მტკიცე ხმა, ისინი მიჩუდნენ
 და დანიელის ქადაგებაც უფრო მეტი დაიგინებთ გაისმა
 ბაზრის ჩამჭრელ ზუსუნში.

— დე, მე მომეკითხოს ამ ძალღთაპირის სიკვდილი! —
 თქვა მაიორმა ბაგარმა და სახსლელტს გამოშკრა თითო.

— აა! — გაისმა აქედან თუ იქიდან, მერე სრული სიჩუ-
 გამე გაფუფა.

მაიორმა ბაგარმა თვლი მოავლო ხალხს:
 — არ განუხრებათ? — იკითხა ცოცხა ხნის შემდეგ.

პასუხი არავის გაუცია, თვალს არიდებდნენ.

— მე მანუხებდა! — გამოცხადდა ბაგარმა და ტყვეით
 გულგვაღვლილი დანიელის ცხედარს მიუახლოვდა; შემე-
 დეგ განუხრელი სტიკით შეეხო ქალღარამერთულ ნევროს,
 რათა უკეთ გავჩრია მოკლულის სახე.

დანიელის უგრძნობი ლუყა იოლად დაემორჩილა სტექს.

მათავარმართებელს ეს ამბავი არ მოეწონება, —
 თქვა გიჟთვრულმა ლეიტენანტმა.

კარლო ბაგარმა თანამემენს გამოხედა, მერე ისევ მოკ-
 ლულს დააცეცხრდა, სტეკი ყელთან ჩამოუტარა, გულთა-
 ნაც, მკლავებზე და თქვა:

— მთავარმართებლის ადგილას რომ ვიყო, ამ გარე-
 ნარს ნაწილ-ნაწილ აგუნდი და მთელს კავკასიაში დავაგ-
 ზავენდი, რათა ყველას გაეგო, რას ნინნავს დიდი რუსეთის
 იმპერია! მაგრამ მხოლოდ ქალაქის გარნიზონი მბაზრია,
 ამიტომაც ვუბრძანებ სალდათებს, ქალაქის უმთავრეს
 მოედნებსა და ბაზრებზე ჩამოატარონ. დე, აქ მინც გაი-
 გონ, რომ გიყსაც მოეკითხება პასუხი.

— თქვენს სტექს სისხლი მოეცხო, მაიორო! — თქვა
 ლეიტენანტმა.

— არა უშავს, — თქვა ბაგარმა და სტეკის დასისხლია-
 ნებული ნევრი დანიელის ყვალის შეანმინდა.

იმ დღეს კარლო ბაგარის ფარისკაცებმა თბილისის
 თორმეტ უმთავრეს ბაზრისასა და მოედანზე ჩამოატარეს
 დანიელის ცხედარი; ალბათ, იმ დღესვე ჩაეყარა საფუძვე-
 ლი თორმეტ შეფიცულთა კავშირს, რომელმაც მხოლოდ
 ერთი ტერიტორიული აქცია განახორციელა; თუმცა, ამა-
 ზე შემდეგ!..

მოახსენეს თუ არა მომზადარის შესახებ, მთავარმართე-
 ბელმა თქვა:

— რამ გაავიგო, ომის გიორგის ასე არ უნდა იქცოდნენ!
 მერე მუხლი შეიკრა მთავარმართებელმა და თავისთ-
 ვის იფიქრა: — აქნებ პროვოკატორია? დასჯას ელის?!
 დასაჯელიც არის უთუოდ, მაგრამ ხელმწიფე-იმპერატო-
 რის მაკვირბლის მოკვდინებისთვის დავსაჯო? მთავარ-
 მართებლობა ხომ არ სურს ამ კაცს?! კარგად უნდა დავ-
 ფიქრდე..*

და ისევ დადვიქრდა.

კარლი ბაგარისთვის თბილისის ყველა სალონისა და წარჩინებული ოჯახის კარი ჩაიკეტა იმ დღიდან; მათ შორის, რაღა თქვას უნდა, ულამაზესი ნუცეკო ორბელიანის სახლის კარიც.

ვაუცხოვდა თბილისი ბაგარი; აღარსად პატკეზდნენ, ყასადღად ესალმებოდნენ და უმაღლესობაშიყვნენ.

— „თქვენი კობტაპარუნა დედაც...“ — გულში შეუკურთხა ბაგარმა თბილისის წარჩინებულ საზოგადოებას, სასტუმროდან გარნიზონის ყაზარმამი გადაბარვდა და იქ გამგრებულმა, ფარისკაცების გამუდმებულ წერთან მიმყო ხელს.

ახლა სულ სხვა ხასიათის ჭორები აგორდა მაიორზე; არყით იღვებოდა და იმ სიმღერებს გამკვირვის, ოდესღაც რომ შეთხზეს პოეტებმა და კომპოზიტორებმა ლასლო ბაგარზე; მუხრანდებელია, ერთ ჯარისკაცის სული ამხობდა ცემპშიო; გარყვნილიც ყოფილა ეგ ბაგარი, ყაზარმამი შეძაგები შეურეგია, აღვირახსნილ ორგებს აწყობდა და სხვა მრავალი...

ამსოხბამი მთავარმართებელმა გადაწყვეტილება მიიღო: მაიორი ბაგარი უმნიშვნელო ორდენით დაავიღებოდა და დასაღვით საქართველოში გაისტუმრა, რამეთუ იგივეა მთავარმართებელმა: „ნავიღვი ეს შლეგი, მომწადეს თავიდან, ხალხს მიმფითებს ქალაქში!“

კარლი ბაგარი მიუხედავ მთავარმართებელს, თუმც არაფერი შეიძინა; მგონი, გაუზარდა კიდევ თბილისიდან ახარება და თქვა გულში მაიორის: „რა გაუნებია, დამკვიდრება დასაღვით საქართველოშიც შეიძლება; სიღამაზეს აღარ დავცებ, პირველივე წარჩინებული ოჯახის შვილს ვიხოვ დევე; ვინძლო დროა, ფეხი მოვიკიდო სადმე!“

და ქუთაისს გაემგზავრა.

პირველივე შემხედრი წარჩინებული ოჯახის შვილი გულუვიდა იასონ აბაშიძის არტუვ ლამაზი ასული, თინათინი აღმოჩნდა.

როს შედგა ესე გარიგება, თქვა იასონ აბაშიძემ:

— ჩემს საყვარელ ასულს, თინათინს, მზითვენი ვატან შორაპანის ხელს მდებარე მამულს, ძვირფას სახლს, იმავე მამულში ნამოქმულს და ძვირფას ავეჯს, იმავე ძვირფას სახლში გამოდგმულს.

კარლი ბაგარმა თავი დაუკრა იასონ აბაშიძეს და თქვა: — კეთილი, თავადო! კმა და თინათინი შორაპანის ახლოს მდებარე მამულში დაემკვიდრდები! აი, ბეჭედი!... — და ყურებამდე ყვევარებულ თინათინს ძვირფასი ბეჭედი ნამოაცვა და თქუე, შემდეგ კი ხელკავი შესთავაზა, რათა ბაღში გაესვინათ და უკუთ გაეცნოთ ერთმანეთი.

ქორწინილი მალე გადაიწაფეს, ცაში თოყვები დაეაქუხეს, დიდის გზნებით დალოცეს წყე-პატარაბო, ცირკელი ყანბები ფრჩხილზე დაიკაუხეს, თვეს ქესანიშნავი სიმღერები, მოილინეს ერთობ და იყვენეს ესე.

შორაპანის მამულში განმარტობების შემდეგ შეიცნო კარლი ბაგარმა ცოლი თავისი, თინათინი, და შეუყვარდა თინათინს ქმარი თავისი, კარლი, უსაღვრო სიყვარულით, ხოლო კარლი ბაგარმა თქვა გულში: — „ყოს, რაც არის, დასამკვიდრებლად ესეც ქმარა“.

მაგრამ ვერ დაფეხმძივდა თინათინი ქორწინებიდან სამ წელიწადს, დაადარდიანდა ძლიერ და თქვა თინათინმა: — ეპ, ეპ, მოხდენილი კაცია ჩემი ქმარი, შემეჯავრებს უფუ-

ოდ, რამეთუ დამიხმო უფალმა სამო; მიითბოხს მყერთან სხვა ქალს, მე კი მოვკვებმი!

და მუცლადილი ქორწინებიდან შორაპანს წმინდა ნიკოლოზის სახელობის ეკლესიას წყვილი კამეჩი შესწირა და თქვა ეკლესიაც გულში: „გამდლობი შენ, უფალა, რამეთუ შეისმინე ჩემი მხურვალე ლოცვა, შენსმინე ჩემი მხარე ცრემლი და მუცლადამდებინე, რათა ვევა ბაგარი; გაიზაროს ჩემმა ქმარმა, კარლომ, და დაე, მეტად მიმიტობს მყერთან!“ — მერ იყუჩა ერთხანს თინათინმა და ისევ შესთხოვა უფალს: „და პა, ევრთვაც ვთხოვ, ყოს მამო, ვინძლო იმრავლის ბაგართა გარანა, რამეთუ ვაფხოს ქეთილმზონებითა და სიუცხოით და ისიც ვიცი, როგორ გაიზარდოს ჩემი კარლი და პა, უფალა, შეისმინე ესა სათხოვარი!“

და შვა ვაფი.

კარლი ბაგარმა გაიზარა ფრიად, ხოლო ვაფს უწიდა სახლად კონსტანტინე, რამეთუ თქვა:

— პაპაჩემი, კონსტანტინე ბარაიაშვილი, დიდად განსწავლული კაცი იყო; მან გამოიძია გამოწვლილი ბაგართა გვარის დიდებული წარსული; ერქვას ამ ყრმისაც კონსტანტინე, ვინძლო ახსოვდეს მუდად, როგორ მყეფდრდებოდა ბაგართა მოდგმა ამ ცისქვეშეთში!

და მართლაც, თვისი შობის შემდეგ, მეტად მიითხო კარლი ბაგარმა ცოლი თავისი, თინათინი; უფრო მეტადაც მიითბობდა, აღბათ, მაგრამ იმხანად ბევრი უცმაყოფილო იყო იმპერიის მმართველობით; იქმნებოდა არაუღელაღური პარტები, სხვადასხვა ელტრემისტულმა დაჯგუფებებმა დაიწეს მოქმედება, ხალხში ერთნული ღირსების განრძობა და აღვიგებლად თერგდაღვლები; სოციალური თუ პირადი ჩაგვრის გამო ბევრი გადაიწვლილიყო; აჭარა ვერ კიდევ თურქების ტერიტორიად ითვლებოდა, მაგრამ ახმედ ფაშას შეილი, შერიფ ბეგ ხიმშიაშვილი უფრო და უფრო იხრებოდა იმ აზრისკენ, რომ თუკი აჭარის დედა სამშობლოსთან მიერთება სურდა, რუსის მხარე უნდა დაეტკრა. მოკლედ რომ ითქვას, ბევრი საქმე გამოწვდა მაიორ ბაგარს, — სამეგრელოში, იმერეთსა თუ გურიაში უწყედა სიარული; გავიდა ამ მიმოსვლასა და შფოთიანობაში რამდენიმე წელი და იფიქრა მამინ კარლი ბაგარმა: — „გაუწყედი წელიშე უკე; სიმშვედე მომენატრა; შორაპანის მამული მაცხოვრებს ქატირუნულად; მივიტკობ მყერდთან ცოლშვილს; თინათინი, ჩემი ცოლი, ისევ მუცლადილებს და მიშობს ვაფებსა და ასულებს, რათა გაემრავლები, როგორც ზღვაში თევზი და ცაში ვარსკვლავი და დავიშკვიდროთ ეს მინა. ახლა კი რა, მიდამოდეიარ სახიფათო გზებზე, რომ მომკლან, არც ეს იქნება ვასაკვირი. კონსტანტინე პირმაო ჩემი, მაგრამ დედას ვაგას კონსტანტინე, მე კი უქმნარტი ბაგარი უნდა დაეტკოვო, დაახლოებით ისეთი, როგორც იქნა თვად ვაწა!“

და გავილიმა გურიიდან შინისკენ მომავალ მაიორს ძალაუნებურად, გაახსენდა ისიც, რომ ხელმწიფე-იმპერატორის სამსახურში წელგანყვევლები, კარგა ხანია თავის ცოლთან, თინათინთან ვერ მოუერებინა განმარტობა და მეტი დაბეჭდებითი შეუძახა თავს: — „პო, თადარიგში გავალ, რათა დავმუცხობდე!“

სასიხარული ამავი დახვდა შინ — პოლკოვნიკობა ებოძებინათ.

სახეანიტლებულ თინათინს სიამაყის ღმილი დასთამაშებდა ბაგეზე, მკერდთან კი პატარა კონსტანტინე მიერა, რომელიც ცხენიდან ჩამოქცევიერულ კაცის შემხედვარე ფიქრობდა: — მოიცა, ამ კაცს რა ქვია? მამა? პო, მამა!"

— მამა! — თითი გაინფინდა კონსტანტინემ კარლო ბაგარისკენ.

— პო, პო, მამა! — აკოცა კონსტანტინეს განვდილ თითს თინათინმა, შემდეგ ქმარს შესცინა და ნარმტაცი სიკეკლეუთი მიუგო:

— სამახარობლო მეკუთნის, კარლო! პორუმიკი კულანმტევი გევახლა, პოლკოვნიკი ხარ, გენაცვალე, როგორ ვამაყობ შენით!

— „სამახარობლო“?! — იფიქრა კარლო ბაგარმა, — „სამახარობლო ის იქნება, როცა იმ ბაგარს მიიკრავ მკერდს, რომელიც მე მგავს და არა შენ, თინათინ!“ — შემდეგ ცოლს აკოცა, კონსტანტინე შეათამაშა, ჩაკოცნა ისიც, ვატი დედას დაუბრუნა და თქვა:

— გზად ვფიქრობდი, თადარიგში გავალ-მეთქი; ახლა, რადგან პოლკოვნიკობა მიბოძეს, შევიცდი ერთხანს...

— როგორ მოგვანატრე თავი, კარლო! — მალულად, თუმც მრავლისმეტყველი მზერით ამოხვდა თინათინმა ქმარს, — როგორ, როგორ... — ჩაილაპარაკა შემდეგ სევდიანად.

— ვიცო, — მოკლედ მოსჭრა კარლო ბაგარმა, — თადარიგის პოლკოვნიკი უკეთი ფდრის, არ მეთანხმები?! —

რსაკვირვებოდა, — უცქრე დაეთანხმა თინათინი, — ეს ამბავი ნაყოფებით უნდა აღენიშნოთ, ფოტოგრაფსაც გამოვიძახებე ქუთაისიდან; დაე, პოლკოვნიკის მუნდირით გადავიღოს სამახარობლო ფოტო.

— ააა! — იფიქრა კარლო ბაგარმა, — „დაე, დარჩეს შთამომავლობა კარლო ბაგარის ფოტო, დაე!“

გამოიძახეს ქუთაისიდან ფოტოგრაფი, გადაულა ფოტოგრაფმა უღვაშადანკემოდ კარლო ბაგარს ფოტო ცალკე და ფოტო ჯგუფური, — წვეულებზე დაბატივებული წარჩინებულ საზოგადოებასთან ერთად. ეცვა კარლო ბაგარს პოლკოვნიკის ახალითახალი მუნდირი, ახალი საშრეგებითოთ; როს მოილოეს ეს საშური საქმე, შემდეგი სიტყვებით შეიპატივდა მასპინძელმა სტუმრებო:

— ბატონო, გთხოვო! — და რა ეუფა ფოტოგრაფის სიმორცხვე და ქუთაისის დაბრუნების ნადილი, მიძარა მასა: — არეთათარ შემთხვევაში! დღეს ჩემი სტუმარი იქნებით; მოუტანსებათ, გქეიფობთ!

მოიხიბნენ დიდის აღმადრენით, სვეს ღვინო ყანებოთ, სინდა დაიტკბეს ტკბილმომავანი სიმღერებით და იყვნენ ესე; ხოლო შექვიფიანებულ ფოტოგრაფი ფიქრობდა: „არა, არა, კარგი ხელობა შეიხინავლე ნამდვილად; პურსაც მაქვსებს და აი, რა ბრწყინვალე საზოგადოებაში გაცივრიე; უცხ ხომ ნიშნავს რაღაცას?“

მეორე დღეს აივანზე გამოსულმა პოლკოვნიკმა გადამწვანებულ ეზოს კივდა თვალთ; თინათინის მხარზე მონხა ხელი, პირმშო მოიკითხა თავისი, — ესმა რა, რომ პირმშოს ტკბილად სძინავს, ჩაიღმა და იფიქრა: — „სხვა, აბა, რას სამშობლო?! ეს!“ — მერე დიდის სიამოვნებით ისაუზმა და ეკლავა კითხვით მიმართა ცოლს: — რაო, ფოტოგრაფმა, როდის ვახალღებო ფოტოებო? — ზვალ-ზეგო, — მიუგო თინათინმა და მუნდირზე ჩამოუსვდა ხელი, ვინმოდ მზრუნველი მერულლე იყო.

— კარგად კი გამოთვრა, — თქვა კარლო ბაგარმა, — ნეტა შინადღე თუ მიალნია?

— ენლით დავსტუმრე, გენაცვალე, — თქვა თინათინმა, — მსახური ბჭეტიც გავაყოლე, სხვა რა მქენა?

— არც არაფერი, — თქვა პოლკოვნიკმა, — იცი, თინათინ, დღეს ბალეოით მიხარა რაღაც... უცნაურია... — ჩაილაპარაკა მერმე.

— გააფულზე იცის ხოლმე, — ეკლავაც მრავალმნიშვნელოვანი მზერით შესცინა მეუღლეს თინათინმა.

— „ჰმ!“ — იფიქრა კარლო ბაგარმა, — „ჰმ, წუხელ არ უნდა დაემლია ამდენი; არა უშავს, მალე თადარიგში გავალ, მერე კი ახალ ბაგარს გამოვჭედავო!“

და წავიდა ქუთაისში, შერჩა ერთხანს იქაურ საქმეებს, ხოლო როს შინ ბრუნდებოდა, შის სახლთან სულ ახლოს, თორმეტჯერ გაისმა თოფის ხმა.

პოლკოვნიკი ბაგარის ცხედარსაც თორმეტი ტყვია ქქინდა ჩაჭედებულად, გასისხლიანებული მუნდირის შოკრე და შესამე ფოლაქს შორის კი წერილი იყო გაჩრილი, სადაც მავით თერთზე ეწერა: — თორმეტი შევიცვლსიგან, თორმეტი ტყვია!

უსაზღვრო იყო თინათინ აბაშიძე-ბაგარის მწუხარება; გულზედადი იასონ აბაშიძე კი ცოფებს ყრიდა:

— დღისით, მზისით, სიძე შოშიკლეს ყანადგმმა! პირადად ვეხალღებო მთავარმართებელს და ამ გარწერების განსაკუთრებული სისასტიკით დასავსა მოვიხივო!

მაგრამ ჯერ უნდა ემოვით გარწერებო; თუმცა, უპირველეს ყოვლისა, პოლკოვნიკი ბაგარი უნდა მიებარებინათ მინისთვის.

— ჩვენს საგვარეულო საცვალეში მიუვრნით სამუდამო განსახლებელს; ის სიძე იყო ჩემი! — თქვა იასონ აბაშიძემ.

— გმადლობ, მამაც ბატონო, — თქვა თინათინ აბაშიძე-ბაგარის ქვრემმა, — გმადლობო; მე იქ ვივალ ყველ დღე და ვინუგემბე, რომ ჩემი კარლო აქვეა, ჩვენს ძვირფას საგვარეულო საცვალეში, სადაც მეც ვანივსენბე ოდესმე!

შვილის სიტყვამ უცნაურად იმოქმედა იასონ აბაშიძეზე, წარბო აუთამამდა მტისმტეტი მღელვარებით და თქვა: — დაე, ჯარისკაცები განსკრივდნენ საყვარელი პოლკოვნიკის საფლავთან, ცაში ზეამართათ თოფები და როგორც სამხედრო ნესია, ისე გამოეთხოვონ ჩემს სიძეს!

— აუცილებლად, თავიდა! — თქვა ქუთაისის გუბერნატორმა, — პოლკოვნიკი ბაგარი თავდადებით ემსახურა იმპერიას და ჩვენ ეს ვგავსოვს!

ასე დაეგმეს და ასეც აღსკრულდნენ, მაგრამ დაკრძალვის წინა დამეს გაუთვალისწინებელი რამ მოხდა, — შორაშინის წინნდა ნიკოლოზის სახელობის ეკლესიიდან კარლო ბაგარის ცხედარი გაქრა.

— რაო?! — თქვა გულზევიად იასონ აბაშიძემ, — რას მქვია გაქრა?! სად არის ეკლესიის წინამძღვარი?

— ისიც გაქრა! — უპასუხეს იასონ აბაშიძეს.

— სად არის დიაკანი, შორილი სად არის, აუცილებლად მომგვარეთ ვინმე, რათა დავსაჯო!

— ყველა გაქრა, ყველა! — მიუგეს განრისხებულ თავდას.

— ვაი! — თქვა თინათინ აბაშიძე-ბაგარის ქვრემმა, — ამას ვერ გადავიტან! — და გული წაუვიდა.

— შეილო, თინათინ! — მიიჭრა გულნასულ ასულთან ისონ აბაშიძე, — პირადად ვეახლები შთავარმართებელს და დაგიწონებ კარლოს ცხედარს!

აბასობაში მოიყვანეს ეკლესიის წინამძღვარი, მასთან ერთად კი დიაკვანი და მორჩილი, რომლებიც გააკოჭინი ენახებოდნენ.

— უფლოს რისხვა ყველას მისწვდება, ყველას!!! — თქვა წინამძღვარმა, — ეკლესიის დაყარალება? ყველას მისწვდება უფლოს რისხვა, ყველას!

— ვინ იყვნენ, შამაო, ვინ გაბედა?! რა უნდათ საერ-თოდ?! — იკითხა კბილთა ღრჭრებით ისონ აბაშიძემ.

— რა უნდათ და გეენაში შთავარდნა თორმეტი შეი-არალებული, პირახვეული ავაზაკი დაგვცხხა თავს, ცხედარი გაიტაცეს, ჩვენ გაგვკოჭეს და ტყეში დაგვყარეს, მაგრამ უფ-ლოს რისხვა ყველას მის-წვდება, ყველას!!!

ამ დროს მოასულიე-რეს თინათინი.

— დამბრუნეთ ჩემი კარლო!!! — შესძახა თი-ნათინმა და კვლავ ნაუ-ვიდა გული.

— არა, არა, — თქვა ისონ აბაშიძემ, — პირა-დად უნდა ვეახლო შთა-ვარმართებელს თი-ლისში!

ასეც მოიქცა. შთავარმართებელმა თქვა:

— თორმეტი შეფი-ცული?! მათზე არაფერი მსმენია. დარჩით მცირე ხნით, თავადო, იქნებ კვალს დავაგდეთ რასამე!

— უნდა დავადგეთ კვალს რასმე, რამენაირად, ბატონო ჩემო, — მიუგო ისონ აბაშიძემ, — ჩემი ასული, თინათინი, ღამისაღამე ქუჩაზე შეუდეს!

— მწედეთ, თავადო! — თქვა შთავარმართებელმა, — თუ გინება ამ საქმის გამოძიების დაინტერესებული, ეს მე ვარ! ვნახით, რა გამოვა, მოუწებები ბლომადა გვცაფს აქეთ და იქით, მათი იმედი მაქვს!

— კეთილი, — თქვა შეფიქრიანებულმა თავადმა, — სამ დღეში ისევ ვეახლებით!

ეახლა სახი დღის შემდეგ.

— იგიეთ, რამია საქმე... — სიტყვა განელა შთავარმარ-თებელმა, — როს თქვენი სიძე თბილისში მსახურობდა, ერთი შემოღობი შემოაკვდა... მოკლა... ალბათ დამსახურე-ბულადაც მოკლა, რამეთუ ის შემოღობი ხელმწიფე-იმპე-რატორს ლანძღავდა სახალხოად, ბაზარში — შემდეგ ქა-ლაქის უმთავროს მოედნებსა და ბაზრობებზე ჩამოუტარე-ბიათ მისი ცხედარი... ეს კი, მგონი, ზედმეტი იყო, სიმართ-ლი რომ ეთქვათ... თუმცა, მაშინ არაა საქმე... საქმე იმართა, რომ სადაც ცხედარი გამოგდეს, ანუ ქალაქის თორმეტ უბანში პროკლამაციები გაჩნდა, თავადო! ანუ... ანუ, ასე-თი ვითარება დღესდღეობით...

— მომცეთ ვინმე, რათა ვაფერი ვიყარო, — თქვა ისონ აბაშიძემ, — ანდა, მომცეთ კარლო ზაგარის ნაკვეთილი თითი, თუნდ ფრჩხილი, ანდა თმის ღერი, რომ ჩემმა ასულ-მა საფლავი გაკვიროს მეუღლეს და ამით ინუგუმოს!..

— სამწუხაროდ, — ისევე განელა სიტყვა შთავარმარ-თებელმა, — არც თმის ღერი გვაქვს ფერჯერობით, არც ფრჩხილი და მიწამუტები, არც ნაკვეთილი თითი კარლო ზაგარისა... რაც შეეხებათ ყაჩაღებს, — როგორც ჩანს, თორმეტი შეიქრინენ თავიდანვე და თორმეტი თორმე-ტადვე დარჩნენ ბოლომდე. სხვაც რომ გაეკარუნებინათ ვინ-მე ამ საქმეში, მოწინები აუცილებლად შეიტყობდნენ, მათ კი არაფერი იცინა!

— მე რაღა ექნა, მე?! — თქვა წამოიხტიე-ბულმა ისონ აბაშიძემ.

— შინ უნდა დაბრუნ-დეთ და დაქვრივებული თქვენი ასული ანუ ტყე-შით, ხოლო როგორც კი რამეს გავიგებთ...

ისონ აბაშიძემ თავი ევლარ მოთოკა და სიტყ-ვაში ჩაუხტა შთავარმარ-თებელს:

— ჩემი ასული ევლა-რასოდეს ინუგუმებს, რა-მეთუ ქმრის ცხედარი ააცალეს ავაზაკებმა დაკრძალვის წინა ღა-მესი..

— მომსმინეთ, თავა-დო! — თქვა შთავარმარ-თებელმა, — მესმის თქვენი, გულით გითა-

მხატვარი აივენგო ჭელიძე

ნაგრძნობთ, მაგრამ გვახსოვდეს უნდა, ცხოვრება გრძელ-დება! შეილი ხომ დარჩა თქვენს ქალს?

— დაიხ, ვაჟი — კონსტანტინე! — თქვა ისონ აბაშიძემ.

— დაე, თავის ვაჟში, კონსტანტინეში შოკოს ნუგუმე ზაგარის ქვრივმა, — თქვა შთავარმართებელმა, — ხოლო ჩემი, როგორც კი რამეს გავიგებთ... — და ამ სიტყვებით მიაცილა ისონ აბაშიძე კარადავ.

— ემ, — თქვა თინათინ აბაშიძე-ზაგარის ქვრივმა, — ემ, რა გაეწყობა, ახლა ჩემს ვაჟში, კონსტანტინე ზაგარში უნდა ვეშორებო, მაგრამ ისე შემზარა ჩემი ქმრის, კარ-ლოს უუკვლად გაუჩინარებამ, რომ ვინც კი მიყვარს, ყვე-ლას უნდა გადავუღო ფორტ; გამოძიებთ ფოტოგრაფი ქუთაისიდან, — ეს თქვა თინათინმა, კედელზე მიკრული კარლო ზაგარის ფოტოს მიაცქერდა და ქმარს დაიტირა. გამოძიებს ფოტოგრაფი ქუთაისიდან.

— „რა პირქუფრიანები ჩანან თინათინ აბაშიძე-ზაგა-რის მსახურნი“, — ფიქრობდა ეკლესიის რწმუნა მყოლი ფოტოგრაფი გზაზე, — „ნეტა ხიზვი არ ხომ არ ჰქონდა ფოტოს, არ გამანკვალონ ამ შობელდაღლებმა!“ — თქმით კი ეს თქვა:

— დღეს მშვენიერი ამინდია, მართლაც სამაისო! მსახურებმა ვერ ერთმანეთს გადახედეს, მერე ფო-ტოგრაფს, ბოლოს ისევ შეიკრეს შუბლი, გზას მიაქვერ-

ნენ ძველებურად. ფოტოგრაფს მეტად შეეშინდა და ამიტომ აღარაფერი თქვა.

— შენი თავი თავად განვებამ გამოიგზავნა, — უთხრა თავკვეთი დამიფთხალ ფოტოგრაფს თინათინმა, — შენ რომ არა, კარლო ბაგარისგან აღარაფერი დამრჩებოდა; ახლაც, სასწრაფოდ გადაიღე ფოტოსურათი; შემდეგ ჩემს ვაგს — კონსტანტინეს გადააღე; შემდეგ მამაჩემს — ისონ აბაშიძეს; შემდეგ დედაჩემს — ქეთევან ანდრონიკაშვილ-აბაშიძისას; ჩემს ძმას, ქუთაისის დეტისმშობლის მიძინების ტაძრის დეკანოზს — დავითს; ჩემს მეორე ძმას, კაპიტნის მუნდირით — ლუარსაბს; ჩემს დას — ელისაბედეს; ჩემს დისშვილებს — კატოს და მარიამს; ჩემს სიძეს — კალისტრატე ნერეთელს, ადვოკატია ქუთაისისი ჩემს ბიძაშვილებს მამის მხრიდან — ვახტანგ, არჩილ და ტახიკო აბაშიძეებს ცალ-ცალკე; ჩემს მამიდაშვილებს — ცირა, მოფერებით ცირუკა და შურბან, მოფერებით მურკო და დიანას; ჩემს დეიდაშვილებს — სალომე, ანიკო და ზაალ ჯანდუგურებს ცალ-ცალკე; ხოლო დეიდაჩემ მერის და ბიძაჩემ ტარიელ ჯანდუგურს ერთად, რამეთუ უყვართ ერთმანეთი ძალიან, ნუ დავაშურებთ! ჩემს ბიძაშვილებს დედის მხრიდან — მანუჩარ, კალენიკე, მოფერებით კალე, სიმონ და ბაზუკი, მოფერებით ბაიო ანდრონიკაშვილებს ახეთოდან!

თინათინ აბაშიძე-ბაგარის ქვრივი დადიშმა; მეტიპმეტად შეუფიქრებულ ფოტოგრაფს დახეუდა, არა, აჭირლი მშობრით მიაცქერდა, ტყიჩი ნაიკენიტა, როგორც სჩვეოდა ხოლო ადელევიძისას და თეისას:

— ვინმე ხომ არ გამოიმჩრა?!

— „გაკეთდი!“ — უტყვია იზრა ფოტოგრაფს; დაღაქეთი თვალედა, ნაპატებ სახეზე მომდგარი იოვლი თეთრი ცხვირისახოვით შეიშრო, ბავთავა გამოჩასკული ჰაღს-ტუხის საჩქეჩეხელი თითით შეიშსუხოს, ყელში მოხვეწილი წერწყევი ხმაურით გადაყლაბა, ჩაახეხა და თქვა:

— ცხელა!..

— შეუძლებელია ასე ცოტა რამ მყვარებოდა, — დაექვევებით ჩაღაპარაკა თინათინმა. მიმოიხედა და ისევ თქვა: — ამ სახლს გადაუღეთ, თუ შეიძლება, ფოტო, აქ ჩვენ გცხოვრობდით! — იმ ორ ხესაც, მახსოვს, პაპაიკი გვჭონდა გაჭიმული, ზაფხული იყო; იმი ცხელედა, ვერ წარმოიდგენთ! — კარლო ბაგარი პაპაიკი ნებეფობდა, თანაც პაპიროსს ეწეოდა, მე კი ვუცქერდი! ფანიატურასაც გადავუღეთ, იქ კარგა იყო კარლოსთან ერთად. იცი თ რა, — თქვა თინათინმა, — არ შეიძლება ამინდს გადავუღო ფოტო?!

აი, ამ მშვენიერ ამინდს, მე და კარლოს გვეჭონდა ასეთი ამინდები, მე ეს მახსოვს და შეშინია, თუგლასა და ხელს შუა არ გამიქრეს, როგორც ქმარი გამიძირა, ისე!..

— „ძალიან საშუალო იქნება, ახლარ მობ გავიფრდეს“, — იფიქრა ფოტოგრაფმა, თქმით კი ეს თქვა: — მგონი, პორტრეტული ფოტოთი სჯობს დანყება, ქალბატონო!

— კეთილი, — უტყვია დავითსმა თინათინი, — დანწყით ჩემი პორტრეტით, ვინ იცის, ივნებ ხვალ-ხვტ მეც უკვალოდ ვერებო!

ფოტოგრაფმა დაიწყო, ბოლომად ფულეც იშოვნა, მაგრამ ამინდს გადაღებამდე საქმე არ მოსულა.

ისონ აბაშიძემ თქვა:

— ჩემი თინათინი ქვუაზე შემალა მწუხარებამ, ვილაც მარახეტიკა ფოტოგრაფს გადააყრია, ლამის მამული დაა-

გირავოს ბანკში! ვის ასულელებს ის ფოტოგრაფი?! მოწყვეთ ჩემი თინათინი და მისი ვაგი — კონსტანტინე, ჩემთან იტხოვრენ! ფოტოგრაფი კი ქვუა ასანჯელთ!

მიზგვარეს ისონ აბაშიძეს თინათინი და მისი ვაგი, კონსტანტინე, შორაპნის მამულს ახლო შორეატი ვალსინეს, ხოლო ფოტოგრაფი განკეკლეს და თინათინის შორე-ახლოს გამოჩენა მკაცრად აუკრძალეს; თუცა ფული შეაჩრინეს, რისთვისაც ფოტოგრაფი ერთმან მადლიერი დარჩა და თავის თავთან მუდგვალე შირობა დადო, რომ არასოდეს გავეკარებოდა შორაპანსა და მის შემოგარენს.

შვადე კონსტანტინე ბაგარი უფრო დედას, თინათინს, ვიდრე მამას, ვარლოს; არცთუ მაღალი იყო ბალღობაში და არცთუ შესახებდა და სამო, რამეთუ წარბები გადაწას ბავადა თინათინიერი. იზრდებოდა კონსტანტინე ბაგარი კვამაშისის, ისონ აბაშიძის მამულს, სამტრედიასთან არჩისული; ცხოვრობდა უზრუნველად, თავისი დედის, თინათინის და თავისი ბების, ქეთევანის მუდგვალე აუღრსით განვებვრე-ბული, სანამ ისონ აბაშიძემ არ თქვა:

— ეს ქალები ვაგს გადაედლებენ ამდენი ალერსით! დაე, ემსახუროს ისიც ხელმწიფე-იმპერატორს, როგორც ბაბუაშისი, ლასლო ბაგარი და მამაშისი კარლო ბაგარი ემსახურებოდნენ თავის დედეში; აჯობოს ამ ვაგმა ლასლოსაც და კარლოსაც და გენერლის ჩინით გავიცდეს თადარიგში!

— ოჰ, ოჰ, მამავე ბატონო, — თქვა კონსტანტინე ბაგარის დედამ, თინათინმა, — შეილთან განშორებას ვერ გადავიტანა ახლა ისაა ჩემი ნუგეში!..

— შენი ნუგეში ის იქნება, როცა გენერლის ჩინს მიაღწევს შენი ვაგი, კონსტანტინე, — თქვა ისონ აბაშიძემ, — ხომ არ გვიწყნდება, უტყვო გვარი აქვს მას, თუკი ამ ცისქვეშეთში დამეკიდრება სურს, ყველაფე ახედა გავიღოთ მსხვერპლი!

— აღარ მიხსენოთ მსხვერპლი, არა! — თქვა თინათინმა, — ბაგარებს მსხვერპლად ლასლოსა და მეტადრე კი ჩემი კარლოს სახელეც ეყუფო!

— დაგათანხმებოდი, — მოუცო ისონმა შეილს, — უმქველად დაგათანხმებოდი, რამეთუ მსმენია ლასლო ბაგარის გმირობაზე. მისი უკანასკნელი სიტყვები ყოფილა: — ნინ, ნინ, ხელმწიფე-იმპერატორისთვის! მაგრამ ახსოვს კი ვისმის სიმძვინვარე და ლეკუბით, რომელეც ლასლო ბაგარს გამოუთქვას პოეტებმა და კომპოზიტორებმა? არც აზარის! ასევე მიეცემა დაიწყებას კარლო ბაგარის სახელიც, რამეთუ ვერც ერთმა და ვერც მეორემ მვალთშესალაგი ვერ ჰპოვეს ამ მინაზე! ჩემი კონსტანტინე კი, დღისი მადლით, სახელაინი გენერალი გახდება და საფლავსაც გაიჩენს. ჯარისკაცები გამწკრივდებიან, თოფებს დააქუბებენ (ვაში, თავისი გენერლის პატეისაცემად, ხოლო კონსტანტინე ბაგარის შთამომავლები მის საფლავთან მოიხრინაქტდეს და გულში იფიქრებენ: „ადესმე მეც აქ დავიმარხები, სადმე, შორიახლოს!“ აი, ეს არის დამეკიდრება!

— ისონ, ძვირფასო, — თქვა ქეთევანმა, ისონ აბაშიძის ცოლად, — რაც შეიძლება სწრაფად უნდა გადავხდეს ჩემი კონსტანტინე გენერალი, რათა თინათინმა, ჩვენმა ასულმა, მოსიყვინოს და იწუგეოს; ზომ დაეცხნარები ყმან-ვილ კონსტანტინეს!

— უეჭველად! — თქვა იასონ აბაშიძემ, — სანაბეროდ აბაშიძე ჩემი შვილიშვილი, თანაც თინათინს ჰგავს!

— მერიტენა, კარლოს დამსგავსებდა! — თქვა სახიფათოდ სახვარეულმა თინათინმა, — ის ისეთი ლამაზი და მზობენილი მამაკაცი იყო, — მეტად გაუფრთხილდა მზერა თინათინს, — ჩვენ ვცხოვრობდით ბედნიერად ჩვენს მამულში, შორაპანთან ახლოს; ჩვენ ვცხოვრობდით იქ ზამთარში, ზაფხულში, შემოდგომაში და გაზაფხულში, სად გამოქრნენ ის დღეები, კარლომ გაიყოლა, კარლომ! და მე ისე შემიძინა, რომ ერთხელაც ცველაფერი გაქრებდა...

იასონ აბაშიძემ ფრთხილი მზერა შეავლო თავის შვილს, თინათინს; შეამჩნია, როგორ იკენებოდა იგი ტურსს, შეფიქრებდა ერთობ და თქვა:

— გამოიძახეთ ფოტოგრაფი! გადაიღოს ჩემი თინათინის დაგვიღებოთ თვეში ერთი ფოტოსურათი, რაც შეადგენს ხელნაწილს თორმეტ ფოტოს; ამ ხარჯს ავიტანა ხოლმე თინათინმა ინუტეკოს ფოტოსურათები თვიდან თვემდე და წლიდან წლამდე, სანამ შვილი მისი, კონსტანტინს, სარტილერიო სასწავლებელს არ დაამთავრებს!

გამოიბახეს სიკვდილამდე შემინებური ფოტოგრაფი და იქნა ფოტოგრაფი სახეზე ფერად მოლურჯ-მომწვანო, როცა ხილდა პირგამებულები იასონ აბაშიძე და თქვა ფოტოგრაფმა:

— ბატონებო, რა გინდათ ჩემგან, რა დაგვაძევი? იასონ აბაშიძემ კი თქვა:

— ვა! — და მორიდა პირგამებულებს თვისი და აიენიდან შინ შებრუნდა, ხოლო ქეთევანმა, იასონის ცოლმა, უთხრა ფოტოგრაფს:

— კეთილი იფოს თქვენი მოზრუნება! და რა ესნა ფოტოგრაფს ერთი კეთილგანწყობილი სიტყვები, შემინდა უფროვრე, გათერთდა ერთიანად და თქვა ჩურჩულით:

— თუ შეიძლება წყალი, ცოცხალ... ქეთევანმა მიუგო:

— დიახ, რა თქმა უნდა! — და გასძახა მსახურს, რათა მას წყალი მოეტანა ფოტოგრაფისთვის, ხოლო თინათინმა თქვა:

— იცით რა, გადაიღეთ, გეთყავა, ის დიდი მსხლის ხე; ოღონდ გადაიღეთ ქვემოდან ზემოთ. როცა კარლო ბაგარი გვესტუმრა პირველად, სწორედ იმ ხის ქვეშ ვიდექი და თვალა მომჭრა კარლომ და ქვემოდან ზემოთ აიხივდა და ვთქვი: „ღმერთო, ღმერთო!“ — ფოთლებს შორის კი მზე ჭიატობდა და მე ეს მახსოვს და შემინია, არ დამაჩინებდეს! გადაიღებთ?!

— ვეცდები, — ეცხეთა შეათვალღერა ფოტოგრაფმა მსახურნი, მანვიდ სილია წყურვილმა, ქუჩა ჩამოართვა, შიშისაგან გამომშრალი ზახა გაიგრილა, სული მობრუნა და ისევ თქვა: — ჰო, ვეცდები; ვნახით, რა გამოვა!

სუვერენოდა თვიდან თვემდე და წლიდან წლამდე თინათინ აბაშიძე-ბაგარის ქერივი ფოტოგრაფის გადაღებული ფოტოებით; და ნახა ფოტოგრაფმა, რომ უჩვეულო და კარგია, რასაც თინათინის კარნახით იღებს და გაუხსნა ფოტოგრაფს მესამე თვალი, როგორც იტყვიან ხოლმე, მოვიდა მულაში და ახლა თავად ეძიებოდა ქალბატონს:

— ქალბატონო თინათინ, ჩემო ქალბატონო, კარგად გაიხსენეთ, იქნებ ნისლი, რისიფერი, მსუყვე ნისლიც იყო თქვენი და ნეტარხსენებული კარლო ბაგარის ცხოვრება-

ში; ნისლი ხე რომელიმე ეწოდ, უფოთლო, იდუმალგატოტილი, და ისიც მქრქალად ჩამირული რისიფერი ნისლი და კიდევ სხვა?!

— ვა! — დაბნეულ მზერას ნიაბეჯენდა ფოტოგრაფს თინათინი; გაყურებოდა, იხსენებდა, იხსენებდა და შემდეგ, როცა გაიხსენებდა, მსწრაფლ გახალისებოდა და იტყოდა:

— ჰო, ჰო, იყო; როგორ ზუსტად გამოიკანინო; თუ შეიძლება, გადამიღეთ ასეთი ფოტი!

ანთო ასეთი საუბარიც გამართულა ფოტოგრაფსა და თინათინს შორის:

— ქალბატონო თინათინ, ჩემო ქალბატონო, ძალიან გთხოვთ, გაიხსენეთ, აბა, გაიხსენეთ, ზომ არ ყოფილა თქვენი და სულგანათლებული კარლო ბაგარის ცხოვრებაში ასეთი ეპიზოდი: — იცით, ზღა, მწვიდი, მწვიდი, მზე კი ჩადის, ინურება ზღვიან მწვიდდა...

— ოჰ, ოჰ, იყო! გრგოლეთში! გურიელთან სტუმრობოხას!

— და ამოსვლა? — ეცხეთა დაეკითხა ფოტოგრაფს.

— რის ამოსვლა? — აქეთ დამკითხა ფოტოგრაფს თინათინი.

— მზის ამოსვლა, — დააზუსტა ფოტოგრაფმა.

— კი, ევეც იყო, გადაიღეთ, თუ შეიძლება! გადაიღეთ, რათა არ გაქრეთ, გადაიღეთ მზის ამოსვლაც, ოღონდ იმ თვის ანგარიშში, მამა ერთობ ფიცხი მყავს!

— მე რომ ფირები მქონდეს, — ხშირად წუხდა ხოლმე ფოტოგრაფი, — მე რომ ლეთისგან შექმნილი ფერები ის თუნდაც მკათელი მქონდეს...

ასეც უსაბუთოაო:

— თუ შეამჩნევიათ, ქალბატონო, ჩემო ძვირფასო ქალბატონო თინათინ, როგორ დარბის ხოლმე ჭუქნა რომელიმე, ძალიან ანთო, ცერად, ყურგადანკეპილი, გაიხსენეთ თქვენი გულისამ, იქნებ ოდესღაც შესწრებიანოთ ესე ჭუქნას ცხოვრებულ კარლო ბაგართან ერთად?

— ვა, ჭუქნა! — გაიოცა თინათინმა წარბთან შემეშუხენით, — ჭუქნა, ჭუქნა, — თქვა ფირიანად, გაუხსნა მერმე შუბლი და ისევ თქვა: — დიახ, მახსოვს, სადღაც, ოდესღაც, მე და კარლო... გადაიღეთ, აუცილებლად გადაიღეთ, როგორ მორბის შარა-შუკამი ვინმე ჭუქნა... აუცილებლად!

ანთო კვლავაც, ისევე და ისევე:

— ჩემო ქალბატონო, იქნებ, ოდესღაც ფეხი შევიცდით თქვენ და ლრსასტოვარ კარლო ბაგარს რომელიმე გლეხის სამზადში? იქ შეამჩნევდით ნივრებს, წინაგებს, დანას რასმე, გობა-გაბანს, ანთო ქვასანაც ნივრისა და საკვანის სუნში ამოგანგულეს; პირთან ჩაჩქიბოს, ხშირი ცემით ოდნევა გაზარულს, ნაცნობია ესე სამყარო?!

— დიახ, აღბათ, მგონი, უაუოო! — თქვა თინათინმა, — გადაიღეთ გობა-გაბანი, ქვასანაც, აუცილებლად გადაიღეთ!

— მამ გადავიღოთ ნატურმოტი? — გაუხარდა ფოტოგრაფი, — საყვარელი ჩემი ფირი!

— დიახ, დიახ, მე და კარლოს სადაცაც, ოდესღაც გვიანხავს ნატურმოტი, აწირიც გვიანხავს უსუველად, ისიც გადაიღეთ, მოხლოდ იმ თვეში...

ასე, ამგვარად და აბასობში გადაიღო ფოტოგრაფმა თინათინი აბაშიძე-ბაგარისათვის 121 ფოტოსურათი, გაუ-

ლო ახმა წელმა და ერთმა თვემ ანთუ, და თინათინმა აღ-
მოაჩინა, რომ ვაჟი თავისი, კონსტანტინე ბაგარი 22 წლის
უღვაშენ უკუილი ლეიტენანტია არტილერიისა და გაინა-
რა თინათინმა ფრიად და თქვა:

— შეილო, შეილო, როგორ გშვენიის უღვაშმა, შეილო!
ახლა კი მხოლოდ შენით ვინაგუგუბე! — შემდეგ ფოტოგრა-
ფა მოძებნა მწერი და მიმართა: — თუ შეიძლება, გადაუ-
ღეთ ლეიტენანტის მუნდირიან ჩემს ვაჟს, კონსტანტინეს
ფოტო! არ მეგონა, ასეთი ყმანვილი კაცი თუ დადგებოდა;
ბავშვობაში იგი მე მკავდა, ახლა კი, მგონი, კარლო ბაგარ-
საც ჩამოგვას რალაცია...

ფოტოგრაფმა თქვა:

— ქალბატონო, ჩემო მშვენიერო ქალბატონო თინა-
თინ, სწორედ ახლა გადავიღე მანის ხოჭო, რომელიც
თქვენზე სიტყვისამებრ ვიცილავ ანგაწველებულ, კე-
თილსახსოვარ თქვენს მუღღღესთან, კარლო ბაგართან
ერთად სადაც, ოდესღაც... ამ თვის ლიმიტი ამოვსურეთ,
იქნებ ინიბო იმ თვემდე მოვალა?!

— ოჰ, ოჰ, არა, — თქვა თინათინმა, — რაც უმარ ჩემი,
კარლო ბაგარი უკვალად გაქრა, ასეთი სიხარული ჯერ არ
მწვევია, გადაიღეთ ჩემი ვაჟი ლეიტენანტის მუნდირით,
გთხოვთ, სადაცა სიხარულის ნაში გაქრება...

— გადაიღოს და მომწევეს თაყიდან! — თქვა აივანზე
უჭურვად გამოსულმა ისან აბაშიძემ, შემდეგ კი თქვა: —
შეილო, შეილო, ჩემო გაყვავი, ამოდ ბაბუსთან, უნდა ჩა-
გვიტრას მკერდში და მკლავი მოგისინჯოს!

— ვახლავარ ბაბუსა, ისან აბაშიძეს! — თქვა კონს-
ტანტინე ბაგარმა, — არ ვირჩევ მკლავის მოსინჯვას, რა-
მეთუ ბაგარი ვაჟ! მწურთინდენ დღითა და ღამით; ქარში,
ნემაში, თოვლში, წუშემში, ყველგან და მუდამ, რათა ხელ-
მნიფე-იმპერატორისთვის სანიშნო ძალა გამოვწერათ
და შა, აქ ვაქ!

— გადაიღეთ, რალის ელფებები; ასე უფრო ბუნებრი-
ვი გამოვა, თქვენ არ მასნაღლეთ?! — თქვა გრძინაბაზორე-
ულმა თინათინმა.

ხოლო ფოტოგრაფმა თავის მხრივ თქვა:

— ძალიან დიდი რიდი მაქვს თქვენი, ჩემო ქალბატონო,
მგვრამ სანამ ბატონი ისანი არ... — და დადუნდა ფოტოგ-
რაფი.

— რამ შეგაშინა, შე ლაჩარო! — გახსნა ბაგე ისან აბა-
შიძემ, — სიხარულის დღეა, გადაიღე რამდენსაც თინათი-
ნი მოისურებს!

— მაშ, გადავიღო შეხვედრის სცენა, — თქვა ფო-
ტოგრაფმა, შემდეგ იკითხა: — ბებია სად არის? ქალბატონ
ქეთევანს რად ვე ვხედავ?

— შეილო! შეილო! შეილო! — გაისმა ამ დროს ისან
აბაშიძის მუღღღის, ქეთევანის მოძიხილი ეხოს მორეული
კუთხიდან და გამოჩნდა კიდევ დარბაისელი ქალბატონი,
რომელიც საყვარელი შვილიშვილისკენ მიიხვედა ხელე-
გამლილი.

— გადავიღოთ ბებია, შვილიშვილისკენ აჩქარებით გა-
მონიხებული! — უკარნახ თინათინმა ფოტოგრაფს.

— კეთილი! — უმალ მოვიდა ხასიათზე ფოტოგრაფი.
გადაიღეს.

— გადავიღოთ ბებოცა და შვილიშვილის ძალუმნი ჩა-
კონება, — განაგრძო თინათინმა.
ესაც გადაიღეს.

— გადავიღოთ სიხარულით აცრემლებული ბებოცის სა-
ხე შვილიშვილის მკერდზე მიკრული!
გადაიღეს.

— გადავიღოთ ბაბუა, რომელიც, მართალია, დინჯად
ჩამოდის კიბეზე, თუმცაღა სახე უბრწყინავს, რამეთუ
ფრიად გაინარა თავისი შვილიშვილის, კონსტანტინეს
დაბრუნებით!

რალა თქმა უნდა, გადაიღეს.

— გადავიღოთ ბაბუსთან შეხვედრა, ვინძლო ხვადნი
შეიყარნენ კეთილად!
გადაიღეს.

— გადავიღოთ შეხუმრებით შეჭიდებული ზვადნი, რა-
მეთუ ერთი ბაბუაა, მეორე — შვილიშვილი და ერთმანეთს
მკლავის ძალა მოუსწავს.

უაქველად, ესცეს...

— გადავიღოთ სამინ ერთად, მოსიყვარულე ბებია-ბა-
ბუს შორის ჩამდგარი ვაჟი ჩემი, კონსტანტინე ბაგარი,
ყმანვილ სახეზე აღებჭილდი ღამილით!

შო, ესცეს!

— გადავიღოთ რა სასოებით შესცქერის ვაჟი ჩემი,
კონსტანტინე ბაგარი, თავისი მამის, კარლო ბაგარის ფო-
ტოს, — ცრემლი მოადგა თვალზე თინათინ აბაშიძის-ბაგა-
რისას.

შინ შეიკრიფნენ, გადაიღეს.

— გავიღო გარეთ, — თქვა თინათინმა, — ახლა აღე-
ბტყდით ფოტოზე ჩემი ბაბო კონსტანტინეს შეხვედრა.
აღებჭილდი.

— შევიდეთ შინ, — თქვა თინათინმა, — ახლა ის აღე-
ბტყდით ფოტოზე, თუ როგორ მიზის კალთაში ვაჟი ჩემი,
კონსტანტინე, რამეთუ გავეცივოს!

— შინ არ ვიყავით, შეილო, რას გამოგვეტყუე უზომი?! —
შეიცხადა ისან აბაშიძემ.

— შევიდეთ, შევიდეთ, — დაიჟინა თინათინმა და
შეიღს მოეცადა მკლავზე.

შეიკრიფნენ კვლავაც შინ.

— მიმე ვარ, დედა, გავიზარდე! — გაელიძო კონსტან-
ტინე ბაგარს.

თინათინ აბაშიძე-ბაგარისამ თმა გაისწორა, უსიტყ-
ვოდ მოიხიდა ვაჟი, კალათზე ჩამოსიდა, სახეზე ბუნდინილი
ღამილი გამოსახა და თქვა:

— შე-მო!

შო, გადაიღო ფოტოგრაფმა კვლავაც და კვლავაც და
კიდევ ბევრ ფოტოს გადაიღებდა, ალბათ, ისან აბაშიძეს
რომ არ თქვა:

— საკმარისია! ნაიფებს ახლა ფოტოგრაფი ქუთაისში,
შემდეგ გუგაბლოს ფოტოებით, ჩვენ კი მოვლხინო!

ეტლისკენ მიმავალი ფოტოგრაფი ფიქრობდა: — „საუ-
კეთესო დღეები დამიბრუნდა, კარგი ხელობა შევისწავლე,
კარგი! ხოლო ისან აბაშიძემ ნვეულებს გადახდა ბრძა-
ნა, მიდამოგზავნა მსახურები აქეთ და იქით, რათა ყოფი-
ლიყვნენ ისანის სიხარულში ნათესავნი მათნი და მოე-
თენი და რა განჭვრიტა ვითარება, თქვა:

— არტხილისის ლეიტენანტი განდარმერის კაპიტანს
უდრის! ახლა ზავი აქვთ რუსებს თურქებთან, გადავიყვან
ფანდარმერიაში და ორ ნელნელად მაიორი გაბედები, ისე
უსხვად გაყარადღენე გურულუბა!

— ფანდარმერიაში?... ჩაფიქრდა კონსტანტინე.

— ბაბუს დაუფერე, შვილო, ბაბუს! — თქვა ქეთევანმა, ისინი აბაშიძის ცოლმა.

— სადაც უფრო მალე გახდებდა გენერალი, იქ იმსახუროს ჩემმა ვაჟმა, — თქვა თინათინმა, — რამეთუ მალე გავედეს თადარიგში და ერთხელ და სამუდამოდ ვინუგეშო ჩემს დღეებში...

კონსტანტინე ბაგარმა თქვა: — ხელმწიფე-იმპერატორს ჯანდარმიც ისე სჭირდება, როგორც არტილერიისტი; გარდა ამისა, სისხლი მაქვს ასანდები მამანემის, კარლო ბაგარის მოკვდინებისთვის და მისი ცხედრის შუფრაცხყოფისთვის. თორმეტი შუფრაციულის ამბავს ჯანდარმი უმალ შეიტყობს, ვიდრე ჯარისკაცი იყოს შენი სიტყვისამებრ, ბაბუაქემო!

დაპკრეს ხელი-ხელს. და იყვნენ ესე.

— ახლა კი განვისვენებ სიხარულით, რამეთუ ჩემი თვალი ვიხილე ესე ყმაზელი აბა, ხუცავთ, წარწინებულნიც აღარ უკადრისობენ ჯანდარმერას! — თქვა ჯანდარმერიის მიმქუქარმა, თეთრქელვამა მაიორმა, ტრისტან ლეფსვერტიძემ; თავად ეახლა ახალგაშობებარ კაპიტან ბაგარს, გადღებია, რამდენადაც შესწევდა, ვინძლო ჩია მიხუცი იყო, თვალზე მომდგარი ცრემლად სახელის შეპარო, ნაიქუსტუ-ნასათუც და ხმადაკანკალებით მიმართა კონსტანტინეს:

— აბა, მიიხაროთ, ყმაწვილო, რატომ ჰგავს სიტყვა „ყარალი“ ეგრე ძლიერ სიტყვა „ყოჩაღს“ ქართულს ენაზედ? პა?

— პა? — გაუკვირდა კონსტანტინე ბაგარს.

— საქმეც მამაგაო, — ჯავილა ტრისტან ლეფსვერტიძეს, — ენა, ყმაწვილო, ერის ჭურჭურჭანში მოსარგები გასაღებია, ხატოვნად რომ ვთქვათ! თუ გასაღებს ფლობ, კარასაც შესწის, ხომ ასეა?

— ასეა! — დაეთანხმა კონსტანტინე ბაგარი.

— ესე ქვეყანა, საქართველო, — განაგრძო მაიორმა ტრისტან ლეფსვერტიძემ, — მუდამ და მუდამ დაჰყარობილი მომხელთავან, ყმაწილსა და შემაბოხებს სიტყვა ყოჩაღთან აიგივებდა და კვლავაც აიგივებს, რატომ?

— რატომ? — გაუკვირდა კონსტანტინე ბაგარს.

— ნსრტას არა სცნობას, ყმაწვილო! ნსრტიგი ესე, სულს უხუთავს, გულზიდვასა ჰგვრის! გლეხი აიღო, მიწას ჩაექერძილი, უბრალო გლეხი, ისიც კი უმალ ყარაღს უთანადრობს, ვიდრე ჯანდარმს, რამეთუ ნსრტიგის დამცველი მისთვის საძალღველია, ხოლო ტყემლი გაჭრილი ვინმე ყარალი — ყოჩაღია, გამიგეთ?

— აბა, გასაგებია! — თქვა კონსტანტინე ბაგარმა.

— ყოჩაღ! — გაუხარდა ტრისტან ლეფსვერტიძეს, — მე და თქვენ უთუოდ შევეწყობით, ყმაწვილო, დაიმასხვრეთ ჩემი სიტყვა!

განმორების შემდეგ ლეფსვერტიძემ იფიქრა: „ჯერ კიდევ ღლამი და ჯანდარმერიის კაპიტანი უკვე... რე რამდენისა ვიყავი?! ორმოცდაშვიდი! ჩემს ახაკში მაიორობის დღეებს შევწედი... თადარიგში მიპირებენ გაშვებას... ენახობ!“

შინმოძავალი კონსტანტინე ბაგარი კი მაიორთან საუბარს იხსენებდა და ფიქრობდა: უცნაური მოხუცია, თურქულფეშვში ჩამალული, თითქო მელა იცქირებოა დათოვლილი სიროფან. შინი პირიდან რაღაც მყარად მეცა; ნიორს აყოლებს ალბათ არაყს; ფუ!

რა შეეფარა ისინი აბაშიძეს, იგივე მოახსენა. ისინი აბაშიძემ თქვა:

— ეგ მოხუცი ათას... იყურა ერთხანს, — ფორზეა გადამხტარი, — თქვა შემდეგ და ისევ თქვა: — ისინავე მისგან, თუემც უფროსიხილი, ნუ მიწინდობი! ამ დროს გამორწა ფოტოგრაფი:

— მოგესალმებით, ბატონებო, — თქვა ფოტოგრაფი. — შესანიშნავი ფოტოები გამოვიღა; აი, ინებეთ ანგარიში! ისინი აბაშიძემ თვალი ჩაპკრა წარმოდგენილ ანგარისს, შუბლი შეეკრა და თქვა:

— აბლაღ, უმაღ, აქვე, ჩემს თავწინ გაირეკელოს ფოტოგრაფი! განკეპლეს კონსტანტინე ბაგარი წარუძღვეს, რამეთუ ახლა კონსტანტინე ჯანდარმერიის კაპიტანია.

— ვაი, ვაი! — თქვა ფოტოგრაფმა, — და კიდევ, ვაი! რამდენს გაუძღვოს ხორცმა ჩემმა, რა დავაშვევ, ბატონებო, ხომ მიმბრძანეთ, გადაიღეთ?!

— ხმა-კრინტი!! — უმალ დასჭტვა კონსტანტინე ბაგარმა, — დაე, დასურულდს ბაბუაქემმა, ისინი აბაშიძის ნება, გაიწიეროს ფოტოგრაფი!

და შიარუსნეს ფოტოგრაფს შარვალ იგი ვეროპული, ნაშაოქციეს, დენდელა ესე მოუშოშველეს, ნეკელანი მომარჯვეს ხელთ მსახურებმა და ყმაწვილი კონსტანტინეს ბრძანებას გაუფრენდენ.

— თუი! — გასცა ბრძანება კონსტანტინემან.

პაუ! — გაიშუილა ნეკელამან და სევგამწარებელი ფოტოგრაფის ფაქსად დუნდულვანასა ხორცის ჩააცხრა ზუზუნითა და დასტოვა მწიფოდ მხურვალე, ნითული კვალი.

— თოო, — ამოვიგმინა ფოტოგრაფმან, — თოო!

— ორი! — შესძახა ყმაწვილმან.

— ვაი, ვაი, ჩემს გვემასა! გვემასა ჩემსა, ვაი! — მოუხშირა ვაის და ვუის ფოტოგრაფმან.

— სამი! — ყურთ არ უგდო ფოტოგრაფის გმინვას კონსტანტინე ბაგარმან.

— ჩემს ცოვად მიცეთ ფოხვე ნიფსს, ლუსს ვაქ-და-კერსს და მეტადრე კი ულიამ ფოქსე მენი ტოლბოტსაო, — ცას შეუღალადა ფოტოგრაფმან ფოტოგრაფის მამამთავართა სახელები, რამეთუ შეჭირვდა ძლიერ.

— ოთხი! — ნარბო არ შეიხარა კონსტანტინემან.

— ვაი, ვაი! — მიუსიმღერა უცებ ნეკელის კრინითა ფოტოგრაფმან, — ვაი, ვაი! — ხმა მოიბოხა უცერადვე და უშვერის სიტყვებით ლანძღა ხელობა თვისი.

— ხუ... — ხელი შემართა კვლავაც ყმაწვილმან, მაგრამ ხმა შეუღალა ავიანვე გამოსულ თინათინსა.

— რა ხმურია?! ერ იგინება გვოდენი შემწართებით, ჩემს ყურთ რა ესმის?! — ბრძანა ნახად, სათნობით, კეთილმან.

— ქალ-ბატ-ონო, ჩემო დიდებულო ქალბატონო თინათინ! შემეწიეთ შეგინებულსა უმიზეზოდ, გვემულსა ესართი! — შესთხოვა მეჭირვებით აღმურაკრულმა, შუბლზე ნაკადულვანად ოფლმდინარ ფოტოგრაფმან თინათინს აბაშიძე-ბაგარის ქერიგს.

— ოჰ, ოჰ, — თქვა თინათინმან, — ოჰ, ბატონებო, რას სწადით?

მაშინ ყმაწვილმა კონსტანტინემ თქვა:

— ძვირფასო დედა, ესე არის ჭკუის სახანავლი გაკეპთილი ფოტოგრაფისთვის, რამეთუ მწურთინდენ მეცა და მასნავლდენ ყაზარმასა შინა აშვევარის ხერითი არაერთხელ და სისასტყვესა და წრთმასა ფორად კეთილი შეეფიგი მოჰყვა. ვიდრემდის, სულ მცირე, თორმეტხორს არ დავეპკრავ ნეკელას, ვერ მოვიხვენებ!

— შოი, შოი! — მუნ ნაუშღერა ევლავაც ამის გამგონე ფოტოგრაფიან.

იასონ აბაშიძემ კი თქვა:

— კეთილი, შვილო, კონსტანტინე, გვეყოფა! ეინძლო ჩემი თინათინი ყმუნენასა და დარდს არ მიეცეს; თანაც ყურთასმენა შემინუსა ამ ფოტოგრაფის ვაებამ და გამყინავემ მოიხანია!

კონსტანტინე ბაგარს შუბლი შეერკა და თქვა:

— გულყრა იგი დედაკაცური ვერც ჩემი გენეს კარგსა, ვერც ფოტოგრაფს; საქმე ბოლომდე უნდა გასრულდეს, რათა შედეგი ვიხილოთ. ვისაც ფოტოგრაფის ნუგეშისცემა გსურთ, თავითი მიუჯექით და ანუგეშეთ; მე კი, სულ მცირე, თორმეტჯგზს უნდა დავუკრა! — თქვა ეს შუბლმუქერითა და რიხით კონსტანტინე ბაგარმან და ხელი უშინართა; ხოლო პირქუფროინობაი და გაუქმებიაი მისი იმგვარ იყო, რომ ვერც დედამ, ვერც ბაბუამ, სიტყვა ვერარა შეჰაფრეს და დაიშუა კიბეზე თინათინი, მიუჯდა ფეხმორთხმით ფოტოგრაფსა და შესთხოვა გვემულსა კეთილმან:

— გაუძელით, გაუძელით, გთხოვთ, მეგობარო! ჩემი ეთო, კონსტანტინე, გეპირდება, რომ თქვენითვისაც და ჩვენითვისაც ასე აჯობებ, მიუგდით ყმანველს, მე ვიქენი ბიქენი ნუგეში, ოჰ!

— ქალბატონო, ჩემო კეთილო ქალბატონო თინ... — სიტყვა დაუნყდა ექლმი ცრემლბოჭენილი ფოტოგრაფს და მუნ დადგომდა უცნაურის თვალაკაფებით მიცქეროლი თინათინ აბაშიძე-ბაგარისას.

ყმანველსა კონსტანტინე მსახურებს თვალით ანიშნა მზადყოფნა, მათაც შემართეს ნუკლეში იგი, წყალში დამბალი და ხორცისმკენეველნი დღის სინნრთა და ამის შემხედვარე, გულზევიად იასონ აბაშიძე კი შედრეს მცირედ და გულში თქვა იასონმა: რას ვერჩოდი ამ საბრალო ფოტოგრაფს, ვის ხელში ჩავადგე?! ეს კონსტანტინე, ცოტა...

ხოლო კონსტანტინემან ხელი დაიქინა და მრისხანედ თქვა:

— ხუთი!

გაიზუნუნა აქედანაც და იქედანაც და ნეუბლანი, ერ-თად შეკონილნი და ზუზანი-წილითი

ნამოქროლილი მსახურთა ღონიერის მკლავითა, ევლავაც ჩააცხრინენ ფაქიზად დუნდულოვანსა ხორცსა და იყენენ ესრეთ ხორცს ჩაკონილნი მცირედად და ამოსხლტენ მერნე და დუნდულათა მნიფე სიჭრელეს მეტი სინითუდ შეაფრქვიეს.

— ოჰ! — ამოსცდა გულიდან თინათინისა, — ოჰ!

ფოტოგრაფმა უტყვად გაუძლო ამ გვემასა, რამეთუ ღრმად ჩაიღო გულში ნინდანინ: რომც მოეკედე, თინათინის თვალნი არ აეკივლდები, არა! — და შო, გაუძლო ვიუტად ბაგემოკუთულებან, თვალაკაფებულმან უტცხოდ, და გაუძლია თინათინ აბაშიძე-ბაგარისას სინნრით.

— ოჰ, ინუგეშეთ, მეგობარო, — თქვა ფოტოგრაფის მნარე ღმილით

გულმძერულმა თინათინმა, — ინუგეშეთ, გეთაყვა, მე აქ ვარ, თქვენიან!

— აჰ! — თქვა გულში ბოხის ხმითა იასონ აბაშიძემ, — აჰ! — და თვალნი არიდა მნიფე თურნაშულის სინითლეს ფოტოგრაფის გვემულს ხორცზედ.

— აჰ! — გულში თქვა კონსტანტინე ბაგარმა, — ვერ დაგაკივლე, ნყუელო, ახლა მიცქირე! — და გადახედა ყმანვილმა კონსტანტინემ მსახურთ და ახალი კონის შეკვრა ბრძანა თვლის ჩაკვრა-მინიშებით, ხელი შემართა და მეტის რისხვით დააქუხა:

— ეეე-ქსი!!!

გადაედით მსახურთ ყმანვილი კონსტანტინეს რისხვა და შემართება ესრე გავემუხულე; გააზუნუნეს, მაგრამ რა გააზუნუნეს და აღმოხდა ფოტოგრაფსა ძველებურად კრინი და ნაუსმღერა ამ კრინითა:

— შოიშოი შოიშოი შოიშოი გააი!

ხოლო შორეი ხმაი თინათინისა მიჰყვა:

— ოოჰ! ოოჰ!

მესამე ხმა კი, ბანად, იასონ აბაშიძისა გაისმა, რამეთუ ველარ შეიკავა თავი და მასაც ამოსცდა გულ-გამოდან მძიმე ზარბით ბოხი:

— აჰ! აჰ!

და მიჰყვენენ ვერე სამ ხმაში სიმწრის სიმღერასა, სანამ ისმოდა ყმანვილი კონსტანტინე ბაგარის მქექქარე: — შე-ედი და რვა, ხოლო როცა მეცხრეჯერ ცემაზედ შემართა ხელი კონსტანტინე ბაგარმა, იასონ აბაშიძეს მუდარა გაერია ხმაში და თქვა იასონმა:

— შელო, კონსტანტინე, გთხოვ..

თინათინ აბაშიძე-ბაგარისამ კი ხელი გაიწვინდა ვაის-კენს და ველარავერი თქვა, რამეთუ გული შეულონდა და ნილის ფარფაფით გაეკრა მინასა.

ხოლო ყმანვილმან ბრძანა:

— რომც მოვკვედ, თორმეტჯერ ცემა უნდა შეუესრულო, — და მკვლავმოუღულე, სახეზე ნამოხურებულ მსახურებს თვალს უქნა გასამწვებლად და ისევ დააქუხა:

— ცხრა!

გამწვებევა არ სჭირდებოდათ, ეინძლო დაგვიმონი იყენენ უკვე და ცემის ზურუშიმ მოსულნი. დააზუნუნეს გაეჭმეითა.

იასონ აბაშიძის ხნადა გაისმა:

— აჰ! აჰ!

ჩაიჩოქა იასონმა თავის ასულთან, თინათინთან და ლყაზე შემოქორა ხელი, რათა მას თვალნი გაეხილა, ხოლო ფოტოგრაფი იგი, უხმოად ინვა მაგადაზედ და ხორცი მისი აღარ კრთოდა მწარე გვემაზედ, რამეთუ უსულო ჩანდა და ცხედაროვით უგრძნობელი.

და რა ვერ მოასულიერა ლყაზე ხელის შემოკვერით თავისი ასული, თინათინი, იფიქრა იასონ აბაშიძემ:

— იქნებ არც ღირდეს ახლა თვალის ვახელა, ბარემ თქვას: — ათი, თორმეტი და თორმეტი, ამ ვიყემ; ათსრულოს გულისნადილი და მერნე ვაპკუროთ წყალი თინათინს.

ოთხშაბათს, 4 მაისს
ქართული ლიტერატურის
ინსტიტუტის
სახლმართა დარბაზში
გამართება წარდგინება

როსტომ ზიხიძის
ახალი პიესისა

**„ჩემი გზა,
ჩემი აპლდავა“**

დასანყისი 13 საათზე
კოსტავას 5

— ათი თორმეტი! თორმეტი! — დასტურებ კონსტანტინე ბაგარმა და როს იხილა, წადილი თავისი აღსრულებული, მოსვენება და მოღვაწე და მოკითხა დედა თავისი, თინათინი და თქვა:

— დედა, დედა, გემუდარები, ნუ მამინებ, ხომ კარგადა ხარ?

— აქურეს წყალი თინათინ აბაშიძე-ბაგარისას, გამოაფხიზლეს, მოიყვანეს გონს, და თქვა მაშინ თინათინმა:

— სადღაც გავფრინდი ისე კეთილად; იქ კარლოც იყო, ჩემი კარლო, ერთად ვლავლობდით სიერცხეებში! რად დამბრუნეთ? სად არის ფოტოგრაფი? ახლავე, სასწრაფოდ მომიყვანეთ ფოტოგრაფი, — გატირინადა თვალსა და ხელს შუა თინათინი, — მე ვიხილე იგი სამყარო, მოკვდავთათვის უცნობი ესერა, ახლა მჭირდება ფოტოგრაფი, რათა გადმოვიცე, რაც ვიხილე!

— ჰმ, — თქვა ისონ აბაშიძემ, — ჰმ!

— გთხოვთ, გთხოვთ, ნუ დააყოვნებთ, ძლიერ მჭირდება ფოტოგრაფი, რათა ვინუგემო და სხვაც ვანუგემო თავის მსუხარბეაში, ვინძლო სამყარო იგი მიღმიერი მართლაც არსებობს!

— მოასულიერეთ ფოტოგრაფი! — ბრძანა ისონმა, — ფული მიეცეს ფოტოგრაფს სამეჭხის მერტი, ვიდრე ითხოვ; მოუყვანეთ ფოტოგრაფს სასუკეთესო ექიმი, რათა უნამლოს კეთილად.

და ამ დროს გამომჩნდა ისონ აბაშიძის ცოლი, ქეთილანი, რომელმაც თქვა:

— კარგად მეძინა! რა დაემართა ფოტოგრაფს? რამ დაუწილთა ესერ დაქვდულა?

— შენდა მაკლდი, ქეთივან! — თქვა მჭმუნვარედ ისონ აბაშიძემ, ხოლო თინათინმა თქვა:

— ოჰ, ოჰ, მოკვდა?! —

— არა, დედა, — თქვა კონსტანტინე ბაგარმა, — ამით რომ კვდებოდნენ, რატომ ოცნხის მკვდარი არ ვიქნებოდე.

მოსულიერებულმა ფოტოგრაფმა იფიქრა: — თქვენთან დამჩრჩნი, ჩემდითავე!.. თუმცა, დარჩა.

მეორე დღეს თინათინ აბაშიძე-ბაგარის ქვრივი ფოტოგრაფთან ერთად შორაპნის მამულში გადაბრუნდა.

— რატომ, შვილო? — ჰკითხა ნასულისას თინათინ ისონ აბაშიძემ, — რადა გვტოვებ მე და დედაშენს?!

— ოჰ, ოჰ, მამავ ბატონო, — მიუგო თინათინმა მამას, — ოჰ, ჩემს გარდა კიდევ გყავთ შვილები, ხოლო მე განმარტოება მჭირდება, რათა კარგად აღვიდგინო, რა სიხილე მიღმიერ სამყაროში, ის ვადმოვიცე და სრულიად სამყაროს მოვევლინო დიდ ნუგეშად, ნუ გამიწყრები!

და ნავიძენე თინათინი და ფოტოგრაფი შორაპნის მამულში, ხოლო ისონ აბაშიძემ თქვა:

— ჰმ...

კონსტანტინე ბაგარი კი ქუთაისს გაემგზავრა, რათა მათორი ტრისტან ლევსკერძის უშუალო ხელმძღვანელობით უკეთ შეესწავლა ჯანდარმერის საქმე.

მოლოდინი და შთაბეჭდილება

ემოცია და მოლოდინი?..

არა, წინგის ახალი სერია „ჩანაწერები“ კარგი იქნება, მაგრამ 25 წლის მწერალმა რა უნდა გვითხრას? ვინც ახალბედა იქნება: დაიწყებს ფარგონებით ლაპარაკს... მოწყვება ესაო, ისაო და საბოლოოდ აზრს ვერ გამოვიტანთ, ჩვენ, ფილოლოგებს, კლასიკოსი მწერლების მერე მისი სიტყვების „რაზარუბი“ გვირდა?

მოიცა, იქნებ ერთი წუთით მაინც ვაჩერდე. ხომ იცი, სულსწრაფობის გამო ხშირად გრცხვენია შენივე ფიქრების. აბა ნაიკითხე, მოუსმინე მაინც და დასკვნა მერე გააკეთე.

რად?

ხარი ხანისათვის ექსპედიციას ადრინა დილით ნითლები იწყებენ და აგებენ ჰაე

ილია სამეგრელოში...
უკვე მრცხვენია...

ეს მხოლოდ ჩამონათვალის მცირე ნაწილია და... მას დადებითად ახასიათებენ დიდი მწერლები, ლექტორები, ჩემს მეგობრებსაც ძლიან მოეწონათ. მან დაამხებინა ასაკობრივი შეხედულება, რადგან ნამდვილად შემოქმედა:

გულწრფელია... განიცდის... ფიქრობს... სწამს... თითოეულ ნაწერში სული აქვს ჩადებული, შეიძლება ამოიცინო მისი საკუთარი „მე“.

მან ასე დაინახა, აღიქვა და დაწერა. ეს არის ის 25 წლის მწერალი **ზვიად კვარაცხელია**, რომლის მოთხრობების კითხვის დროსაც არ იკარგები. მსუბუქი იუმორით, დამოუკიდებელი ხმით, ჩამაფიქრებელი თხრობით, მეცნიერული ჭკრეტის უნარით, დროულად დასმული ნერტილით ანჟობილი მოთხრობები დადბანს გაბასბოვდება.

ზვიადს ყველად ერთხმად დაულოცა გზა მწვერვალისკენ. მოლოდინის ნამდვილად გადააჭარბა და ემოციაც მატულობს ლიტერატურული პროექტის „ჩანაწერების“ წარდგინებისას. აქ თავმოყრილია ცნობილი მწერლების დღის ფურცლები, უზარალო და პრაღიანი ფიქრები. მათი ნაწერების გაცნობისას ჩვენ უამრავი კითხვა გვებადება. ამ ჩანაწერებით კი შეიძლება მათი ამოცნობა, მეტად ჩაღრმავება. ისინი ხომ დადებითი და უარყოფითი მხარეებით გვევლინებიან ცხოვრებაში. არცერთი მათგანი ერთმანეთს არა ჰგავს. ინტელექტუალური, გონებაშამხილური, ირონიულ-პარადოქსული ჩანაწერები ჩვენი სულის ყველა ნაწილს ეხმარება.

გაბრწყინებული სახეები, კითხვები, სამომავლო გეგმები, მქუხარე ტპამე და რაც კარგია, კარგია...

არა, შთაბეჭდილებები ნამდვილად ძლიერია.

ეს ფიქრები აღმიბრა 30 მარტის საღამომ, როცა **სოხუმის უნივერსიტეტის** სტუდენტები და პედაგოგები მწერალს, გამომცემელს, რედაქტორს, ზვიად კვარაცხელიას შეხვდნენ.

დაიბადა 1970 წლის 24 მარტს, თბილისში, პედაგოგების ოჯახში.
 1976 წელს სწავლა დაიწყო 24-ე ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში. 1987-ში კი დამაინტერესებინა ამთავრა 39-ე სკოლა. 1988-90 წლებში სამხედრო საავადმყოფო სამსახური გაიარა საბჭოთა ჯარების ვილჩარულ ნაწილებში. 1992 წელს ჩაირიცხა თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის სამკურნალო ფაკულტეტზე და დაამთავრა 1998 წელს. ამჟამად მისი პროფესიული საქმიანობა დაკავშირებულია სპორტულ მედიცინასთან და მუშაობს თბილისის სპორტული მედიცინის სამედიცინო სასახურში.
 იყო წარმატებული ფეხბურთელი და თამაშობდა საქართველოს ფუტბალის პროფესიულ ლიგაში. არის მრავალი ტურნირის გამარჯვებული და პრიზიორი. ბავშვობიდან გატაცებული იყო ჩინური აღმოსავლური ორთაბრძოლით და არის „უ-შუ კუნ-ფუს“ სპეციალისტი და პედაგოგი და ამ სახეობის ერთ-ერთი ფედერაციის სულისჩამდგმელი და დამფუძნებელი.
 ლექსებს ბავშვობიდან წერს, მაგრამ პოეზიას მგზობის გულისხმიერებით უფრო 20 წლის ასაკიდან მოეკიდა.

მისი ზედვა მთავარიანი რელიეფით ქართული და ახლობელია. ინტონაცია ნაცნობი მოტივით იმედიანი და გადამდები. მის ლექსებში თვით მოთარეშე ქარებასაც კი სიცივის ნაცვლად მშობლიური ნიაღვის სითბო და სურნელი მოჰქვს ჩვენამდე.

კახა მანჯგალიძე

 დედაო ლეთისაც,
 წმინდაო მარიამ...
 შენ დაიფარე
 ვინც ძლიერ მიყვარს,
 შე ვიღალადებ
 და გთხოვ, ქალწულო,
 ნუ მოაკარებ
 ზრახვების მყინვარს...
 შენ განუქარვე
 ფიქრების სევდა,
 და ის შემოსე
 წმინდა ენებებით...
 შეგვევდრებო,
 შენ დაიფარე
 თვალთა სიბეჭით,
 წმინდა მტევნებით...
 მე მოვალ ისევ,
 დალილი ტერფით,
 ვიცე სიცოცხლის
 ფერი მწარეა,
 შენ დაიფარე
 მე ვისაც ვეტრფი,
 დედაო ლეთისაც,
 წმინდაო მარიამ!

 სისადავე ჩუქურთმის,
 სინატიფე ქართული,
 სიმღერაში გართული,
 ელვარება შუქურ-თმის.
 მატიაწე საუნჯის,
 გასულეება ლოდების,
 საუკუნე ოდების,
 ძლიერება ფასკუნჯის.
 ხელოვნება ქართული,
 ხასიათის სინაზე,
 ზეციური სივაზე...

უკვდავებე დარგული.
 პოეზია ქართული,
 ძარღვიანი სიმები,
 ბოზოქარი წვიმები
 ძლიერება ქართული.
 მშობლიური გენია,
 წარსულიდან მოსული,
 იდუმალით მოცული
 სიყვარულის გენია.
 მარადისი ბრძენია
 სიამაყე მამულის,
 ოცნებებით ნამულის
 დედობრივი რძენია.
 ელვარება შუქურ-თმის,
 სიმღერაში გართული,
 სინატიფე ქართული,
 სისადავე ჩუქურთმის.

 თქვენ პოეტებო!
 — ნუ ემონებით ახალ ეპოქას.
 ფუჭ ბრწყინვალეებას,
 ნუ დაუგებთ სულის ფინანდას.
 უმჯობესია!
 სიყვარული ძველი ადათის,
 ფიქრთა ანდაზებს,
 რომ გვიტოვებს ასე უღვევად.
 თქვენ მოეფერეთ
 გაფითრებულ მოსოცის ხელებს!
 ძველ საძირკველზე
 ამეზებულ გმირთა ოცნებას.
 თქვენ პოეტებო!
 — ნუ ემონებით ახალ ეპოქას,
 ახალ სახელებს.

 მტკაური მეტებითან რატომ ჩერდები,
 ან რას საუბრობ ნარიყალასთან,
 მინდა ოცნება რომ გავატანო
 მთებთან, მდელსთან, პურის ყანასთან.

პოეზია

მსურს დაეცინაფო შორეულ წყაროს,
ტაოს მთებში რომ იწყებს დინებას,
მერე გადმოვა გაშლის ნაპირებს
და აქ თილისსი ალორინდება.

მინდა შევებო ჩემო მოხუცო,
რომ ვნახო ძველი მე ადგილები,
ვითც ეს ბრძოლა ჩვენი იქნება,
ციცი და მჯერა დანამდვილებით.

მჯერა, რომ კიდევ ტივებს იხილავ,
დაცლიან ღვინით ისევ ფიალებს,
მერე ძველებურ მრავალგამიერს,
ნახად ნიაგი აამრიალებს.

მტკვარო მტებთან რატომ ჩერდები,
ან რას საუბრობ ნარიყალასთან,
მინდა ოცნება რომ გაგატანო
მეთთან, მდელისთან, პურის ყანასთან.

•••

სურნელოვანი, მარად მწვანე დაფნის ფოთოლი...
მალა ზეცაა, ირგვლივ ტყენი, მთაზე დგომისას,
არა, სულ სხვაა იმერეთში ჩემი სოფელი,
სიმინდის ზეცაზე მზის ლიცილი შემოდგომისას.

არა, სულ სხვაა წვიმის შემდეგ ცისარტყელები,
სულში იღვებს სისარული ველურ ვარდებად,
მშვიდი ოცნებით რკალს დაიჭერს ზუმად ხელები,
სხივთა ნაკადში როს თაღებად აელვარდება.

მოხუცის ზელებს მოკრძალებით დაეკონები,
ყოფილი სევდა შეჰპარვით ირგვლივ ხეხილებს,
ნამომართულა დარაჯებად ჩაღის კონები
და შედიფურად გაჰყურებენ უღელტეხილებს...

რის ციურ ღრუბელს შეერევა ოდის ღრუბელი,
თვალებს წვიმიანს უცვარი ახლავს დასტური,
საოცარ სურნელს მოგვაშეფებს ზემის ღუმელი
და ბროლის ყელში ამღვრდება აღდასტური.

არა სულ სხვაა იმერეთში ჩემი სოფელი,
როცა ნისლებში გაეხვევი მთაზე დგომისას,
მაშინ შორს არის სისხლიანი შეფისტოფელი...
ახლოს, სიმინდზე მზის ლიცილი შემოდგომისას.

•••

გადიქროლა მრავალმა ქარმა,
ტორფი ტირის სისხლს და იარებს,
მძღაგრად იმღეროს პოეტის ქნარმა,
სიო კი საღდაც არხებს ლიანებს.

შორეულია, კვლავაც ვეცნებით!
სხვა საქართველო ვერ მოეძია,
საკურთხეველთან მივა მშენებით,
თითი სიღამაზე და პოეზია...

•••

ოდესლაც სიბრძნე მიაჯაჭვეს სპეტაკ მწვერვალებს,
სული მას შემდეგ იტანება ცოფვილ მინაზე,
იგი დაეძებს ლავარდოვან ღვთიურ ფერვალებს,
მარადისობის უკვდავება მაშინ ვინამე.

მაშინ დაეცა ტკივილებით კლდეზე ლოგოსი,
დღესაც ძღებთან არწივები ცეცხლის ალებით.
ინამებოდა ცრემლით ვაზი მწინდა გოგოსი,
ცხენი ამსხრევდა ვერცხლის პარძიმს ოქროს ნალებით.

პოდა მოვიდა ძლიერება პირველყოფილი,
ანკარა წყარო უწმინდესი როგორც აღმასი,
ჩამოაბრძანა საუნჯევი ციდან ხმოზლი,
და შეიყვარა მზიანეთი, ძველი არგასი.

სვეტიცხოველში უკალობრე შევებით ლაზარეს,
სიბრძნე დახატეს ბეთანიას ცისფერი ოდებად,
მზის უკვდავება გადმოკურებს ლაზეთის არეს,
ღვთის სიყვარული აბრწყინდება ოქროს ზოდებად.

დაემგერება ანგელოსი ზვეულ დრაკონებს,
ანაზეცავებს სასულეთში სვეტიცხოველი,
ძველ აღმაფრენას ფიჭარეთი ისევ მაგონებს,
აელვარდება თვალნი ჩემი ცრემლით სოფელი.

ოდესლაც სიბრძნე მიაჯაჭვეს სპეტაკ მწვერვალებს,
სული მას შემდეგ იტანება ცოფვილ მინაზე,
იგი დაეძებს ლავარდოვან ღვთიურ ფერვალებს,
მარადისობის უკვდავება მაშინ ვინამე.

•••

უცხო ბგერები: მინა — ციცი, სუნთქვა — ეთერი.
შორს პორიზონტი, ლურჯი სივრცე ტუტია ამბორი.
ხაზი ულავი უკარება, უცხო თამბორი.
ცეცხლივით ფერი, ზოგჯერ ვენება — ყელის სითეთრე.

ადევნება, როგორც გიჟი, სახთლის კოცონით.
ის შორეული მირაჟია, ფიქრი რომელი?
რკალი განცდების, ოდიოტანვე მოუნდომელი.
სიბრტყეთა კიდის შეერთება დამწველი კოცნით.

მესაიდუმლე, უტყვი სხივი, მრავალთა ეშის.
ცეცხლმოდებული, ბიბლოური არ იწვის ფშანი.
თუმც არც სევდაა მისთვის უცხო, არც კვეშანი.

ხაზებს დასერავს ფერების ტალა, ხმაური შხეფის.
იგი მსგავსია უკვდავების, ის სიზმარია.
ზოგჯერ მზე არის, თუ ოცნებით ნანვიმარია.

ზურაბ მარშანია

უმბერტო ეკო პრისის შესახებ

უმბერტო ეკო, იტალიელი მწერალი, ფილოსოფოსი და ჟურნალისტი, 1932 წლის 5 იანვარს დაიბადა პატარა იტალიურ ქალაქ ალესანდრიაში. 1954 წელს დაამთავრა ტურინის უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტი. შემდგომ მუშაობდა ტელევიზიისა და ყველაზე მაღალკვალიფიციან ყოველდღიური გაზეთის "ესპრესოს" მიმომხილველად მრავალი წლის განმავლობაში მიჰყავდა მუდმივი რეპორაჟი პოპულარული ყოველკვირეული გამოცემაში "პანორამა".

უმბერტო ეკო ბოლონის, მილანის, ფლორენციისა და ტურინის უნივერსიტეტთა პროფესორი და მრავალი საზღვარგარეთული უნივერსიტეტის საპატიო დოქტორია. ასწავლიდა და ასწავლის ესთეტიკასა და კულტურის თეორიას. თუმცა საყოველთაო აღიარება მიიწი პოპულარული რომანების ავტორობით მოიპოვა. ძნელად წარმოსადგენია ვინმეს არ იცოდეს 1980 წ. გამოქვეყნებული ყველაზე სახელგანთქმული მისი ქმნილებების, "ვარდის სახლისა" თუ იმავე სახელწოდების პოლიტიკური ბლოკნეტების შესახებ, სადაც მთავარ როლს ბრწყინვალედ ასრულებს მონი კონრი. მომდევნო წლებში მწერალმა გამოაქვეყნა რომანები: "ფუკოს ქაქქარა" (1988), "წინა აღოს კუნძული" (1994), "ბაუდელინი" (2000) და "მუფის ასულ ლიანა" (2004).

სამწესობრო, იტალიის სახელმწიფო გარეთ, მათ შორის საქართველოშიც, შედარებით ნაკლებადაა ცნობილი უმბერტო ეკოს უბოლიცისტური ნაწარმოებები. არადა, მწერლის ესეისტიკა სულაც არ ჩამოუვარდება ბრწყინვალეობით, განსაკუთრებით კი აქტუალურობით, მის სახელგანთქმულ რომანებს.

ამის თვალსაჩინო მაგალითია იტალიური გამოცემებში "თამაშის" მიერ 1997 წელს გამოქვეყნებული კრებული "ზუთი ესეი ეთიკის თემაზე", სადაც განსაკუთრებით საყურადღებოა ერთი ესეი, სახელწოდებით "პრესის შესახებ". მიუხედავად იმისა, რომ უმბერტო ეკო კარგად არის სამეცნიერო წრეებში ცნობილი როგორც მედიასტიკის გამოჩენილი მკვლევარი, მაინც საუკარია თუ როგორი გამჭრიახობით ახალიაზეხს ინდრიონდელი იტალიური მედიის პრობლემებსა და მისი მომავლის პერსპექტივებს. თითქმის 15 წლის ნიაბ დანერდი ნაწარმოებში ავტორმა ინანსანარმტვევლა ბუერი რამ, რაც განსაკუთრებით აქტუალური გახდა არა მარტო დღევანდელ საქართველოში, სადაც თავისუფალი ელექტრონული მედია სანატრელი გაგვიხდა, არამედ რეალური (და არა ვირტუალური) საპარლამენტო დემოკრატიისა და მედიის თავისუფლების უმაღლესი საზონისთ განთქმულ იტალიაშიც კი.

ქართულ მეითხველს კი ამ ესეის კითხვის არ შეიძლება არ გაახანდეს ილის სიტყვები: "ინისთან წმინდა საქმეში, როგორიც ბუქდუერი სიტყვაა, ტყუილებით და ქორებით ბურთის გატანა ყველა უკადრისობაზე უსადაგლებია".

აი ამიტომ გამიჩნდა სურვილი უმბერტო ეკოს მიერ იტალიური მედიის შესახებ გამოთქმული აზრების ქართულ ენაზე ამტკველებებისა. სწორედ ამ მიზნით შევეცადე საკმაოდ ვრცელ სუბიდან ავტორის ნაწარმის კონტენტის ამოკრეფა და ყველაფერი ამის "ჩვენი მწერლობის" მრავალრიცხოვან მეითხველთა სასმჯავროზე გამოტანა.

უმბერტო ეკოს ამ ესეიში წარმოდგენილ ნაწარმევი 1990-იანი წლების დასასრულის წამყვანი იტალიური გამოცემების "რეპუბლიკის", "კორიერე დე ლა სერას", "ესპრესოს", "პანორამას", "კულტურასა" და სხვების ფურცლებზე გამოქვეყნებულ მრავალრიცხოვანი მასალების ავტორისეულ ანალიზზეა დაფუძნებული.

ესეის დასაწყისში მოცემულია ქართველი მეითხველთათვის, პირველ რიგში კი ჟურნალისტებისა და პოლიტიკოსთათვის უაღრესად საინტერესოა მოსაზრება "მეითხველისუფლებების" ფუნქციის შესახებ დემოკრატიულ საზოგადოებაში. უმბერტო ეკო დარწმუნებულია, რომ იტალიური და ყველა სხვა დემოკრატიული სახელმწიფოს მედიის უპირველესი ფუნქცია არა ხელისუფლების ლაქევი და ამისათვის მთავრობისსაგან გასამრეველოს მიღება, არამედ ძალაუფლების "სამი ტრადიციული პოლუსის" კონტროლი და პირუთენილი კრიტიკაა. ეს პოლუსებია:

1. მკართველი უმრავლესობა;
2. ეკონომიკური ელიტა;
3. ოპოზიციური პოლიტიკური პარტიები და პროფკავშირები.

უმბერტო ეკო მიიჩნევს, რომ მედია მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს დღევანდელი იტალიის ცხოვრებაზე, რომელიც ისე, როგორც ეს მიღებულია დემოკრატიულ საზოგადოებაში, რეალურად თავისუფალი და არანაგავრეული მასობრივი ინფორმაციის საშუალებების მიერ საზოგადოებრივი აზრის ჩამოყალიბების გზით ხორციელდება. ძალაუფლების ტრადიციული პოლუსები თავის მხრივ აკონტროლებენ მედიას, მაგრამ დემოკრატიულ სახელმწიფოში ეს უნდა ხორციელდებოდეს ისევე და ისევე მედია-საშუალებებით. ვინაიდან წინააღმდეგ შემთხვევაში ყოველივე ეს იქნება ადამქმელი, როგორც ხელისუფლების მხრიდან მედიისადმი მიმართული რეპრესიული საქმეა, რაც ნებადართულია მხოლოდ ერთადერთ შემთხვევაში, რომელსაც რომელიმე მედიასაშუალება უნებამდ არღვევს მართლდენს რისაც და რეალური (და არა ხელისუფლების მიერ მოადგობრებულ-შეკევილი) საფრთხის ქვეშ აყენებს სახელმწიფოს სტაბილურობას.

ავტორის ასევე მიაჩნია, რომ დემოკრატიის უცილებელი პირობა მედიის მიერ თავისი ავ-კარგინაობის არა მარტო პერიოდულად კითხვის ნიშნის ქვეშ დაყენება, არამედ მთელ მედიასივრცელ არსებული ვითარების სიღრმისეული ანალიზიცაა.

ფიგურა, რომ საქართველოსთვის ძალზე საინტერესოა უმბერტო ეკოს მიერ იტალიური პრესის ფურცლებზე დანახული ისეთი მუღუნა, როგორიცაა "ქსენოფილი" ანუ ყველაფერი უცხოურის უკრტიკოდა აღქმა. თავის დროზე იტალიურ პრესაში თურმე გავრცელებულია ინფორმაცია, სადაც გაზუთი "ნიუ-იორკ პოსტი" მოხსენიებული ყოფილა, როგორც ავტორიტეტული გამოცემა. სინამდვილეში კი "ნიუ-იორკ პოსტი" მესამეხარისხოვანი გაზეთია, რომელსაც ამერიკაში დიდად არც კითხულობენ.

ისეთი შიშაბეჭდილება მირჩება, რომ ავტორი საქართველოს ტელისმობს, როდესაც თვლის, რომ ზემოაღნიშნული იტალიური "ავადმყოფობა" უნივერსალურ ხასიათს ატარებს და მეტ-ნაკლებად ყველა სახელმწიფოსათვისაა დამახასიათებელი.

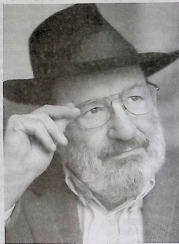
ასევე საყურადღებოა ავტორის მიერ 1990-იანი წლების იტალიურ მედიამში გამოკვეთილი ისეთი ორი მიმართულება, როგორცაა:

1. გაცვეთილ კლემთია, სხვადასხვა ანდაზებისა თუ გამოთქმების გამოყენება საგაზეთო სტატეიებისა თუ ტელეგადაცემების სათაურებად;

2. თემატიზაცია.

პირველ რაღ შეეხება, ვფიქრობ, ყველაფერი ნათელია. უკვე მოგინება ხომ ქართული მედიის "ბრუნდად" იქცა. რაც შეეხება მეორეს – თემატიზაციას, არც ეს უნდა იყოს ჩვეთის უცხო. აკრიტიკებს რა თემატიზაციის სტაის, უმებრტო ეკო ყურადღებას ამხსნელებს, რომ თემატიური ნიშნით ბერი იტალიური მედიასაშუალება, ისეთი რესპექტაბელურიც კი, როგორცაა გაზეთი "რეპუბლიკა" (ყოველდღიური გაზეთი) რამდენიმე დღის განმავლობაში აქვეყნებს ხოლმე სტატეებს რომელიმე ერთი ფაქტის გარშემო. რეალურად კი, მკითხველისათვის თემატიზირებული სახით ერთი და იმავე ან მსგავსი ფაქტების "ტირაჟირებული" სახით წარმოდგენისას, ადგილი აქვს არა დაუმახინჯებელი სინამდვილის გამომოცემის მცდელობას, არამედ განზოგადოებულ რიტორიკას ზემოაღნიშნული ფაქტის გარშემო, რაც ავტორის აზრით მედია-აუდტორიის მიქცეობაში შეყვანაა და მეტი არაფერი. იტალიისა რა მოგახსენოთ და 2010 წლის ბოლის ქართული ოპოზიციის მიერ ერთმანეთის წინააღმდეგ აგორებულ "შავი პარისი" გაშუქების მედიის მიერ, სწორედ რომ უმებრტო ეკოსული თემატიზაციის უადრესად ნეგატიურ ასოციაციებს იწვევს.

განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს უმებრტო ეკო იტალიური პრესისა და ტელევიზიის ურთიერთდამოკიდებულებას. გასული საუკუნის 60-იან წლებში ტელევიზია ვერ უწევდა სათანადო კონკურენციას პრესას და არ ითვლებოდა ინფორმაციის სარწმუნო წყაროდ. მოგვიანებით სიტუაცია რადიკალურად შეიცვალა. ტელევიზიის პოპულარობა გაიზარდა და განვითარდა ისეთი სფეროები, როგორცაა სატირა, დისკუსიები და განსაკუთრებით საინფორმაციო და სენსაციებზე ორიენტირებული ტელეგადაცემები. იტალიურმა ტელევიზიამ სექსუალურ თემასაც მოხსნა ტანუ და გაცილებით უფრო თამამი გახდა თვით ლიბერალური "ესპრესოსა" თუ "პანორამა"-სთან შედარებითაც კი. ისე საინტერესოა, ამ საკითხში იტალიელები მორწინა ბეგაშვილის დონემდე ავიდნენ თუ ჯერ არა?

უმებრტო ეკო

მოვიდა დრო და იტალიურ ტელევიზიამ თქმულების ტრიუმფის ეპოქა დადგა, სადაც იტალიელ პოლიტიკოსთა შორის გამართული პოლიტიკური დებატები მუშტი-კრემიკ ვადებიდა. ამ სივლანში, როგორც მევენ ვაგვეტია, ქართულმა პოლიტიკოსებმა იტალიელ კოლეგებს წამოვადდა აჯობეს. ქართულ "ნოუ-პაუდ" ხომ გადაიტყა უკვე პირდაპირ ეთერში მუშტი-კრემიკსა და განვე-გამონვე-ვასთან ერთად მჭრელი, მწხვლტავი თუ ზღავენი ნივთების პოლიტიკური ოპონენტისთვის ყვე-მიზნებით სროლა. მთელი იტალიისა და მთელი მსოფლიოსთვის ყვე-ლაზე განსაცვიფრებელი კი ალბათ ის არის, ტელევიზიის პირდაპირ ეთერში ტელეეარსკვლავთა რანგ-ში ქართული ძალელებიც რომ გამოვიდნენ.

ერთი სიტყვით, როგორც იტალიამ, ისე ყველგან ტელევიზიამ შეაფრთვა პრესა და მას ინფორმაციის გავრცელების სფეროში მხოლოდ მეორეხარისხოვანი როლი დაუტოვა. პრესამ გამოსავლის ძებნა დაიწყო. ერთი გამოსავლთადანი ის გახლდათ, რომ ყოველდღიური გამოცემები იძულებით გადაიტყა ყოველკვირულად და-ინყეს ინტერესთა სფეროებისა და პუბლიკაციების თემატიური არე-ლის გაფართოება. ყოველივე ამან მძიმე დღეში ჩაგდო ისეთი ავტო-რიტეტული გამოცემები, როგორე-ბიცა "ეპოქა", "ეუროპეო" და "ეს-პრესო".

ყოველკვირული გაზეთებიც დატრიალდნენ, რომ და-ეძლიათ ეს კონკურენცია და შეეფიქრდნენ ყოველდღიურ გამოცემებს. ზოგიერთმა მოახერხა, ზოგმა კი ვერა. მაგა-ლითად, გაკორდა ყოველკვირული გაზეთი "ეუროპეო".

შეუპოვრად იბრძოდნენ იტალიის მედიანაზარზე ად-გილის შესანარჩუნებლად ისეთი ყოველკვირული გამო-ცემები, როგორებიცაა "ესპრესო" და "პანორამა", თუმცა მკითხველი ამას ნაკლებად ამჩნევდა. უმებრტო ეკოს მოჭყვან ერთი საგულისხმო მაგალითი, როცა მისი შემ-ნილებისთვის თავყვანსმცემლები თუ წაცნიბობე მსებე-რისას ეუზნებოდნენ მწერალს, რომ ყიდულობდნენ "პა-ნორამას" მხოლოდ იმიტომ, რომ მისი პუბლიკაციები ნა-ეკითხათ (უმებრტო ეკოს მაშინ საკუთარი რაზრები ნა-ქონდა "პანორამაში").

ყოველდღიური იტალიური გაზეთებიც "შე დღეში" ჩაცვიფდნენ. იმასთან დაეკვირვებით, თუ როგორ ცდი-ლობდნენ ისინი რთული სიტუაციიდან თავის დაღწევის, უმებრტო ეკო ყურადღებას ამახვილებს ისეთ ფაქტზე, როგორიცაა ამ გაზეთების "გასუქება". მაგალითად, "კო-რიევი დე ლა სერას" ფორმატმა 44 ფურცელს მიაღწია, "რეპუბლიკისმა" 54 – ს... ყველაფერი ეს კი რწმუნის გან-მარების ხარჯზე ხდებოდა. რეკლამა კი მაშინ მოდის, რო-დესაც ბიზნეს წრეები ინტერესდებიან ამ გამოცემით. ამი-ტომაც ხდებოდა ყოველდღიური გაზეთები სულ უფრო მე-

ტად დამოკიდებული ბიზნესზე და იგონებენ თბახვარ "ონებს" მენარმთა გულის მოსაგებად.

რა თქმა უნდა ყოველდღიური იტალიური გამოცემებისათვის თვითგადარჩენის ერთ-ერთი გზა "თითიდან გამოწოვიდა" სენსაციურობაზე გამოდევნება იყო. უმბერტო ეკოს მოპავეს მავალით, როდესაც ერთ-ერთ ტელე-გადაცემაში მას პოლემიკა მოუხდა ძველ მეგობართან, თვალსაჩინო იტალიელ ფილოსოფოს ფანი ვატიმოსთან. იტალიაში არავისთვისაა საიდუმლო, რომ უმბერტო ეკო და ფანი ვატიმო თავიანთი მსოფლმხედველობით განსხვავებულ პოზიციებზე დგანან. თუმცა ტელეგადაცემაში ჩაბარებულნი პოლემიკის მომდევნო დღეს იტალიურმა გაზეთმა "სულტურმა" გამოაქვეყნა ვითომდა სენსაციური მასალა, სადაც მკითხველს აუწყა, რომ უმბერტო ეკომ და მისმა ძველმა მეგობარმა ფანი ვატიმომ ისე "დააყარეს" ერთმანეთს, რომ საქვე თითქოს უარყვედნებო განხილვებიანამდე კი მივიდა იტალიურ ფილოსოფიაში. რა თქმა უნდა ეს იყო სიჭრუე, რომლის მიზანიც არარსებული სენსაციის გაბერვა და გაზეთის ტირაჟის გაზრდა გახლდათ.

უმბერტო ეკო ასევე ეხება ისეთ საინტერესო მოვლენას, როგორცაა იტალიური პრესის მიერ ტელევიზიის "გაფრთხილება". 1990-ნი წლის მარტოვლს საქვე იქმნებოდა მივიდა, რომ სატელევიზიო გადაცემები მნიშვნელოვანნიღა დაგანსზღვრავდნენ, თუ რას დაბეჭდავდა მომდევნო დღეს თავის ფურცლებზე ტელევიზიური პრესა. ტელევიზიონალურ ბეჭდვითი სიტყვის "ლაკიბობის" ერთ-ერთი გამოხატულებაა უმბერტო ეკოს პრესის ტელევიზიონალში მიმბაძეულობა მიზანია. ბეჭდვითი მედია მეიცვალა სტლისტურადაც და ფორმითაც, რისი ტობური მავალითაცაა აქცენტის გაკეთება არა ანალიტიკურ სტატიებზე, არამედ ინტერვიუებზე, ზუსტად ისე როგორც ეს ტელევიზიაში მიღებული. თუმცა ბეჭდვითი მედიის ბერე შუქას ავიწყდება, რომ ინტერვიუ ფურნალისტისთვის ერთ-ერთი უროწყული ფაჩრია. ინტერვიუ მოითხოვს წინასწარ საგულდაგულს მომზადებას. რესპონდენტი აუცილებლად უნდა ეცნობოდეს დასაბეჭდად მომზადებულ მასალას, და ინტერვიუების თანხმობა მისცეს უბუღოკაციის თაობაზე. ასე კი უნდა იყოს, მაგრამ რეალურად იტალიურ პრესისას ასე არ ხდება. ამიტომაც მიდის ყველაფერი იქით, რომ ბეჭდვითი გამოცემისათვის პირველ რიგში აუცილებელია სენსაციური მასალის გამოყენება, რომლის მიზანი რომელიმე პოლიტიკოსთან დაკავშირებული სკანდალის "აგორებაა". ასეთ შემთხვევებში კი ყველაფერი თავიანთდება იმით, რომ ორივე მხარე მოგებული რჩება. მოგებულია გაზეთი, რომელიც დიდი ტირაჟით იყიდება. მოგებულია პოლიტიკოსიც, რადგანაც მისი ძირითადი მიზანია, რაც შეიძლება დიდხანს იყოს ამომრჩეველთა ყურადღების ცენტრში, თუნდაც ისეთი სკანდალის მუშაობით, რომელიც არცთუ იცო სასიკეთო კუთხით წარმოაჩინოს.

ყველანაირ შემოაღწიწილის მოუხედავად, უმბერტო ეკო დარბმუნებულია, რომ ეს მაინც არასწორი გზაა, რისი ლოკაციური მიმდგომე შეიძლება გახდეს მედიისადმი უნდადობლობის გაღრმავება და პერსპექტივაში მედია-აუდიტორიის გონიერი ნაწილის მისცად გაუცხოება. იტალიურისას არ ვიცო, მაგრამ ქართული მედიისადმი მსგავსი დამოკიდებულება რეალობად რომ იქცა, ფაქტია!

სცადლება რა მარტო იტალიური მედიის ფარგლებში,

უმბერტო ეკო საინტერესოდ ისხენებს უოტერგეიტის სკანდალსა და ამ მოვლენასთან დაკავშირებულ ეპიზოდებს მოსტისა და პოლიტიკოსის და აღწინაა, რომ პრეზიდენტმა ნიქსონმა კი მოახერხა თავისი ქვეყნგდომებისათვის გადადარბობის ყველაფერი, მაგრამ დიდი მცდელობა მოუხდა, როცა მედიას თავიანთი ისეთი ახსნა-განმარტება მისცა, რაც უცილებლად მიიყვანდა ამერიკის პრეზიდენტს ტყუილთან. მოგვიანებით, როდესაც ნიქსონის პოლიტიკურმა კარიერამ კრახი განიცადა და იგი იძულებული გახდა გადაეფარყო, მიზეზი გადადგომისა გახდა არა ის, რომ პრეზიდენტი ყოვლად უმბეჯავს სკანდალში გაეხვია და დარწმუნა ადამიანის უფლებები, არამედ ის, რომ მისი საფაროდ ნათქვამი ტყუილი გამოდგა.

ჩემი მზრიდან უმბერტო ეკოს ნათქვამს ერთს დავანატვბდი. არანაირი ეჭვის ქვემ არ ვაყენებ ამერიკული საზოგადოების ღირსეულ და შურეგებულ პოზიციის პრეზიდენტ ნიქსონის მიერ ნათქვამი ტყუილის გამო, მაგრამ ამკარაა ისიც, რომ საქართველოს დღევანდელისთვის და ქართული საზოგადოებისათვის ყველაფერი ეს ძალიან "უცხო ხილია". ამიტომ, საიქიანად რომ იყურებოდეს დღეს საქართველოსკენ ამერიკის ლეგნდარული პრეზიდენტი აბრამ ლინკოლნი, ნამდვილად საფუხვრელად გაბატონდა, ეს სიტყვები თავის დროზე რამ ნათქვამიანო: "შეიძლება ერთხელ მოატყუო ყველა. შეიძლება ყოველთვის მოატყუო ერთი, მაგრამ შეუძლებელია ყველას ყოველთვის მოატყუება". შეიძლება ბატონო პრეზიდენტო! ძალიან კარგადაც შეიძლება.

ადარებს რა ყოველივე შემოაღწიწილს ამერიკის სხვა პრეზიდენტის ბილ კლინტონის განხმურებულ სკანდალებს, უმბერტო ეკო მიდის დასკვნამდე, რომ ამერიკული მედია და კლინტონის მოწინააღმდეგეები, ვინც აბსოლუტურად ყველა ცოდვამ ადამიანებდნენ პრეზიდენტს, უძრავი ქონების სპეკულაციანად დაწყებული, სახელმწიფო ქონების არამართლშობიერი ხარჯვით დამთავრებული, ზომიერების გრძობას კარგადებენ, რაც კლინტონის კრიტიკის აღფრახსნილი კამპანიისადმი ამერიკული საზოგადოებრივი აზრის სექტებურად განწყობას იწვევდა. შეეძლება ვერ მიიღეს. რიჩარდ ნიქსონისგან განსხვავებით ბილ კლინტონი თანამდებობიდან არ გადაამდგარა.

ალბათ კარგი იქნებოდა ზოგიერთ ქართველ ოპოზიციონერ პოლიტიკოსსა ცურად ეკო ყოველვე ეს, ვინაიდან რიჩარდ ნიქსონისაგან განსხვავებით, ბილ კლინტონის მაგალითი უფრო ქულის სასანადებელი მეგონა ქართული საზოგადოებისათვის.

ძალზე საინტერესოა უმბერტო ეკოს პროგნოზები თანამედროვე მალატტენოლოგიური მედიის შესაძლებლობებთან დაკავშირებით. მისი აზრით, სავსებით უპრობლემელია, რომ მომავალში თითოეულმა ადამიანმა მოახერხოს თავისი საკუთარი გაზეთის გამოცემა ინტერნეტ სივრცეში და შეარჩიოს ამ გამოცემისთვის მასალა იმ უთვალავი ინტერნეტ-წყაროდან, რომელიც დღეს არსებობს. რა თქმა უნდა, ეს სიკვდილი იქნებოდა ყოველდღიური გაზეთებისთვის. ინტერნეტის ქსელში არსებული ინფორმაცია ხომ მტნლიად დამოუკიდებელია, ძნელად ექვემდებარება კონტროლს და შესაბამისად თითოეული ადამიანი მონაწილეობს თავისუფალ დისკუსიაში სოციალური ქსელების ფარგლებში. დისკუსიის ხასიათი გაცილებით უფრო ინტე-

რატკეტილია იმასთან შედარებით, რისი უზრუნველყოფაც შეუძლია ყველა სხვა მედიასაშუალებებს.

თუმცა უმბერტო ეკო ხაზს უსვამს ერთ გარემოებას, რომ დღესაც და კიდევ მრავალი წლის განმავლობაში ინფორმაციული ქსელები დარჩება მხოლოდ და მხოლოდ ახალბადული ელტის მოვლენების სეგმონ და ნაკლებად ხელმისაწვდომი იქნება მოსახლეობის ისეთი ფენებისთვის, როგორცაა დიასახლეები, პენსიონერები და საზოგადოების სხვა წევრები.

თუ მოხდა ისე, რომ ინტერნეტმა საბოლოოდ ყველაფერზე გაიმარჯვა ინფორმაციული ქსელების მუშევრები, უმბერტო ეკოს აზრით, "მეოთხე ხელისუფლება" შეიძლება ხელში ჩაუვარდეს არა ტრადიციული საზოგადოების წარმომადგენლებს, არამედ დღევანდელ უმნიშვნელ სტუდენტებს, რომლებიც კარგად არიან განათარული არა პოლიტიკისა და ეკონომიკის საკითხებში, არამედ მხოლოდ კომპიუტერულ ტექნიკასა და ინტერნეტში. რა საავალალო შედეგებამდე შეიძლება ამან მიიყვანოს სახელმწიფო, ავტორისათვის საკვებით ნათელია.

შე კი განვიფიქრებთ ვერ ვმალავ იმის თაობაზე, თუ რა კარგად ინიანსარმეტყველა იტალიელმა მწერალმა და ფილოსოფოსმა 1997 წელს, თუ რა მოხდებოდა ექსპლანდო წლის შემდეგ იტალიასაგან საქმად ამობრუნებულ საქართულში.

უმბერტო ეკო ასევე ხაზს უსვამს იმას, რომ არ არსებობს არანაირი გარანტია იმისა, რომ ინტერნეტ ქსელი გაცილებით უფრო კონტროლირებადი არ გახდება სახელმწიფოს მხრიდან, ვიდრე დღესაცა და საკვებით შესაძლებელია, რომ სულ ახლო მომავალში "უფროსმა ძმებ" შეეცნვიან უფროსების ინტერნეტში არსებულ ყველა ინფორმაციის კონტროლი, თვალთვალ და მოხერხება.

გმანი, სრულიად ზედმეტია იმის მტკიცება, რომ ზემოაღნიშნული, თუნდაც ჩვენ სახელმწიფოში, უკვე რეალაობად იქცა და უფრო მეტიც, სულ ახლახან დაკანონდა საქართველოს პარლამენტის მიერ.

საინტერნეტო იტალიელი მწერლის მოსაზრება, რომ ინტერნეტი იმდენად არის გადატვირთული უსარგებლო ინფორმაციით, რომ მომავალში კიდევ უფრო აქტუალური გახდება იმ ინფორმაციის გაფილტვრისა და ცენზურის აუცილებლობა. აქ კი კიდევ ერთხელ აღნიშნავ უმბერტო ეკოს გაჭიჭიარობას, "ვიკილიქსის" დღევანდელ მსოფლიო სკანდალს თუ გავისენებთ.

ესეის დასკვნით ნაწილად უმბერტო ეკო ენება მისი აზრით ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხს. ნამოჭრის კითხვას: სად არის გამოსავალი? რა უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ მედია კრიზისიდან გამოვიდეს?

ავტორს მიაჩნია, რომ მედიისათვის, ეკრძობს კი პრესისათვის, ირთ გზა დარჩენილი. პირველი არის გზა, მიმართული იქით, რომ თანამედროვე იტალიური გაზეთები მცირე ფორმატის 8-10 ფურცლიან გამოცემებად გადაიქცნენ, რომლებიც მნიშვნელოვანწილად რეკლამითა და ადგილობრივი ახალი ამბებით იქნებიან გაჯერებული. უმბერტო ეკოს აზრით, ეს არის გზა კატასტროფისკენ, რომელსაც მოჰყვება გაზეთთა ტრაგედიის დაცემა, ვინაიდან იტალიური მეტყველითი საშუალებები ფაქტობრივად გადაიქცივიან მხოლოდ ელიტარული წრეებისათვის განკუთარული ბიულეტენებად და ანაბირო უწყებათა მისავს გამოცემებად.

უფრო გონიერ და რაციონალური მეორე გზაა, რომელსაც უმბერტო ეკო "გაფართოვებული ურთარების გზას" უწოდებს. რას გულისხმობს ეს? იმას, რომ ყოველდღიური გაზეთი არ უნდა ცდილობდეს გადაიქცეს ყოველკვირეულად. ის არ უნდა იყოს გაფართოვებული სხვადასხვა ქორების, სკანდალური მოსახლეობის ყოფიერი დაჯილდების აღწერაზე. სასურველია, რომ ყოველდღიური გაზეთი გადაიქცეს ინფორმაციის ისეთ ავტორიტეტულ წყაროდ, რომელიც მეოთხედი მისიანდის ამომწურავ ინფორმაციას ყველაფერზე, რაც რეალურად და არა ვირტუალურად ხდება მთელ მსოფლიოში. არა მხოლოდ იმიტომ, რომ სადაცაა შესაძლებელი ამგვარი რეკლამა. არა! გაზეთთა უნდა გაამაზიფიფოს ყურადღება ზემოაღნიშნულ სახელმწიფოში მოვლენათა განვითარების სიღრმისეული ანალიზზე და სწორად გაზეთიდან უნდა გვეზიფიფებს მეოთხედი, თუ რა პროცესები მიმდინარეობს იქ და რა სახის შედეგებია მოსალოდნელი ახლო თუ შორეულ მომავალში.

უმბერტო ეკოს ასევე მიაჩნია, რომ ურნალისტური პროფესიონალიზმისა და მეტი აკადემიურობის ხარჯზე უფრო უნდა ითყვას ქორების გავრცელებასა და სენსაციების ძებნაზე მედიამ. საკვებით შესაძლებელია, რომ ამ მიმართულებით ვითარება სასკეთოდაც შეიქცალოს. თუნდაც იმ შემთხვევაში თუ საგაზეთო ინტერნეტი გახდება უფრო მოკლე და არც ისე შორად გამოქვეყნდება, როგორც ეს დღეს არის მიჩვეული. ამით გაზეთიც მოიკლებს და მეოთხედიც. მხოლოდ ამ შემთხვევაში, დარჩება ზეცდევითი მედია, რომელსაც ჩვენ ყოველდღე ვხვდებით და გკითხვობთ, თანამედროვე საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვან ელემენტად და კვლავაც აქტუალური იქნება დიდი გერმანიული ფილოსოფოსის ჰეგელის გამოწათქვამი: "გაზეთის ნაკითხვა თანამედროვე ადამიანის დილის ლოცვაა".

თუმცა იმის კითხვა, რითი უნდა შეიქცას ამ შემთხვევაში გაზეთების ფურცლები? შექმნილი ვაკუუმი, ავტორის აზრით, უნდა შეიქცოს ახალი ტიპის ინფორმაციით, და მედიის მოვალეობაა, მოიძიოს ეს ინფორმაცია. მის მოსაძიებლად კი ურნალისტთ უნდა "წავიფეს გაცილებით უფრო შორს, ვიდრე საკუთარი სახლის გზა". ამისათვის ზეცდევითი მედია რაც შეიძლება მეტს უნდა წერდეს საზღვარგარეთულ ქვეყნებს და იქ მცხოვრებ ადამიანებზე და ანაბირო იქნებოს, რომ იქ რამდენიმე ათასი იტალიელი ჩასული სამშვიდობო თუ სხვა მიზნით. არა! ურნალად შედიამ და ურნალისტებად უნდა გაიზარონ, რომ მსოფლიოში მომავალი არამარტო ერთი სახელმწიფოს, არამედ მთელი მსოფლიოს კეთილდღეობაზე დაამოკიდებული და სწორედ ამის გამო ანთავარებენ უმბერტო ეკო თავის ესეის მნიშვნელოვან კოლექციასდანი: "რაც შეიძლება მეტი შეხედეთ მსოფლიოს და რაც შეიძლება ნაკლები უყურეთ საკუთარ თავს სარკეში".

ისა და დავტრენია, სულითა და გულით მივეურთდე თუმბერტო ეკოს ამ შესანიშნავ მოწოდებას და დავიტოვოთ იმედი იმისა, რომ იტალიური მედია მინაც დაანებებს თავს იმ "ვირტუალურ-მელამაზებულ" სინამდვილის სურათით ტკობას, რომელსაც "უხატავენ" მათ ღარბ სახელმწიფოთა "მღერინი ამა ქვეყნისა" და მართლა დაინტერესდება, თუ რა ხდება რეალურად მსოფლიოსა თუ საქართველოში!

ემზარ კვიციანიშვილი

მეხსიერების უცნაურობანი

08.10.2010. ნინანარ ვერ იტყვი, როდის რა წამოტიტყვიდება ჩველი დროის ნალექებისგან ღამგადაკარული მეხსიერებაში. უცნაურზე უცნაური, დაუფერებელი ამბავია — თვალწინ დამიგდა ზუსტად ექვსი წლის წინ გარდაცვლილი ძალზე კეთილი კაცი ოთარ ცაგარეიშვილი. კი ვიცოდი, შუამდგომლის მზიანი დღე იდგა, სტუდენტობის ეზოში ამენებული ეკლესიიდან რომ გამოასვენეს, მაგრამ ჩემი მახსოვრობა მაინც შევაძინე და როცა ოთარის უმცროსი ვაჟისგან გავიცე — იგი 2004 წლის 8 ოქტომბერს გარდაცვლილა, შევკრიტი, გაცივებისგან აღარ ვიცოდი, რა მეფიქრა. უცნაურად დავიხიბა ამ კაცის დაღუპვა ჩემგან მისი გახსენების დღეს. ეს სასწაულის ჰეავდა. როდესაც რომელიმე აბლოზელი ადამიანი ეკვება, საშინლად განვიციდი და მამინემ გამოხატა ჩემს მწუხარებას. ასეთ დროს საკუთარ თავს ვებრძვებ კუბოში, სუდარაგადაფარებულს. ძველი რეველები საგანგებოდ გადავინჯე და ერთში ვიპოვე აბალგარდაცვლილი ოთარ ცაგარეიშვილის გამო დანერგილი სტრიქონები, რომელთაც თარიღად 2004 წლის 10 ოქტომბერი უზის. პირველი ერთსტროფიანია, პეტია „პანაშიდენუ ნასასულელად ევმზადები“. მამინდელი განწყობილება უშუალოდაა გამოხატული:

ასეთ მზიან დღეს (გახურდა თხემი),
შემატოვებდა სხვა რას?
ყველაზე შეტად — სხვისიც და ჩემიც —
კუბოში ნოლა მზარავს.

მეორე, ორსტროფიანი — „კაი კაცის გარდაცვალები შევიტყვე“ — პირდაპირ ოთარზეა. სათაურს ქვემოთ, ფრჩხილებში, გარდაცვლილის ინიციალებია (ო.ც.-ლ.მ.) ჩასმული, რასაც ტექსტი მოსდევს:

შენ გათავიდი, გაყინულხარ,
აღარ გიხურს ტანი — თონე,
რას იტყვიან დათუქივდი,
დაკეცილი ქუთუთიანი.

რალამ შევარხიის ხორხი,
არავისთვის უკვე არ ხარ;
ავიც, კარგიც — რამდენი რა —
მაგ თვალბუბნი ჩაიშარხა.

ოთარ ცაგარეიშვილი

ეს ნათუბათევი სტრიქონები ნამდვილად არ იყო საკმარისი, რომ ამ მდიდრული ბუნების, გულლია კაცის წინაშე თავი ვალმოხდილად ჩამეთვალა. ხშირად ფიქრობ მასზე. მეგობრებში ვალბეზულად სმა უყვარდა, ღვირის არ ერიდებოდა და ბოლოს ეგონებოდა ღვირის დაავადებამ იმსხვერპლა. იგი ბიარნოსის 93-ში ცხოვრობდა მრგვალი ბაღის მახლობლად (ახლანდელი ირაკლი აბაშიძის 5), ჩემი მეუღლის, სოფიო კახიანის სახლში, შეოთხებ სართულზე. მეუღლის უყვარი გარდაცვალების მერე (1977 წლის აპრილი), მე იქ გადავიდი და ბავშვები გადავიყვანიე, რადგან საბურთალოზე, იმ ტრაგედიის შემდეგ, ერთი ღამეც ვეღარ გავითიე და ის ჩვენი ბიზა (ვაჟა-ფშაველას I შესახვევი 3) კახიანების ბინის გამოხსნას შეენირა. ჩემმა სიდედრმა ნინო ლეონიძემ, მეტისმეტად მიამიტმა და მიმნდობა ადამიანმა, ომის წლებში მდგომარად დააყენა ცოლ-ქმარი და იმათ ერთი ოთახი და სამზარეულოს ნახევარი დაისაკუთრეს, რამაც საკმაო უხერხულობა შექმნა და რასაც ყოველთვის მწვავედ განიცდიდა ჩემი ცოლი, როცა რის ვაი-ვაგაბობით ყველაფერი მოვაგვარე, გამთლიანებული ბინის გაერთიანებას თითქმის სამი წელიწადი მოუვნიდი, საშინლად გავწვალდი.

იმ ხანებში დამიხსოვდა ოთარ ცაგარეიშვილი, ჩიჭიერი ფიზიკოსი, რომელიც პოლიტექნიკური ინსტიტუტის დოცენტი იყო და მისაღებ გამოცდებში ხშირად მონაწილეობდა ხოლმე. სასამოფნო წრე ჰყავდა მეგობრებისა და როცა სუფრას გამართავდა, არ ყოფილა შემთხვევა, გულთხე არ მოევატატილები. დიდი ხანი არ არის, რაც ოთარის სიძეც, დროსტარების მოყვარული გონებაშახელი კაცი, ქალაქში კარგად ცნობილი პიროვნება ღერი გამრეკიძე გარდაიცვალა. ერთ დროს ხელგამლილად მცხოვრები, გარემოებათა გამო, ისე გადატაკდა, თბილისში ბინა აღარ ჰქონდა, ოქრანაში ცხოვრობდა და ბოლოს ეკლესიიდან გაასვენეს.

ოთარის მამა პეტრე ცაგარეიშვილი წლების მანძილზე ცეკავშირის თავმჯდომარე იყო და მათი ოჯახი ყოველთვის შემდგომლად ცხოვრობდა. მათთან, როგორც მითხარეს, ღერი ხშირად სტუმრობდა პოეტურ ირაკლი აბაშიძეს, მაგრამ ჩემი ვაკემ გადავსვლას ცაგარეიშვილების ოჯახის უფროსი თანამდებობიდან გადაყენებული იყო და ბატონი ირაკლი, მათთან სტუმრად მისულს, მე აღარ მინახავს.

პეტრე შავკერემანი კაცი გახლდათ, ბისტი ხასიათისა, თუმცა შინაგანად გულკეთილი, სტუმართმოყვარე. მისი მეუღლე, ქალბატონი შურა, ერთგვრებით რუსი, მეზობლებს ძალიან უყვარდით, სულს ამოიღებდა, როცა ვინმეს რამე გაუჭირდებოდა. ოთარის ქვრივი, სანდომიანი გარეგნობის ქალბატონი ლუიზა ჩიქინიძე მეუღლესავით გულთათობს, ჰყავს საუცხოოდ აღზრდილი ვაჟები — პეტეკო და გია. პეტეკო საბანკო საქმის საუკეთესო მცოდნეა, ხოლო გია ერთ-ერთი აქტიური, ენამეტყვარი პარლამენტარი.

ოთარი ზომანე მეტად მსუქანი იყო, როცა შინ ნასვამი ბრუნდებოდა, უსათუოდ შემომივლიდა. ცოტას კიდევ დავამატებდი. პოეტური ბუნების ვახლადი. პიანინოს მიუჯდებოდა და მღეროდა ძველ რუსულ რომანსებს. დაბნეული, ოდნავ ხრინინანი, მაგრამ სასიამოვნო ხმა შესწონდა და ამ დროს ვხედავდი ნაღვლიან, თოვლით შესურულ უკიდვარად სტეპებს, ჩამქსმად ვაყოფილი ცხენების კისრებზე ჩამოკონიალებული გვერების ქლარუნნი... ოცნებაში ნასული, ათას რამეზე ღაპარაკობდა. დროდადრო წუხდა, რომ წერილმანებში ვახლართული, სადოქტოროს დაცვის აგვიანებდა, თუმცა შრომა კარგა ხნის დაწერილი ელო მაგიდაზე.

ერთხელ ნამეტანი აფორიაქებული მოვიდა, რამდენიმე ბოთლი ღვინო მოიყოლა, ამოღლიაგებული. ჩემი უსაყვარლესი მეგობრის, ფიროზ ბექაურის დაღუპვის დღეა და შენთან ერთად მინდა გვირსენო. ზღაპრული შესაბამისობის უმამაცესი ვაჟკაცი ყოფილა, ტანმალალი, ალასტური, სიკეთით სავსე, ახალი გულის პატრონი. ახლობელი მეცხვარეების სანახავად ჩასულა ყრბლარში...

ახალგაზრდობისას ნამყოფი ვარ ამ მიდამოებში. სამი — გივი ჯობაძე, ვუმბერ თათმერია (სამწუხაროდ, ისინი ცოცხლები არ არიან) და მე — ბატონო ვახტანგ ჭელიძე გაგვგზავნა მილიონებით „ლიტერატურული საქართველოდან“. ვგონებ 1973 წლის ზამთარი იყო. ჩვენმა დაუყინვარმა თამაზ ბიბილომ დაწერილებით აგვიხსნა ბაქოს მხრიდან როგორ ჩავსულყავით ადგაზე. მასოსს, სადგურ გუდერმესში როცა ვაჩერდა მატარებელი, ბაქანზე უამრავი ხე-ტყე ეწყო, მთლიანად ძვირფასი, კარგად გაშალამინებული, მუქი ფაიხფერი მუხის მასალა, თვალ უუთუესს ვერაფერს ნახავდა. ჩასულინი მალა-როსკაული მეცხვარეებს ვენიკია, ვულთილი მუხევედრები გვექონდა, მანძილი შობაბედობლები კიდევაც გამოვაქვეყნეთ, გაშენი ფოტოებზე დაიბეჭდა.

ფიროზ ბექაური ნოღას ველებზე რამდენიმე დღეს დარჩენილა. მისებურად გალაღებულა. ბოლოს გამოშვებობისა შეგობრებს, ნამოსულა, მაგრამ კოშუბიში მატარებელს გაუსწრია და გადაუწყვეტია, ისევ მწყემსებთან დაბრუნებულყო ბინაში, სუსხიანი ზამთრის ღამეს. დაუწახავს, ვაფაჯარმა სინათლი რომ ენთო, მაგრამ ეზოში ჩასული ძალღმირ შემოსევია, ალყაში მოუჭერდათ. სასონარკეობი ჩამოსულა, რომ ქოუფაქებს არ დავდივართ. ნაგაზებმა ნამოფგომა აღარ დაანებეს, ხმაც ვერ მიანგდინა მინებაში მყოფ მწყემსებს და ასე ჩააჯდარი, ყინვისავე გაოწმებულა. დროინ დლით გალიგვეული ნახეს მეცხვარეებმა და მიხედნენ, რა უბედურებაც მომხდარიყო. ადვილი წარმოსადგენია, როგორ მეხვიით გაავარდებოდა ეს ამბავი.

ამას როცა მიყვებოდა, ოთარს მოძალბებული ცრემლები ახრჩობდა. ისეთი ხასიათის გამსწორებელი, გულიანი ვაჟკაცი ცხოვრებაში მეტად აღარც შეხერხებია და უზომოდ მენანება, ასე უაზროდ რომ დაიღუპაო. სამწილად წუხდა, ცოლ-შვილი მინაც დარჩენოდა, ამ ქვეყნიდან უნაშვიროდ არ გაემწარაყოლო.

მეცხვარეთა ძაღლების თვისება, ჩამუხლულ ადამიანს დასავლევად რომ არ იმტყებოდა, მთლად დასაძარბა არ ყოფილა. ეს, როგორც ჩანს, ერთგვარად, მათ კეთილშობილებებაზე, საეჭვარ ზნეზე მეტყველებს.

დიდი ხანი არ არის, რაც ნავიციებ მაკა ჯობაძის ესეცისას და ლიტერატურული წერილების უმწიერესი კრებული „სამოთხე უსიყვარულოდ“. ერთ წერილი სამავალითო პროფესიული ოსტატობით არის განხილული ოთარ ჩხეიძის უძლიერესი რომანთაგანი „პორიაკი“ და კერძოდ, გამოყოფილია შივარტ გმირთან ძაღლების თავშეკავებულ, მისაბამი დამოკიდებულება. მაკა ჯობაძე წერს:

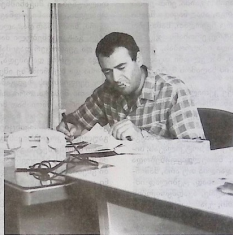
„თუ როგორ იცვლება გადავკარებისკენ ყველაფერი, შიშობედავადა ნაჩვენებ ოთარ ჩხეიძის რომანი „პორიაკი“. მაკა საკუთრებით მძაფრად ძაღლებისგან შეშინებულ ნიკუშა ჩაჩანიძის სცენა, საცა მწერალი სველიანად აღნიშნავს, რომ რაინდული სული მხოლოდ ძაღლებდა შერჩათა.“

ამის მეერ მოტანილია ერთი აბზაცი თვით რომანიდან, რაც შეიძლება რამდენამდე დაუცკავმორთ ყრბლარში ტრაგიალად, შეიძლება ითქვას, აბსურდულადაც დაღუპულ მთიელი ვაჟკაცის ბესს, თავის დროზე ოთარ ცვაკარე-ნიელი რომ მომიყვა. უთუოდ ამ ეპიზოდის გადაკითხვამაც ამოატივტივა მამნიდელი სველიანი საღამო:

„ძაღლებიც დაყუცდნენ, და ელოდნენ აფორილი, აძარფლინი, მოზიხდნენ. ნაქველს არ დააცურებოდნენ. არა, მერწენოდათ ეს წესი, ეს სული რაინდული: ყველა შეცვლილიყო, გადახვაფერებულყო, ესენი არა, კვლავაც ფეხებმდგომს შეცვლიდებოდნენ, ჩამოხსნებოდაც ჩაფერხილს, ღირსეულად ჩამოხსნებოდნენ, ღირსეულადვე დაელოდებოდნენ, სული მოითქება, ძალა მოიცვს, დაეცემულთან ბრძოლა რა ვაჟკაცობააო.“

ოთარ ჩხეიძის ძალზე ანაღებულად, პოეტურად აქვს ახსნილი ძაღლების საეჭვილი; მეცხვარეთა ძაღლებსაც, იშვიათი ჯიშის კავკასიურ ნაგაზებს, ალბათ საუკუნეთა მანძილზე სისხლს გაუჯდათ ეს ჩვევა და ძნელია ისინი გამტყურო, როდესაც ასეთად ვანერითილები, მათ სახიფათო-ბელშით მოხედრდო ღუგონ ადამიანს შევეყვებითან და გარს შემოხევევინა, გატოკებს არ ანებებენ.

ასევე ძნელია თქმა, მუშობლებიც — ვის სად არ როგორი სიკვდილი მოელის, ანდა რაინარად დაუხობლებია

მთა ქუბაძია, ორანი-კადო (ალევირი)

თავს დატყეხილ მოულოდნელ განსაცდელს. აურაცხელი საცოდაობა მომხდარა და კვლავაც მოხდება ამ ცოდვილ ქვეყანაზე. ადამიანს სატანაფრევლს, საგლოეს რა გამოუღვლევეს. ჩვენი მინიერი ცხოვრებლის, არსებობის ბოლო მუცამ სამწუხაროა და ამას, ჩვენდა სავალალოდ, ვერაფერი შეცვლის.

მინანერი რამდენიმე თვის მერე:

06.03.2011. გუმინდელითი მასსოვს — ოთარ ცაგარე-ნიკილმა ნვეულებაზე ამიპატივა თვის ოჯახში. ერთ-ერთი შეილის დაბადების დღე იყო და კარგი, ახალდაყიდი წიგნი ავიტანე საჩუქრად. სუფრა, როგორც ჩვეოდით, სანაქებო გაუმალთ. ოთარის მამა, ბატონი პეტრე, ერთხანს იყდა და ქეთივ ემშნი რომ შედიოდა, გვირდიდა იქაურობას, თავის ოთახში მოსვენება ამჯობინა. შვიი, ნაღვლიანი თვალები ჰქონდა, გაოცების გამოხატველი. იმ საღამოს მერე მღე გარდაიცვალა.

სუფრაზე მყოფთაგან იმთავითვე კეთილად განცხდევე მწერალთა კავშირის უზუცესი თანამშრომლის, ფრანგი ეკლასიკოსების მთარგმნელის იროდიონ ქავარაძის გერის შოთა ჭუბაბრიასადმი. უნივერსიტეტში მსახურობდა, ყვე-დასა სუფრადა. მშვენიერი ხმაც ჰქონდა. ჩაუსკენილო, შავგ-ვრემანი რაღაცით მოგაგონებდათ ზურბ სოტკილავას. სი-ცილიც ზედმინენით უფლებოდა, ნათელი ეფინებოდა მიუღ სახეზე. მისი სადღეგრძელო დილითა თუ არა, მაშინ-ვე გიტარა შეაჩქრეს და იმანაც მადლიანად, ტკბილად იმ-ლერა. გული მწყდება, რომ წლების მერე, ავადმყოფობის გამო, მის დაკრძალვას ვერ დაეწინარი, უკანასკნელი პატი-ვი ვერ მივიცე. მაშინდელი განწყობილება კი აქამდე შეი-ვება და ამ სამოედე თვის წინ ლექსიც დავეწერე, გარდაცე-ვლის ხატი მიხალობით მაინც რომ აღმეფრინა. იმ ლექსს „გამდნარი სიმღერა“ ჰქვია და აქვე მოწყავს:

ნეტარება გიტარა,
ვჭერვტდი თვალთა ბრიალს...
მაბრუბდა, მღეროდა —
შოთა ჭუბაბრია.

მომიტანეს ამბავი,
გული შეკრა მაშინ...
ყვავმა ბუდე ჩაღინა —
შავ, ხუჭუჭა თმში.

აქერონის ქარების,
გაპყლოდა სისინს...
სანახვეროდ ვალაგდენე
ძმაკაცები მისი.

ვერ დაითვლი — ვის, რამდენს,
ნთქავს ქვესკნელის ძაბრს...
ენზუზარ, აღარ ბრიალებს —
ცხელი შვერა ბაბრის.

ტარი ვინ მოგამტვრია,
რამ ჩაგტირო კვესი?
აღარ ტირი, გიტარავ,
ჩუმადაც არ კვესი...

აფრასავით ღრუბელი
ქარს გაუფაფრია...
მიწე, შორი მივინის
შოთა ჭუბაბრია.

იქვე, ზემოთ ნახსენებ სუფრაზე იყო ერთი ახალგაზრ-და მსახიობი კაცი. ვგონებ, რუსთაველის თეატრის სცენა-ზე მყავდა ნანახი სახასიათო როლში, რომელიღაც ფილმ-შიც უნდა ჰქონდეს ნათამაშები პატარა როლი. მის კე-თილბუნებაზე მიგანიშნებდათ გაცინებულნი, მოჭუტული თვალები, კუბიანი, ოდნავ ნანვეტებულნი ცხვირი, ნაბლს-ფერი, ზომიერად დატალღული თმა. ყავისფერი პოჯევი და შავი, გატკიცინებული შარვალი ეცვა. ენანობ, რომ სახე-ლი და გვარი ვერ დავიმასხოსვრე (სადმე რომ შემხებდვარ ანდა ფოტოზე დამახებდა, ხელად ვიცნობ). ლაპარაკის კი-ლლსა და ხუმრობაზე იმერულა ჰგავდა. მსხაც სასიამოე-ნიო, ქეთისთვის ზედგამოჭრილი ხმა ჰქონდა და ღბის ლაზათი შემატა. ორი-სამი სიმღერა რომ ჩაათავა, ყელი სხვანაირად, მწიოხად მოიღერა და თვალები კეკლუტად მინახა — აშკარად ჩანდა, პომადით და ფერმარულთი გათხუშული პროვინციული — ზუსტაყოფილი თუ ხარა-გაულული კოკობზიკას განსახიერებას ცდილობდა. ოც-დაათ წელზე მეტია გასული იმ საღამოდან და ახლაც სურ-ში მიდგას ის ხელოვნურად აკანკალებული კიკინი. ტუმე-ბი ნუნებინად მოილოცა და დაიწყო გამომწვევი, ქაღილა-ნი ყვედრება, ოცენაში წარმოსახული აბეზარი შოარნი-ყის გაბიაბრევა. ჩემდა უნებურად ვეხდავდი განათებუ-ლი სადგურის ბაქსენა სასიერნად გამოსულ „ქარსულე გრადისკას“ და ჩამქსმავდა მისი მოდერი, მდღელქულია-ნი ფეხსაცმელების პაკა-პუკი. სიმღერა სულ ორი სტრო-ფი იყო და დამამასხოსვრდა:

რედიკული ვიყიდი,
მარზე გადავიდე...
მე ის ქელი არ გავგონო,
შენ რომ ფულით ვიყიდე.

ქორივით ნუ მიტრიალებ,
ტყუილად ნუ ირჯები,
რო მიწადიდეს, ჩჩქაქად ყური
შენისთანა ბოჭბენი...

ნეტა სად, რომელ მალაზიაში და რამდენად იყიდა იმ კომპია ქალმა ის თავმოსაონებელი, ლამაზი რედიკული? ამას ხსილა ეშმაკიც ვერ გაივებს.

ღირსი კი იყო ის სიმღერა ფართოდ გავრცელებიას, მაგრამ მერე აღარსად მომიკრავს ყური. ვინ მოთოლის რამ-დენი ასეთი რამეა მივინყებული, დაკარგული. იმ ყმანთ-ლის ნამღერის უფრო დახებუნა და გამაწრებაც შეიძლებო-და. რაც მთავარია, სასაცლო, მეტწიარა ტკიმი ამისკვეთი-ლია და ბევრიც აწრაფერი სჭირდებოდა, მაგრამ ამისთანე-ბისთვის ამჟამად ვინლა მოიკვლის.

ოთარ ცაგარეშვილისგან მხოლოდ სიმთო და ყუ-რადღება მასსოვს. ბოლოს, სმას მიძალბებული, ნამტებანი გასუქდა, შიშიმედ სუნთქავდა, ძველი ჯანი აღარ მოსდევდა-ადრეც აღვნიშნე, უზომოდ გულკეთილი იყო. ერთბელ მრგვალ ბალთან ორი რუსი ჯარისკაცი შეხვედვროდა, სიგა-

რტი მოვთხოვთ. იმას გასტრონომში შეუყვანია, არაყი, ძებველი უყიდა და სახლში აუყვანია. ის ამიერი საღდათებში" გვიმოუ დაუნაყრება, ორივეთვის ტკიცინა ოცდახუთმანეთიანები უყურნია და ისე გაუსტუმრებია. ვინ მოთვლის, რამდენი ასეთი სამადლო საქმე გაუკეთებია. წარმოვიდგინო, რა გაოცებულები დარჩებიან, უსახურ ყაზარმაში ყოფნისგან გამოღუნებული და გატანჯული ის საცოდავი ჯარისკაცები. ოთარის გვერდით გატარებულ ორ საათს ალბათ სამოთხეში ყოფნად ჩათვლიდნენ. რა

საწყენი, გულდასანყვეტია, ვერსადგეს რომ ველარ მივანდენ ხმას. სიმთვრელეში ჩემთან ნაშლური მისი საყვარელი „შაშუკი“-ი მინაც დამრჩენოდა ფირზე ჩანერილი, დროადრე მოვუსმენია და მეც ცრემლები მომადგებოდა. მიხედვრილი კი ვარ — ეს მინაწერი ზედმეტად აჭრილი და დახლართული გამოივიდა (საერთოდაც მჩვევია მიდეტ-მება), მაგრამ თავს იმითადა ვინჯავდა, რომ თვითონ ცხოვრება აბურღული და მინცდამინც დალაგებულად წერა და აზროვნება არც მე მომეფხოვება.

გამოხმაურება

ქეთევან ტომარაძე

ახირებული კაცის ფიასკო

(ღიმიტრი უჩანაიშვილის პიესა
„ველების ცხოვრება“)

სასიამოვნო ფაქტია, რომ ფურნალი „ქვენი მწერლობა“ სერიოზულ ასპარეზს უთმობს ახალგაზრდა, საინტერესო ავტორებს, რომელთაც არამარტო უჭირთ კალამი, ცდილობენ თავიანთი წარმოსახვის საყვარლოში შეუძღვნენ მკითხველს და ცხოვრების მიწაზედაც შექმნილობის თავისებური ხედა შემოგვთავაზონ.

ფურნალის მარტის ნომერში დატანებული (ქვენი მწერლობა, 2011, №5) „ველების ცხოვრება“ ორიგინალური სურფტით, ხოლო პიესის ავტორი, ჩანს, ხასიათების შეცნობისა და სათანადო ატმოსფეროს შექმნის ბუნებრივი უნარით არის დაჯილდოებული. ეს არის დიმიტრი უჩანაიშვილის თამამი ჩანაფიქრი, რომელსაც შეიძლება წარმატებული ფუნოდოთ, რადგან პიესის გმირი უეჭველი თანაგრძნობისა და სიბრალულის ემოციას აღირავს; ამასთან, შემოქმედი ადამიანის პრუბლემებზე დაფიქრებს და განზოგადებისთვის გარკვეულ სივრცესაც უტოვებს მკითხველს.

ღრმატული ბედის მჭონე გმირის, ველების ცხოვრება პიესის საბ მოქმედებაში აკუმულირებული: დაბადებამდე (ის დაბადებამდეც ცხოვრობდა მშობლების სხეულსა და დილოგებში), დაბადების შემდგომ და სხეულბერივი გაქრობის მოლოდინში. გმირის ამავეი სხვადასხვა ფილოსოფიური და ფსიქოლოგიური ნიადაგლებით არის გამდიდრებული. ველების მშობლების ხასიათები ჩვეულებრივი ცხოვრებისეული პრობლემებისადმი პრაგმატულად განწყობილი ცოლ-ქმრის დიალოგებში იკვეთება. ამკარაა, დაბადების ტრიავიკული აქტთან სულაც არა ვაგვეს საქმეს და რომ ეს წვეილი ამქვეყნად ჩვეულებრივი ნაგმვის მოვლენით როდია მიტვირთული. ფილოსოფიური განსჯით ცხოვრებაზე, ადამიანურ ურთიერთობებსა და რელიგიაცზე, მოძღვრის როლზე პიროვნების ჩამოყალიბებაში მკითხველი ერთბოლ კიდევ ეზიარება იმ უზარალო ქმამარტებსას, რომ ამქვეყნად კველავერი ურთიერთგავლენით საზრდო-

ობს და რომ ამგვარ დიალექტიკას ეფუძნება როგორც განვითარება, ისე საყვაროს ჰარმონია. ავტორი გავლენის სხვადასხვა ფორმებს აყალიბებს და ასკვნის, რომ: „ადამიანის საქმიანობა, მისი მორჩაობა, გადაადვილება, დედამინის რომელ ნერტილშიც უნდა ხდებოდეს ეს, გავლენას ახდენს სხვაზე და არამარტო ეს. მეტიც, ადამიანი ჩასუნთქული და ამისუნთქული პაერის ოდენობითაც კი გავლენას ახდენს სხვაზე. ჩვენ საყოველთაო ურთიერთგავლენას ვექვემდებარებთ.“

საინტერესოა, რომ სწორედ ამ დროს ქრება შუქი და იწყება მეორე მოქმედება, სადაც უკვე დაბადებული და ზრდაფასრულებული ევლები, დამუხტული ორიგინალური შეხედულებებით ცხოვრებაზე, საკუთარი თავის კონსტრუირებას იწყებს. ავტორი ვთავაზობს სიცივის ზღვარზე მისული ნიჭიერი კაცის მოსახლბებათა კასკადს, რომლითაც მკითხველი შემოქმედებით პროცესის სირთულეებს უნდა ჩასწვდეს და ევლების სხეულბერივი ეკვდომის, სამაგვირება, შემოქმედებით გამარჯვების პროცესის მონაცხადვს. თუმცა სიკვდილის ზღვარზე მისული მოუტი გამარჯვების დაფენს ვივრგვინს ველარ ირგება, რადგან ისე დაუძღვრებულა, ამქვეყნიურ ნეტარებას მისთვის აზრი დაუკარგავს. ადამიანი მიდის იმქვეყნად, მაგრამ რჩება პიეზისა. ევლების ფანებს კი როდია აინტერესებთ, რა ტანჯვის ფასად იშვა ლეცის თითოეული სტრატეგია. ევლების მოუვიდა მოქმედებელი შეცდომა, დაარსება საყვაროს უპირველესი კანონი, სხეულბერივი და სულიერ შორის არსებული ზღაწანი. ამიტომაც განიცადა ფიასკო, როგორც პიროვნებამ, რაც საკუთარი შემოქმედებისაადმი სრულ გულგრილობაში გამოიბატა.

შეუძლებელია, ვრცელი ფსიქოლოგიური დრამის თუნდაც სქემატურად წარმოსახვა. ვინც „ველების ცხოვრება“ ნაიკითხა, ალბათ დამეფიანებება, რომ ქართულ მწერლობას ავსებს და საინტერესო ელვრის სძენს კიდევ ერთი ცხოვრებაზე დაფიქრებულ კაცს, რომელიც მსოფლიო მწერლობის საუკეთესო ტრადიციებს ქართული ფსევრითი შეგრძნობს, ერთგულად მისდევს მას და გაურბის ზედაპირული, მოდური ექსპერიმენტებით თრობასა და თავდავინებას.

ვიმედოვნებ, კვლავაც არაერთხელ შევალბეთ დიმიტრი უჩანაიშვილის მწერლური ლაბორატორიის კარს, სადაც იგი აღიკვეთის კოსმოსურ ცვილობას გახსნას მარადილი სათიფფო და თანამდროვე ქართული ლიტერატურა საინტერესო იდეებითა და მხატვრული სახეებით, საყვარელი ახლებური ხედვით გაამდიდროს.

ბა.ს. ნანი ჩიქვინიძე, ალექო მახარობლიშვილი და გოგა ჰიპინაშვილი მასურებელს, როგორც ახლო მეგობრებს, ისე უამბობენ მოლი სუინის ამბავს. მათი პარტნიორობა უცნაურია და ქართული თეატრისთვის სრულიად ახალი — არისტრები ერთმანეთს არ უყურებენ, მიმართავენ მხოლოდ მასურებელს. ასე ხდება რამდენიმე დიალოგის მიმდინარეობის დროსაც კი. მსახიობთა ამგვარი პარტნიორობა ურთულესია, უჩვეულო და საინტერესო. სწორედ ამიტომ მასურებელი, რამდენადაც უცნაურად უნდა მოეჩვენეთ, ნარმოდგენის მოქმედი გმირი ხდება. სამი მსახიობის უხადო შესრულებით, რომელიც ბრწყინვალე დირიჟორის აწყობილ ორკესტრს ჰგავს, თითოეული სიტყვა ცოცხლდება და მათი პარმონიული თანწყობით დარბაზთან მაგური ურთიერთობა მყარდება. მასურებელი ბრმა მხედველი არაა, მსახიობთა ოსტატობის წყალობით სპექტაკლის მიმდინარეობის ორ საათში ის ზრდავს, იგებს და გრძნობს ტრაგიკულ ამბავს. ვის არ მოუხმენია ამგვარი ამბები ცხოვრებაში, მაგრამ თანაგანცდა იწივითაა. ასეთი ამბები ცხოვრებაში ყველას აინტერესებს, ადამიანები ქორის საბით გადასცემენ ერთმანეთს, მაგრამ იშვიათად განიცდიან, სანამ ამგვარი ისტორია მათ არ შეეხებათ. თავიდან სპექტაკლი, მასურებელს ძალზე რბილია, შემპარავად თანაგანცდის კენ უშიძეებს, მერე ითრებს და ნარმოდგენის ბოლოს, თავისდაუნებურად ამბის მონაწილე ხდება.

სამივე გმირის კოსტუმები შე-თეთრ ფერით შეხამებულია გადანწყვტილი (შხატვრები: გოგა ალექო-მესხიშვილი და მშაგი საყანელი). ოთხჯერ გაილეკვს სხვა ფერები. ერთხელ, როცა მოლის სანახავად ქმარს მისი საყვარელი ელბოლოები მოაქვს და მოლი ვერ აღიქვამს. მეორედ მასურებლის ნარმოსახეში, როცა თვალახილოლი მოლი სუინი ნითლ პალტოსა და ბერეტზე ყველა: „ხასხასა ნითლი პალტო და ბერეტე ვიციდე, უმარავა ფული მივაღებდე... რიტა მეუბნებოდა, უმედურების ნიშანით თახსი კლიმენტრიდან ჩანბარა“. მესამედ, როცა თავგზაბნული მოლი შინიდან თვობით აღარ გამოდის და ქმარი ნითლ გრძელ მოსასხამს შემოაღებს და ყველა: „გადრებობიდან ახალი, ხასხასა ნითლი პალტო გამოუღვდე და უთხარი: „ვეყო, პატარა, ადექი!“ და მეოთხედ, როცა ეს მოსახამი მოლის გადააყარეს, ის ფსიქოურად აშლილთა კლინიკაში, საწოლზე ეკაროლი, თითქმის სახეურადმკვდარი რომ ბორბავდა. ნითლი ფერის ამგვარი გათამაშება, რომელიც ხალსიანი მუსტიტი იწყება, სპექტაკლის ფინალში სიმბოლურ მნიშვნელობას იქნეს — ის სისხლის უზარმაზარი ლაკაა.

სპექტაკლის კომპოზიტორის, ვია ვანკელის მუსიკა ფაქიზად ერწყმის მსახიობთა ტექსტს. ის რეჟისორივით „უჩინარა“, ზუსტი და ზომიერი. დამდგმელი ჯგუფის წევრები,

ქორეოგრაფ ვია მარლიანის ჩათვლით, რეჟისორის ერთ-ერთ მომავარ ამოცანას, მსახიობთა ოსტატობის ნარმოგენებს ემსახურებიან.

გასაოცარია ნანი ჩიქვინიძის (მოლი სუინი) „ცეკვა სტუმრებთან“. ის ყველა, ოღონდ ადგილზედ არ იმერის. მსახიობის სული ცეკვავს, ხოლო ცოცხალი სიტყვა კი ცეკვის მოძრაობებს ქმნის. ეს ტრაგიკული ცეკვა ძველ მსაყროსთან გამოთხოვებაა, სახიერი სამყაროს დანახვის შიში, სიმამაცე და გამომცანასთან შეხედვლის ინტერესი — რა არის ხედევა?..

სპექტაკლიდან წამოსულს უცნაურად ნამოგოტივტვინებთა ექიმმა რაისმა ტექსტი, სადაც მის ცოლს კოლეგა გალატეას ადრის, ხოლო ცოლი კი პასუხად მაგიდასთან მსხმდნ წამყვან ექიმებს იკაროსებს უწოდებს.

ექიმმა რაისმა ჰემამლიონივით თავისი გალატეა ვერ შექმნა, ცოლი კოლეგასთან გაექცა. მერე ახალი გალატეას შექმნა მოუნდა, იკაროსივით გაფრინდა და ზეგით, ფანტაზიასა და ნარმოსახეში აჭრილს, ცვილით მიმგარებულ ფრთები დასცივდა და ზღვაში ჩავარდა. ანალიტიკოსი ექიმისთვის ამ მარცხის შეცნობა და აღიარება ძნელი არ იყო. გოგა ჰიპინაშვილი მართლაცდა ქორეოგრაფის თლილი თითებით სახეზე ხელს იფარებს და ცრემლი ლოყაზე ლვარად მოედინება. კვლავ ვერ შექმნა გალატეა. მისი ოსტატობა, ანალიტიკოსი რელიოზის დაეჯახა და იკაროსივით ზღვის ტალღებში მონათვა.

ფრენ სუინი, რომლის როლსაც ჩვეული სიმსუბუქითა და ოპორით ასრულებს ალექო მახარობლიშვილი, ცოლის — მოლი სუინის — ფსიქოურ პრობლემებს და ტრაგედიის ზედაპირულად უყურებს. აბა რა მოი-მოქმედოს... იტორის? მოლისაშდნ საავადმყოფოში მიწერილი წერილები თბილია, სადაც მისი შორივი, არანაალური პრობლემტიკ გაილეკვს — აფრიკული ფუტურები ორჯერ მეტ თაფლს იძლევიან, ვიდრე ირლანდიური, თან არც ავადმჯიან. ოცდახუთედგერდინი წერილით ეთიოპიიდან მარამი უფავს მუელესს.

რეჟისორი გმირების მიმართ ირონიულია არაა. არც განიკითხავს, არც განსჯის. თუმც ხან გუგუფლებათ შეგრძნებთ, რომ მოლი სუინის ისტორიის სასამართლო პროცესზე იმყოფებით, სადაც არივინ არაა დამნაშავე, უბრალოდ ცხოვრება ასეთი... ესა ვართ, ესა ვართ... ბრმა მხედველები ხომ ექიმი რაისი და ფრენ სუინია, მათი მსხვიროლი — მოლი კი თვალის აბელის შემდეგ დამნაშავეა. რეჟისორი „გვეულები“ — მე პრობლემა დაევის სათაურშივე — „ბრმა მხედველი“, დანარჩენი თქვენ, მაყურებლებო გადამწყვეტი.

სპექტაკლი ექიმი რაისი ამბობს: „დანახვა გავგებს არ ნიშნავს“. ჩვენ დავინახეთ თუ გავიგეთ „ბრმა მხედველის“ შემოქმედებითი ჯგუფის მიზანი? დანახვა ნიშნავს თუ არა გავგებს? ეგებ პირიქით.

ნანი ჩიქვინიძე (მოლი სუინი)

ლია კარიჭაშვილი

ზვიად გამსახურდიას რუსთაველოგიური ღვაწლი

1991 წელს რუსთაველოგიური ლიტერატურას „ვეფხისტყაოსნის სახისმეტყველება“ შეემატა. შესავალში განაცხადია: „ვეფხისტყაოსნის სახისმეტყველების შესწავლა, ჩვენი თვალსაზრისით, უწინარეს ყოვლისა, გულისხმობს პოემის ფაზულას და სიუჟეტის, მისი მხატვრული სტრუქტურის სიმბოლურ და ალეგორიულ ინტერპრეტაციას, ვეფხისტყაოსნის ტროპიკს, გმირთა სახეების ფუნქციონალურ შესწავლას, მიოთსურნი არქეტიპების კვლევას, ტიპოლოგიური კავშირების დადგენას მსოფლიო ლიტერატურის სხვადასხვა ძეგლთან“.

გარდა ამისა, ნაშრომმა მოიცვა უაღრესად საინტერესო საკითხები: ალეგორიული მეთოდის ევოლუცია ანტიკურ ხანასა და შუასაუკუნეებში, ქალის კულტი და მასთან დაკავშირებული კომპარატივისტული ძიებანი ევროპულ (ტიპოდავრები, კურტუაზული ურთიერთობანი, არტურის ციკლის რომანები) თუ ამოსავლურ (სუფისტური მიჯნურობა, „რამაიანი“) ლიტერატურულ ძეგლებთან, ინტერტექსტუალური დაკვირვებანი („თამარიანი“ და „ვეფხისტყაოსანი“), „ვეფხისტყაოსანი“ და წინდა გიორგის კულტი; მიმართება სახარებასთან, გელათის საღვთისმეტყველო სკოლასთან, კერძოდ, პეტრინის ფილოსოფიასთან; პოემის გმირთა სახელების სიმბოლიკა; ინიციაციის მხატვრული განზოგადება და სხვა.

ამ უაღრესად ფართო სპექტრის კვლევას ზვიად გამსახურდიას მიჰყავს დასკვნამდე, რომ „ვეფხისტყაოსანი“ სოფიოლოგიური ლიტერატურის ძეგლია, რომელიც ალეგორიულად გადმოგვცემს ბიბლიურ კონცეფციას მამის, ძისა და სულწინმდის მიერ კაცობრიობის ხსნის შესახებ. პოემა „მხატვრული პირობითობის ენაზე“ ასახავს ინიციაციური სიბრძნის ძირითად იდეებს ქართული საღვთისმეტყველო აზროვნებისა და მთაწილიანისთვის დამახასიათებელი ფორმით.“

თვალსაზრისით „ვეფხისტყაოსნის“ ალეგორიულობის შესახებ რუსთაველოგიური ლიტერატურაში ახალი არ არის და მას ჯერ კიდევ ეახებან VI უღებს საფუძველს, მაგარ საბაბისო მტკიცებულებანი, არგუმენტაცია, წარმოდგენილი უაღრესად ფართო ერუდიციით, მრავალი სახალისი შემცველია და, მოუხებდავად იმისა, რომ მისი ყველა დებულება თანაბრად ვერ იქნებოდა გაზიარებული, „ვეფხისტყაოსნის სახისმეტყველება“, გამოირჩეულ ადგილს იკავებს სამეცნიერო ლიტერატურაში. პოემის სიღრმისეული გააზრება უძისოდ დღესათვის წარმოუდგენელია.

* წაკითხულია 2009 წლის 25 მარტს ზვიად გამსახურდიასადმი მიძღვნილ სამეცნიერო სესიაზე, ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტში

„ვეფხისტყაოსნის სახისმეტყველება“ მკვლევარს, როგორც ჩანს, უკვე ჩაფიქრებული ჰქონდა, როდესაც დაასრულა მუშაობა ნიგნზე „ვეფხისტყაოსანი ინგლისურ ენაზე“. ნაშრომი თავმოყრილია რუსთაველის მსოფლმხედველობის ძირითადი საკითხები, ამასთან დაკავშირებული ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ტერმინოლოგია და სათანადო ტიპები შედარებულია პოემის ინგლისურ თარგმანებთან, რომელთა ავტორები არიან: მარჯორი უორდრომი, ვენერა ურუშაძე, რობერტ სტივენსონი და კეტრინ ვიციენი.

მკვლევრის მიზანი ნათელია: ცხადეს რამდენად ადეკვატურად აღიქმება ამ თარგმანებში რუსთაველი, როგორც მოაზროვნე. შეექმნება თუ არა უცხოელ მკითხველს სწორი წარმოდგენა პოეტის მსოფლმხედველობის შესახებ. სწორედ ამიტომ გახდა ზვიად გამსახურდიას სპეციალური შესწავლის საგანი ის ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ტერმინოლოგია, რომელიც გვხვდება „ვეფხისტყაოსანში“. ამ ტერმინებს – წერს იგი – აქეთ საინტერესო ისტორია. ისინი გარკვეულ კონტექსტებში გარკვეული მნიშვნელობით იხმარებოდნენ რუსთაველამდე, როგორც საღვთო წერილში, ისე პავიოგრაფულ ლიტერატურასა და ღვთისმეტყველებაში. მათ აქეთ აგრეთვე შესატყვისები უცხო ენებში და ამიტომ საჭიროა ლინგვისტურ-ფილოლოგიური და ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ანალიზის შემდეგ კრიტიკული შესწავლა იმ ტერმინოლოგიური ექვივალენტებისა, რომელთაც ქვნიან „ვეფხისტყაოსნი“ მთარგმნელნი.

იმ ტერმინთაგან, რომლებიც შესწავლილია ნაშრომში, ყურადღებას გვაგნახებენ მიჯნურობაზე, რომელსაც შაირობასთან ღრმა იდეოლოგიურ კავშირში განიხილავს მკვლევარი მონაკვეთში „მიჯნურობისა და შაირობის გაგებისათვის“.

ცნობილია, რომ სამეცნიერო ლიტერატურაში დამკვიდრებული ერთ-ერთი თვალსაზრისი ე. წ. მიჯნურობის თეორიასთან დაკავშირებით, ასეთია: რუსთაველი განმარტავს მიჯნურობის რაობას, შემდეგ ერთგვარ კატეგორიულად ყოფს მას (საღვთო, ადამიანური), ამას მიიყენება „სიძაძე“ ნოდელის ხორციელი ურთიერთობა, ხოლო რუსთაველის შემოქმედების საგანად მიჩნეულია წინდა სიყვარული ადამიანთა შორის – „კუთვლი ხელბობნი ქვეწანი, რომელი ხორცითა შედებანი“. ზვიად გამსახურდიანი დეტალურად სწავლობს და აანალიზებს პროლოგის ამ მონაკვეთს, აზუსტებს მნიშვნელობას ლექსიკური ერთეულებისა „ქვეწანი“, „სქვიანინი“, და აღნიშნავს, რომ წამდელი ადამიანური სიყვარული არის ანარქული, მიბაძვება საღვთო სიყვარულისა. ეს მიბაძვება კი პაველ მოციქულის ცნობილი ტერმინია, რომელსაც იგი იყენებს სწორად სიყვარულთან დაკავშირებით. „შეუდგებოთ სიყვარულსა და მშაძვედით სულიერს მას“ [ქვე უნდა შეუწინმით, რომ ტერმინი ბაძვას, რომელიც ანტიკურობიდან იღებს სათავეს, მიჯნურობის თეორიაზე მსჯელობისას შეეხებოდა სწორად და შესძინა უაღრესად საკულისხმო ნიუანსი, კერძოდ, „ბაძვა“ აქ ნიშნავს არა მხოლოდ მიბაძვას, არამედ განსაზოგენებასაც]. ზვიად გამსახურდიას აზრით, ბაძვა ნიშნავს ადამიანური სიყვარულის სუბმილაციას, გაღვთიებრებებს. რუსთაველისთვის, როგორც ქვეწანიტი ქრისტიანისთვის, ეს ერთი მთლიანობაა. ღვთისადმი სიყვარული განუყოფელია მოყვასის სიყვარულისგან. ამიტომაც ეთხებება ავთანდილისეული გაგება სიყვარულისა

მოციქულთაგან შექმნილ სიყვარულს. „ნაგვიითავე სიყვარულსა მოციქულნი რაგვარ წერენ? რომელ სიყვარულზე წერენ მოციქულნი — მარტო ლეთაობაზე? ან მარტო ადამიანურზე? მოციქულნი წერენ საღვთო ადამიანური სიყვარულის იმ პარამონაზე, იმ ერთობაზე, რომელიც ავგამდლებს, აიკვდილს მიგვაბლებს“.

მკვლევარი პარალელს ავლებს რუსთაველის მიჯნურობასთან დაკავშირებულ აფორიზმებსა და მასშივე აღმსარებლის შესაბამის გამონათქვამებს შორის ნივნიდან „სიყვარულისათვის“, იმონმებს გურამიშვილის შემოქმედებას, რომლის შესწავლა დიდ და გვეხმარება რუსთაველის პოეტური სამყაროს შექმენებაში. მომხიბლია „ზუზოვკა“, ნიშანდობლივი ალექსანდრის ნაწარმი, რომელიც ლამის კონკრეტული გარეგნული მახასიათებლებით, უცვრად გარწმანდა, შეიძლება ქრისტედ იხე, რომ გამოყოფილი ხაზი უხილავია. მკითხველი ერთბაშად აღმოაჩენს, რომ ეს ერთი შეხედვით სამიჯნურო დრამა უფლთან ურთიერთობაა, ვედრება და სწრაფვა. ასე მოტივი უცხო არაა მსოფლიო ლიტერატურისთვის. ასეთივე მთლიანობაა საღვთო და ადამიანურ მიჯნურობას შორის რენესანსის დიდ შემოქმედებათა. ასეთია დანტესთვის ბეატრიჩე, პეტარკასთვის ლაურა, რუსთაველისთვის კი თამარი. ადამიანურ სიყვარულში გაბნეულების საღვთო სიყვარული. მკვლევარი იმონმებს დიონისე არეოპაგელის ნაშრომს „საღმრთოთა სახელთათვის“, რომელშიც ნათქვამია, რომ არსთა კიბის რომელი საფრთხეზე უნდა ვლინდებოდეს ტრეფილება, იგი არსთა შორის მიზნადღობა და ამავე დროს მათი აღზევება მიზანების გზით ყოფიერების უფრო მაღალი სფეროებისკენ. „იგი აღძრავს უკანასკნელსა და უღარესთა უზემთავისთა მათ და უშეცხვითა მიმართ მიქცევისა ყოფად.“ ამგვარი სიყვარულის ბიბლიური პარადიგმა „ქებათა ქებაა“, რომლის ძირითადი მოტივი განდღრთობილი ადამიანური სიყვარულია.

რუსთაველი ისეთ მიჯნურობას ევედრება ღმერთს, რომელიც თვითვე გაგვიტანს „სიკვდილმე“. რა სიკვდილია ეს? ზვიად გამსახურდიას ესმის ეს, როგორც სულიერი სამყაროთან, ღმერთთან დაკავშირება სიცოცხლეშივე. ეს არის გოეტესელი „მოუკვდი და იარზე“, სლომონ ბრძნის „ღმერთ არს ვითარცა სიკვდილი, სიყვარული“. როგორ, სიყვარულიც და სიკვდილიც, ღმერთთან მიმდებარებით, ღმერთთან ზიარების ორი სხვადასხვა გზაა.

რატიმ მიმართა რუსთაველმა ალექსანდრის? ამისი მოტივაციაც თვითონვე მოგვცა:

მას ერთსა მიჯნურობასა ჭკვიანი ვერ მიხვდებიან, მას დაძვრების, მსმენლისა ყურნიცა დაეაღდებიან.

იდეალი მიჯნურობისა საღვთო მიჯნურობაა, მაგრამ რამდენადღაც მასზე უშუალოდ საუბარი ძველია, პოეტმა მიმართა წმინდა სიყვარულს ადამიანთა შორის, როგორც საღვთო სიყვარულის მინიერ იმიტაციას. ზვიად გამსახურდიამ იმ გარემოებასაც შენიშნავს, რომ „ევეხისტყაო-

„მამარაგაბისა შორის“

სიყვარული „კიდევ რა არის? სიგვიეა წუში და ბრძნული, მრავალი ახლავს ნეტარება, მრავალიც წყლული.“

ტერმინი მიჯნურობა ბინარული სემანტიკა აქვს: საერო და საღმრთოშეჭველი. მიჯნური ცნობდება იმას, ვისაც აქვს „საღმრთო სიბაზე“ და იმასაც, ვისაც „ქვე უცს ბუნება“. მიჯნურობის ერთიანობის იდეა აქაც ვლინდება.

რაც შეეხება შაირობას, „სიბრძნის დარგს“, მკვლევარი აზუსტებს, რომელი სიბრძნე იგულისხმება აქ, სიფიდა, საღვთო სიბრძნე თუ სიბრძნე სოფლისა. რუსთაველი თავად გვეხმარება ამის გარკვევაში, როდესაც ამბობს, „საღმრთო, საღმრთოდ ვასაგონი“. ცხადია, პოეტი რუსთაველის სიბრძნეს გულისხმობს. აქედან გამომდინარე, საღვთო მიჯნურობის კრებო, ისევე როგორც შაირობისა, თავისი არსით ქრისტიანულია და ემყარება საღვთო წერილს და ქრისტიანულ ღვთისმეტყველებას. ეს არის გზა სულნიმაციისა, სულიერი კათარზისისა და განდღრთობისა ქრისტიანული თვალსაზრისით.“

ვიფირობთ, ზვიად გამსახურდიამ დამაჯერებლად დაასაბუთა, რომ რუსთაველისეული მიჯნურობის თეორია მართებულია განხილვებოდეს არა როგორც მიჯნურობის გეგრების ერთგვარი კლასიფიკაცია, არამედ ერთიანი, განუყოფელი დისკურსი მიჯნურობის თემაზე, როგორც რუსთაველის შემოქმედების საგნისა და განსახილველის ალექსანდრული ფორმის ცაცხაბედა. პოეტის შემოქმედებითი არჩევანი არა ამტკიცებოდა სიყვარულია, არამედ მიჯნურობა ღვთისა, რომელიც გადმოცემა იგავის მეშვეობით. ამ თვალსაზრისს გარდა ზემონარმოვდგენილია, ექებნება დამატებითი არგუმენტებიც. შემდგომი კვლევები აღნიშნულ თვალსაზრისს, ვიმდგომებთ, კიდევ უფრო გაამყარებს.

სიყვარულის შემქმენება კიდევ ერთი ქვესაკითხია ზვიად გამსახურდიას ნაშრომისა. „ღმერთი სიყვარულია და ეს შესაბუნებელია მის მიჯნურთა მიერ.“

...თვითონვე მიჯნურთავან იყო. ასეთებს კი უფალი დაუმკვიდრებს ადგილს, რომელზეც „ევეხისტყაოსნი“ პერსონაჟიც ოცენობოდან:

მომცეს ფრთენი და ავფრინდე, მიხვდე მას ჩემსა ნდომსა, დღისით და ღამით ხედედედ მზისა ელვათა კრთომასა.

სანი“ მკითხველთა ფართო წრისთვის იყო გამიზნული. იგი რომ მხოლოდ ბრძენთათვის ყოფილიყო ჩაფიქრებელი, მაშინ იგავთა გარეშე, უშუალოდ იმტველებდა თავის საგანზე, ამჯერად კი თავისი იგავური ფორმის მეშვეობით იგი მისანდღობა ადამიანთა ფართო მასებისთვის და ამავე დროს ინარჩუნებს განუზომელ უზოთურულ მნიშვნელობას ბრძენთათვის.“

მიჯნურობა აღმოსავლური ტრადიციაა. მიჯნური ამსოფლიური გაგების „ჭკვიანთათვის“ მშავად გამოიყურება. ამგვარი პერსონაჟი არც დასავლეთის კურტაზიულ-რანიდული ტრადიციისთვისაა უცხო. ასეთია მშავი როლანდი („ზვიად გამსახურდიამ შექმარა სიკვდილი იხსენებს. რომელიც: სიყვარული „კიდევ რა არის? სიგვიეა წუში და ბრძნული, მრავალი ახლავს ნეტარება, მრავალიც წყლული.“)

ტერმინი მიჯნურობა ბინარული სემანტიკა აქვს: საერო და საღმრთოშეჭველი. მიჯნური ცნობდება იმას, ვისაც აქვს „საღმრთო სიბაზე“ და იმასაც, ვისაც „ქვე უცს ბუნება“. მიჯნურობის ერთიანობის იდეა აქაც ვლინდება.

რაც შეეხება შაირობას, „სიბრძნის დარგს“, მკვლევარი აზუსტებს, რომელი სიბრძნე იგულისხმება აქ, სიფიდა, საღვთო სიბრძნე თუ სიბრძნე სოფლისა. რუსთაველი თავად გვეხმარება ამის გარკვევაში, როდესაც ამბობს, „საღმრთო, საღმრთოდ ვასაგონი“. ცხადია, პოეტი რუსთაველის სიბრძნეს გულისხმობს. აქედან გამომდინარე, საღვთო მიჯნურობის კრებო, ისევე როგორც შაირობისა, თავისი არსით ქრისტიანულია და ემყარება საღვთო წერილს და ქრისტიანულ ღვთისმეტყველებას. ეს არის გზა სულნიმაციისა, სულიერი კათარზისისა და განდღრთობისა ქრისტიანული თვალსაზრისით.“

ვიფირობთ, ზვიად გამსახურდიამ დამაჯერებლად დაასაბუთა, რომ რუსთაველისეული მიჯნურობის თეორია მართებულია განხილვებოდეს არა როგორც მიჯნურობის გეგრების ერთგვარი კლასიფიკაცია, არამედ ერთიანი, განუყოფელი დისკურსი მიჯნურობის თემაზე, როგორც რუსთაველის შემოქმედების საგნისა და განსახილველის ალექსანდრული ფორმის ცაცხაბედა. პოეტის შემოქმედებითი არჩევანი არა ამტკიცებოდა სიყვარულია, არამედ მიჯნურობა ღვთისა, რომელიც გადმოცემა იგავის მეშვეობით. ამ თვალსაზრისს გარდა ზემონარმოვდგენილია, ექებნება დამატებითი არგუმენტებიც. შემდგომი კვლევები აღნიშნულ თვალსაზრისს, ვიმდგომებთ, კიდევ უფრო გაამყარებს.

სიყვარულის შემქმენება კიდევ ერთი ქვესაკითხია ზვიად გამსახურდიას ნაშრომისა. „ღმერთი სიყვარულია და ეს შესაბუნებელია მის მიჯნურთა მიერ.“

...თვითონვე მიჯნურთავან იყო. ასეთებს კი უფალი დაუმკვიდრებს ადგილს, რომელზეც „ევეხისტყაოსნი“ პერსონაჟიც ოცენობოდან:

მომცეს ფრთენი და ავფრინდე, მიხვდე მას ჩემსა ნდომსა, დღისით და ღამით ხედედედ მზისა ელვათა კრთომასა.

როსტომ ჩხეიძე

და ჟამისა მე ვარ იმედო

„იყო ნაპოლეონი
და გახლდა იმპერატორი“

მიუხედავად ნაპოლეონისადმი კეთილგანწყობისა, ნიკოლოზ ბარათაშვილი მის ბრმა აპოლოგეტად არასოდეს გადაქცეულა, მის ყოველ ნაბიჯს რომ განამართლებდა და ხოტბას შეესხამდა. პოეტის გამჭვირავ განხილვას არც ნაპოლეონის მოღვაწეობის მეორე მხარე გამორჩენილია და აფიქრებად ამ პიროვნების ევოლუცია რესპუბლიკის გენერლიდან დიქტატორამდე, - შერაბ კალანდაძე რომ ამტკიცებს, თვალსაჩინოებისათვის ამ სტროფს იმონებებს:

ვერა გაუძღვებს ნაპოლეონ მეტოქეებსა!
რა გინდ ძლიერად, მეცნიერად, ვინ ხელმწიფებდეს,
მაინც მე იგი ვერ ვითვისო, ვერ ჩემოფინობდეს,
თვითონ სამარცხე შევიწროს, თუ ტოლი მყვანდეს!

და კვლავ იმეორებს: ცხადია, ნაპოლეონის პორტრეტის ეს შტრიხი ბარათაშვილისათვის მოუღებელი იქნებოდაო.

გმირს იმხელა სახელისათვის მიღწია, იმხელა დიდება მოეხვეჭა, რომ სხვათათვის საოცრები იმპერატორის ტახტს ეწინააღმდეგებოდა და უჩვეულოდ ამ უჩვეულებს აღზევების ფონზე, ამქვეყნიური ძალაუფლების გამოდევნებად, ამათების წინაშე ქედის მოხრად, რაც გმირს არ შეეძვნის.

ბრბოს თვალში სწორედ იმპერატორობა მზერამიუწუნდომელი სიმაღლე.

მაგრამ ხომ არსებობენ პიროვნებანიც, რომელთა მსჯელობა ნარმართავს საზოგადოებრივ ცნობიერებას? მათთვის ტახტზე ჩაბლაუჭება სულიერი სისუსტედ გამოიჩნდება, მომასწავებლად გარდევიათ დამბობის.

- იყო ნაპოლეონი და გახლდა იმპერატორი?

ასეთ აფორისტულ ფრაზად შემოგერებოდა მათი იმპერიული განწყობილება, რაც ძალდაუტანებლად განზოგადდებოდა და თავისებურ საზომადაც გამოადგება ყველა დროში ამა თუ იმ გმირის ღვაწლის შესაფასებლად.

ვატორიის ევლის შემგურე ლორდ ბაიროს აქ განცხადდო მარცხზე შეტად ის მარცხი ახსენებოდა იმპერატორის აზნაურისა, გამორჯვებებისაგან გახრეულებდა კონსტანტინის გვირგვინი რომ დაიფადა და კიდევ გამოტყდა საბუდისინოო განაწილი საკუთარ თავს. და კაცი, ვინც უძლიერა თავისებულ ხალხს გვირუღი ბრძოლით და აღარ შეყავდა ამქვეყნიად ტოლი და თავისი ხალხის სწრაფვა ესმოდა, უტყრად გადაქცეულიყო დესპოტად და გაეცვალა - შტრების მსახურელი - მეფის გვირგვინზე გმირის სახელი.

ეს ფიქრები პოეტურ კარსში მოექცეოდა და „ოდა ფრანგულადან“ აირეკლავდა ბაირონის მწუხარე განცდებს, ისტორიის განაწილებით რომ გაისმოდა:

მაშინ დაცვა, როგორც ყოველი
ცეცხა ხალხის დამამბობელი.

რა გასაკვირა, რომ ქართველ პოეტსაც გასმენოდა ამ დაცვირ ფიქრები, თუნდ ასე მკვეთრადაც არ გამოთქვა და მინიმუმბანი ეცმარა. მაგრამ თუკი არ გასჩენია? გამოადგება კი შემოხსენებული სტროფი იმის დასტურად, რომ ბარათაშვილმა ყურადღება მიაქცია ნაპოლეონის სულიერ ევოლუციას - მის დაღმასვლას, და მაინცდამაინც არ ეჭამნიცა?

ერთი შეხედვით, ნამდვილად.

დაგმობა თუ არა სურდა, მძაფრი გულისტკივლი ხომ მაინც უნდა გამოემთავებინა ბაირონივით?!

მერედა, სადა ეს - დაე მძაფრეც ნუ იქნება - გულისტკივლი?!

თუ ძალიან ჩაეძიებოთ, იქნებ ინტონაციამ მიგვახედედროს ბარათაშვილის ამ განწყობილებას, ოღონდ ძალიან შეფარულს.

ასეთ შეფარვას კი რა უნდა ინვედეს?

მისმა ხელნაწერმა კრებულებმა იმპერიის საიდუმლო სამსახურები კიდევ რომ დაინტერესოს, პოლიტიკურ ბრალდებას ამის გამო ვინ წაუყენებდა, გულისტკივლი შეკაფიოდ რატომ გამოთქმოი?! ის კი არა, შესაძლოა იმიტომ უფრო მოღვაწეობდნენ, ასე რატომ აიფადადებ, მთო მის საზედრო მოღვაწეობაში დასაგმობს თუ არა, დასაწუნებულსაც ვერაფერს ხედავო?!

პოლიტიკური მოტივი არ უნდა ინვედეს ღრმად შეფარვის აუცილებლობას.

აბა, მამ რა?!

ბაირონისა და ბარათაშვილის განსხვავებულ მიდგომაში (ერთი და იმავე განწყობილების სრულად სხვადასხვაგვარად გამოვლენება - ერთივე ასე მკვეთრად და მეორევე ასე შეფარულად, ლამის საერთოდ ვერც ვგრძნობთ გულისტკივლს) ცნაურებად, ერთი მხრივ, დიდი და ძლიერადმოლო, მეორე მხრივ კი, მცირე და დაბოლოვებადკარგული ქვეყნების შვილია სულიერი ყოფა და მისწავებნა.

რაოდენ აღტაცებულიც უნდა იყოს ბაირონი ნაპოლეონის პიროვნული ნების სიმტკიცითა და ყოველგვარი დაბრკოლების მსხვერპლის უნარი, თამამად შეუძლია მოტყვარას მისი ცხოვრების ეპიზოდებს და არ აპატივს სისუსტის გამოვლენას.

ბარათაშვილი ასეთი სითამამის უფლებას ვერ მოსცემდა და საკუთარ თავს, რაკილა ნაპოლეონში ხედავს ანა კერძო პიროვნებასა და ზოგადად გმირს, არამედ ალეგორიასაც უშუალოდ იმ გმირისა, ვინც მისი მამული უნდა დაისინას რუსეთის ძალმომრეობისაგან - მისი მონატრება, მასზე ოცნება... ამიტომაც მის მონუმენტურ სახებას ოდნავი ზადიც არ უნდა დაინდეს, და თუმცა ვერც ქართველი პოეტე დარწმუნდა აღტაცებული ნაპოლეონის დადებიდან იმპერატორობამდე დაშტრობით, ფარულ მინიმუმაც იტყობარა - დაე ხელმძახებნად ნუ გამოიკვეთებოდა, და თუ ვინმე ჩაუკვებებოდა ამ სტროქებებს, აწინ-დაწინონის შედეგად მიექვლია ავტორის განწყობილებისათვის.

არადა, მითუფრო იგრძნობდა ბარათაშვილი იმპერატორის ვივრგვინზე ნაპოტიმბანი გამაღვანებულ სისუსტეს მას შემდეგ, რაც ასეთი განცედა და სწრაფვა არ გასჩენიათ 1832 წლის შემოქმედების მეთაურებს. ალექსანდრე ორბელიანისა, სოლომონ ოდიაშვილისა და ელიზბარ ერისთავისაც განა რა დაუშლიდათ, რომ მათ მიერვე შედგენილ სახელმწიფოებრივი მოწყობის პროექტში საკუთარი

* გაგრძელება. იხ. „ჩვენი მწერლობა“, № 7, 8

თავი ვეღულისხმათ მომავალ მინისტრებად და ერთ-ერთს სულაც პრემიერ-მინისტრობაც მოინდომებინა? კიდევ იოლადა გაიტანდნენ თავისას, თორემ სურვილის გამოთქმას ხომ სულ რა დაუდგებოდა ნინი..

გმირები დაინანილებდნენ სამთავრობო თანამდებობებს. მაგრამ როგორი შესაგუებელია, რომ ალექსანდრე ორბელიანი იყო, სოლომონ დოდაძე იყო, ელიზბარ ერისთავი იყო და... მინისტრი გახდა, თუნდაც პრემიერ-მინისტრი?!

ამ პორთფელზე განა ვაიცივლება გმირის სახელი?..

ეკრძო საუბრებისას, საფიქრებელია, რომ არც სოლომონს გამოეთქვა ალტაცება ნაპოლეონის იმ გადაწყვეტილებით, იმპერატორობას რომ დახარბდა. და აღმოჩნდებოდა, რომ მისთვის ეს მხოლოდ მოჩვენებითი განწყობილება კი არ ყოფილა, არამედ ზნეობრივი მრწამსი, გულსა და გონებაში ერთნაირად გამოტარებული, და აგერ პირადი ნაბიჯითაც დადასტურებული.

დაგმობით ჯერ მარტო იმიტომ არ დაგმობდა, რომ ნაპოლეონად ისიც საქართველოს მომავალ მხსნელს გულისხმობდა.

ეს განცდა წარმართავდა ალექსანდრე ორბელიანისეულ გააზრებასაც ნაპოლეონის ფიგურისა და ამიტომაც აერიდებოდა ამ თემის გაუვლებით გაუღებბასაც კი თავის სტატუსში.

და ელიზბარ ერისთავი ყოველდღე რომ შეუჭრებდა ცხენზე ამხედრებული გმირის პორტრეტს, თავისუფლების ბაიროლის აღწრისთვის მოლოდინი ალიტაცებდა და ამ ხილვებს გააკვებოდა, და ოცნებებში ჩამირღუს ნამიერადაც არ გაუწინებოდა სურვილი სასაყვედუროდ: ეს რანაირად დაგემართა, ნაპოლეონი იყავი და იმპერატორი როგორ გახდი.

რანი - სული იპოვნი

ამ თავის კომპოზიციური ქარაჯ ამოეხეოდა, მაგრამ მკვლევარს გულს დააკლდებოდა, რომ ამ ადენინას ის გადაკვეთის ნერვლები, რაც შეიმჩნეოდა ქართველი პოეტისა და საფრანგეთის მომავალი იმპერატორის ნაწერებში, სულიერ განწყობილებათა ის დამთხვევა, რასაც ეპოქის ზოგადი სულისკვეთებაც იწვევს, ადამიანური განწყობილების მსგავსებაც და ის სულიერი ნათესაობაც, რაც მოულოდნელად საერთოს აღმოგვაჩენინებს გარეგნულად სრულიად სხვადასხვა პიროვნებებს შორის.

1786 წლის 3 მაისს დაწერილ ბარათში ახალგაზრდა ლეიტენანტი ნაპოლეონ ბონაპარტე წუხლის რომ გამოთქვამდა: - ადამიანთა შორის ყოველთვის მარტო ვარ. ჩემს ფიქრებს და ოცნებებს ვუმბრუნდები მხოლოდ მაშინ, როდესაც მარტო ვრჩები.

განა სულიერი მარტოობით გამოწვეული ეს სკეპსისი მკითხველის ცნობიერებაში თავისთავად არ ნამოტიკტე-ვედა ბარათშვილის განწყობას?

ნუ ვინ იტყვის ობლობისა ვაგბას, ნუ ვინ სჩივის თავის უთვისტომობას! საბარათო მხოლოდ უფლი ობოლი, ძნელაა პპოვის რა დაკარგოს მან ტოლი.

ნაპოლეონ ბონაპარტე

ვცემდი ადამიანთა განსჯას და მოთმინებით მივედგობოდი დროის მციდარებას.

ოცნებით თუ გადაღსაგდა ნაპოლეონი ამ ასაკობრივ მიჯნას, რაც ბარათშვილისათვის აღბათ ოცნებაშიც კი მიუწევდომელი დაჩრტობდა.

- ისეთი თავისუფალი ფიქრი მაქვს და ისეთი მტკიცე გული, რომ სამოცი წლის მოზუციც არ იქნებოდა ჩემისთანა უსყიდველი მსაჯული.

ფიქრი თუ გაშაოცდევინება მოხუციობის ხანას, თორემ სიტუაციის ზღვარის გადაბიჯებასაც არ უწყალობებდა ბედ.

- რა გავაკეთოთ ამქვეყნად, თუ უნდა მოვკვდე, განა არა სჯობს, თვითონვე მოვილა თავი?

ეს მამური მოტაც იჭრება ნაპოლეონის ფიქრში, და ბარათშვილის სულიერ ტკივილებსაც მოსდევს ეს სასოწარკვეთილი ამოძახილი:

- სიცოცხლე მაშაქულებია ამდენი მარტოობით.

მკვლევარისათვის ეს შეიარსპირებანი განწყობილების სიახლოვისა წარმოშენია მათ შორის კოლოსალური განსხვავებისაც - ის, რაც მომავალი იმპერატორისათვის ნამიერ განცდად, შორეულ თუ სულაც გადაინებულ მოგონებად დარჩა, ქართველი პოეტისათვის უმთავრესი მხატვრული მოტივია, მისი პოეზიის მასაზოლობელი ფესვი.

იგივე თვალსაზრისი ამკვარდაც შეიძლება გამოითქვას: რაც ნაპოლონ ბონაპარტემ მოქმედებით გადალახა, ნიკოლოზ ბარათაშვილმა წინაშისაბით დაიღალა თავი, პოეტურმა ფიქრმა გაარღვევინა ის დაბნული სფეროც, საიდან გამოსასწავლადაც თუ ვინმე შეეშველებოდა, მათ შორის ნაპოლონის არაღლიც.

ჟამი ჩემია და ჟამისა მე ვარ იმედოვანი, — ჯერ ამას ათქმევინებდა ნაპოლონის, რათა ლექსის კონცეფციას სწორედ ეს ქადილიანი შეძახილი დაედასტურებინა, ავტორს კი გზნებით მიმოველო თვალი 1801 წლიდან გამოვლელი ხანისათვის, ნუთუ ჩვენ არავინ გამოვგვიჩნდება დროთა კავშირის შემკვერელი.

— ახ, ნეტავი შენი, — ამასაც გაივლება გულში და გააკვებოდა თავის სადარდებელს.

ორი ხალი ერთ ქარაშხვი?

ბაჩანა ბრეგვაძის „პოლო წლების ჩანაწერები“ ამ ფანრის გამორჩეული ქმნილებაა და სხვაგვარად არც შეიძლება მომხდარიყო — დაკვირვებებს, მოსაზრებებს, შთაბეჭდილებებს, განწყობილებებს ინიშნავს კაცი, ვისი მოღვაწეობაც მთანმინდელთა სულიერ მონაპოვარს იმეორებს ახალ დროში, დავერიგებინებულს მანდილოზული ლიტერატურული მემკვიდრეობის საქმეში.

ამასთან, ეს ფანრი თვითონვეც დაუბახებდა, რაკილა მისი სწრაფოვარი ნიმუშების სწორედ ბაჩანა ბრეგვაძის უნდა მოექცია ქართულ ენობრივ სამოსელში და ჩვენი მწერლობის განუყოფელ ნაწილად ებოძებინა შთამომავლობისათვის — მარკუს ავერციუსის „ფორტი“ თუ ბლეს პასკალის „აზრები“, ფრანსუა დე ლა რომშეუკოს „მაქსიმე“ — თუ იან დე ლა ბრიუერის „ხასიათები“, და კიდევ პოლ ვალერის „აზრები“ და „რეველებიდან“.

„ბოლო წლების ჩანაწერებიდან“ ზოგიერთი მცირე გამოკვეცვა, ზოგიერთი კი იმ ყაიდის მინიატურის მოგვაგონებს, მარტოაღენ ლირიკული ხანყის რომ არ ასაზრდოებს და მასში ეპიკური სუნიქვაც ძალმად იჭრება.

ერთი ასეთი ნიმუშია ის ჩანაწერიცა — „თვითონ სამარეც მევიწროოს...“ — კიდევ ერთი გადაძახილი ნიკოლოზ ბარათაშვილსა და მის ლექსთან „ნაპოლონ“, რომელსაც ვერსიფიკაციული თვალსაზრისით შედევრად ვერ მიიჩნევს, მაგრამ აღტაცებას იმ შხრე გამოიქვამს: რაოდენ ზუსტად და ამომწურავად გვიხატავს ორიოდე მუნწი მტრისობი პატივმოყვარე მბრძანებლის სახეს, მის სულიერ სამყაროს.

ჩანაწერის სათაურს ამ ლექსს დაესესხებოდა, კომპოზიციურ ქარგას კი ააგებდა ნაპოლონის ამავე ყაიდის თხზულების — „წმინდა ელენის პატივითი საქმისები და აზრები“ — ერთ პასაჟზე, საფრანგეთის არმიის ერთ-ერთ საუკეთესო მხედართმთავარს რომ ეძღვნებოდა, ფან-ვიკტორ შოროს, ვისი სარდლობითაც „წრდილოეთის“, „რანიისა“ და „ატლიის“ არმიებმა ბრწყინვალე გამარჯვებანი მოიპოვეს და მოქმედდნენაში მოპოვებულ გამარჯვებაც არანაკლებ შთაბეჭდვადი აღმოჩნდებოდა.

მე ნახუბებს შორის დიდება, რომელმაც მტრის რიგებში პოვეს შევადლო, — აღნიშნავდა ნაპოლონ ბონაპარტეც და ნუხილის მიზნესაც განმარტავდა, ფრიად დამაფიქრებელს:

— ის რომ სამშობლოსათვის მომკვდარიყო, მე შემწურდებოდა მისი ბედი. მე ბრალს მდებდნენ მის განდევნაში, მაგრამ ასეთ თუ ისე, — ჩვენ ორნი ვიყავით, თუმცაღა უნდა ყოფილიყო მხოლოდ ერთი.

ბაჩანა ბრეგვაძე იხსენებს ფრანგი გენერლის იმ ბოიარფულ დეტალებს, რომ 18 ბრიუერის გადატრიალებისას იგი ნაპოლონის უჭერდა მხარს, მაგრამ შემდეგ ეს მამაცი და პატივმოყვარე გენერალი ჩათრულ იქნა ნაპოლონის წინააღმდეგ განზახულ შეთქმულებაში, რომლის გამწვანების შემდეგაც სხვა მოინაწილებთან ერთად დააპატიმრეს. შორი თურმე გამოსტყდომია თავის ადვოკატს, ფარულად ვხედებოდი ყოველ კადულს, შეთქმულთა თავკაცს, და პოეტურისაც, და განაწენის გამოტანისას ეპიორე ამის აღიარებას. მაგრამ ადვოკატს დაუშლია: კრიტიკე არ დაძრა, თორემ სასიკვდილო განაწენი არ აგვდებო.

შორის სულ მცირე ხანგრძლივი პატიმრობა ემუქრებოდა, მაგრამ თვითონ ნაპოლონი უთავმდებდა და ტუსალობას საფრანგეთიდან გაქვედნის შეუცვლდნენ. იგი აწერიკაში გადასახლებულია, 1813 წელს ნაპოლონის წინააღმდეგ მოქმედი კოალიციური არმიების შტაბში მიიწვევდა რუსეთის იმპერატორი, იმავე წლის მინურულს კი სასიკვდილოდ დაიჭიროდა დრეზდენთან გამართულ ბრძოლაში...

ნაპოლონისათვის ცნობილი გახლდა, რომ საიდუმლო შეხვედრისას შორი თურმე დაფიქნებთ მოითხოვდა უწინარეს ყოვლისა საფრანგეთის იმპერატორის მოკვლას:

— ამის შედეგე არმიის ერთპიროვნულად ჩაუდგებოდა სათავები, ხოლო თუ მე ცოცხალს დამტოვებდნენ, ხელ-ფეხი შეურული ექნებოდა.

და მინც თავებდაც უდგება, რათა არც სიკვდილი და საჯარო და არც საკანში გამოკეტონ.

მთავარი, ნაპოლონ ბონაპარტეს თვალსაწიერს გაეარდოს და საფრანგეთის იმპერატორს მასთან სადავო და გასაყოფი აღარაფერი იქნება, გვერდიგვეკრდ კი...

ჩვენ ორნი ვიყავით, თუმცაღა უნდა ყოფილიყო მხოლოდ ერთი...

მოუტყვი ენახ ნაპოლონის დღიურის ეს სტრიქონი სწორედ ასე ვარდისახება: თვითონ სამარეც მევიწროოს, თუ ტლირი მყვანდესო.

შეტე სიზუსტედ და ამომწურავობა მართლაც რაღა გინდა ორიოდე მუნწი მტრისობი!..

ისეთი შთაბეჭდილება კი შეიძლება დაგარჩეს, რომ ამ ნიკოლოზ ბარათაშვილმა ვარდათქვე პოეზიად ნაპოლონ ბონაპარტეს ჩანაწერების ის ფრაგმენტი, ანდა საფრანგეთის იმპერატორი ურთავს კომენტარს და ადასტურებს ქართველი პოეტის მახვლებრივ მისხვედრას.

ალაშორიად — ნაპოლონი

ის, რაც ლორედ ბაირონს ასე თამამად განცხადებენ: მე პოეზიას მოვეკლინე ნაპოლონადო, — ნიკოლოზ ბარათაშვილი უფრო შეფარულად გამოიქვამდა, თუმცე ამვე წმინდის ირვლეო ამოახვევდა თავისი ლექსის კომპოზიციურ ქარგას.

განა შეიძლება ნაპოლონის სახევა ვინმეს ხელში აღეგორიოდაც და დააქციეს?

თურმე რატომაც არა, და საკმაოდ გამჭვირვალედენ, იოლოდ რაკიდა აქამდე მინცდამანინც ვერ გუშაგონდინერ ნიკოლოზ ბარათაშვილის ასეთ უზომო თეთრმწმენას, ბაი-ბურად სწრაფვას შეტოლებულს, ამ გამჭვირვალეობას უნერ-ბურად ბურუნსი პევიდდენ და ლეგსა „ნაბოლოონ“ სხვა-დასხვა მზრეფ ვანსვდინერ, ოღონდ გარდა ალექსოროულიასა აქამდე — ანუ ლადი დათაშვილის მიგნებამდე სტატია-ში „ცეცხლი სული.“

არადა, თურმე რაოდენ მკაფიო ყოფილა ეს მიანიშნება თუ პარალელი, რადგანაც „ნაბოლოონ“ იმავე ტიპის პოეტური ნი-მუში აღმწმინდება, როგორც „მერანი“, რომლის თავგანნი-რად მზედარსიც უსათუოდ თეთრად პოეტიც იგულისხმება.

ამჯერად ნაბოლოონის სახელს ამოფარებია ნიკოლოზ ბარათაშვილი, საკუთარი საფიქრალი და სულის ტკივილი საფრანგეთის იმპერატორისთვის გადაუღვლივებს, ნაბო-ლოონის „ფრანცია“ ბარათაშვილისთვის პოეზიის სიმბო-ლლა, ამ ქვეყნის გამგებლობა კი პოეზიის ხელმწიფებას გუ-ლისხმობს.

ის, რაც მოგვიანებით გალაკტიონ ტაბიძემ ამ პოეტურ ფორმულაში მოაქცია: რომ მივდ ვარ და მგოსანი, — საუკუ-ნის წინათ გამლილიყო და გაერცობილიყო და სტრქიქონსა და სტრიქონს შუა უნდა ამოვიტოფო ეს იდუმალი გაიგივება. ის, მინც ვერ იჯერებთ, რომ ბარათაშვილს ნაბოლოონი თავის პოეტურ სიმბოლოდ აერჩია?

ვითომ რა უბიძგებდა სააჩინოდ?

მკვლევარი ცალკეულ საგულისხმო მოტივებსა თუ დე-კალბებს მოუყრიდა თავს თვალსაჩინოებისათვის და სარწ-მისა გამოხდა ორიგინალურ დაკვირვებას.

რაკიდა კუნძულ კონსტანტინის ერთ უბრალო ოჯახში აღ-ზრდილ ნაბოლოონი საფრანგეთის იმპერატორად მოველი-ნებოდა, მსოფლიოს კი შუაზაზნაზნადა, ქართული პოეტი ხელშესახებდა ირწმუნებდა, რომ ნიჭიერებით, პიროვნული ღირსებაებით შეიძლება დასხვებდა, გამოჩრეული, დიდე-ბული გვირგვინის მოპოვება.

კიდევ: პოეტს თანამედროვე ადამიანის ზრახვათა შეცნობა-გადმოცემა უფრო გაუიოდებოდა, ვიდრე საუკუნეებით დამორბედი, თუნდაც ძვირფასი პიროვნებებისა, მითუ-მეტეს, მისი ნაბიჯები ჯერაც მკაფიოდ მოისმოდა. დავერ — სისხლიც ცხადად იხილებოდა.

კიდევ ეს: ნუთო ამგვარი რეალიები უნდა გამოგვრწმუნოდა, ნაბო-ლოონის მიღრუბლული მუხლი პოეტის მიღრუბლულ გულსა და მძივე ბედს რომ შეესაბამებოდა; და პიროვნული გაორება, გამაჩისა და სულის შეუთავსებლობა, ხვედრის იძე-ბა და „სურვილის ახდენის“ ნატვრა განა ისევე ნიშნული არ იყო ბარათაშვილის სულისათვის? ამიტომაც უზომიდად ამ ყველაფერს თავის პერსონაჟსა და ბედზე ფიქრსა და მო-მავლის შიშის განცდებით რომ გაიგებოდა, ეს ხომ უშუალოდ პოეტის განწყობის გამოხატულებაა.

და კიდევ ეს: ნაბოლოონი, სიცოცხლეში სევდამანარებული და დევნი-ლი, სიკვდილის შიმდედ განდიდებულიყო, და ბარათაშვი-ლი, თავისი დროებისაგან დაჩაგრული, მომავალში ელო-და ბედის შორბლის წაღმა შემობრუნებას.

ლექსის დეტალური, ღრმა განსჯა მკითხველისთვისაც სარწმუნოს გახდობდა ხედვის ამ ახალ რაკურსის მოძებნის

აუცილებლობასაც და საბოლოო დასკვნასაც, „ნაბოლოონ“ ნიკოლოზ ბარათაშვილის ამხელელი ოცნებად რომ დადას-ტურდებოდა, რეალური ცხოვრებისათვის იმედის დაპი-რისპირებად, საკუთარი შემოქმედებითი ნიჭის რწმუნად, თავისი „მეცხლი სულისა და ზოგა გულისა“ გამოხატულე-ბად, უკეთესი მერმისის ჯიუტ მოლოდინად და ახდენილ წინასწარმეტყველებად.

ის, რისი თქმაც დიდი და ძლევაშობილი ქვეყნის შვილი ერთი ფრანხით შეეძლო, სახელმწიფოებრიობადაკარგული ქვეყნის შვილი შეიღო უფულად თუ მიანიშნებდა, და ისეც იმ ალექსოროას მიგნებოდა, იგავ-არაკათა მთხვევლებს ასე-რიგად რომ გაემიჯნებინათ.

როგორც გინდა ასეთ პირობებში ამგვარი თეთრმწმენის გაცხადება?

მაგრამ მოვლად უთქმელობაც არ ეგება, როდესაც დაბე-ჯითებით გრწმობ, რომ პოეზიას მოვლენისაჩი ნაბოლოონად...

რას იპავეობდა ნაბოლოონს მიიჩნეო ნაბაძიანი

გიორგი წერეთელს ძალიანაც მოსწონდა, ნაბოლოონმა თავის დროშას რომ დაანერა: ხალხის დახსნა მთავრობის შევიწროებისაგან და ფეოდალიზმის ავგეოსის თავლების განცხადება.

მაგრამ თვალსაჩინო ცვლილებანიც რომ მოხდებოდა როგორც პირად ნაბოლოონის, ისე მის მიერ წარმოათლ-ომისა სახათბივ?

გიორგი წერეთელი დაუირიდეებლია: — მან ჯერ საფრანგეთში მოახჩრო თავისუფლება და მე-რე ევროპაში.

„პირველი ნაბიჯის“ ავტორის მსჯელობაში მკაფიოდ გამოიკვეთებოდა ის შესებულება, რაც ასე შეფარულად გამოეთქვა თავის დროზე ნიკოლოზ ბარათაშვილს. პიროზა-იკოსი ამ გეჟს განაგვრძობდა და 18 ბრუშერის სახელმწიფო გაბატონალებას მკაცრად შაფასებდა:

— ჩაკრა თავისუფლების ამგზნები სული და რეკოლე-ციის დიდებულნი დროშა ნაბოლოონ პირველის ხელში ისევე თვითმპყრობელობის დროშად გადაკეთდა.

ამ სიმაქვრს მერბა კალნადაპ რეალური ვითარების გამუქებად ჩამორთმევს და მამობრავებულ მოტივსაც იოლად გახსნის: გიორგი წერეთელი ძალიან იყო დაბოლო-ბული მესამე დასთან და მარქსიზმისკენ ისრებოდაო.

თუ არა ეს მიზეზი, განა რანაირად შეიძლებაო 18 ბრუშერი კონტრრევოლუციად მოხათლულიყო ამ მწერ-ლის მიერ, ძველი რეჟიმის რესტავრაცია ხომ არ მომხდა-რა?

თუმც... ბურბონებს არ დაუბრუნებიათ ტახტი, მაგრამ გაუმეტებული მონარქია კვლავ აღდგა კორსიკელი აზნაუ-რის ხელში, და ეს ვითომ მართლ არ ითქმის რევოლუციის მესაფლავებოდას, რა ეპითეტასაც მოგვიანებით მოუსადაგე-ბენ ნაბოლოონს?

მერე რა, რომ ეს ეპითეტაც მარქსისტული სამზეროდან შეიჩრა, ხომ შეიძლება არამარქსისტული თვალთვალედი-თაც იგივე დასკვნა გამოთქმულიყო და განსხვავებულ პო-ლიტიკურ დოქტრინებს შორის ამ შემთხვევაში უნებლიე დამთხვევა მომხდარიყო?

რევილუციის ტალღაზე აღზევებულმა ნაპოლეონმა უთუ-
ოლ იგნარო, რომ ამ ტალღების დაუსრულებელი სიბოძოქრე
თან გადაიყოლება საფრანგეთს, უკეთეს შემთხვევაში, ძალი-
ნა ვადასტორცნიდა უკან, და ამიტომაც შეეცადა მორიდების
რევილუციონ მოტიანილი ახალი ცხოვრების ძველ ტრადიცი-
ებთან, იაკობინელებს ასე უფთოდ რომ გაემეტებინათ ამოსა-
მანთად, მაგრამ გაქარწყლებით მაინც ვერ გაქარწყლებინათ
და ეს ნანგრევები თხოვლობდნენ მოფრთხილებას, რათა შე-
ნარწუნებულო სულიერების ის უწყვეტობა, ურომლისოდაც
მათგანმა ჩაიძირებოდა ის დაღაც ღმერთდაკარგული სივრცე.

ნაპოლეონის ალმური

პაველ რაზიკაშვილს ვრცელი მემუარული თხზულება
ნამოწუნია (სიკვლე მოთხრობა ჩემი წინამართი ჩამომავ-
ლის მოუფად, მათ ზენერეულბაზუნდ), და თუმცე განხრავა
ვერ წაშთავებია, რაც შემოგვრჩა მართლაც ძვირფასი გან-
ძია ვაგას სამყაროში შესაღწევად.

„პატარა, მაგრამ ტყეადი და ცოვლისმთქმელი“ — ასე
შეაფასებს გიორგი შატბერაშვილი ამ თხზულების მნიშვნე-
ლობას და მეტიც მთამბეჭდაობისათვის კონტრასტულ ფონს
მივლევებს:

— გარდაცვან ქაჭვადეძს, დიმიტრი ორბელიანს, მელი-
ტონ ბარათაშვილს, მიხეილ ყაზბეგს, როსტომ წერეთელს,
გრივოლ ქაჭვადეძეს... მემუარები და მოგონებები არ დაუ-
ტრეკებიათ. ამ შირი ფშავის მიყურებულის სოფლის
მღვდელს პაველ რაზიკაშვილს ზემოთხანმოთხილი, ფრია-
და განათლებული, დიდგვაროვანი მშობლები მხარს ვერ
დაუმხვედნენ.

თედო რაზიკაშვილი მაშის სილუეტის წარმოსახვისას
უპირველესად აღნიშნავს, რომ იგი „აბირებული მოყვარუ-
ლი ყოფილა სამშობლო ქვეყნისა“, და შვილებს ალტაცებით
ესაუბრებოდა საქართველოს დარსულსა და ისტორიულ
გმირებზე, განსაკუთრებით კი დავით აღმაშენებელი ჰყვარ-
ებოდა, და მისი ბიოგრაფიიდან კი იმ მნიშვნელოვან გარე-
მოებას გამომარჩევდა, თუ როგორ ჩაეფლობოდა ხოლმე მე-
ფე ნივთის კითხვაში, ცალ ხელში შესაძლოა ნივთი ჭეჭროდა
და ცალშიც — მშეიღიასიარ.

ვატა-ფაშევდა იხსენებს, რომ უცხოელბაგან ყველაზე
მეტად ნაპოლეონი, გამბეტა და ვიტორ პიუგო ინვედვენ
ჩარგული მღვდლის ალტაცებსა. და იმომებს იმ სიტყ-
ვას, რითაც მამა შეავრინებდა შვილებს საფრანგეთის იმ-
პერატორის მავალითით:

— ნაპოლეონიო, სადღაც ნაპოციობას, როცა ფაქრობ-
და, თითქოს ვახურებუი ლუმელი ყოფილიყოს, ისე აღმუ-
რი ასელიდა სახეზოო. აი, სად იბატება ძალა ნიჭისა და ადა-
მიანისაო...

„ბუნებრივ მტკიცედ და მართალ კაცს დიდ დამიანშიც
სწორედ ეს თვისებები მოსწონდა თურმეი“, დასძენს გი-
ორგი შატბერაშვილი, ანუვრად კი მთავარი ისაა, თუ უპირ-
ველესად რა შირივ დამკვიდრდა ნაპოლეონის სახება ვაჭა-
ფაშევლის ცნობიერებაში, თანაც იმ წარუშლებლით, მიე-
ლი ცხოვრება რომ გამოკვეებოდა ფიქრისას ლუმელით
აღმურადმილი იმპერატორის ხატება — გულისშემძვრე-
ლი სწორედ ამ დეტალით, რითაც ვაჭა ქართული ნაპოლე-
ონიანას მონანღელ ხდება.

ეგებს სულაც ბონაპარტისტები?!

როდესაც განუშორებლად გდევს თან ვინმეს სახება,
განა ვადატობება იქნება, მის მიმდევრად შეირაცხოვო?..

ყოველ შემთხვევაში ვაჭა-ფაშევლა ამ შირივ განზე
დგას ილია ქაჭვადეძისა და აკაკი წერეთლისაგან —
გარბიბლდვრადან.

ყველაფრის განმდობა —
ნაპოლეონიში

გიორგი დეკანოზიშვილის „დღიური“ ისეთ დროსაა შექ-
მნილი, როდესაც იგი არჩილ ჯორჯაძესთან ერთად ამზა-
დებდა ქვენებს ინტერპარტიულ კონფერენციას, თავისე-
ბურ ნიბანსევტად რომ შემორჩებოდა ჩვენი საზოგადოებ-
რივ-პოლიტიკური ცხოვრების ისტორიას; და მარტოდმარ-
ტო დატეკვა ამ ერთობიოვნული ხელმძღვანელობაც იკის-
რა ხომალდ „სირიუსით“ იარაღის ფარულ შემოზიდვისა სა-
ქართველოში, რაკილა არჩილ ჯორჯაძეს მიძიდ სხულებმა
არ დაანებებდა იმხანადაც მხარში ამოსდგომლაც მეგო-
ბარსა და თანამებრძოლს.

გიორგი დეკანოზიშვილი დიდ იმედებს ამყარებდა ამ
პოლიტიკურ აქციებაზე.

ცხადია, ითვალისწინებს, რომ შესაძლოა იარაღს ვად-
მოტვირთვა ვერ მოხერხდეს ვერც ბათუმისა და ვერც ფო-
თის სანაპიროზე, მაგრამ დაარწმუნებულაა, რომ იარაღის
შემოტანის მცდელობაც უკაცნოდ დაამთავრებს რუსეთის ლი-
ბერალურ მთავრობას, თუ სკამ არ დაიხვება, ფიქრს მაინც
დაინვეებს სასიკეთო რეფორმებზე; თუკი ერთი გვმი მოაყე-
ნეს იარაღი, მეორესაც მოაყენებენ და წინააღმდეგობას
გაბვიწვენენ, ვითუ კავკასიაც ააჯანყნო.

და ვადე იძულებულივც გამხდარიყვენენ ეფიქრათ ჩვენ-
თვის ტერიტორიული ავტონომიის მონიჭებაზე, ისევე, რო-
გორც ფიქრობდნენ ავტონომია დაეთითო პოლონეთისა და
ფინლანდიისათვის.

„დღიურის“ 1904 წლის 15 ნოემბრის ჩანანერში ჩნდება
ნაპოლეონ ბონაპარტეს სახელი.

ეს მაშინ, როდესაც სოციალისტ-ფედერალისტური
პარტიის ერთ-ერთი დაფუძნებელი ძალიან წერვილოებს,
დექემას დექემებს აგზავნის და სულის სიმწრით მოელის
პასუხს გემის კაპიტნისაგან.

ნეტა მე თითონი ვაგეყოლოდო, — თვითყვედრებამაში,
მაგრამ თავსაც იმართლებს აქაც დავრწმუნდიყავი, გემ-
საც ვაგეყოლოდი, სტამბოლშიც მე ნავსულყავი და საქათ-
ველოშიც, ეს ხომ მუშუდებელი იქნებოდაო.

ორგანიზატორმა ბევრნილად თვითონვე რომ უღდა
აღასრულოს ყველაფერი?

— მართლბა გიორგი დეკანოზიშვილისათვის ეს უდავო
ჭემბარბიტება, მაგრამ დროის კვალობაზე მაინც ერთგვა-
რად სახეცვლილი.

ყველაფრის აღმსრულებლის სიმბოლურ სახებად კი ნა-
პოლეონი წარმოუდგება, ვინც:

— ხმრათი თითუი ხელში დარაჯობდა, როგორც უბრა-
ლო საღდათი...

და იქვე დასძენს: მაგრამ ის ნაპოლეონი იყო, ის დესპო-
ტი იყო.

მისი დესპოტობა ამჯერად რა შუაშია?

გორაკი დეკანოზიშვილი ლიბერალიზმის იდეებით არის შთაგონებული და ვერ წარმოედგინა („ნება არა გვაქვს...“), რომ მოსპოს ადამიანის პირადი ინიციატივა.

— ყოველ ვაგზაზელს კაცს თავისუფლება უნდა მიეცეს, რომ მიიქცეს თავის ქვეყნებურათ.

ახალი დროის გადმოსახედინად იგი თამამად საყვედურებს საფრანგეთის იმპერატორს ადამიანთა თავისუფლების აღკვეთას, მაგრამ... ერთბაშად გამოერეკება ვარდგულად ეგებ მომხიბლავი პოლიტიკურ-ფილოსოფიური დოქტრინის ილუზიებისაგან და ნინარე მოსახრებათა ამოყიარება მოუხედება:

— ხან დის ხან ამგვარი თავისუფლება ძლიერ კარგია, მაგრამ ხან დის ხან ახდენს საქმეს.

თორემ ნაპოლეონმა მთლად დასაგმობიც არა ყოფილა შეცვლილი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური რეალობის ფონზეც, როდესაც მთავარსარდალი და იმპერატორი არა თავისუფლობის უზრალო ჯარისკაცობას, და არც არავითარ საქმეს, ოღონდაც თამაში განზრახვა შესაფერისადაც დაავადორგინოს, ეს ის ავტოკლებლობაა, ერთობისოდაც გაბედული ჩანადირი ყოველთვის გაზნა დარჩება.

ეს მხოლოდ ხანდახანაა?
ეს მხოლოდ გარდაუვალობის შემთხვევაში, თორემ სხვა დროს ორგანიზატორმა არ უნდა შეხუდოს თანამებრძოლი და ყველას თავთავისი როლი შეუწარმუნოს?
იყოს თუნდ ხანდახან.

მთავარია, რომ იოლად არ დაამუწათთა არაფინ, ვინც საკუთარ თავზე აიღებს მოვლენათა მთელს სიმძიმეს და ყველაფერს აღმოწინდება ზღაპრული გმირივით.

ამჟამად, გიორგი დეკანოზიშვილი შორს არის ნაპოლეონის გაიდგელებულიაგან. „დესპოტი“ მის ლესკაში ერთი ყველაზე უარყოფითი სიტყვაა, მაგრამ თან რომ მოხიბლულა მის ასეთი პიროვნული თვისებით, ესეც თანაბნადივე გამოსაჭვივის ამ დანაურული მსჯელობიდანაც.

საეკლესიო, რომ იგი ისეთ დეტალს მიაქცევს ყურადღებას, რაც ხშირად არ ხშირდება და ნაპოლეონის პიოგრაფიის ყოველმხრივ შესწავლა გჭირდებათ, ეს თვისება რომ არ გამოერეკნოდ. „დესპოტი“, ამბობს, მაგრამ ქვეტექსტში უფოლდ ამოკითხავთ: უხ, ნება ნაპოლეონივით მეც შემთვლებოდა აქაც დარჩენა, გეშუე ყოფნაც, სტამბოლში შევალაც და საქართველოში დახედრავაც.

ბონაპარტისტობა, კაცმა რომ თქვას, სხვა კი არაფერი ყოფილა...

ყოველ შემთხვევაში — თითქმის არაფერი...

**მის აბგვანებად
გრიგოლ რობაქიძის ნაპოლეონ პირველს?!**

თუ ელიზბარ ერისთავისათვის თეთრ ცხენზე ამხედრებული ნაპოლეონი გმირობისა და შეუდრეკელითა სიმბოლოა ვახლდათ, მას ენაებოდა და ფარულად ეგებ თავსაც უიცივებდა, გრიგოლ რობაქიძისათვის ხუსტად ის — ანდა მსგავსი — სურათი საკუთარი თავის ემბლემად მოჩანდა — რა ფარული და რომელი ქართველი.

თორემ აგერ ღია ბარათი, ცხენზე ამხედრებული ნაპოლეონ პირველს გამოსახლებით, გრიგოლ რობაქიძე ქველვან ამირეჯიბს ამ ფიქრს რომ უხიბლავდა:

— ამბობენ, მე აქ ნაპოლეონს ვგავარ, ნუთუ მართლა?! ცხადია, შეკითხვა როტრიკულია და მომავალი მწერალი — იმხანად 26-27 წლისა უშირველესად კულტურტრედეგარული მოღვაწეობისათვის რომ ენაზადება — მხოლოდ ვარაუტურების მიოლის ნამდვილად ვგავარ, ნუთუ აქ შეიძლება რაიმე სავეტო იყოს!

ნება მართლა თუ მომეგვინებიათ ნაპოლეონისათვის? თანაც, საბრძოლველად შემართულისათვის?

იენებს ეს მხოლოდ მისი ოცნება და შიოარებით ცდილობს გააშუქავს — თუთონს უკან გადავს და სხვებს მიანეროს ამგვარი თვალსაზრისის გაცენა?

ან იქნებ კიდევ უფორა ერთი-ორმა, რაკილა გრწნობდენ, რომ ამ პიროვნული ხასიათისა და მისწრაფების კაცს, როგორც გრიგოლ რობაქიძე ვახლდათ, ყველაზე მეტად ამ შედარებით გაახარებდნენ და აღაფრთოვანებდნენ?

საეკლესიო, რომ იგი უკვე შესაფერის დოკუმენტს ქმნის ამ გავიგების აღსაბუქვად, თანაც — ზედ სურათს ნაანერს, რათა ეს ილუზია სრულყოფილად განიხილოს და ნაპოლეონის სურათში მკვიდოდ მოვლანდოს საკუთარი თავი.

მოგიანებთ ნაპოლეონის სახელი გამოწინდებოდა მის რომშინი „გრავალის მცველინი“, მწერლისათვის მეტად მნიშვნელოვან ეპიზოზში, როდესაც თანდათან უნდა გამოიკვეთოს და სრული სახით წარმოდგეს გრავალის თასის ცნობილი ლეკანების სრულიად ახალი, საბოქიძისეული ვერსია, უშუალოდ გადაგაქვეული ქართული ხასიათისა და ერთნულ ენერგიასთან, ქვეყნის ბუდისწერის სიმპოლური ხატი, რომლის გადაჩრჩენაზე პკიდა ქართული მოდგმის მიზნები.

იტალიაში ნაპოლეონის ლაშქრობისას ფრანგები გენუსს რომ დაიკავებდნენ, სან ლორენცოს ტაძრის ერთ სენაკში უზრანოდ ტყავის შლითას იპოვნდნენ, რომელშიც დახედებოდათ ოქროქსოვილი შეხვეული ლურჯი, მბრწყინავი, საფერისა შედეკუთხიანი თასი, როგორც თქმულბა ირწმუნებოდა, ანტიოქიდან ჩამოტანილი ჯვაროსლანა მინერ და მწიდა გრავალად აღიარებული. მორწმუნენი ნელწინადმი ერთხელ იტალიიდანაც და სხვა ქვეყნებიდანაც სტუმრობდნენ აქაურობას ამ თასის მოსანახლბულად. ნაპოლეონი მწიდა გრავალს იქ რატომ დატოვებდა — პარიზში ვაგზავნიდა მისი მინიერი ღირებულებების დასახედებად.

იმედდროულად კი, როდესაც ეს ამბავი გენუზში ხედებოდა, ფრანგთა ჯარი ესპანეთში, ბარსელონის ახლოს, მონტსერატის ციხეში მისათამ დაბანაკდებოდა. მათზე ციხესიმაგრე იდგა — მისთავე სახელწოდებისა და ლიგენერისა და მის რაზმებთან დაკავშირებული თქმულებების მიხედვით. როდესაც ფრანგთა ჯარი მათზე აიჭრებოდა, პირწმინდად დახედებოდა ბენედიქტულთა მონასტრის და იქ დასკენებული ქრისტეს სასწაულმოქმედი ხატი — გადმოცემის თანახმად, მოციქულ ლუკას მიერ პირადად გამოჭრილი ხისაგან — დაილუკებოდა. და იმ წუთისა, რა წუთითაც ბენედიქტული მონასტერი ნაცარტუტად იქცეოდა, პარიზშიც გაახარებოდა სან ლორენცოს ტაძრიდან ჩამოტანილი თასი.

და რომანის პერსონაჟი — ჩეიკიტი ველსკი — თავის ინტერესს უხედავებს ლეგენდულ (გრავალ რობაქიძის) სალტერ იოს: ნება დაინათა თუ არა ნაპოლეონმა კავშირი, რაც ამ ორ მოვლენას შორის არსებობდაო.

ძნელი ამოცანები არ უნდა იყოს, თუ რატომ პყვება ამ ამბავს პოლემიკისში ერთ-ერთი თავგამოდებული ადვოკატი.

სამ პიროვნებას მოუხდენია განსაკუთრებული შთაბეჭდლება და შეტყობა კონსტანტინე გამსახურდიას ცნობიერების ჩამოყალიბებასა და პიროვნულ დადგენილებაზე, სულ სხვა საწყარო რომ აღმოჩენიან და უცნობი და მიმზიდველი გზების საძებნელადაც აიყოლიეს.

ის იხივს ავრეკელი განწყობილების ნაყოფს არ ყოფილა, არამედ ავტორის სულიერ ორიენტაციებს გამოჰყვითდა - რაც ყველაზე ძლიერ ადღეუვებდა და აუცილებლად კვლავდაკავლავ უნდა დაბრუნებოდა ამ ძვირფას ტრიადას.

ქვისტური თხზულების ტრიადა მოსალოდნელია რომ ბიოგრაფიული რომანისტიკის ტრილოგიადაც გარდასახულყო.

შემთხვევით კი არ დაწეროდა მოგვიანებით „გოეტეს ცხოვრების რომანი“. მას გამოუმცემლობის დაკვეთაზე მეტად სიჭაბუკედან მოვიდებელი, გაუნელებელი თყაყნება ჰქვებოდა.

ეს თყაყნება გამოიწვევდა ნაპოლეონის არჩილსაც მეორე რომანის გამოცემა.

შესამე - ნიუშეს დათმობოდა.

შეცვლილი პოლიტიკური რეალობა ამ თხზულებათა შექმნას უკვე აღარ დააჩნებდა და „გოეტეს ცხოვრების რომანი“ შემოგერქმებოდა დიდი განზრახვის მოსუქმენტურ ნაწარვედა.

დიდი განზრახვის ჯერ მარტო იმეტომ, რომ ნაპოლეონის ცხოვრების ქრონიკაში ჩაიქსოვებოდა - და ეგებ ერთცელ მსჯელობადაც ვამლოცო - ის ფსიქოლოგიური დეტალები, რაც თვალნათლევ გამოჰკვეთდა კონსტანტინე გამსახურდიას მიმართებას სტალინისადმი. უფრო სწორად, მიმართებას, რასაც გამოიწვევდა საბჭოთა იმპერიის მეთაური მწერლის ველსა და ვინამბო, მისი პარტიული და სახელმწიფოებრივი მოღვაწეობა სიეთისა და ბოროტების მიღმა რომ ვენახავა.

მკვლევარი სავანგებოდ მოიხმობს სოსო სივასა მოსახრებს სამწინვეულოდან „მარტვილი და ალამდარი“: სტალინის თემით დაინტერესებისას, ვინ იცის, იქნებ ერთგვარ ანალოგისადაც ზედავდა გოეთე-ნაპოლეონის პარადიგმასათაო, - რათა ამ ფონზე ვახისხების თარამ ემყარის - კონსტანტინე გამსახურდიას ალტერ ეგოს - შეხვედრება, რომლის მიხედვითაც საბჭოთა იმპერატორი ადუპატება არა მარტო გაიუს ოულუს კეისარსა და პეტრე დიდს, არამედ ნაპოლეონსაც.

თარამი, როგორც პატრიოტი და ღრმად განსწავლული პიროვნება, მკაფიოდ აცნობიერებს, რომ ყველა უფედრება, რაც მას და მის ოჯახს, არისტოკრატისა და სტეფანა ადამიანს და, რაც მთავრია, მის სამშობლოს დემართა ძლიერ-სმოკვეთილ დამოუკიდებლობის ხელახლა დაკარგვით, სტალინის სახელს უკავშირდება.

და მინც ასეთ განსაკუთრებულ პატივს მიაგებს? საამისოდ კი ყველა ამ ტრაგედიას გადაინონის იმისი პიროვნული სიმდიდრე?

მაგრამ საქმე ისაა, რომ თარამს ყოველთვის გულწრფელად ვერ ალაპარაკებდა თუ აფიქვებდა მწერლი, ვისაც უნდა ვაგეთაღისწინებინა ხელისუფლების, ცენზურისა და ჩქისტური კრიტიკის ძალმომრებობა და მისალოდნელ თვადანსმითავან თვდასაცავი სტრიქონებიც ვაგებინა რომანიში, თორემ საკმაოდ ცხადია, რომ კონსტანტინე გამსახურდიას თვალთახედვადი სტალინიური გზა უგზობისა გზაა, სრულიად დახმული სივრცეა, ჩიხია არამარტო ამა

თუ იმ პიროვნებისთვის, არამედ სახელმწიფოს წინსვლისათვის, და გარდუვალი ვრახი ემუქრება, როგორც ყლბ, მოჩვენებითად პუმანურ დოქტრინებზე აღმოცენებულს და მარტრედზე შობათა და ძალმომრებზე შეკონცენტრებს.

ნაპოლეონი მის მიერ გამოცხადებულ სამოქალაქო სამართლის კოდექსს აფედრება კერძო საკუთრების უფლებებზე, მის წინდათაწინდაობასა და ხელშეუხებლობაზე, რითაც ყოველ ადამიანს უტოვებდა საყრდენს; და სწორედ ამ უფლებებზე დაგას მტკიცედ დასავლური სამართალი, რომელიც სტალინის ხელში სრულიად ამოყარავდა, ბურჟუაზიულობად და დრომოქმულობად მოინათლა და ადამიანს ჩამოკეთვდა კერძო საკუთრების უფლება, რითაც უსაყრდენობისა და სულაც მონობისათვის გაიწარა. პიროვნების თავისუფლება განქარდა და ნაპოლეონის მიერ მოქმედი ბუნებრივი გზასავალი არამუნებობითი შეიკვალა.

და ამ ყოველთვის თუ კავთვითისწინებით, მუქმუქებით თარამ ემეფარი თუ კონსტანტინე გამსახურდიას სტალინისს აპოლოგეტად მივიჩნიოთ, თუნდაც საქართველოს ოკუპაციაში მისი ბრალულობა არც დაეფერებინათ.

ხოლო კონსტანტინე გამსახურდიას თვალშიც სტალინი მონუმენტური ფიგურა რომ ყოფილიყო, სიკეთისა და ბოროტების მიღმა მდგარი ამაღლებული სახება, ძალზე სუსტი კი არ გამოუვიდოდა მასზე მექმნილი რომანი, არამედ - დაუშთარველობის მიუხედავად - „ჰელადი“ მხატვრულად ისეთივე შთამბეჭდავი იქნებოდა, როგორც გოეთე ლეონიდის „ბავშვობა და ყრმობა“.

გოეთე-ნაპოლეონის პარადიგმის განმეორება ძალზე შორეულად იქნებ „დიდოსტატის მარჯვენაში“ აირეკლებოდაც, მაგრამ ეს რომანიც ხომ ზნარულ მოვლენად ხელოვანს წარმოსახავს და არა მხამანტელს.

არადა, ნაპოლეონის ცხოვრების გამსახურდიასული ვერსია ყოველივეს თვალნათლევ გადავიგისნიდა და ვარაუდებს აღარ მივანდობოდა.

ფიქტური ცისპარძვილის პირობაში

ძალზე დასანაწია, კონსტანტინე გამსახურდიას დაუნერული რომ დარჩა ნაპოლეონის ცხოვრების ქრონიკა.

ქართული ბიოგრაფიული რომანისტიკა მინც არ დარჩენილა უნაპოლეონოდ და მოვებინებთ დიმიტრ ცისკარიშვილ მექმნიდა ამ ვარის ჩინებულ ნიმუშს - თანაც, არ იკმარება და დიდძალ სამეცნიერო და ბიოგრაფიული მასალის შესწავლა-გადაშლამებასა და სავანგებოდ მოილოდა ვერკობის ყველა ამ ადგილს, სადაც კი ნაპოლეონის ბრძოლა გადავება.

გულტავ ფლოერის დასტურებოდა კეთავანის მონახულება „სალამოს“ შესაქმნელად და მითუფრო უტოვებულ შეიქმნებოდა დებოუტანტისათვის, ვინც ართია აკვირდა მოიხვევდა წარმამტებას - ბრძოლის ველთა ხილვით შთავგონებულყო.

მისთვის შექმლებელი ცნობილი ყოფილიყო კონსტანტინე გამსახურდიას განხორციელებული ჩანაფიქრი, მაგრამ თავისთი კი მიეკლავა, რომ ქართულ მწერლობის სტრედებოდა ბიოგრაფიული რომანი ნაპოლეონზე, უმუხლოდ მის წიაღშივე შექმნილი და არა თარგმნილი. ისიც მისი წიაღის ნაწილი ვახებოდა ქართულად ამიტველებების

შემდგომ, მაგრამ დაე ჩვენი სინამდვილე თავისთავად ცდილობდა ახალი ევროპის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების ერთ-ერთ შემოქმედთან ხიდს გაეღობინა.

არც ამერიკად დაიკარგებოდა ფუჭად წლების წინანდელი განაფიქრება. თუმცა მარტო დენ განაფიქრებდა არა – გარკვეული სამზადისიც.

კონსტანტინე გამსახურდიამ წინანარევი იცოდა, ბოგრაფიული რომანი რომ უნდა შეექმნა.

დმიტრი ცისკარიშვილს არც უფარაოდა ეს ჭანრი, ისტორიული პროზის დაწერა მოედნოებინა და ისე დაასრულებდა ვრცელ – ორტომიან – თხზულებას, არც მერე შეეცდებოდა მისი ჭანრის დაზუსტებას. არადა, თავისთავად გადაეცეს ისტორია რომანად, და ამ უნებურ ჭანრობრივ გარდასახვას მიაღწია თხრობის მიზნობრივად ევროპის, სტილიური დახვეწილობით, მთავარი გმირის ხასიათის ფსიქოლოგიური ნეველუა და ნოვანსა ნარმოქნება და მომხილავი სილუეტებისა და პორტრეტების ჩაბნევი თხრობაში, რომელიც ეპიკურად გაიმსობოდა და ერთი პიროვნების ბიოგრაფიის ქარგად დაყრდნობით შემორკალავდა ევროპის ოცდაათწლიან ისტორიულ ხანას, ყველა და ყველფერი რომ ჩაერთო თავის შიგანში და ახალი სამყაროს დასაბამებლად მელეუარებდა და ტკივილებსაგან გმინავდა.

პიროვნების, ვის ძალაუფლებასაც სახელურ-სამანი არ უქანდა და ხელისგულზე ედო უსიდეგანი სიგრძე, მაგრამ მძევალეთი გრძნობდა თავს ოჯახისა და ნათესაობის გარემოცვაში, არაფერი ენებებდა მათთვის და არც კრებდა, არც ნაირ-ნაირი თანამედრობნი, საიდან სად აღეზუებინა ისინი, მეფის ვაჯიყენითაც არაერთი შემეცო, მაგრამ ვერაფრისდინებთ ვერ მოეგო მათი გული და გაბეზრებულა და გაბეზინა, ვერ იცის, რამდენჯერ დასცდენია სამწერეთი ადამიანური მანკიერების მიმართ, უმადლობა რასაც დარქმევია.

რა უფაურია – სამყაროს ათამაშებს ისე, როგორც ნებას, ხალხის წარმოსახვაში ლამის ღმერთის გატოლება და მისი ხელის შეხებისთანავე იმხსრევეა ყოველგვარი დაბრკოლება, ოჯახისა და ნათესაობაში კი არადა ნამოკრავნი ხელს, ყვედებით ავსებენ და სულ მეტსა და მეტს მოითხოვენ, რათა მერე ის მეტივე აბუსადა აუგდონ და გაუბაპროუნ.

დმიტრი ცისკარიშვილისათვის ეს ურთიერთობა – ნაპოლისონის გახალართვა ნათესაობის საცეცხე და ამ დღე-პოლიტიკური უმწიბობა ამ გარემოში – სულაც არ არის ნაკლებმნიშვნელოვანი და გმირის ფსიქოლოგიური პორტრეტის გამოკვეთისას მის ამ დამთმობლობასაც საგანგებოდ უტრიალებს.

ურთიერთობა და... არც უცნაური, თუ ისტორიულ მონრეს უნდა განხილავდით და კი არ შეეცდებით, არამედ იმ ვითობა და წერილმანებაც ჩაუუყვრებდით, უროლისოვადც სტატიკური სილუეტე შეგვრჩება ხელთ და არა სისხლსაცეს სახება. კერძო ცხოვრება არც გაანინა სადრანგეთის იმპერატორს – მისხლდაც კი, და გახალართვა საზოგადოებრივსა და ოჯახურ-ნათესაურ მოვალეობებს შორის.

მოუხდავად ვრცელი სიუჟეტური არეალისა, კომპოზიციონად მარჯვედაა აგებული დმიტრი ცისკარიშვილის ბიოგრაფიული რომანი და მოხდენილადაც იკვრის.

ამ ჭანრის შემოქმედნი, როგორც ნესი, ერთდებთან თხრობის ძალიან გამძლს, ვითოუ ბიოგრაფიული რომანის შინაგანი კანონები დაგვერდებს და თხზულება გაცვიჭიანურდესო. მაშინ უკვე ისტორიად გადაიქცევა – თავისთავად

ვად ძალზე მნიშვნელოვან ქარგად, მაგრამ ბიოგრაფიული რომანი ხელიდან გვეცლება.

სილუეტებისა და პორტრეტების არსებობა? სტილიური მომხიბვლელობა? ამ ყოველივეს ისტორიული კრიონიკაც ითხოვს – ავერ პერიოდზე, ავერ ლეონტი შროველი თუ ჯათაღმწერელი, საერთოდ „პარიზის ცხოვრება“... მაგრამ ამ შემთხვევაში შესაძლოა ვისაუბროთ თხრობის ერთგვარ ბულეტენებზე, რასაც რომანი ვერ დაეკრძა. პირობით ეპითეტად იქნება კიდევ გამოიყენოს ვინმემ, გამაოგნებელი შთაბეჭდილებისაგან მოგვრილი აღტაცების გამოსახატვად, ვთქვათ, გრიგოლ კობახიძე მოსადად რომ იხსენიებდა „ქართლის ცხოვრებას“, მაგრამ ჭანრობრივი დაზუსტებისას მაინც მეტი სიფრთხილე გვემართება. ერთდებთან თხრობის ძალიან გამძლსა...

თუმცე გამოიწვიოს შემთხვევები ამ ჭანრებზე შეიმჩნევა – ორტომიული კლასიკის დამამატი რომ ამ უმულის ხელს ბიოგრაფიული რომანის კლასიკურ სახეს. თუნდ ანდერ მოურას სახელი რომ გაიხსენო, და დმიტრი ცისკარიშვილის „ნაპოლიონზე“ ამგვარ გამოწვალათა შორის უნდა ვიგულისხმოთ.

ნეტა კონსტანტინე გამსახურდიამ რამხელა ნივინად მოუყრდა თავს ნაპოლიონზე ამბის მოყალას?..

„გოეტეს ცხოვრების რომანს“ აღნაგობა მიგახვედრებს, რომ ტრილოგიის მეორე ნივინზე დიდად ამ დაცოდებოდა ამ მოცულობას. ნაპოლიონის ცხოვრება ბიძულებდა, რომ საკმაოდ გაეშალა თხრობა? რა – განა გოეტეს ცხოვრებზე არ იხვევს ბიოგრაფიის ვრცელი საბრძოლის შემოსახრებზე? ტყუილი, ეს მოსალოდნელია გაითვალისწინა და წინანარევი შეკაცრად შემოხლუდა თხრობა და გოეტებიდან უკვე ამოყარა ის ეპიზოდები, რომელნიც გარკვეული ელვარებისა თუ აუცილებლობის მიხედვადავდა თხრობის კლასიკტიდან გამადაცდენდა.

ეს ერთი ბიოგრაფიული რომანი რომ ჰქონოდა ჩაფიქრებული, გვებ ძალიანაც აღარ ეცადა შედარებით მეტივე მოცულობის არჩევა, მაგრამ ტრილოგია თავისას მოითხოვდა და ვითოუ ის ორი რომანი ძალიან შორს გადადებულყო.

მაინც გადავიდა და... სულაც გაუქრდა.

„გოეტეს ცხოვრების რომანს“ ამით სრულიად არაფერი დაუკარგავს და კლასიკურ ნიმუშად რჩება, თუ რა აღნაგობა უხდებდა ყველაზე მეტად ამ ჭანრს.

თითქოს უცნაურია, როგორ შეიკავა ასეთი რანგის ეპიკოსმა თავი და წინდაწინვე ის შემოხლუდა კომპოზიციური ჩარში, რომ ვერც მერე ატოუნა ვერაფერმა და თხრობა თავის ნებზე არ მიუშვია. ამგვარად შეძლო ის, რაც ვეღარ მოხერხდა „დავით აღმაშენელის“ შექმნისას, თხრობის დინებამ ისე რომ გაიტაცა, კომპოზიცია მორღება, მთავარი გმირიც თვალსადახელმუშა დაეკარგა და რომანის ისტორიულ ქრონიკად გადაეცემა – სტილიურადაც ვეღარ მოერია მხატვრულ წარმოსახვებს და ჯგეროსნების ომების აღწერილ გადაავსო დავით აღმაშენელის ბიოგრაფია.

„გოეტეს ცხოვრების რომანს“ თანმიყოლებული ნაპოლიონის ცხოვრების მატანეც, ტყუილი, ასცილდებოდა ამგვარ ხვედრებს და ბრძოლების დაწვრილებითი აღწერა ვერ მთავნქვდა გმირის თავგადასავალს – ბილულებაც და სულიერსაც.

დასასრული გადაცდენ ნომერი

ცირა ბარბაქაძე

„ლექსი კი მხოლოდ მა მკაცუთნი“

ტიკვილით გრწმობ მარტოღერ,
რამ ბედნიერება...

ბროდსკი

ერთ-ერთ ინტერვიუში იოსიფ ბროდსკი ამბობს: „...მე რუსი პოეტი, ინგლისელი ესეისტი და ამერიკის მოქალაქე ვარ. ეს ასეა!“

სწორედ ამ პოეტთან შეხვედრა შედგა 28 მარტს ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში პროფესორ ცირა ბარბაქაძის სპეციალური კლუბის (რომელიც არსებობს საბაკალავრო კურსის რა არის პოეზია-ს ფარგლებში) ორგანიზებით. სალაშოს მასპინძლები იყვნენ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი გია ჯოხაძე და ცნობილი ამერიკელი მწერალი, მთარგმნელი, დრამატურგი, მეცნიერი და ბროდსკის კოლეგა მიჩიგანის უნივერსიტეტში, ქალბატონი ლინ კოფინი. სასამოგონო დამთხვევა იყო, რადგან სწორედ ამ დროისთვის ქალბატონი ლინი ჩამოვიდა 3 თვით საქართველოში, რათა განახორციელოს პროექტი — ქართული პოეზიის ანთოლოგია ინგლისურად. ბროდსკის ეპოქაზე ესაუბრა აუდიტორიას ლიტერატორი ზანა აპზინაიძე.

გია ჯოხაძემ აუდიტორიას გააცნო ბროდსკის მისული თარგმანები, ხოლო ლინ კოფინმა, როგორც ბროდსკის ასისტენტ-პროფესორმა, ბევრი სანტიმეტრი რამე გაისინგა პოეტის ცხოვრებიდან. მაგალითად, ბროდსკი ვერასდროს ფარავდა თურმე სტუდენტებთან ადვლევება-განჩისებებს, რიცა აღმოაჩინდა, რომ შედარებით ლიტერატურათმცოდნეობის სპეციალობის დამამთავრებელი კურსის სტუდენტებმა არაფერი იცოდნენ იეიტსის ან ოდენის შესახებ. დიდი პოეტი არ იმორებდა შესაფერის ფრაზებს, რომ მათი უკოდინობა ემთხვევინა. როგორც ქალბატონმა ლინმა აღნიშნა, იმ დროისთვის მიჩიგანის უნივერსიტეტში სტუდენტი ყოველთვის მართალი იყო და პროფესორს არ შეეძლო ასეთი შენიშვნები მიეცა სტუდენტისათვის. მაგრამ ბროდსკი ამ წესებს არად აჯღებდა და ამით თურმე ბევრი პროფესორის აზრსაც გამოხატავდა, რომლებიც სტუდენტებს ვერ უზბდავდნენ სიმართლის თქმას. ასეთ შემთხვევებში იოსიფი მიმართავდა ქალბატონ ლინს: უამბეფ მათ (სტუდენტებს) რაიმე იეიტსის შესახებ... ან: მოუყეფით ოდენის შესახებ.

ნობელიანტი მწერლის პოეზიამ კიდევ ერთბელ ააღლევა აუდიტორია და აზარა ნამდვილი პოეზიის გემოს. დასასრულ, ლინ კოფინმა ნაიკითხა ბროდსკისადმი მიძღვნილი ლექსი (ამ საღამოსთვის თარგმნა გია ჯოხაძემ):

* იოსიფ ბროდსკის პოეზიის დღე ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ლინ კოფინი

ბროდსკისთან დაბრუნება

გია ჯოხაძისადმი,
რომელსაც სურდა ამ ლექსის დაბადება

ენერ, რომ გაამო — ჯერი სტროფთა გაფანტვაზეა: იგემე ბროდსკის სინამდვილე და ფანტაზია. თაყვანისცემა დაგაყვილებს მგოსნის პნკარებთან — ყველაზე მეტად იოსიფს ეს გაახარებდა. შენ ბროდსკის იცნობ ყველა „პო“-თი, ყველა „არა“-თი, ოდენის გამო რომ ირგუნა გივის ხალათი, გაფრთხილი. გეტყვი, მათი გრფობა რთული რად არი: შეურყევა და უდრეკი ეს ქვის მადანი, ვის ხნული ხედება, ვის ჟამირი შხამავს ტოლი... არ უშინდება დამეს ერთი ირლანდიელი, შეიმას ჰინი ბროდსკის, ოდენს, იეიტსს აქებს — სუყველა ხიბლავს? ვერც ერთ მზეზე ვერ

ამწინეფს ლაქებს?

რა სათქმელია, ბროდსკის მშარავს ჟღარა ბარდი, ნობელის მფლობელს ალბათ ჩემი არცა აქვს დარდი ...

მას მე ვიცნობდი. ფეოქდა რითმა ვაფურ-ქალური — ის ვახლდათ მართლაც სექსზე მეტად სექსუალური. სხვაზე გათხოვილს, ლექსის გარდა, სხვა არ არც მსურდა, ჩვენი ამბავიც მეგობრული სეფდით დანსრულდა. სისხლმა მოიკლო ჩვენი ძარღვებში, ჩაცხრა ხვატი და ბროდსკიც მალევე გაემგზავრა ჩვენი შტატიდან. ნღები გავიდა. ვწრდილი. ხანაც მზე იყო მცხრალი. ასე დაკვარავთ საბოლოოდ ერთობის კვალი. მერე გავიგე, რომ სიკვდილი მასაც სწევია, ავრეთვე ისიც, ატირება რომ არ მწვევია! იოსიფ, სადაც უნდა იყო, იქნება კარგად, შენ უკადვებებს დაღლენევი საფოსტო მარკად. გამქარაა კვალი, ყავისებრი მწკლარტე ვინება, თუმცე შენი ლექსის არ შეწყდება ქვეყნად დინება. გეშონ გეკონიდი — ტკბილი იყო სიზმართ ნაკრები. ნავიკითხავ და ძველებურად მომნატრები. სულ იელვარებ, რუხ მინაზე სხივებად მცემი. ლექსში კი მხოლოდ მე მკუთვინი. ჩემი ხარ, ჩემი.

ელიზბარ ჯაველიძე

„ეს მე განხლავარ ველური და მწარე ბალახი“

სიცოცხლის შიშვლი

მრავალი ლექსია მიძღვნილი ეროვნული ტრადიციის სიმღერებზე ადგილობრივ ან ფაქტობრივად, მაგრამ უნდა ვაღიარო, რომ ეს დღევანდელი უფრო ადრეული, მთავრად გატაცებული პოეტი იყო ნათლად გადმოცემული „პეტრის“ შემდგომი საპირისპიროს უსახური და უზნეო ყოფას, რომ მისი საოცარი ნიჭით გადარდებული ფილოსოფოსი კადრებს გვაგონებს, რასაც ნებისამებრ თან სდევს ღრმად მოაზროვნე ადამიანის მკაცრი ლოცვა და განსჯა. ამიტომაც ამ ლექსის მხატვრული კოდი უფრო ეფექტურია და შინაარსით დატვირთული, ვიდრე ამ ფაქტის ირგვლივ დანერგული მრავალი ნერული თუ გამოკვლევა. განსაკუთრებული ეფერებადობით, განგავის ზარის რეკვას რომ გვაგონებს, გამოირჩევა ამ სამელოვიარო მესას აკორდი, რომელიც თავგანწირული მამულიშობის სიკვდილს გვაძინებს: უზრალი, სადა და შეგნებულად არაბადლებული პოეტური ერთი. „დობიურა მწინდა ფურცელი. დაკარგეთ სახე-ნაშის ნახა... კლავი მწიფავრად საფრთხე გარკვან“. ვგონებ, ამ ტრადიციის სიმაღლეს სწორედ ეს უზრალი, ადამიანური განცდა ესადაგება და ამ განცდის მკითხველმდე დაყვანის საუკეთესო ხერხი სიტყვათა სიმწირე გახლავთ, რასაც თავის ბუნებრივი ალაღობი გრძობის კიდევაც პოეტს.

სიტყვა რომ არ გამოგრძელდეს, მოკლედ მოცქარა: რეზო ესაძის თვალთახედვით, ამ ტრადიციამ, ეროვნული ხელი-სუფულების დამხობას რომ მოჰყვა, ხალხი და საზოგადოება ორად გახლიჩა — აქეთა და იქითა მხარეებზე:

**ზიხარ აქეთ... სხვები — იმ მხარეს,
შენ აქეთ მარტო (ხოლო)
ისინი იქით, შეკრული მუშტად...
(„რამის მონოლოგი“)**

იქითა მხარეს ადგენენ „ურჩიბა სიას“. მიში ბატონდება ირგვლივ. პოეტის „ყოფად“ ზის. „მაგრამ განა შეიძლება ითმენდი დიდხანს, როდესაც სატყფო (სამშობლო — ე.წ.) და უზანულ თემებს მწარედ იფხანს, როცა სხეულის სუნი სდის მწარად და ასეთ ყოფას ბოლო არ უჩანს?“ პოეტის სულიც მოძოვრებს, მაგრამ, საინფორმაციოდ, დაღმობრებდა ასმობდა მის ნებას, უსამართლობა ასამართლებდა სამართალს:

**გასამართლებდნენ. დღე იყო მწარე. გაიძულებდნენ
ყოფილიყავი ჩემი, უტყვი, როგორც ფურთხი
ასფალტის მხარეს.**

* დასასრული. იხ. „ჩვენი მწერლობა“, №8

არავინაა.

(ხოლო) მზე ამოდის და ჩადის...

(„რამის მონოლოგი“)

მზე კი ამოდის და ჩადის და ცხოვრებაც თავის გზით მიდის, მაგრამ უხედურებაც სწორედ ის არის, რომ ამ ქვეყნად არსებობს და აქარგავს აზრი, რადგან უსამართლობას და ბოროტებას არ აქვს ზღვარი და ეს ალხევებული უკეთური ძალა გაიძულებს „მოსროლილი ფურთხით“ ეგდო მენთის, ფუნქციონირებად კარგული სადღაც ქუჩის ბოლოში. ეს უმოქმედობა, უფუნქციობა და იძულებით დადუმება აუტანელს ხდის ადამიანის ცხოვრებას. მიუხედავად, ამას ვერ ეგუება რეზო ესაძის ამბობებული სული, რომელიც ებრძვის მეზღვრულ ჩარჩოებს, ამხსნევს მათ და ზეცისკენ მიიტყვის...

მესამელებელი ადამიანი ფიზიკურად დაზარა, დააბტიმრო, ტყვედ აქცია, დააღამო, სულაც ენა ამოაგლოჯო, მაგრამ ამით მის ფიქრის და სულის ადამიანურებას ვერ ჩაკლავ. პირუტყვ, კიდევ უფრო გააძლიერებ და აღატყინებ. ამიტომაც არის, რომ პოეტის „მე“ ვერ დაიმონებს, მისი სული ვერ მოამწყვდევს სხეულის ბნელ საპრობოლემში, ის ლაღია და უფრო მეტად ელტვის თავისუფლებას. მაგრამ პოეტის „მე“ ხომ ზოგადი „ჩვენი“ ნაწილიც არის, იგი უპირველესად ქვეყნის შვილია და ეროვნული ორგანიზმის განუყოფელი უფრენია. ამიტომაც ლამობს ერის და ეროვნების მოსპობას და ამ გზით სურთ თავისუფალი ინდივიდის განადგურება. ცენტრიბრება იმისა, რომ ამ უთანასწორო ბრძოლაში „პიროვნება“ უძღურია, ბადებს პიროვნულ ტრადიციას, რომლის ფესვებიც ამოხრდილია ქვეყნისა და ერის უბედურებისგან. პოეტს ცხადად გრძნობს, რომ ქართული ერი სიკვდილის პირასაა, მაგრამ ვერაფრით შეეღის ვერც თეთორ და ვერც სხვა მშველელს ხედავს, რადგანაც ფაზი დამდგარა ისეთი, რომ თეთორ „მშველელი“ არის სამეველი და გადასარჩენი. სიკვდილის მომანსაველებელი სიცივე გაბატონებული არც ველო და ამ ყინულისებური სიცივის ყოვლისმომცველობა ისეთი ძალით აზრობს მკითხველს და ისეთ განცდას აღძრავს მასში, რომ თითქოს თვით სიკვდილის ბრჭყალებს ჩაფრენას გრძნობს:

**სითორე მინის აფთრებს მინას,
წვეთები წვიმის ასეველებს წვიმას,
ცივი სიცივე სიცივეს ჰყინავს
და დგას ქვეყანა სიკვდილის პირას.
კაცში ღუმს კაცი,
ძალაში — ძალა,
სიცივეზე არცა ყოფილა თითქოს.
მშველელი რადგან თვით შეეღას ითხოვს,
ირგვლივ მშველელი არავინ ჩანს.
(„ლექსები და ნახატები“)**

თუშეცადა გულცივობით და უსუფულობით დამზრალ და გათოშოლ საზოგადოებაში ინერტულობა, შესამიზმი გაბატონებულა და არვის ცდილობს, მომკვედა მამულს სამველად ხელი გაუწოდოს, სწორედ ამ დროს რეზო ესაძის „მშველელი ცოდავად და უპატრიბელ შეცდომად მიაჩნია ყოფნა-არყოფნის ზღვარზე და სიკვდილის პირას მყოფი ქართველი ერის ბედის ანაზარდ მიტოვება. იგი იცილობს

სულ მცირედი ნუგეში მაინც მიანიჭოს თავის დაავადებულ თუ დატყვევებულ სამშობლოს და „აკაინკალეულები თითები“ ხელის გულზე აგროვებს შიმშილი მხარის ტკივილებს, რათა უმკურნალოს მის იარებს... მეტიც შეიძლება ითქვას, იგი მზად არის, მამულს დაღლილი სხეული ხიდად გაუდოს, ოღონდაც მის თავისუფლებას შეანარსოს თვალი...

საგულისხმოა ისიც, რომ ამ „უსულობის მღვრიე მორევები“ კი ახერხებს თანდათან ძალა მოკიდების და აბუდკრული სულის გადასარჩევად შეუპოვარ მებრძოლად მოგვეცილოს:

**უკვე გარდასულს უსულობის
მღვრიე მორევში,
მე ვით შევგეშეა
შეძრუნებულს,
მუქი ღრუბლებით უბესავის,
ვანთებ სანთელს, ბედგერულ სულის
გადასარჩენად რკინის
მუხლით ვდგები მტკიცედ,
როგორც არასდროს.**

(„ლექსები და ნახატები“)

რეზო ესაძე მისდევს ძველ ქართულ სიბრძნეს: „ჭირსა შიგან გამაგრება ისე უნდა, ვით ქვითკირსაო“. და ამიტომაც მისი რწმენისა და გადამწყვეტილების მუშეალობაში ექვს ვერ შეიტან. მაგრამ მაინც ვფიქრობ, მისი გულწრფელობა და სინაღდე უფრო აშკარად იკვეთება ლირიკულ აღსარებაში, სამშობლოს ავტბედიობის გამო რომ წარსთქვა:

„ჟო... შენ სულ სხვა ხარ, და... მე აკი ვამბობდი ამას, მას ფეხზე იდექ დამჩილი, მწარედ გტკიოდა, მაშინ, როდესაც სულს ღაფავდი, სისხლი გვიოდა, მეცდი და ძერა ვარს ვეღვიდა... და მოიოდა. მე არ ვიცოდი რა გეღონა, დაბნეული ვიდექი და ჩუბად ვტკიროდი.
ჟო... შენ სულ სხვა ხარ, და... მე აკი ვამბობდი ამას... შევლას ითხოვდი, გაურბოდი სისხლამ თამამს... არავინ იყო და სიყრუე თავს ადგა მთა-ბარს... მე არ ვიცოდი რა გეღონა, დაბნეული ვიდექი და ჩემთვის ვტკიროდი.

...
ჟო... შენ სულ სხვა ხარ, და... მე დღესაც ვამბობ ამას ახლა, როდესაც წამუსს გზდიან, გავხვევ კაბას, გაფურთხებენ... გინოდებენ ლანარს და ჯაბანს... მონყენილ ცაზე მხოლოდ შავი ღრუბლები დიან — კვლავ დაჩინებით ვიმეორებ, ვღაფადებ ამას — შენ მაინც სხვა ხარ...
[გავიმეორებ, მანამ, სანამ სულს ამომხდიან].

(„არაბის მონოლოგი“)

რეზო ესაძის ნახატებიდან

ეს ლირიკული აღსარებაა სამშობლოზე უზომოდ შეყვარებული ადამიანისა, მამულის უბედურებით გაულმეძრული მამულიშვილის გულის ძახილი, შინაგანი ტრაგიკული განცდის წამოიერი ამოფრქვევა, დემონის საუფლოს ზიარებული სულის კივილი, რასაც პატრიზადილი სამშობლოს აღქმა იწვევს. მით უმეტეს, ეს შინაგანი ბორკვა და შფოთი ვაასკეცებულია მაშინ, როცა ყოველგვარ ჯარგად გრძობი, მაგრამ ძალა არ მოუდევს მისი შევლისა და ოდენ ცრემლად იღვრები. ამ გულწრფელ და რწმენით გაჯერებულ აღსარებაში საგულისხმო მაინც ის არის, რომ რეზო ესაძის ხედვით, მოუხედავად ქვეყანას თავსდამტყვარი უბედურებისა, გაბატონებული უზენიობისა და მისი სავალალო მდგომარეობისა; მიუხედავად მისი გაუთავებელი ლანძღვისა და

დამცირებისა, დღეს რომ ერთგვარ მოდად თუ ე.წ. ლობჯორალთა თავგამორჩენის საბაზად ქვეყნა, სამშობლო ღვთიურობისაზან გაიფიქრებულ უნდადნი ცნება, რომელსაც მინიერი ბინიერება ჩრდილს ვერ მაიყენებს. და თითქოსდა სასხვათამოროსად ნათქვამი ფრაზა: „ჟო... შენ სულ სხვა ხარ, და... მე დღესაც ვამბობ ამას“ — ექსტრატიკტურ დონეზე საოცარ გამოხიხის პიროვნება და ყველა მისი სიტყვა, ბგერა, თუ გნებავთ, უნეტყუაია ზემოქმედების უნაღეს საფუტურის აღნებს, განზოგადებული აზრით იმოსება და საღვთო რწმენის სიმტკიცეს იძენს. მართლაც და ვის, ვის და რეზო ესაძეს, რომელსაც არც რაოდენ, უკიდურეს ვითარებაშიც კი, არ დასცდენია ქართველი ერის გამკლავი, განამარტებული სიტყვა, მეტიც, ვისაც ოდნავ უკულმართად ნათქვამი ჩვენი მამულისა და ხალხის შესახებ საოცრად აღიზიანებს და აღაშფოთებს, მეფურის ამ აღსარების თქმა საქვეყნოდ: „ჟო... შენ სულ სხვა ხარ“ — ღალადებს იგი და მკითხველსაც სწამს, რომ ამ ადამიანისთვის სამშობლოს სიყვარული სულ სხვა საფუტურზეა მოაზრებული და მას ვერარა გრძობია ვერ შეედრება.

ზემოურე უკვე აღვნიშნეთ, რომ რეზო ესაძის შემოქმედებით ნიჭის ძალმოსილება ირეყალი, ღვთიურ სამყაროშია საძიებელი. ის ძირითადად სულით ხედავს და აზრობს აზროვნებს. ამიტომაც ხშირად მისი ფიქრის მინიარება ლოკური აზროვნების კლასიკტში ვერ თავსდება და ჯეზბირს გადმომსკდარი, უსასრულობისკენ მიეწინება. მაგრამ ეს საესებით არ ნიშნავს იმას, რომ მას გონების თვლი სრულიად დაბნეული აქვს. ის ფრიად განათლებული და ღრმად მოაზროვნე ადამიანია, რაც ყველაზე ნათლად მელაენდება მის შესანიშნავ ფილმებსა და ზემოურ არაერთგზის ნახსენებ საოცარ საბავლმღვანელობაში.

ზემოურეც, ამ განსჯილ და აზროვნების ღრმა კვლი მის პოეზიაშიც არის გავლებული. პოეტის მსოფლმხედვის არეალიზ ფრი-ერთ მთავარ ადგილს ძველთაძველი პრობ-

ლემე იკავებს, რომელიც ადამის მოდგმას უხსოვარ დროიდან ანუებს და მოხვედრებს არ აძლევს: მას შემდეგ, რაც სულ დადებული ცნობიერ, მოაზროვნე ადამიანად იქცა, მას შემდეგ, რაც ცნობისნადადორუმმა ადამმა ხე ენობადის ნაყოფი იგემე, ღმერთის „კრძალვა“ დაარქვია და სა-მოთხის ხალხიან გამოძევებული, უკვადებედაკარგული, ნარმაველობის პირისპირ აღმოჩნდა, სიკვდილი იქცა დაუ-მარცხებელ ძალად, კაცის დაბადების რომ გარდაუვალად თანდევს და ბოლის აუცილებლად აჩანავებს მას. ამიტომაც მოაზროვნე ადამიანი უფთავანე ცდილობს გარაკვი-ოს სიკვდილ-სიციცხლის არსი, ნარმაველობის და მარადი-სობის პრობლემა, სოფლისა და ზემთა სოფლის ურთიერ-მიმართება. ეს პრობლემა უძველესია, მაგრამ დღემდე დადამურელი და ძნელად ამოსახსნიელი, ასე რომ, იგი იყო და დღესაც არის ნარმართული თუ ქრისტიანული ფილო-სოფის დავის მთავარი საკითხი, ეგზოტერულ თუ ენოტერ-ულ მოძღვრებათა, რელიგიურ სწავლებათა (ზედიხის, რუდიხის, ქრისტიანობის, ისლამის და სხვათა) ძიების და მსჯელობის საგანი და ზელოვნების, უსუსიოს, ჭანდაკების, მხატვრული სიტყვის შემოქმედთა სასურველი და, ასე გან-საჯეთ, უცილობელი თემაც. ერთი სიტყვით, ეს გახლავთ ქვეყნად მოველილი ადამიანის მუდმივი თავისტყოფი და საზუხარის ამიტომაც სასუსებით ბუნებრივია, რომ ამ პრობლემა თავისებურად გამოხატული ჰყოვ რეზო ესაძის შემოქმედებით საუფლოში.

უპირველეს ყოვლისა, პოეტის არამარგამატულ ბუნების უფროს გარაკვიოს ცხოვრების ამოუცნობი თოისტიკილის რაობა, რომელიც ყოველდღიურ ყოფილობაში გვხვდება, როგორც მუხანათურად დაგებულ ათასგვარი მანქ. ყოვე-ლივე ამის ამოსხნა უძნელდება არა მხოლოდ ამა სოფლის სიმართლემდამ გზის მაძიებელ გონს, არამედ ირავალიური სამყაროსკენ მომხიზრად სულსაც. მოკლედ, უფროს ადამი-ანს, გენებათ, ფიზიკურ და, გენებათ, სულიერ კლანში, რადეც, როცა მას სწავია, განსაცდელს თავი დააღწიოს, რადაცა ამოუცნობი ძალა უძიებებს სწორედ ამ განსადადე-ლისკენ. თითქოს არ ჩანს გზა ვადარქვის, რამეთუ დაბა-დედებელი ადამიანი, მსხვერპლი გახლავთ თავად ამ დაბადე-ლისა:

**გზა ვადარქვის როგორც ფოლი ისე მოხსნივე
მაშინ, როდესაც საშოს მოეყვებ უფრომო ქია,
მას შემდეგ სიკვდილს დავეძებ და სიციცხლე მშია.
(„რამის მონოლოგი“)**

მართლაც, დაიბადება თუ არა კაცი, სიკვდილიც იქვე გაღრსულსი აეტუზება. ადამიანი გაურძის მას, ენობდება, მაგრამ ამაოდ, სადაც კი არის, იგი იქვე „დგას მოსახ-ლოს. ცივად უღიმის და საშუადამო ბინას ანიშნებს“.

შობილი ყოველთვის ვრძობის მის სიხალცივეს და ერთ-გვარი შიში და კრძალვა იპურბის. ამიტომაც სხედასახვა საშუალებით ცდილობს საკუთარი შიშის გაქარწყლებას: თუ მავანი ამ გარდუვალობის მკვლად აღვიწყობ, მავანი მას მეგობრად მიიწვევდა; ზოგი სიკვდილის დამარცხების ლოკოკურ მსჯელობით ღამობდა და ასე გვაიმედებდა, როცა ჩვენ ციციცხლობით, ის არ არის, ხოლო, როცა ის არის, ჩვენ აღარ ვართო. სოკრატეს ეს პრობლემა სწობის დონემდე დაყავდა და გვარწმუნებდა, რომ ადამიანისთვის სიკ-

ვდილზე, რომელიც ნელა გვიახლოვდება, უფრო მეტად სა-შიშია უზნობა. ხოლო ფილოსოფიური აზროვნების წყაღ-გამყოფი ქედის — პლატონის აზრით, მთელი რვენი სი-ციცხლე გახლავთ სიკვდილისთვის მზადება, უცილობ-ლად გასავლელი გტამა იდეთა მარადილად სამყარომი და საბრუნებლად. რაც შეუძებს ჩვენ მაცხოვარს, ქრისტს, მან საკუთარი სიციცხლის განირვით კაცობრიობას დაუშტკო-ცა, რომ ყოვლისმომცველი ღმერთის სიყვარულთან შედა-რებით სიკვდილის შიში უსუსურის განცდაა და მისი დამარ-ცხება სიკვდილთვე შეიძლება. აი, ამ მტკიცე რწმენით აღვასო კაცობრიობა და მისი მომავალი ღუთიური სიხეით განანათობა... თუმცადა, საშნუხაროდ, ეს პრობლემა შემე-გომ ემოქებში არავითხელ დამოქვდილა სურმყოფობა მიერ და დღესაც არ წყდება კამით სიკვდილ-სიციცხლის თაო-ბაზე.

ბუნებრივია, რეზო ესაძის, როგორც ყველა მოქვდე ადამიანს, აფიქრებს ფიზიკური სიკვდილის გარდუვალობის საკითხი. სურს მისი არსის მახინჯი თუ მკადუნებელი მზა-დობა შეიკვოს. პოეტი არ გაურბის ამ თემაზე საუბრის და საკუთარი თვალთახედვით ნარმოაჩენს მას. ის კი არ უფრ-თხის სიკვდილს და კი არ ემაღლება, არამედ თავად ეძებს, რადგანაც სწამს, რომ, რაც უცილობლად მოსახდენია, მოხ-დება კიდევ. ამიტომაც აზრს კარგებს მოსგან გაქცივის და დაძლევის ყოველგვარი მცდელობა. მტკიცე, კანონმიერი, ბუნებრივი მოველებების მიმართ შიში უშტკრებას და ადამი-ანთა მოდგმის სიბრძვეს ნიშნავს: ვეღარ ადამიანებს მზის ამოსვლა ახარებდა და მზის ჩასვლა კი აურთობდა და უზედურებად მიამბდათ. დაბადებუც და სიკვდილიც ამგვა-რი ბუნებრივი კანონზომიერებაა. ასე და ამგვარად, დიდი შოთახი არ იყოს, ავერ დაძიებვას სიკვდილსა გზა ვინრო, ვერცა კლდეში—ო. და თუკი ვტყობს, რომ სიკვდილი გარ-დაუვლავია, მაშინ ის ტრავადილი კი არ უნდა აღიქვას, არამედ ისეთივე ბუნებრივი კანონზომიერებად, როგორიც არის მზის ჩასვლა, რაც სიკვდილის მოზრძინებით გამოწვეულ შიშს აუფერულებს. ამიტომაც რეზო ესაძე, მიუხედავად იმისა, რომ სიციცხლეს ძლიერ დანყურებულია, გარჩენს დღედან თითონ დაუძებს სიკვდილს და ამგვარად ცდი-ლობს დაძლიოს ადამიანისთვის დამახასიათებელი თრთოდა, მის გახსენებისას რომ იპურბის. ახა, ვაკოსენ-ნით მკონის მრავალმიმენველოვანი ფრანხა: „მას შემდეგ სიკვდილს დავეძებ და სიციცხლე მშია“. მართალია, ეს მრავალმიმენველობა ერთგვარ ალოკოკურობას ეფუძნება, ბუნებრივად აღიძურება კითხვა: თუკი „სიციცხლე გშია“, სიკვდილს რაღას დავეძებ, შე დალოციელიო? მაგრამ პოე-ტური ტექსტის სემანტიკური კოდი ვერძალური მასალის როდი ისახლურებს? ის ინიადრებლად მოიკავს ექსტრა-ტექსტურ გაგებას, რომელიც თავისთავად გულისხმობს მკითხველის ცოდნის სიღრმეს და ფსიქოლოკურ განწყო-ბასაც. სხედავარად, როცა პოეტი თავის სათქმელს მხატვ-რული სამოსლი ბურავს, მისი მართებული ნაკითხვის განა-ღლებაც სთავაზობს მკითხველს და იმავდროულად მის გა-ნათლებს მიღწევაც ითვალისწინებს. კონკრეტულ შემთხ-ვევებში, პოეტი დარწმუნებულია, რომ მკითხველს გაცნობი-რებული აქვს და, თუ არა აქვს, უნდა უცილობლად გააო-ნობიეროს სიკვდილის გარდაუვლობა; რაც სინტაგმატი-კურ ხეილს — „სიკვდილს დავეძებ“ — სულ სხვა დატკრ-თვას ანიჭებს; ერთი მხრივ, ის სიკვდილისადმი შიშს ძლევს

და, მეორე მხრივ, აძლიერებს სიცოცხლის წყურვილს, ასე რომ, საანალიზო პნკარის მოქმედებით ალოგოკურობით ნარმომიწილი ცხოვრების ბუნებრივი მდინარების ურყევი კანონზომიერება და ლოკოკურობა...

საერთოდ, ცხოვრება არ ვახლავთ სწორბაზოვანი და ერთფეროვანი. იგი მრავალ მოულოდნელობას სთავაზობს და არცთუ იძვირავდა მოვლენები კაცის სურვილის საწინააღმდეგოდ ვითარდება. ეს გადატანილი აქვს თავად პიტეს და ერთგვარი გულისწუბილი უფსუწყებს, როცა ამაღლება სურდა, მაშინ ეშვებოდა უფსკრულში, რაც თეთრი ეგონა, აღმოჩნდა შავი; რაც ფართედ ნარმოედგინა, ის ყოფილა თურმე ისრო და, როცა იმ ქვეყნად ნახვლა სურდა, სწორედ მაშინ მოვიდა ამქვეყნად. აი, კიდევ ერთი ამოუსწნელი ამოცანა, რომელიც აბნებს ადამიანს და თითონ რეზო ესაძესაც. და ის ბოლოს ცხოვრების ამ უთავბოლო ორომტირალიძმეც ერთ ლოკოკურ დასასრულს ხედავს — სიკვდილის აჩრდილს:

ახლა ის დგას გაუნძრევლად და მითვალთვალვს და როცა, როცა დამიხუჭავს აქ ვიღაც ვეალებს, როცა სიკვდილი დამამარუნებს მშობელთან ისევ...

როს წავალ ისე, როგორც სხვები და ვიღაც მოვა, მწვანე გაზაფხულს კვლავ მოპყვება ყვაილით ჯარი, და როცა ვინმე აიტკივებს გულს ჩემზე ჯავითი, — იქ საიდუმლო გაცხადდება — ცოდვა და ბრალი, იქნება ეს და ვარსკვლავები. ქარი, ქარიღვი. და მოძრაობა არაფრისთვის და მზა არაფრის... შა, განსაძველი სულ ახლავ, გარმომ იმის სუნძეშავს — და მე ვივიწყებ, თუკი ვინმეს კარმე უთქვამს... (რამის მონოლოგი)

ამგვარი სიმშვიდით ელოდება მორწმუნე ქრისტიანი სიკვდილის მომზადებას. ეს არის ქრისტესეული რწმენა სიკვდილის შემდგომ ქუმმარიტად მარადიული სიცოცხლის დადგომისა, რაც ზნეობრივს ხდის ადამიანის ცხოვრებას, მის სულეგრად ამაღლებს, აკეთილშობილებს და სულგრძელობას ანიჭებს. ამიტომაც რეზო ესაძე, როგორც ღრმად მორწმუნე პიროვნება, სიკვდილს აღქვამს გარდაუვალ აუცილებლობად და მას ტრაგედიის მიზეზად კი არ მოიაზრებს, არამედ ადამიანის გამაკეთილშობილებელ და მისი მოღვაწეობის სწორად წარმმართველ ძალად მიიჩნევს, რაც ადამიანთა მოღვმის ზედმიჯავდ არსებობის უცილობელი პირობაც არის.

აქვე არ უნდა დავგავიწყებ, რომ რეზო ესაძის ცხოვრების და მოღვაწეობის გზა ია-ვრდით არ ყოფილა მოფენილი. მას უსამართლობის მსახვრალი ხელი მოღვაწეობის ასპარეზზე მუდამ თან სდევდა. ამიტომაც სოფლის მამფურავი ბუნებრივად ისმის მის პოეზიაში, მისი აღქმით, **«ცხოვრება — პირზე მომდგარი ქაფა»**, რომელიც მოვა და დავნიხლავ მოსვლისთანავე *(რამის მონოლოგი)*. იმიადგროულად, კაცს ერთბაშე უჭირს, ვიარკვისი თეთრი და შავი, სიკეთე და ბროტება. მას რთმე შკონია, სიკეთეს იქმს, ბორტებად უთვლიდა. ერთი სიტყვით: **«მზა აზროდის და... მთვარეა»**. და მხოლოდ **«ირგვლივ წრდებები დაქპირან მკვეთრი»**. ეს ყოველივე აუგის მომასწავებელია. ძალმომრეობა ანადგურებს **«უთვალავ ფერს»** და აბატონებს საზო-

ლოდ ორს, ურთიერთკონტრასტულ ფერს: შავს და თეთრს, რაც ბორტის და კეთილის სიმბოლოებად ნარმორწმუნებან. ეს ორი ძალა ოდითგანვე ებრძოდა ურთიერთს, ხან ერთი იმარყვებდა, ხან — მეორე. ასეა დღესაც და ასე იქნება მომავალშიც, ყოველთვის იქნება ღმერთი, მაგრამ ცოდვაც ასევე ითარეშებს:

(და) იქნება შავი და თეთრი ფერთა გარეშე... იქნება ღმერთი (და) ცოდვა ითარეშებს. (რამის მონოლოგი)

გაბატონებულ თეთრისა და შავის ფონზე, ფერთა სიმრავლის გარეშე ერთფეროვნება სადგურდება: დღე დღეს ემსგავსება, ახალი და მშობილელიანი არაფერი ხდება, ცხოვრებაც კარგავს თავის ბიძლს და უინტერესო ხდება. აი, ეს ანუხებს პიტეს, რომელიც თავის დარდას და სულის შემშუთავ განწყობას ერთპნკარიანი ლექსით საოცარი სიზუსტით გამოხატავს: **«ყოველდღე, როცა დღე მოავრდება... ვაითუ მოხდეს სხვა არაფერი»** *(რამის მონოლოგი)*. ნუსხილი მომავალზე, გვიანდელ დღეზე **«მთაზროვნე ცხოველის»** ფიქრის განუყოფელი ნაწილია. ეს გახლავთ რეზო ესაძის ყოველდღიური ცხოვრების თანმდევი, მუდმივი პრობლემა: **«ვის რვეულის ფეწარი დღე ფურცელში დღეს ჩაინძინავს ცოხთზე — ამის მერე რალა იქნება?»** სამწუხაროდ, არსებული რეალობა და ფაქტობრივობის პერსპექტივის ანალიზი არაფერს ახალს და ხანუცემის არ უქადის სიცოცხლის არსისა და მომავლის ბედის მძიძველი მგოსანს. ის ზეაღმდეგობი დღის უნუგვემობის და **«არაფერობის»** გამო თავის თავში აძრწულ უარყოფით ემოციას გადმოცემებს, რაც ქვეყნად გაბატონებული ზოგადი **«ზერეალობის»** ფონზე კიდევ უფრო მძიძველად აღიქმება:

საათის, დროის არეწახე წამების ერთმანეთში შთამაშება გაცონების მავარებს კისის... ზეაღმდეგობი დღის არაფერზე და კიდევ სხვაზე...

და ეს სხვაც, კვლავაც არაფრის მაუწყებელია... და ისმის მარადიულ გოგება ამაოებთა გამო და ადამიანში ისადგურებს ზერი, რომ ყოველივე, რაც ხდება ქვეყნად, არის ოდენ ქარის ქროლვა და ამაოება. მგოსნის მახვრულ პალიტრამი სიტყვა ამაოებს ცვლის **«არაფერი»**, რომელიც ბიბლიური გავების იფენტური სემანტიკით იტვირთება და უშაღლესი ტრაგეზმის მაუწყებელია, რასაც ასაზრდოებს ამა ქვეყნის ნარმავლობის, სიცოცხლის ნაშიორების და სოფლის გაუტანლობის და უაზრობის გაცნობიერება. ადამიანს, როცა იგი კარგავს მისთვის ლეტიტობიძეულ მთავარ მისისა, როცა ვერ ხედვს ცხოვრების ორიენტირს, როცა ქუმმარიტებას გზასაცდინელი ველარ პოულობს თავისი მიზნის დასრულების საშუალებას, ვეარტება ცხოვრების ინტერესს და მისთვის სიცოცხლესაც და სიკვდილსაც ერთი ფასი ედება. ყოველივე მოჩანს აზრდაკარგულად, მონადსაცდელად **«არა-რაობად»**, რაც სხვა არაფერია, თუ არა ამაოება და **«არაფერობა»**:

ნაიღებ თავს და დემარხად ხდები, არ დაეტირებ საკუთარ სადღავს, არც ჯვარს დაუხვამ, არც რამე ნინას, ეს ჩემი ქვეყანაა არაფერს ნინასვე, რადგან თუ მსურდა მე არაფერი, არაფერებით ვავლე დრო და არაფერები ჩემ ირგვლივ თითოდა არაფერია, არაფერები.

(„რამის მოწოდება“)

„მინა ჩემი სახლი“

რეზო ესაძისთვის, როგორც მეგრძლი სულის ადამიანისთვის, ეს უმეფლოა საერთოდ არ არის დაშვებული, მაგრამ იგი, უშირველეს ყოვლისა, ადამიანია თავისი სუსტი მხარებით. ამიტომაც ეს „სისუსტე“ დროდადრო იჩენს მის ხასიათში თავს, განსაკუთრებით კი შემოდგომის უკანასკნელ თვეს, როცა ბუნების კვდომის ფაზი იწყება. და დგება:

დრო მილევისა და ნელი კედომის — ამ დროს სივრცე იკვრება სრული ჩამოშორებით, ცუდის და... შორის... („რამის მოწოდება“)

გაზარდა იმისა, რომ შენი — ადამიანის — მოვლენა არაფერს ნინას და ისეთივე უმნიშვნელოა, ვითარცა ზღვის ღელვისას შემთხვევით ნაპირზე გადმოვარდნილი მუფი; შენი გაბრძოლება სამშობლოსა და თანამემამულეთა გადაარჩენად ბაქშის უაზრო თამაშს შეგავს; შენი გარჯა ადამიანის უზნეობის უფსერულიდან დასახსნელად გაგონებს ქაბში ჩაგარდნილი კაცის ფართხალს და შენი სულიერი წვის შედეგად შექმნილი ფურცელი ცარიელი გრაგნილია და სხვა არაფერი, ნებისთ თუ უნებლიეთ, იწყებს ადამიანში უსასოების განწყობას, როცა ყოველივე და ყველაფერი ამ ქვეყნად აზრს კარგავს და არაფრად იქცევა. მაგრამ, ამ შემთხვევაში, ეს „არაფერი“ უფრო ღრმა აზრით არის დატვირთული, ვიდრე ყოველივე და ყველაფერი ამასთანვე არ უნდა დაგვაგონდეს, რომ ეს არის ნამიერად ნარმოშობილი სულიერი განწყობა, რომელიც ნებისამებრ ეუფლება იმ ხელოვანთა და მოაზროვნეთ, ვინც მეტი პასუხისმგებლობით ეკიდება საკუთარ მოღვაწეობას და ვინც ხართოვად ადამიანის ქვეყნად მოვლენას უზრალთ, სქესობრივი აქტით კი არ ხსნის, არამედ ღვთაური ნების გამოვლენად და მას მიიჩნევს ზეცოური, ღვთაური ნათელის სხივად, რომელმაც უნდა აღასრულოს უფთავრესი მისა კაცთა მოდგმისა.

ამიტომაც ისეთი შემოქმედის, როგორიც გახლავთ რეზო ესაძე, ეს ნაშეირი, ადამიანური სისუსტე და უსასოება, ყველა ნიჭიერ ხელოვანს რომ ახასიათებს, არ უნდა გავკვირდეთ. საერთოდ, ადამიანს დაბადებიდანვე დაწყება სევდა, რომელიც მთელი ცხოვრების მანძილზე არ სტოვებს მას. ერთი აღმოსავლელი პოეტისა არ იყოს, ადამიანს სევდა უღვივებ აქვს, ადამიანს სევდას რა გამოუღვევს? უკვე ხანდახნულ მომასხს ღრუნის ნარმალოვანება ფიქრი; ანუ უნებს სიბერის მახლობლება, ავერ კარს რომ დახინ-ღიღინით მოგადგება უკითხავად:

მოდის სიბერე ნელი ღიღინით, მოაქვს შუბლი და დაღლილი ხელები. მჭერას უშლის ცრემლიანი ნაშინაში ღიღინს, გაციებული ლაყის სისველე. ნაბიჯი ტყდება მინასთან შეხებით... („რამის მოწოდება“)

მგოსანი სიბერის დადგომასთან ერთად, როგორც ყველა ასაკოვანი ადამიანი, გრძნობს სიკვდილის სიხალისეს, მაგრამ ამას ყოველივეს მშვიდად აღიქვამს და ელოდება, მაგრამ, როცა სხვებს შეახვევს თოვლი და უკანასკნელ ამოსუნთქვას“ გაუადვილებს, რადგანაც იგი უკვე ხმება, სული ამოდის და ძალიც აღარ შესწევს წყალს დაეწაფოს („რამის მოწოდება“).

აი, ასეთ ფაზს ურთავარი დაღლება ემჩნევა მგოსანს, არც ეს არის გასაკვირი, გაუთავებელმა ჭიდილმა უსამართლობასთან, ყოველ ნაბიჯზე რომ თავს იჩენს, დაღლის ერთგვარი დალი დასავსა მის ბობოქარ სულს. მავანთ ეს აბარებით კიდევ: ამგვარ „კეთილისყოფელი“ ის ერთგვარი სარკაზმით და დაუნდობლობით ისტეგებს: „სასასალა უსევამს, ვინც გაიხარა შენი დაღლით“. თუმცა მგოსანს არ ანაღლებს ანაღზარია ეს ნაკვეთი. მისი ყურამაშენა მიუყვარია ზეცით გარდამოვლენილი საიდუმლო ხმებს, რომლებიც უკვე მომხდარ უზღურებასთან შედარებით უარეს უკეთურობას უწინასწარმეტყველებდნენ. ამიტომაც მას იმდენად აღარ ადუღებს ნარსული (რადგან, რაც მოხდა, ამას აღარაფერი ეშველება), რამდენადაც ის, რაც მომავალში მოსახდენია:

რადგან რაც მოხდა, განის ხელდასხმით, შედარებით არაფერიც ყველა იმასთან, რაც უცილობლად მოხდება ან. („რამის მოწოდება“)

ეს გახლავთ პოეტის აუტი ნინათგრძნობა, რასაც ამართლებს და ამყარებს ნარსული ცხოვრების გამოცდილება. მართლაც, თუკი ჩვენი ცხოვრების ისტორიას და განვლილი ცხოვრების სივარცებს ვაგვისხნებით, ძნელად დასაჯერებელია, რომ უკეთესი მომავლის იმედი გვასულდგმობუბდეს. ასე რომ, დგება ნაში, როცა ადამიანის ცნობიერებაში ნარსული, ანმყო და მომავალი ერთ შავ ფერად ნარმოხდება და მის ხედვასაც პესიმიზმის და უმიდობის ღრუბელი ფარავს. სასონარკვეთილების ეს ყოვლისმომცველობა კი მგოსანს უკარგავს მომავლის იმებს და ლექსის ერთი პნკარიდან მეორე პნკარში გადატანილი თითქოსდა უადვილოდ გაბლენილი სიტყვა: „არა-ფერია“ კიდევ მეტ სიმძაფრეს ანიჭებს უმიდობის განწყობის გადმოცემას.

მაგრამ ტრაგიზმის სიმაღლიმდე აყვანილი ამგვარი სასონარკვეთილება, რეზო ესაძის ღირსიკაში დროდადრო რომ იჩენს თავს, არ განხლავთ მისი, როგორც უფრო ადამიანის ბუნების არსებითი ატრიბუტი და ნიშან-თვისება. ის მანიც ოპტიმისტია და სიკვდილის მშვენიერებას ქადგავს მამინაც კი, როცა არსებული გარემო და რეალობა ამის საპირისპირო, კონტრასტულ ფონს ქმნის. აი, თუნდაც ეს მაგალითი:

„დღე მოდიოდა სამარისკენ, სამარე იყო ყვეაილვა-ნი ერთლი ნიავე, ჩიტის ვალობა, იკორებოდა ვარდი წე-ლიად... და გაისმოდა ჩუმი ჩურჩული: „მშვენიერია, მშვენიერია“ („ლექსები და ნახატები“).

აშკარაა, რომ, პოეტის აღქმით, ადამიანს უნდა შეხვედეს უნარი და მამიანაც კი, როგა სიკვდილის საუფლის, ჩვენს მუდმივ ბინას — საფლავს უშურს, აღიქვას ვახუფხულის იამის მშვენიერება. საერთოდ, ამ ინსტიტენტა და აღქმის უნარმა ადამიანს დღემდე მოატანინა სიცოცხლე და სიყვარული ამა ქვეყნისა. გნებავთ, ამას უწოდებთ ცოცხალი ბუნების კანონზომიერება, რაც ვაცხადებულა სულითმობრძავე ეკლის ლტოლვაზე, მიხრწნისა და გადავარების სიმძოლულად რომ არის მოაზრებული. ისიც კი მისტიკოსის სიკვებულად და სწავლია ერთხანს უმზიროს ამ „ცოდვილ მზარეს“. „სადაც თოვსდაც დიოდა წყალი და ბალახების იყო სიმწვანე, იქ სულითმობრძავე ახლა ეკალი ზანტად მომაპარებს გა-დაღილლ თვალებს და ვიწვე წავალ ამოიქცეპს კენესით: ტკბილია მინც, დავრჩებ ცოტაც, ვუყუროთ ერთხანს ამ ცოდვილ მზარეს!“ მართალია, პოეტი არ უთანაგრძნობს ეკა-ლის ანუ სასიკვდილოდ გადადებული ადამიანის ევდრების და მის ფაფურსა და მცდელობას გადაარჩინოს თვის ამაოდ მიიჩნეს, მაგრამ ის, როგორც ამა სოფლის კაცი“, როდი ცდილობს სრულად გადაიწეროს იმედი და გაეცქეს ყოველ-დღიურ ყოფილობას?! რას იხამ? ამგვარია სიცოცხლის გარ-დავალვი კანონი, სიცოცხლისა, რომელიც ისე მოგვანებეს, რომ ჩვენთვის არავფრი უკითხავთ, მაგრამ მისი მართებუ-და სინდისიერი აღსრულება მხოლოდ ჩვენ მოგვანდო მამა-ზეციერმა და ოდენ ჩვენზეა დამოკიდებულ, რა გზით წარე-მართებ მას. აი, ეს არის „სოფლის ძის“ უმთავრესი მოვალე-ობა. ამა, გაეხსენოთ, რას ზრძანებდა ჩვენი დიდი წინაპარი: „მეგრამ რადგანაც კაცნი შეიქმნა — შეიღინ სოფლისა, უნდა კიდევა მიესიოთ მას, გეცემს მშობლისა“. დიდი წინაპრის ეს მოაგონებ არც როდის დაინწყებია პოეტს და მიუხედა-ვად ცხოვრების საცაფეუბო ბილიკე უსარულისა და ჩასაფ-რებელი მრავალი განსაცდელისა, არასოდეს გადაუხევიდა მამულებილური სიყვარული გაუქრული მორწმუნეობა-რივი გზიდან, ლტოლური შემშარიტებისკენ რომ მიჰყავს ქრისტიანი ადამიანი, ამიტომაც მეცასას სწამს, რომ ეს გზა, რაც უნდა სახეთათო და მწიკლად გადასალახი იყოს, ადამიან-მა პირნათლად უნდა გაიაროს:

ეს გზა ყველა გზის დასაწყისია და ყველა გზის ბოლო...
(და) ვარდა ამ გზისა, რე სხვა გზა არ ვიცი.
იმ გზის ვარდა არც ერთი გამოვლია,
სეფდიანი გაყურებ, რადგან
იმ ბევრს მიზნარა (და ბევრი ახი),
რომელმაც აღარ გადავალ...
(„არამის მონოლოგი“)

დიად, რადგანაც კაცი მოველინა ამ ქვეყანას, მან კიდევ-ცოც უნდა გაიაროს გზა, რომელიც ამა სოფლიდან შეშნოა-სოფლისკენ შემხარებთა. ეს გზა ერთაბო მწელი ვახუფხუ-ბავი, იწყება საკუთარი „მე-ს“ შეცნობით და წინობრივი და სულიერი სრულყოფით ღვთისობრძევე მაღლებდა. მარ-ნათლია, იგი მოითხოვს ამ გზაზე მაკალბანაც ერთგვარ თავგანწირვას, ის, უპირველეს ყოვლისა, მოითხოვს ფიზი-

კურ-სხეულებრივ მოთხოვნებზეთა და გრძნობათა სუ-ლის შესაბამის კალაპოტში მოქცევას. მაგრამ სულის პრი-მატის აღიარება როდი ნიშნავს საესებთ ხელის აღებას ამ-ქვეყნიურ ცხოვრებაზე. მეტიც შეიძლება ითქვას, სწორედ მინიერებისთან კავშირით და ამის გაცნობიერებით იწყება ადამიანის სულიერი ამაღლება. ის იძულებულია ამქვეყნი-ურობას, როგორც ერთადერთ არსებულ რეალობას, ანგა-რიში გაუნიოს და აღიქვას მომავლის, გნებავთ, მარადიუ-ლობის მიღწევის პირველ საფეხურად. რეზო ესავე ამ შე-ტად რთულ და უძველეს პრობლემას, ნიადაგ რომ აფიქ-რებდა მოაზროვნე გონებას, შეგნებულად წარმოაჩენს ზე-რეულ, ერთგვარი აზარტული და კომპიური ვითარების ფონზე; ის იხსენებს ქალს, რომელთანაც ხშირად დადიოდა ჩინის მოსაკლავად, ზოგჯერ კარგებს უძებრევედა, მაგ-რამ საბოლოოდ ვერას გზით ვერ შეიყვარა:

— უნინ თუ იყავ მახებ, შე ახლაც გადრი იმას...
ვერ შეგაყვარე, შენთან ვეღარ დავიდე ბინა...
თუ დამინახავ ანი
ბედნიერ სახით ნახრილს,
მინისკენ, —
მინაა ჩემი სახლი.

(„არამის მონოლოგი“)

ცხადია, რომ პოეტი შეგნებულად საუბრობს იმ ბონიერ გრძნობაზე, რომელიც მხოლოდ სქესობრივი ლტოლვა-საზარდობდა. ამაზე მეტყველებს ლექსში ჩართული რუ-სული ფრაზები („БОИ ТАК“, რაც ამ გრძნობის ეინიკურ ფეს-ველებს მიგანნიშნებს. ამით რუზო ესავე სურს ცხოვრების წამიერი სამიტკბილობის უსაუფელობა და ახალგაზრდე-ლი გიგეგამური ატაცება წარმოაჩინოს. მაგრამ და სულის ფი-ნალი სულ სხვა ფიქრს აღუქრავს მკითხველს ამ ლამირის-ნოო სერიოზულ განსჯისთვის განაწყობს. თითქოს კონტექ-სტის სემანტიკიდან ამოვარდნილი ბოლო ზეკარი „მინაა ჩემი სახლი“ წარმოადგენს კონტრამუნტულ ვასალებს, რომელიც მართისკვლეს ათასგვარ აზრს აღუქრავს: უპირე-ლესად მინა არის ადამიანის საცხოვრისი, მისი წარჩნელი ბუელი. მინა მონშვა ჩვენი ქვეყნის სამაყუ წარსულისა, ჩვენი გმირი წინაპრების სისხლთაა დაჰოხილი... ის არის ჩვენი ამჟორის საუფეველი და ჩვენი შეივლისი, ჩვენი პრის მომავლის განმსაზღვრელი... მინაა ჩვენი თვითობისა და იდენტურობის ქვაკუთხედი... მასთან შეხებით იწყება სამ-შობლის სიყვარული... მინაა ჩვენი მშობლების დაგანების ადგილი და ვველა ცოცხალი არსების ბოლო თავშესაყარი... დასასრულს, არ უნდა დაგავინყუდეს, რომ ადამიანი მინი-დან არის გამოძრეული და მინაზე უნდა დაუბრუნდეს... ამიტომაც, პოეტის ხედვით, მინა უზრალთ ნიადაგი კი არ გახლავთ, ფეხით რომ წიხლებს ადამიანი, არამედ საყურე-ლთო თავყანისცემისა და სიყვარულის ობიექტი, რომელიც თავის თავში მოიცავს მრავალ ფასეულობას. ასე რომ, რე-ზო ესავეს მსახვრულ სამყაროში ქართული მინა, რომელიც დღეს უზეკარია უსულგული და ცინების და ვაჭრობის საგა-ნის გამხდრა, განსაკუთრებულ ღირებულებას იძენს და ეროვნული თვითობის საუფეველს წარმოადგენს. სწორედ ამის გამოა, რომ პოეტის თითქოსდა სასხვათაშორისოდ წარმოთქმული ფრაზა: „მინაა ჩემი სახლი“ პოლიფონიური ელერადობისა და ღრმა აზრის გადმოცემია.

რეზო ესაძისთვის, როგორც ქვეშაირიტი მამულიშვილისთვის, ყველაზე დიდი საგანძური და სიმდიდრე გახლავთ სწორედ ეს მინა, რომელიც, მართალია, მისი მირადა საკუთრება არ არის, მაგრამ მისი სულიერი მზერის მასულადვე მტკიცებელი წყაროა. პოეტის „სიმდიდრეს“ წარმოადგენს ასევე სხვათა ამონასწოვი პაერი, რომლითაც სუნიტაქ და უსაფუძვლო წოდება კაცის“, და კიდევ მრავალი ჭეჭეი და ტალახი, დაუმსახურებლად რომ ესროლა უმაღურმა საზოგადოებამ. დიდი, კაცური სიამაყე უფერს ერთ ლექსში, რომელიც პოეტის მოქალაქეობრივი კრების ბეგრნილად განმსაზღვრელიც შეიძლება იყოს:

მე ვარ მდიდარი,
მდიდურობით სავსე მაქვს უბე,
არ მინდა თქვენი საჩუქარი, არც რა სიმდიდრე,
რადგანაც, რაც მაქვს, ყველაფერი, ის არის ჩემი:
მინა, რომელიც მე არ მეუფთვინს.
პაერი — თქვენი ამონასწოვი.
ტალახი, ჭეჭეი, თავზე საყარი და
უსაფუძვლო, უსაფუძვლო წოდება კაცის,
რომელსაც ჰქვია მოქალაქე,
რომელსაც მხოლოდ სიკვდილი ატლის ერქვას ასე
და ეს სიმდიდრე, ძალზე ძნელი მონაპოვარი,
თან დამაქვს შიშით...

(„ლექსები და ნახატები“)

საერთოდ, უშუალო პოეტს მხოლოდ ერთი რამ აერთობს: ეს სულიერი ავლადება, მისთვის ყველაზე ფასეული ღირსება, არ წნელიტის გაუტანებლად და უსაძარლოდ წუთისმოკლეა და „ეთი მათხოვარი“ მიმეღებულტელი არ გაისტუმრის იმ სოფლად. ამ ფიქრით შეძრული მგოსანი სულიერი ძალებს ეკრებს, ბრძოლის ტინით იცხება და პორიზონტის მიღწევი სიერეცემი მფრინავ რამად, დაუოკებელი სწრაფვის სიმბოლოდ რომ არის წარმადეგნილი ქართულ პოეზიაში, მოიაზრებს საკუთარ „მე“-ს, რომელიც ბრდღვის და ღრღნის ყველაფერს და თუდავიწყებს მიცემულ უსასრულობისკენ მიქრის ლაგამანყვეტილი. აბა, მოუფსნიოთ, რას გვაუწყებს იგი:

მე ვძოვ ბალახს, —
სისხლად იქცევა დაბურული ქარღები.
ძალიან ვერ ვმალავ:
...ჯიშინარ მარის
ვატარებ ლაგამს,
ვღრღნი კბილით რკინას.
...ვეცილები იზარარ ქარებს,
მნიერი არყოფნიობის
თისწრაფვი მხოლოდ,
თუდავიწყების სურვილს/ჩემსას
არა აქვს ბოლო.

(„რამის მონოლოგი“)

პოეტის ეს აღსარება, უფრო სწორად, მისი სულიერი ყიღოლი, ჯგონიანი რამის ჭეჭივის რომ გვაგონებს, არღვევს მღღმურ სამყაროს შეუქად მღღმარებასაც და სიერცისა და დროის ჩაჩრის დამამსხვრეველი, ექსტაზში ჩაბირული შე-მოქმედის ხილვისა და განცდის მშვევია და არა ხელყოფანის პოზისა და ლიტერატურული მემკვიდრეობის წყაფოვი. ამი-

ტომაც ამ „რამის მონოლოგი“ ოდნავადაც არ გაისმის ყალიბი ნიტა და მისი მონოღებაც ესოდნე ბუნდოვი და სარწმუნო გახლავთ. მკითხველიც იყრებს, რომ რეზო ესაძე ამ აღთქმის ერთგული მხედარია, რამაც კიდევ უფრო მეტად დაგრწმუნდებით, თუ მისი განვლილი ცხოვრების პერიპეტეებს გავისყენებთ.

დასასრულად უნდა დავძინოთ, რომ რეზო ესაძის პოეტური სამყარო კიდევ მრავალმხრივი არის საყურადღებო. მაგრამ ამყურად ჩვენ ვერ შევხვით პოეტის ლექსის სტრუქტურის სხვადასხვა საფეხურებს — ფუნქციონირი დონიდან მოყოლებული სახისმეტყველების სპეციფიკურობის ჩაივლით, რომელიც გამონელოვით ანალიზს მოითხოვს. თუმცა თავს ვერ ვიკავებთ, აქვე საგანგებოდ არ აღვნიშნოთ, რომ პოეტი საოცროს ოსტატია, თუ შეიძლება ასე ითქვას, სულიერი პეი-ზაჟის ხატვისას. სხვაგვარად ის ბუნების მოვლენებს მისი სულიერი განწყობის შესაბამისად ისეთი ფერებით წარმოგვს, რომ არ შეიძლება მკითხველს იგივე განწყობა არ გადაედოს: „დგებოდა ბინდი. მონყურებულ სერზე შინდი ელოდა მთავარს, რომელსაც ზღვიდან ამოქონდა ნამი ლნავარი“ („ლექსები და ნახატები“), ანდა: „გუმინ საღამოს ღია კარავთან მგელი ფოთილი მოფრინდა თრთოლვით. ვათევენებისას მოვიდა თოვლი. ნელა ბარდნიდა. მინდორს ფარავდა. მერე ფოთილი ვაქრა თვალდან. ნისლი მოვიდა. ის კი თავიდან სიერცეს აჩენდა და იპარავდა“ (რევე). ვისაც ოდნავ მაინც გააჩნია ბუნების მშვენიერების აღქმის უნარი, არ შეიძლება არ განცვივრდეს, თუ როგორი სისადავით და სიზუსტით გადმოვიცა მარტოპოპანი მთიენლი კაცის განცდას, მართლაცვე ფოთლის მოფრინა, თოვლის ბარდნა და ნისლის ჩამონოლა რომ ამბავდრებს. აი, ეს გახლავთ მწეხარ სულის ნაჭარევი სურათი, ჭეშმარიტი მხატვრის სულის თვალით რომ არის დანახული. ამას იმიტომ აღვნიშნავ, რომ ჩვენი პოეტი მწიფერი მხატვარიც არის, თავის ლექსებს რომ საკუთარი გრაფიკული ნახატებით ამდიდრებს. ამით ის ერთვარად გვაგონებს შუა საუკუნეების ჩინებული იაპონელი პოეტების (კამიო იონოს, პენფოს, ასამიას და სხვ.) პოეზიას, რომელთა გადმოცემას, როგორც წესი, ახლავს ლექსის შინაარსის ამსახველი მცირე ჩანახატები, მათი აზრის აღქმის ერთგვარ დამხმარე საშუალებას რომ წარმოადგინს. თუმცა საგვლისხმო ის გახლავთ, რომ რეზო ესაძის ლექსის თანმიღებში ნახატები მათ კონკრეტულ სემანტიკას კი არ ესადაგებთ, არამედ ისინი გრაფიკულად მი სულიერი განწყობას, რამაც პოეტური ქმნილება დაბადა. სხვაგვარად, ის სულიერი განწყობა, ლექსში სიტყვიერი მასალით რომ არის გადმოცემული, ნახატებში გრაფიკული ხაზებით არის გამოსახული და, ვითარცა სულის მმოქტევა მოუხლებლებელია და თითქმის შეუძლებელიც არის ამ უბნად დაწამოვის სიტყვით სრულყოფილი გადმოცემა, ასევე პოეტის სულიერი ღღვის „ღიაგრამა“ ძნელად ნახაითობა და კიდევ უფრო ჭირს მისი მისადაგება ამა თუ იმ ლექსის შინაარსთან.

რეზო ესაძის პოეტური სტილის ერთი თვალმისაცემი სპეციფიკურობა არის ასევე, ფარზის ლაქონობი და სისადავე, რომელიც აზრისა და გავების მრავალშრიანიობით ხასიათდება. აი, ზოგიერთი ნიმუში: „ფიქრის ნაბიჯით გავილი მანძილს. არა გასავლელს, არამედ განვლილს...“ („რამის მონოლოგი“), ანდა: „ქრავის ფარვზე აგორებულ აზრის ნკავგავს მძიმე არ ემისი.“ (რევე); „ღარა მხოლოდ გულის ტბორი და იმას იქით უფრო

ბელტი უმზეო დილის." (იქვე), ანდა: «ნეტავ ამ ბალახს, ან ყელგამოჭრილს, ხიხინით რომ პასუხობს ნიავს, რა ფერი ჰქონდა დასაწყისში?... (ალექსიკონი და ნაბატები)», ან კიდევ: «თუმცა სისხლიან ღამეებს ეწველი და იბადება დილა ნაშემი, და უნაყოფო დღე არის გრძელი და სისხლიანი მაქვს ნაშნაგები» (იქვე) და სხვა მრავალი... მსგავსი მაგალითების მოხმობა მრავლად შეიძლება, მაგრამ ვფიქრობ, მოხმობილიც საკმარისია, წარმოდგენა შევიქმნათ პოეტის ფერწერული სტილის თავისებურებაზე.

დასასრულს ერთი ფაქტიც უნდა აღვნიშნო, პოეტი შეგნებულად არღვევს ქართული ენის პუნქტუაციის და მათი მართებული ხმაურების დაგეგნილ წესებს. ეს უცნაური გარემოება აიხსნება მხოლოდ შემდეგი მიზეზით: ან იგი უჯანყდებდა გრამატიკით დადგენილ კანონებს და წესებს, რომელიც მისი მპორგავი სულის ამოფრქვევას ზღუდავს და მის ლაღ განვითარებას ხელს უშლის, ანდა ან წესებს აზრის გადმოსაცემად სულაც სრულყოფილად არ მიიჩნევს. აკი თვითონაც

გვამცნობს თავის ნაფიქრალს: «არც წერტილია... არ ესმის მძიმე... აუხსენელია (ამის გაგება)». (რამის მონოლოგი), სხვაგან კიდევ უფრო ნათლად ვამბოვებენ გულსტეკილსა და უკმაყოფილებას დანეტებული წესების გამო: «ქრანის ფარფატიც აკორბებული აზრის წკავნკავს მძიმე არ ესმის, მით უფრო, როცა არ მთავრდება აქვე მყოფი უფოკუსო დასალოირი...» (რამის მონოლოგი). ამიტომ ხშირად პოეტი პუნქტუაციის საკუთარ წესებსაც ვეთავაზობს, რითაც პოეტის არსენალს ერთგვარად ამდიდრებს კიდევ.

ერთი სიტყვით, რეზო ესაძის პოეტური სამყარო მრავალმხრივ იმსახურებს ყურადღებას. ამ წერილს არც აქვს ამ ნიჭიერი შემოქმედის ორიგინალური და განუმეორებელი მხატვრული სამყაროს სრულყოფილად წარმოჩენის პრეტენზია, რაც მომავლის საქმეა. ჩვენ კი ისეა დაგვრჩენია აღვნიშნოთ, უფრო მეტად საინტერესოდ გვესახება რეზო ესაძის ნაშრომი „კინორეჟისურის შესახებ“, რომლის აე-კარგინობის თაობაზე სხვა დროს მოგიწევს საუბარი.

რეპორტაჟი

ანა ბერძენიშვილი

მაცნოვნა

ნარდგინება როსტომ ჩხაიძის ბიოგრაფიული რომანის მისაკო წარბთელზე

ის-ის იყო დაუმთავრებელი „ავგისტოს შვილები“, ყველაზე დიდი რომანი მის წიგნებს შორის — კოსმიური სისინაფით რომ დაიწერა — და არათუ ბიოგრაფიული რომანის, სტატიის დანერაზეც კი ვერ იფიქრებდა, ამიტომაც „ჩვენი მწერლობის“ დარბაზში, ერთ-ერთი ლიტერატურული საღამოს შემდეგ რუსუდან ნიშნინიძე რომ სთხოვს: გვიჩინა სამეცნიერო კონფერენცია ვაგმართით ემიგრანტ მოღვაწეთა თემაზე და იქნებ მონაწილეობა მიიღო, როსტომ ჩხვიძე ზეღებს ვასაგასვებს.

— აი, მისაკო წერეთელზე რომ იყო... — თემასაც სთავაზობს ქალბატონი რუსუდანი, — ვიცო, რომ გიყვარს... სულ რაღაც ათი გვერდიო.

— ვერ დაგპირდები... პასუხობს, — მაგრამ შევეცდები.

და შევეცდება.

იყო და კაცობრიობით დაინყვებს — მოსაზრებათა გამოთქმით ნაშრომზე, რომელსაც ბატონი როსტომის აზრით, იუბილე უნდა გადაუხადო, როგორც პიროვნებას. თვითონ მისაკო წერეთლის სახელი კი ბავშვობიდან უძვირფასესად ქვეუღიყო მისთვის; ეს იყო წესიერი ფიგურა, რომელმაც გარდამტეხი როლი შეასრულა საქართველოს ისტორიაში. სხვა რომ არაფერი ვთქვათ, მისაკო

წერეთელმა და გიორგი მარაბელმა განსაზღვრეს საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება, თორემ ნოე უორდანია არავითარ შემთხვევაში არ გამოაცხადებდა.

სულ რაღაც ათი გვერდიო... და ბიოგრაფიული რომანი კი შერჩება ხელთ. ამ ყველაფერს „ჩვენი მწერლობის“ საღონში გაიხსენებს როსტომ ჩხვიძე, წარდგინებაზე მისაკო წერეთლის შესახებ დაწერილი რომანისა „მგზავრი თბიბათის მზეში“.

— ის იყო ადამიანი, რომელიც ბედისწერამ მარადიულ მგზავრად აქცია. მართალია, იგი სულიერად არც აბასოვდეს ნასულა საქართველოდან, მაგრამ ასეთი დაბრუნება, როგორც როსტომ ჩხვიძემ განახორციელა თავისი წიგნით, მაინც აუცილებელია, რათა მისაკო წერეთელი და მისი მსგავსი მოღვაწენი ქართულ საზოგადოებრივ ცნობიერებაში დაბრუნდნენ და ჩვენი ცხოვრების თანმშევადა იქცენ, — ასე ვახსენის შეტყობის მათა ჯალიაშვილი და სიტყვას ვადასაცემს რუსუდან ნიშნინიძეს, ვინც საინტერესო მოხსენებით მიმოიხილავს ამ ახალ რომანს და იტყვის, რომ:

„მე არ ვციო, არიან თუ არა გამრები სასარგებლონი სახელმწიფოსათვის, მაგრამ ისინი აუცილებელია საქთონონი არიან კაცობრიობისათვის. ამისინ, როცა მთელი მსოფლიო ცრუობს, ამ დროს რწმუნა სიყვარულისა და სამართლიანობის, ვაქცაქცობს და პირისგაუტეტებლობისა დაიღუპება ყოველდღიურობაში, თუ დრო და დრო არ გამოჩნდებინა გმირები, რომლებიც თავიანთ სიკუცხლს გასწირავენ კაცობრიობის ვადასარჩენად!“ — ამ სიტყვებს მოგვიანებით დანერს ცნობილი ქართველი ემიგრანტი გიორგი გვახავა.

„გმირები!.. და როსტომ ჩხვიძის ახალი ბიოგრაფიული რომანი „მგზავრი თბიბათის მზეში“. სიტყვებში „მგზავრი“ „გზა“ ეტიმოლოგიურად არის ჩადებული; ეს დიდი კაცები კი გზას ადადგომიან და მგზავრებად ქვეყნუტეტებობენ, მაგრამ ვე-

რსოდეს „მასპინძლებად“ იმ ქვეყნებში, სადაც ისინი დამკვიდრებულან. გმირი — ძალიან კონკრეტული და ამასთან, ზოგადი ცნება. ყველას თავიანი დამკვიდრებულენა აქვს მის მიმართ. როსტომ ჩხეიძის გმირები: პავლე ინგოროვცა, ალექსანდრე ორბელიანი, ელიზბარ ერისთავი, ილია ჭავჭავაძე, იაკობ გოგებაშვილი, ალექსანდრე ყაზბეგი, შიო არაგვისპირელი, არჩილ ფორჯაძე, ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, ზვიად გამსახურდია, თიარ ჩხეიძე... სანიტერებსა, როგორ იქმნება საზოგადოებრივი სოლიდარობის განცდა ამა თუ იმ თემსთან მიმართებით, საქართველოში და შემდეგ უკვე უცხოეთში, ემიგრაციაში...

ნიგინ არაერთი თვალსაზრისითაა სანიტრებსო. ილიას დასაფლავებამზე წარმოთქმული მიხეილ წერეთლის სიტყვა ხაზგასმულია და აქცენტირებული; აქ ემოციური ტვტკოლეგია, გამოკრება იმისა, რომ შეასხენის მეთხველს ამ გამორჩეული მოქალაქისა და მცენიერის საქციელის მთავარი ღირსი და ფასეულობათა სფეროზე. იქვე იხატება მისი მეგობრების პორტრეტებიც: ალექსანდრე მიქელაძე, გრიგოლ ჯორაძე... ძველი თაობის წარმომადგენლებისა; არჩილ ფორჯაძე, გიორგი დეკანოზიშვილი, სხვანიც; იქმნება ეპოქის ძალიან ლამაზი და მნიშვნელოვანი სურათი.

ერთი მგაღლით: სტერეოტიპი, რომ საქართველოში ეროვლეულია და დამოუკიდებლობა — ფოსტით მოვიდა პეტროგრადიდან“ მთლად ზუსტი არ გახლავთ. საქართველოში არაერთი პოლიტიკური ჯგუფი ქმნიდა ფონს იმისათვის, რომ ერის დამოუკიდებლობა მოემზადებინა. შერეუბები, მიზრნებები, თავდასხმებები... წყალქვეშა წყნო თუ უცხოეთის არაერთი სუბკონსტრუქტის კართერასთანაა. სამეცნიერო ნაშრომები, გამორჩეული ლექციები, უმნიშვნელოვანესი თარგმანები.

ნიგინ არაერთი კარგად დანერგილი ეპიზოდია, გამორჩეული ხიზლს კი ის კონსტრასტები ანიჭებენ, რომლებიც ამა თუ იმ პიროვნებას სხვადასხვა კონტექსტში წარმოადგენს. როსტომ ჩხეიძე წერს მასტაბური რანგის მოაზროვნეზე, რომლის ცხოვრების ქრონიკა საქართველოს ისტორიისა და საზოგადოებრივი აზროვნების ერთი მნიშვნელოვანი და მხატვრული სურათია. „ჩვენს ბელადს სხვა ქვეყნის პატრონტები არ უფარობ“, — ერთმა გერმანელმა ოფიცერმა გააგონა ქართველებს; ეს ნიშანიც იყო და გაფრთხილებაც. იმხანად დააკვეს გრიგოლ ფორაძე, მეორე დატარებდნენ მის დღიურებს რომ გადაეცარგმნათ და გესტაპოსათვის ცნობილი გამხდარიყო, რას ინიშნავდა სწავლობდა და თეოლოგი კოლეჯდღიურად. ლაფო ახმეტელს მიუტანეს — საქართველოს ელჩს გერმანიაში; იუარო, გერმანულად კარგად ვერ ლაპარაკობო. კიდევ რამდენიმე ქართველს შესთავაზო, ერთ-ერთი მათგანი მიხეილ წერეთელი გახლავთ. მიხაკო უნურად აირიდა, როცა თქვა: მე საყველამურო გერმანული ვიცი, შეიძლება ამ დღიურს რაღაც ზუსტად ისე ვერ ვავიგო, როგორც ამ კაცს უნერია, და მეორე თავისთავებმად გამიხდესო. არცოღან დაიმარადა, უცოდინარობაზე იყო თანახმა კაცი, რომელმაც არაერთი ნიგინა გამოსცა გერმანულ ენაზე, არაერთი ნაშრომი შესთავაზო ევროპას... გერმანულენოვან მკითხველს პროზაულად ნათარგმნი შოთა რუსთაველი წარუდგინა და დიდებულ სულან-საბას იგავ-არაკები... და დღიურებს ვერ ვავიგებო...

და მაინც, რა არის გმირობა?! რიტორიკული კითხვა... როსტომ ჩხეიძის ეს ნიგინ ეგებ ამ კითხვის პასუხიცაა.

ყველა მგზავრი თავისებურად ავედრებს თბიანთვის მზეს თავის გზას და თავის სამშობლოს.

საჭიროა, როცა ასეთ ნიგინს მკითხველი იღებს და კითხულობს.

კარგია, როცა ასეთი ნიგინს რედაქტორი ხარ. სასაზომოვნოდ მეტია, როცა წილი გაქვს ამგვარი ნიგინის დანერაში“.

ვატა ჩოჩია ბიოგრაფიული რომანის თავისებურებებზე გაამახვილებს ყურადღებას:

„ჩვეულებრივი რომანის დანერა უფრო იოლია, ვიდრე ბიოგრაფიული. პირველ შემთხვევაში გაპყვები შენს ქარგას, თუ ვინდა, გამოვინიღი ეპიზოდსაც შეურთავ. ბიოგრაფიული რომანში კი... როგორ ვინდა ამდენი ცხოვრებისეული დეტალის გათვალისწინება, ჩასმა სიუჟეტურ ქარგაში და ერთ მთლიანობად წარმოდგენა არა მხოლოდ გმირის ცხოვრებისა, არამედ საერთოდ იმ ეპოქისა, რომელშიც იგი მოღვაწეობდა. ეს დიდი ნიჭის, დიდი შრომისა და მამულისმოყვარობის შედეგია. ჩანს, გენტიკურია ეს კოდე და მისი წყალობით ქართული ლიტერატურა დღეს ისე უსუნთქავს.

მიხაკო წერეთელი უდიდესი მოვლენა იყო ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში. მარტო „ერი და კაცობრობის“ შექმნა რად ლეონი. მან ერი აღიარა ერთადერთი რეალუბად და ღირებულებად და მეორე ამ სწორი მიდგომიდან ცოტა არ იყოს მცდარ დასკვნამდე მივიდა — კაცობრობა არ არსებობსო. ჩანს, ეს დროის გამოახილვე იყო...“

როცა მამა-შვილი ჩხეიძეების ნიგინებს ეცნობა, ეროვნული განცდით იმუხტები, თითქოს სხვა ადამიანი ხდები და ფიქრობ, რომ ისინი ქართული, ეროვნულის იდეოლოგები არიან. ამას ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს პატარა ერის ცნობიერებას, იმ რეალობას, რომელშიც ვცხოვრობთ“.

გურამ შარაძე კი თავის ერთ-ერთ ნეროლში მიხაკო წერეთლის ღვაწლს რომ აღწერდა, ამ საქმის ბოლომდე მიყვანა მამულიშვილია ვალაიო, — უთქვამს.

— რასაკვირველია, მამულიშვილია ვალაი, — იტყვის შეკრებაზე **სალაშე კახანაძე**, — მაგრამ კითხვა ასეც შეიძლება დასვას: რამდენი მამულიშვილი ჰყავს დღეს საქართველოს და რამდენს შეიძლება მოსთხოვო აღწერა ისეთი ადამიანის ღვაწლისა, როგორც მიხაკო წერეთელი იყო?

მაღლობა უფალს, რომ დღეს ქართულ მწერლობს ჰყავს როსტომ ჩხეიძე. მის დიდ ნაღვანში ვერ მოგნახე ნიგინ, რომელიც თავისი სულის სალობად ექნებოდა დაწერილი. ყველაფერი ვათვლილია იმაზე, რა სჭირდება დღეს საქართველოს დაფუთილი სულსა და სხეულს. ეს ისტორიული ბედისწერა... და როსტომ ჩხეიძე ახერხებს ის პიროვნება მოძებნოს წარსულში, ის თემს ნაშრონო, რომელიც ძალიან გვეჭირდება დღეს. თუ ჩვენ ქართული ემიგრაციის სულს ვერ ვიგრძნობთ, ვერ შევივლით XX საუკუნის საქართველოს. მეტიც, ქემშარებებმა სწორედ იქ კიაოვებს და მისი ზედაპირზე ამოტანას სწორედაც რომ მამულიშვილური ვალაი, რომლის აღსარლებაც ერთეულთა ხედრია.

ეს ხედერი გაიზიარა როსტომ ჩხეიძემაც“.

ცისანა კვინტრადე-გოძიაშვილი ციკერონის სიტყვებს გაიხსენებს, არისტოტელეს რომ უწოდებდა „მდინარე, რომელიც ოქროს ტალღებს ახშრიალებს“. რასტრომ ჩხეიძის შემოქმედებიდანაც დაუსრულებულად მოდის ოქროს ზვირთები. ყოველთვის მიწოდება გვეჭონდა ნიწინი მზაყო ნერეთლის შესახებ, ის ხომ ილიას გზის გამგრძელებლად იწველებათ, — იტყვიან და ამ ეკიზოლებს გაიხსენებს რომანიდან, განსაკუთრებული შთაბეჭდილება რომ მოახდინეს მასზე.

მიხაკო ნერეთელი — არჩილ ჯორჯაძესთან ერთად — ილიას არა მხოლოდ მსოფლმხედველობრივ გზას აგრძელებს, არამედ მის ცხოვრებასაც იმეორებს. ამ საკითხს ჩაუღრმავებდა პაატა ჩხეიძე. მისი თქმით, ყველაზე დიდი უბედურება, რაც რუსეთის შემოსვლის შემდეგ დაიწყო საქართველოში, იყო რუსული რაზნოჩინური ინტელიგენციის გაველეხა, შემდეგ კი — ლიბერალიზმის შემოღება და დამკვიდრება, რამაც თვით ილიაზეც მოახდინა გავლენა — 80-იან წლებამდე ილია თავისი შემოქმედებით ლიბერალია და რევოლუციისკენ მოუწოდებს ერს. იგივე შეიძლება ითქვას მიხაკო ნერეთელზე, არჩილ ჯორჯაძეზე და მათ თანამებრძოლებზე. ორი ძირითადი გავლენა მოიხსნა XIX საუკუნიდან — ერთი მხრივ, სიცოცხლის ფილოსოფია, ნიწმე, გრიგოლ ნაბაქიძე... მეორე მხრივ — მარქსი. მარქსიზმმა საერთოდ დაასამარა აღექსანდრე ორბელიანის ოცნებაც და შემდგომ ილიას გზაც. არჩილ ჯორჯაძის, მიხაკო ნერეთელისა და მათი მეგობრების ცხოვრებაც გაცივინებს, რომ პირველ ეტაპზე ისინი იყვნენ სოციალისტები, სოციალ-დემოკრატები, სოციალ-დემოკრატები, ანარქისტები... მეორე ეტაპზე კი ჩამოყალიბებული სახელმწიფოებრივი აზროვნებით, ილიასეული მსოფლმხედველობით გამოდიან ასპარეზზე და ამზადებენ საფუძვლებს ქართული სახელმწიფოებრიობისა. ამ ასეთი შეტყობილება გაიარეს ამ ადამიანებმა მარქსისტულ-სოციალისტური იდეებიდან ეროვნულ კონსერვატორულ იდეებამდე. ეს ყველაფერი კარგად აისახა არჩილ ჯორჯაძის შესახებ რომანშიც და ამ ნიგმშიც, მიხაკო ნერეთელს რომ მიეძღვნა. ბატონი პაატა გამოეხმაურება ვაჟა ჩოჩიას ნათქვამსაც:

— მიხაკო ნერეთელმა თავის ნაშრომში „ერი და კაცობრივმა“ ნაშრონი ერის პრიორიტეტი კაცობრიობასთან შედარებით, მაგრამ... არის კი ეს შედეგობა? მიხაკომ ხომ ის გზა გაიარა, როცა კაცობრიობა იყო დასახული ერთადერთ ღირებულებად და ერი საერთოდ არ იყო მოვლენა. მე ამას შეცდომად კი არა, მიღწევად ვუთხლი, განაჩრჯებენ ის სოციალისტ მტლებზე, გაიმეომ რომ უღიდა-

ნენ ილიასაც, ერსაც, ქვეყანასაც, ეროვნულ ფენომენსაც და სახელმწიფოებრიობასაც.

მიხაკო ნერეთლის მიერ განვიხილოთ ისაუბრებს მარინე ტურაევც. მიმოიხილავს როსტომ ჩხეიძის სამწერლო ენასაც — დახვეწილას და სასიცოცხლო — საინტერესო და ექსპრესიული თორბონის მანერასაც... გაიხსენებს მიხაკო ნერეთლის სიტყვას, ნარმოთქმულს ილიას დაკრძალვაზე, დღესაც ანდერძით რომ გაისმის — „სიყვარული ჩვენი მიზანწყობისა და მისი შენახვა, რაიცა ილიას აზრით, უმთავრესი საშუალება იყო ჩვენი ერის სიცოცხლისა, სიყვარული ქართველი ხალხისა, რომლის გუგამად მუდმივად უნდა იდგეს ყოველი ჩვენივე, რომლის უფლება არავის არ უნდა შევალახვიოთ, ისე, როგორც ილია არავის აძლევდა ამის ნებას“ — და დასძენს:

— დღეს თუ ვინმე არის ამ ანდერძის აღმსრულებელი, ეს როსტომ ჩხეიძეა და მადლობა მას ამისათვის.

ელისო კალანდარიშვილის თქმით კი ზიოგრაფიული რომანის წერას აქვს ერთი საცდური — სუბიექტური არ გამოივდეს ნაშრომი. როსტომ ჩხეიძის შემოქმედებას სწორედ სახადობა ახასიათებს, და თუ სადმე სუბიექტურობას ამტკიცებს, ეს არასოდეს ესება ფაქტებს.

მის რომანებში უამრავი ფაქტია მოზომილი. სხვა შემთხვევაში ამდენი ფაქტის გადაზრებად შესაძლოა დამთრგუნველადაც იმოქმედოს მკითხველზე, მაგრამ მას ისეთი თავისებური მანერა აქვს, რომ ეს ყველაფერი ძალიან საინტერესო აღსაქმელია.

მოგვიანებით ამ საკითხს რომ შეეხმიანება თემურ ნადარიშვილი, გაიხსენებს ჩერჩილის მოსწრებულ ფრაზას — მწერალმა მკითხველის მოთმინება კი არა, სათქმელი უნდა ამოურთოსო — და აღნიშნავს, რომ როსტომ ჩხეიძის ნიგმები, მიუხედავად იმისა, რომ დიდგანაშია, საოცარი ექსპრესიულობითა და ინტერესით ითვთვება.

— მოქმედების უთქვამს: მიზნის მიტოვების შემდეგ დგება მონეწილობა... მაგრამ ნამდვილი ბელეტიკი ყოველთვის პოულობს ახალ ამოცანას. ეს არის ჭეშმარიტი მწერლის მიღწევა და ამით გამოირჩევა როსტომ ჩხეიძის შემოქმედება.

ჯერ კი კვლავ ელისო კალანდარიშვილი საუბრობს და საგანგებოდ შეაჩერებს ყურადღებას რამდენიმე ფაქტზე, რომლებიც პირადად მისთვის ახალი და საუფლისწინო აღმოჩნდა. მათ შორის გამოიწერს მიხაკო ნერეთლის დამოკიდებულებას ნიკო მარის თეორიისადმი; 1924 წლის აჯანყებაზე მსჯელობასა და სიმბოლოებს, რომლებიც აღნიშნულ მოვლენას უკავშირდება. ამ თვალსაზრისით

მიხაკო ნერეთელი

ამაღლელებლად მიიჩნევა როსტომ ჩხეიძის მიერ „დიდოსტატის მარჯუნივ“ ახლებურად გადახარებას. ასევე გამოარჩევის დისკუსიას არისტოკრატისა და დემოკრატიაზე, იგანე ნახუცარიას და თეიმურაზ ხვიციანიის კამათს რომ მოეგონებს. დასასრულს კი დაძებნის:

— კონსტანტინე გამსახურდია წერდა: მწერლობა მოქმედალევი გამართა გამოსარჩელებათ. ასეთ მიჩქმალულ გამართა ქომავია როსტომ ჩხეიძე.

ამას თემას გააგრძელებს ვია მურულუაია:

— როსტომი ყოველთვის წერს ისეთ ადამიანებზე, რომლებიც ღირებულების მეცნიოვნეები და მცველები არიან საქართველოში, ოლონდ... ერთი რამ დასანანია — ძალიან ვინორ წრე საუბრობს ამ ღირებულებებზე და ხომ არ არის საქორე პროოკოვიტა იმისა, რომ ჩვენი მასობრივი ცნობიერება გავწერთანა როსტომ ჩხეიძის ბიოგრაფიულ რომანებში მონოდებულ იდეებზე. რატომ უნდა დარჩეს ასეთი საღამოები მხოლოდ რამდენიმე ათეული ადამიანის ყურადღების ცენტრში? იქნებ საქორა უფრო ფართო საზოგადოებაში ელაპარაკო, ვიდავით ამ ადამიანების ნაფორზე, მათ ხომ ბევრი სადღესასწაულო დამადავიტოვეს.

„ეს ნაბეჭდა მთელს“ — გრივოდ რობაქიძის ამ სიტყვებს გაიხსენებს ნანა კუცია და საქართველოს უცნაურად (თუ საცნაურად) ტრადიკულ ისტორიაში რომ გადავახებდეს, რომანის სათაურს წაუღრმავდება:

— ნებისმიერ წიგნიერ ადამიანს თბობთვის მზის გავონებზე ვალაქრონის სტრიქონები გაახსენდება... ბატონი როსტომი წერს იმ ადამიანებზე, რომლებიც „გრადუს ედრებთან“ და სასუთარ თაბში იტყვენ უღლის სიტყვას, თეითონე იტყვიან საღეთა ჭურჭლად. ამიტოვად იკითხება ეს წიგნი ასეთი ინტერესითა და ტკილოთი.

ისტორიკოს დავით აბაშიძის თქმით, როსტომ ჩხეიძის რომანები მოსდევს ერთ ხაზს — ეს არის ეროვნული და ჰუმანიტური სულისკვეთება:

— ჩვენ ისეთ აზროვნებას მივჩვიეთ — ცოტა გამარტივებულს, ტოტალიტარული საზოგადოებისთვის ჩვეულს — შესაძლოა, იკითხოს ვინემ: ილია მოკვდა, ვინ იქნება შემდეგი ილია? შემდეგი ილია არ ყოფილა, მაგრამ იყო თობა, რომელმაც გააგრძელა ილიას საქმე.

ბატონი დავითი მიმოიხილავს გიორგი დევანოზიშვილის მიერ გემ „სიროუსი“ იარღის შემოხილვის ეპოეოსაც და მამინდელ პოლიტიკურ პერიპეტეიკებსაც — როგორც საქართველოში, ასევე საერთაშორისო ასპარეზზე — და ამ ფონზე გამოკვივის მიხაკო წერეთლისა და მის თანამებრძოლთა როლს მამინდელ ისტორიულ პროცესებში. დასასრულს კი:

— სიხვედ შრომა იტივრთა როსტომმა, რადგან ეს ადამიანები, ეს ეპოეა 70 წლის მანძილზე ამოავდეს ჩვენი ცნობიერებდნ. ისინი 500 წლის წინათ მოღვაწეობდნენ და დღეს უბრუნდებიან ქართულ ცნობიერებას, დიდი ნაღლებითა და ძალისხმევით ეწერებიან ჩვენს ისტორიაში. მაღლობა ამ ძალისხმევასთვის როსტომ ჩხეიძისა.

სწორედ ამიტომ ამ წიგნს მხოლოდ შეეცნებითი კი არა, ზნეობრივი მნიშვნელობაც აქვს — როგორც ეპოეათა შექაერთების, დულობაც — ამ საკითხით დაინყებს საუბროს ინვა მილორავა:

— შიგნით დარღვეული ერთ არასოდეს არაფრის შემქმნელი არ ყოფილა და ყოველთვის, როცა მას კარზე განსადელი მიდგომია, იგი მისი პასოური და ულორო მსხვერპლი გამებრდა... — ეს სიტყვები ჩამრჩა გულიში წიგნიდან, რადგან ხედავ, რომ ჩვენი ერთ მართლაც შიგნიდან დარღვეული, მაგრამ ასეთი წიგნები გვაიხებებს — მთლად დარღვეული რომ იყოს ყველაფერი, კემშირი იმ ეპოეასთან, რომელშიც ცხოვრობდა მიხაკო წერეთელი, ვერ შედეგობდა.

ამ წიგნში აღდგენილია ის ხერხემალი, რომელიც არ უნდა გატყდეს; დროსა და სივრცეში კაცობრიობას რომ აერთებს; გილგამეშიდან, შუმერებიდან „ვეფხისტყაოსნამდე“, ილიამდე, მიხაკო წერეთლამდე... ჩვენამდე რომ მოდის. გეგეტეკრამა ცოდნამ და მესხიერებამ უნდა გამოიღვიოს იმისთვის, რომ ერთ გამთლიანდეს; მის გასაღვიძებლად ასეთი წიგნები უნდა გაჩნდეს; ასეთი რომანებიც დასაწერად კი ასეთი ავტორები უნდა არსებობდნენ.

ბიოგრაფიული რომანის თავისებურებებსა და მნიშვნელობაზე ისაუბრა ნინო ხიდიშელმა, ვინც სამაგისტრო თემად ეს თანრი არჩია და კიდევ განიხილა როსტომ ჩხეიძის თხზულებები. ამჯერად მან თავისი მოსახრებები ახალ წიგნზე გაგვიცრა. რომინიდან საგულსნის მასაყები გამობარჩია, როგორცა, მაგალიტად, მიხაკო წერეთლის ღვანლი საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლაში; მისი პოლიტიკური მუხედულებანი დასკვენები; საბეცანეო მოღვაწეობა — მუშობა ჩვენი ერის ისტორიულ ფესვებზე, კემირზე სხვა ერებთან, გილგამეის ეპოსზე, „ვეფხისტყაოსანზე“; ურთიერთობები ივანე ჯავახიშვილთან; მიმორწეები სამშობლოდან გადახვეწილ ქაქუცა ჩილოყაშვილთან — თავადც ემიგრაციამი მტხოვრები, მძიმე მდგომარეობაში მყოფი მიხაკო წერეთელი იმედს რომ უღვივებდა ეროვნული მოძობის ლიდერს.

ეს იყო დღე, როცა კიდევ ერთხელ გაიხსენეს მიხაკო წერეთელი — უშიშვნელოვანესი ფიგურა საქართველოს ისტორიაში.

სამშობლოდან გადახვეწილსაც სამშობლოს გულისძაგერისთვის მიეყურადებინა და, ამავე დროს, მსოფლიო მოვლენების შუაგულდინაც უზნერად საკაცობრიო ისტორიას. არაერთი წიგნი გამოსცა გერმანულად, არაერთი სამეცნიერო ნამოში შესთავაზა ევროპას. ეროვნულსა და საკაცობრიო უკიკიტება და თავის ცნობილ ნამოში კიდევ მოხაზა ფორმულა, რომელიც ვაქა-ფაშეულას ჩამოყალბებინა — ყველაზე დიდი ეროვნული მოღვაწე რომ ყველაზე დიდი კოსმოპოლიტი და ყველაზე დიდი კოსმოპოლიტი ყველაზე დიდი ეროვნული მოღვაწეაო. თავისუფლების მიღწევის უშთაგერეს ხვად სულღერი განვიტარება მიაჩნდა და უახტებ ბახატებ მიხაკო წერეთლის საყვარელ ფრაზას რომ გაიხსენებს — „კაცობრიობას არ ძალქს მოიპოკოს თავისი უფლება, თუ არ მოაღნა უმაღლეს სულღერ განვიტარების და პირიქით“ — დასძებნს:

— ეს დღე ამითაც მნიშვნელოვანია — განათლება თავისუფლების გარეშე და თავისუფლება განათლების გარეშე არ არსებობს. ეს ორი რამ უფრთმენეთოდ ნამოძედდენილა. დღეს ამაზეც ვსაუბრობოთ და ამისთვისაც დიდი მაღლობა ბატონ როსტომს.

წინი საბავშვო

„დედის ლოცვა“

როდესაც თემის წევრს, მუშაობას ვინცბე, აუცილებლად უნდა წაეკითხოთ „ლოცვა ყოველი საბავშვო დანების წინ“, რადგან მგონია, რომ მისი წაკითხვის შემდეგ ყველაფერი უკეთესად გამოვა. ახლაც ასე მოვიტყვი და ჩემს „მოუთხოვს“ ჩაუჯვრე, მაგრამ თავს ცოტა წერეთლებს და დაბავშვობას ვამჩნევ, ასე შემართება ყოველთვის, როდესაც წერას ვინცბე, თითქოს პირველი იყოს, თუმცა არა, ყოველთვის არა... არ ვიცი ამისგან რა გამოვა, მაგრამ მაინც...

რამდენიმე დღის წინათ ინტერნეტში „იუთუბის“ „YouTube“-ზე ბორჯომ-ბაკურიანის მიტროპოლიტ სერაფიმეს კლავის პრეზენტაციას ვუყურე, რომელიც მუფუს დედის ლეცზე შეიქმნა სათაურით — „დედის ლოცვა“. კლიპი იმდენჯერ ვნახე ერთი დღის განმავლობაში, რომ ბოლოს აღარ გაიხსნა და თავი დავანებე, გავიფიქრე — უსულო საცემსაც თავისებური ენა ჰქონდათ-მეთქი, და გამეცინა.

პრეზენტაციის ყურებისას ყველაზე ძალიან რაც დამამახსოვრდა, ან უფრო სწორად, გონებში ჩამრჩა და აკეთილესულ აზრად გადაიქცა, მუფუს დედის ლეცები იყო, ლეცები, რომლებიც უზარალო ვინთ გადმოსცემდა დარდს სამშობლოს და საცქვილზე.

(უზარალო ენა, ენა ყველასთვის გასაგებია...)
ეს ლეცები აფხაზეთის ომის დროს დაუნერვია ქალბატონ ანტონიას მარგველაშვილს, ან უზარალო — დედას, რომელსაც თავი ისახლი, ფუტე, კუთხე არ მიუტოვებია და დღესაც სიხუმრი ცხოვრობს. მე კი მისი ლეცების რვეული მინდა.

მინდა!... აკეთილესება? არა, რაღაცას ვეძებ, ალბათ, უფრო ჩემთვის...

ოჰ, ტრავედა, სიყვდილი, ქაოსი, შიმშილი, შიში, შიში... ან ყველაზე ხელაღიან რა მაინტერესებს, შიში... რატომ!!!

რატომ აწყვეტა ეს ერთი სიტყვა ასე ძლიერად? 2008 წლის აგვისტოს ომი და ჩემი განცდები, უფრო სწორად, შიში და უსუსურობა, აი ის, რაც ყველაზე ღრმად აღიბეჭდა ჩემს გონებაში.

ომი, სადაც ირმეიან ისინიც, ვისაც ბრძოლა არ სწყურიათ, ომი, სადაც ხშირ შემთხვევაში გამარჯვებული არ არსებობს, დრო კი მიდის, მიდის... მაგრამ არა საჩვენოდ და ისეც ისინი კითხვა — რატომ?

მუფუ სერაფიმე დედისთან — ანტონია მარგველაშვილთან — ერთად

და ჩვენ უკეთ ომი ვართ, „უცნობი“, „ნაცნობი“ პასუხებით, ან, უფრო სწორად, წინასწარ ცნობილი პასუხებით... იქ ცხელ წერტილში, ისევე და ისევე განმეორებულ შედეგებს, სიძულვილს, შავ ფერსა და ახლომდებობის დაკარგვის შიშს დაესადაგურებინა...

და ჩვენ, ჩვენი ფიქრებით, სხვას, რომ არ ან ვერ მოახვევ, ან უზარალოდ არ ვინდა, თავი არ ვაქვს. ეს ჩემი რამდენიმე დღიანი ჯოჯობა-ხე-თი, აფხაზეთი კი! მუფუს მიერ დედის ერთი ლეცის წაკითხვამ გამახსენა აფხაზეთის, ჩვენი აფხაზი ნათესავების დაკარგვა, გამახსენა დიხა, გაბახსენა და უფრო მტკუნეულად.

და თქვენ ვახსოვთ? არა, რიტორიკის გარეშე, ისე უზარალოდ...

მანამდე ლეცებს არ წერდა, ომის დროს დაიწყო, იყო მუფუს პასუხი, მაგრამ მე მაინტერესებს, რატომ? მაინტერესებს მისი რვეულის თეთრი ფურცლები... თეთრი, თეთრი ფერი, რომელიც ასე გვაკლავს.

მიღებულ რვეულს ვფურცლავ და ისტორია, რომელიც საუბრის დროს მოვიდა, რატომღაც მავთულები ნებს, რომ ყველაფრის გამოსწორება, ალბათ, ვერ კიდევ შესაძლებელია.

„ქართული და აფხაზი ქალების ერთმანეთის გადასარჩენად ასეთი ვეჯაკობის, თავდადების, ერთგულების დამნახავმა მოყოლებულია“ — ჩაიქვინა და ნაიღა, იყო მუფუს პასუხი, მაგრამ სანამ ამ ბოლო ფრაზას ვავიგებდი, საკუთარ მოუთმენლობას, დაბავშვობას თითქოს გვერდიდან ვუყოფრებ.

მუფუ სერაფიმე:

„დედაჩემი ორჯერ გადაარჩა დახვერტვას. საომარ მოქმედებათა დასრულების შემდეგ აფხაზეთის პატრონი დაარჩინდო მისახლეობას, სახლემს ამონებდა, იწყებდა ახალი მაცხოვრებლების შემოსვლა. ერთ-ერთი გრიდის დროს ჩვენი ქართველი მეზობელი ქალი პატრონმა ქუჩაში გააჩერა და ეროვნება ჰკითხა. მან უპასუხა, რომ სომეხი იყო და გაუშვეს, მაგრამ რამდენიმე წუთში დედაჩემს ქართულად დაუძახა, ჯარისკაცები გაჩერდნენ, ჩვენს ჭიშკართან მივიდნენ და დედას ვინაზა ჰკითხეს, მან უპასუხა, ქართველი ვარო. რადგან სომეხები გვიხარბო, დაგინდობთო, უთხრეს, ხოლო ამ ქალს, რომელმაც მოგვაგაბა, ძალიერით დავკლავთო. შემოიყვანეს ჩვენს სახლში და ჩვენივე დანიუ უპირებდნენ ყელის გამოჭრას, დედამ ვედრება დაიწყო, მაგრამ ვინც ქალის მოკლვას აპირებდა, თქვა, რომ არ დაინდობდა, რადგან ქართველებმა ბებია მიმოკალითო, მაშინ დედამ საშველად მეზობლად მცხოვრები ჩემი ბიძაშვილის აფხაზ ცოლს დაუძახა, მაგ-

რამ არც მის მუდარას ისმენდნენ. ეს ყველაფერი ნუთემ-ბი ხდებოდა, ნათესავი მეზობელსა და დანაშაურობულ ჯარისკაცს შუა ჩადგა, ვადეფარა მას და თქვა, რომ ამ შემთხვევაში მისი — აფხაზი დედის — მოკლავც მოუწევდათ. ქართველი და აფხაზი ქალების ერთმანეთის გადამსარჩენად ასეთი ვაჟკაცობის, თავადების, ერთგულების დანაშაუბმა მეომარმა ხელი ჩაიქნია და წავიდა.

პირველი თვეები ომის შემდეგ ძალიან მიმიც იყო, სოსხუმი აღებული და დაკარგული გახლდათ. ცეცხლის ალში გახვეული ქალაქი, უამრავი დახოცილი, ძნელი წარმოსადგენია, აფხაზი იქნება თუ ქართველი, ვინც ამ დღეებში აფხაზეთში იმყოფებოდა, როგორ გაძლი, ეს იყო დიდი ტკივილი.

— ინფორმაციას როგორ გვუზღობდით ახლოლუბების შესახებ?

— პირველი ორი წელი არაბიარი ინფორმაცია არ გამაზნდა, არ ვიცოდა, დედა ცოცხალი იყო თუ არა. შემდეგ ტელეფონის საშუალებით მოსკოვიდან დაგვიკავშირდნენ და შემატყობინეს, რომ დედა და ჩემი ორი და ცოცხლები იყვნენ.

ომის დროს ორჯერ ვიყავი ჩასული სოსხუმში. პატარატიქსიგან ავიღე ლოცვა-კურთხევა და მეუფე ჩავილითა ერთიად 1992 წლის დეკემბერს რამდენიმე დღეი დაველო, მაშინ ჯავახეთში ემსახურობდი, მეორედ 1993 წლის აგვისტოში ორი კვირა, და როდესაც ომი დამთავრდა, საბოლოო მომენტებში შეწყდა, სექტემბრის დამდეგს მონასტერში დავბრუნდი.

— როგორ ფიქრობთ, რამ განაპირობა ლექსების წერა? თქვით, რომ ოპამდე არ წერდა.

— ფიქრობ, დეიდა განასაზღვრავს. მის ლექსებში უბრალო ენით ჩანს დარდი საშობლოზე და ფიქრი სიკვდილზე. ოპმა, ვაჟიყვებათ, შეივლებს მონასტერს, ჩემმა მონასტერში წასვლამ ძალიან იმოქმედა. დედას იმედი ჰქონდა, რომ ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ სოსხუმში დაბრუნდებოდი და ოჯახს შეეკმინდი. 1990 წელს დავინჯე ეკლესიური ცხოვრება, 1991 წელს უკვე მორჩილი ვიყავი, მშველავრმა ერთობლივად იმოქმედა მასზე. პირველი ლექსი — „დედის ლოცვა“ — მე მომიძღვნა ომის დროს, ჩემს დაბადების დღეზე, სწორედ მაშინ გავიგე, რომ ლექსებს წერდა, რეულიც მაცნება, ამ ლექსების წაკითხვისას ნოსტალგია გეუფლებს დაბრახანს. შემდეგ დეიდამ რეული გადაათვინა და მოვიკანებით, ახლოლუბის საშუალებით მონასტერში ჩამოხმტანეს. ლექსი — „დედის ლოცვა“ ჩემთვის ახლა ლოცვა-კურთხევასავითაა.

მიზილის და დედის ლოცვა გაცილებით უფრო ძლიერი და მძაფრია. როდესაც ცნობილი გახდა ამ ლექსის არსებობის შესახებ, ფოკის დედათა მონასტრის დედეებმა გაავრცელეს წერილები, რომელიც გარკვეული მავალითი გახდა, თუ როგორ ლოცვას მშობელი თავის შვილს მონასტრის ბერულ გზაზე. როგორც წესი, მშობლები ძალიან მიმიყვანებდნენ შვილების ამ გადაწყვეტილებას, რაც ხშირად იმედიც მათში დიდ გაღიზიანებას, ზოგჯერ აგრესიის და ვუტყებრობას საზოგადოებაში. ნაშთიკითხავს ზოგიერთი ფურცლისტის მონოდეტები პრესაში, რომ ახალგაზრდებს მონასტერში წასვლა უნდა აუკრძალოთ, რადგანაც უნდა ვაძრავდებოდნო... მაგრამ ის უბედურება არ არის, რომ უამრავი ახალგაზრდა, რომელიც არ ქმნის ოჯახს, დაუტყირთავია!

დედაჩემი პირველი მავალითი იყო იმისა, თუ დეიდამ როგორ დალოცა შვილი ბერულ გზაზე. შემდეგ უკვე მეორე სიხუფლებმა დეიდა ქალბატონმა ცისანა ბუკეზიანი ასევე ლექსით დალოცა შვილი — მამა ელისე. იმ შემთხვევაში, თუ ახალგაზრდებს გაუწინადადო სურვილი, რომ თავიანთი ცხოვრება მონასტერულ გზას დაუკავშირონ, მშობლები არ უნდა შეებრძოლონ, არ შეეკამათონ და მორჩილად მიიღონ შვილის ასეთი გადაწყვეტილება.

როდესაც იზრდებიან შვილები, მიდიან თავიანთ გზაზე, ხშირი მშობლები ხშირად მარტო რჩებიან, მაგრამ ჩემ შემთხვევაში სხვა სიმძიმეა. მე არ მაქვს უფლება, მაშინ ჩავიდე აფხაზეთში, როდესაც მინდა. ეს არა თქმა უნდა ამიძიმებს დედაჩემის მდგომარეობას. ეს სედა ლექსებშიც იგრძნობა. საერთოდ აფხაზეთის თემა ძალიან სედალიანია. ეს უდიდესი ტრაგედიაა, რაც ორ ერს შორის მოხდა, ვფიქრობ, არ უნდა მომხდარიყო, შეგვედრო ამის თავიანთ აცოცლება. სულიერ ადამიანს არ მოუვა ისეთი შეცდომა, რომელსაც შედეგად მოჰყვება განსაცდელი ოჯახს და ქვეყანაზე.

— კლობის პრეზენტაციის დროს თქვენ წაითხეთ ლექსი — „ღმერთმა წლები მოაბარა“, რატომ?

— ეს ჩემთვის ძალიან სედალიან ლექსია, რადგანაც დედაჩემი არსებითად სულ სედალიან ელოდებოდა, რამაც ძალიან დიდი დალი დასავსა მის ცხოვრებას.

დედა საწმომობით ქუთაისელია, დაბადებული და გაზრდილი წაწმინდის ეკლესიასთან. ჩემმა მშობლებმა ოჯახში 1948 წელს შექმნეს, 6 წელი გერმანიაში ცხოვრობდნენ, მამა გეოლოგი იყო. ცხოვრობდა დაბრუნების შემდეგ — 1956 წელს — ისე სიხუფლებს დაფიქრდნენ. წლითი მუშაობდა სოსხუმის რესპუბლიკურ აფთიაქში მთავარ პროფიზორად, ფაქტობრივად მთელი თავისი წლები მიუძღვნა და შესწირა აფხაზეთსა და სოსხუმს. ამ განსაცდელის დროსაც არ დატოვა იტრი, მიუხედავად იმისა, რომ ვიზიოვდით, ჩამოსულიყო ობოლისა ან ბორჯომში, რაზეც გეპასუხობდა, რომ ეს იყო ჩვენი სახლი, ფუჟე და არ უნდა გავიკეთულიყო.

დიდი სასწაული მოხდა, რომ მთელი ომის განმავლობაში ჩვენს ქუჩაზე, ტრაფიკის ქუჩაზე, რომელიც რადიკალთა ახლოს მდებარეობს, მხოლოდ ერთი ბომბი ჩამოვარდა.

— ალბათ ბევრი ამაზე ეკვიტება მისაყალი, რისი გასხვებაც დიდ კაცივლი იწვევს?

— არის კიდევ ბევრი რამ, რაც მე არ ვიცი, არ მუხუნებიან. ფაქტია, რომ დედა ამას მორჩილად ითმენდა. მახსოვს, როდესაც ომის დროს სოსხუმში ჩავიდე, როგორც წესი იმ დროს ყველა ან ღმერთებდა ან წყველიდა გამსაზრდავისა და შევარდნაძეს, დედაჩემს ჰქონდა სულ სხვა აღქმა, ის არავის არ ანადროს არ განიკითხავდა, არც სხვა საზურდავის და არც შევარდნაძეს. ერთხელ მიიხარა, რომ ეს ყველაფერი ჩვენი ცოდვების გამო ხდებოდა, მაშინვე და ძალიან სწორი სულიერი ხედავ, რაც დედისა და აქვს ბევრს. არავის, როგორც წესი, საკუთარ შეცდომებს და ცოდვას არ აღიარებ. საშუაზრდა, გამოღის, რომ ეს ქართული ბუნების დამახასიათებელი თვისება ყოფილა.

— ლექსებში ხშირია საუბარი სიკვდილზე...

— სიკვდილის თემა ყველა აქვს, ანტირი დღეს და წინდა მამებს ემინდოდათ სიკვდილის, მაგრამ აქ საუბარია შეგუებაზე, მორჩილ მიღებაზე, არა სასონარკვეთილებაზე, არა ტირილზე, არამედ მორჩილად შეხვედრას, ვაჟკაცუ-

რად შეხვედრანაზე. დედარჩემს ჰქონდა ასეთი მორჩილების ნიჭი და ამიტომ ყოველთვის იყო მზად სიკვდილისთვის.

ეს ომი ორჯერ ერისთვის განსაცდელი იყო. აფხაზებზეც ხომ ერთი წელნიანად ლტოლულები იყვნენ, თითქმის არც ერთი აფხაზი ოჯახი არ იყო სოხუმში დარჩენილი. ერთ ახლომდებარე აფხაზურ ოჯახში იმის დროს შევიდნენ ჩვენი გვარდიელები და როგორც ჩემი სახლი, ისე მათი შვილიანად დააყარაღეს, დატოვეს მხოლოდ ერთი პაინინო, რომელზეც ყოველდღე მთვარალები „უკრავდნენ“, თითქმის ერთი წელიწადი იმ სახლში ცხოვრობდნენ და როდესაც, ომის დროს, ჩემი მამიდა გარდაიცვალა, ჩემმა დამ ვერ მოითმინა, მივიდა მათთან და სიხოვა, რომ მეხოხვლად ქართველი ქალი მიცვალებული იყო და ხმაური შეეწყვიტათ, ამის შემდეგ პაინინოზე „დაკვრა“ ოდნავ შეამცირეს.

გუფეროვს, აფხაზეთის თემა ძალიან მტკიცეულია და კიდევ ბევრი სათქმელი შეიძლება იყოს. ჩვენ ჩვენი ტკივილი გვახსოვს და აფხაზების ტკივილზე უნდა გვახსოვდეს.

— **სოხუმში მოლო ვიზიტისას რა შთაბეჭდილება დაგარჩათ, სურთ მათ ქართველებთან ურთიერთობა?**

— ქალაქს ომის კვალი კიდევ ბატყავს, მაგრამ რაც ომის დროს მახსოვს, ისეთი აღარ არის, ბევრი ახალი შენობა ენახე, გარემონტებული სკოლები, დასვენებლები, რა თქმა უნდა, ისეთი ნაკადი არ ყოფილა, როგორც ადრე, მაგრამ შეგატყე, რომ ომის ტკივილი და წყენა ისევ ძალიან დიდია საზოგადოებაში. ერთ-ერთი სახლის კორპუსზე ვნახე ტყუპი ძმების ფოტოები, რომლებზეც ენერა, რომ ისტინი ქართველ ფაშისტთაგან დაღუპული აფხაზი ძმები იყვნენ.

შთაბეჭდილება დამარჩა, რომ ქართველებისა ძალიან ეშინიათ. მათი აზრით, რუსები, რომ არ დახმარებოდნენ ქართველები აფხაზებს არ დაინდობდნენ. ამავდროულად ვიფარძენი, რომ ნოსტალიგა, გარკვეული ურთიერთობა ქართველებთან, ნარსულიდან გამომდინარე, ენატრებათ, მაგრამ ეს საზოგადოებას არ ექნევა, ეს ცალკეულ ოჯახებს ემჩნევათ, ვისაც ნათესაური კავშირები ჰქონდათ ქართველებთან. ასევე შევაშინე, აფხაზი ახალგაზრდების მოკრძალებული დამოკიდებულება უფროსებისადმი, რაც ძალიან თვალმისაცემი იყო. ვნახე ის თვისებები გარკვეულწილად, რაც ჩვენში უკვე აღარ არის, მათთან ეს შენარჩუნებულია, რადგან უფრო დახურული სივრცეა, ამდენი უცხოელი არ ჩადის. არის რაღაც ნაკლიც, სიღარიბე, მაგრამ როგორც მე-გონა და გვეუბნებოდნენ, ისეთი ნამდვილად არ აღმოჩნდა.

— **როგორია აფხაზი ახალგაზრდების დამოკიდებულება ქართველების მიმართ?**

— ახალ თაობას ქართველების მიმართ გარკვეულწილად უარყოფითი დამოკიდებულება აქვთ, მათ ჰგონიათ, რომ ქართველი აუცილებლიად იარაღით შევა.

— **როგორ ფიქრობთ, დრო უფრო არ გვაშორებს ერთმანეთს?**

— ამიტომ ვფიქრობ, რომ უნდა ვიაქტიუროთ და შევთავაზოთ საზოგადო ღონისძიებები, კულტურული შეხვედრები სტუდენტების დონეზე, არაპოლიტიკური, რომელიც ყოველთვის ბზარის გაჩენის მიზეზი იქნება და ყოველთვის დადაბავს ურთიერთობას, რადგან იქ აუცილებლიად დადგება საკითხი, ვინ დაესხა თავს, ვინ შემოიყვანა ტანკები პირველად აფხაზეთში, აუცილებლიად დაინციებენ ამით საუბარს.

— **იმის ძიება, თუ ვინ იყო დამანაშავე, ალბათ, უფრო გვაშორებს ერთმანეთს?**

— სამტქვე ესაა, რომ არ უნდა შევთავაზოთ პოლიტიკური საუბრები, რადგან ეს პატარა ერია და მათთვის პროცენტულად ძალიან ბევრი დამანიანია დაღუპული, ოჯახი არ არის აფხაზეთში, სადაც ომის დროს ვინმე არ დაეკარგათ. ამიტომ მტკიცეულია მათთვის ეს თემა, 20 წელიწადი გავიდა და უნდა მივხედეთ, რომ ამ საუბარმა შედეგი არ მოიტანა, სხვა გზა უნდა ვეძებოთ.

ყოველთვის მჭიდროდ დიდ ოცნებად აფხაზი და ქართველი მოსწავლეები, სტუდენტები მოსალოცად იტრუსალიმსა ან საბერძნეთში დამატატიკებინა, მაგრამ ამას სახელმწიფო ხელი სჭირდება.

მე იმედს არ ვკარგავ, რომ კიდევ გვექნება შესაძლებლობა სოხუმში ჩასვლით. იმედია, უზარალოდ კი არ დავბრუნდებით, არამედ აფხაზების გულს და სიყვარულსაც დავიბრუნებთ. გავაქარწყლებთ იმ მიშს, რომ ჩვენ ტანკებით შევაღოთ და დავებომათ, დღერთმა ქნას, რომ ეს სიბრძნე მოგვეცეს ქართველებს და ვნახოთ სიყვარულის გასაღები აფხაზების გულთან, ეს არ არის უარყოფითი ერი, ეს დაეკავი ერია და მათთან ცოტა სხვანაირი მიდგომა და ურთიერთობაა საჭირო. ოცნა წელიწადმა დაამტკიცა, რომ სხვა გზით უნდა ვიაროთ, სხვა გზაა საჭირო მათთან მისახველედ, ამისათვის საჭიროა შევეკვიხოთ, მოვუშინოთ უწინმდესს, სჯობს სხვა კუთხიდან დავიწყებოთ. საჭიროა ისეთი მიდგომა, რომელიც საერთო ენას გამოთავაზობინებს.

დედის ღრცვა

დედა გენაცვალოს და დედა შემოგვეფიქვით, თვალწინ მიდგას ზეცაში აპყრობილი ხელები,

შენი შვიი სამოსი, შენი შვიი ნეურები. მუხლმოდრეკით ხატის წინ ჩუხმად რომ ევედრები.

შეგვიჩინო უფალი, ღვთისმშობლი მარიამ, წმინდა სალოცავები, რაც აღ ქვეყნად არიან.

წმინდა წინოს სავალ გზით რომ აღუთქვი ბერობა, ღმერთმა გააძლიეროს, ღმერთმა მოგტყვს მხენობა.

ღვთის სამსახურს შესწირე, შენი ახალგაზრდობა. მე დედა ვარ, რას გეტყვია, ღმერთს შეგწირავ შედგობას.

რაკი გზა აირჩიე, მძიმედ და უწინმდესი, ანგელოზი გვარავნედე, წმინდა სერაფიმისა.

ვიკა მეგვინაიძე

ბავშვობა

იხიარეთ

ორღობეში გაჩნებრილი ყვავილნარო, იმერეთო, ჩემო დედა-იმერეთო! გსურს, მადლიზა მზის საცქერლად გაიხარო და ცერცეტობ — სატრფიალო მიმღერეთო.

რა ზრდილი ხარ, როცა ვინმეს ებრანჭები მიყვარს შენი თვალაჭულა კოსტიათა, და რაც ხშირად ნამეტნავად მენატრება, ჩემი ბაბუს ტანაყრილი ბოსტანია.

დაიბნეტავ ივლისობით ქვიშის კუმბლებს, მიეცხრე თუემი გადადგება მნივე კვაბი, ღამის ზეცა იმას მთვარედ დაიკურებს, შენ კი ჩუმად „ოროველას“ გაიძიხი.

თავს მოვუყრი სულში ვარსკვლავნაფახულებს, — ჩემი ყრმობის თვალანკარა გაზაფხულებს, გაზაფხულებს, ჯერ არნახულ გაზაფხულებს, — საოცნებო იმერეთს რომ გადააყურებს!

ეთბები, ეთბები, — ძველ კერიის მაცქერალი, — გულს აქვს ციცინათელების ნაცერალი, დედაია! რალა მომკლავს ანო, ღმერთო! მაღლმოსილო ჩემო დედა-იმერეთო.

დილის რომანსი

ჩამავალი მზე თვალებს აკვესებს, — დღისით ცხელ გულზე ნაცოდეილარი, ვინ მოთელის ან მის ამონაკენესებს, მის გვერდში მდგომი არც რომ ვინ არი.

დილას სულ სხვაა: თოთო მუჭებით თვალებს იფშენეტს და ლოყებს დაბერავს; გავირუჯებით და გავყურდებით, — მე სურას ვეგვარ, ის კი — საფარავს.

— რაო, პატარა ბუნენია, კვლავ სიყვარული გენვია?
— ჰო, მზესთან კეკლუცობამი სხივთ კირთი შემომერნია. ფრთებს რომ მზისაკენ გადაშლის, ის სიყვარულის კერძია.

შინაგარი

მზემ გააყრა მნივე ალუჩა, — გაუთხოვარი ქალმწილივით თავის ბედს ელის...

ისიც აღარ და აღარ გამოჩნდა! — ვინმე, მთხოვნილი გულის და ხელის.

ხალხური

სავეფხო და სამოყმეო ქმარი ჰპოვე, თეთრო ქალო, ცოლად მითამ გამაყყო, სედა ქსოვით გაიქარეო.

ნაოზარი, სადედოფლო ტანზე წყურვით გენაფება, — იგი არის ის სამეფო, იმის ფლობას უსწრაფება:

ტანი — არის მიწა ესე, ქმარი — სული ივერისა, მან, ვით ცაზე მზე-მელექსემ, უკდავება იმერმისა, —

ტერფს მორჩილად გადუბანიდ დარიალის გრილ წყაროთი! ნიკოფსით დარუბამდი, ქრისტე ღმერთო, გვიშწყალობდი.

გაზაფხული

პატარძალი
კვირძალი
მზეზე ზანტად ნებიერობს,
სიყვარულის სადის კურცხალი,
მზეს უძახის დედლოს.
გაზაფხული ძალებს იკრებს,
პურეული ფეხილობს.

ფარისცვალება

სიზმარმა საგ ზღადა გამომატანა
ლექსი პატარა, —
ლექსი ატირდა, გადაიმისხლდა და
სადა არ მატარა! —
პატარა-პატარა მარგალიტები
ავკრიფე გზიდან,
თაბორის მთაზე დანაბინდებმა
მზემ გულზე მზიდა
და მზედ მომწყვიტო,
და მზედ მომწყვიტო,
უაზროდ მიინდა!
ხელისგულზე
მომწყვედელები,
გადაბარნული
ბრონელებიც
გადამიცვივდა
და გამინვიმდა...
და გამინვიმდა...
და გამინვიმდა, —
ცაა? — გაირინდა,
ცა გირლანდაა
და გაირინდა...
გაირინდა და...
და გამიროგდა:
ცის სარცელზე
ხელში დაირით
გაჩნდა ირიდა.

მეფური

ეუფლინი ჩემი უსაყვარლესი ნათლის —
თენგიზ სუბივილის ნათელ ხსონას

ჰეი, მთის არნივო! აღმართე ცერი, გაზაღე ფრთები!
შე ტანტატანა! * ჩიობ აკაზე და ცქერით ვტკებნი...
ირაო სტყორცნე — მეომარს დასცემს ძალი მეფური!
მოაკამარე გალაღებული დასთა ფერხული.

და დიდოსტატი, რაინდულ რბოლის ამომტყვიფრავი,
ცის დასალიერს შეეცილები, — ნყვილთა მწინდავი...
„სიმიდ“ ეღერდება: ჟღალი თმები აქვს თბილისის დაისს, —
მტრედს უღევნები და ცალი ცრემლი ლიცლიცი დაგდის.

* ტანადი

ისევე მოუხმე ქსოვრელთა საარს, დუდუკის დუდუნს
და თავანყვეთილ როკით მიარღვევ ზეცისკენ უკუნს!
აავიზგივ ცვლ ზელისგულზე კვლავ სულის ცეცხლი;
მზეს დაუმიზნე — გაიზიარე პირველთა ხვედრი.

და მიორინებ... ცერით დასცერი ცხოვრების სცენა,
დე, არც იმევეენად აღარ მოგებზრდის მტრედების დევნა!
სულის ხემაიდას ლოცვასთან ერთად მეუფეს ვინდობ,
რომ არსებობდი და თან ზეობდი, ამისთვის გმადლობ.

* * *

ცრემლს ვიღებ, როგორც ნამაღს,
სხვა გზა არც მნამს და არც მაქვს.

საკურა

მზეზე სამყურა
ყვივის საკურა, —
გამოკვირთული თეთრ კიმიონოში.
თავზე სხივების თარგი ახურავს,
უკონნილებს ცალ ტერფზე ქოში.

ნითლად ლაქლაქებს ინანთეული**
და მაცდუნებელ სურნელს აპკურებს...
ტკილი გვიმის ტანი რზეული
იმკლუცება ველურ საკურებს.

მიმკრთალ თვალეში ჩაბუდებული
ნახევარ-მთვარე განცხრომით ფვიინავს.
ქალს ეძვერება ღამე რზეული
და მკვირვ მკლავებში დაიდებს ბინას.

და ცხრება, ცხრება ცის სარცელი...
ცრის რქმონოლილ ვარსკვლავთა კერტში...
და ჩანს: საკურა ნვივაცრეცილი,
ატატებული მზეს მოჰყავს ხელში:

საკურა-სან, საკურა-სანი!
გამისხენი ნორნი ბაგე!
ჩემს თბილ პეშვში გაიყურსე!
იკისკივ, მომსვი, მარგე!

საკურა-სან, საკურა-სანი!
შენ ჩემს იქით არ გაქვს გზაი!
ნუთუ ვერ მცნობ? თვალს რად კუსაგ?
მე ვარ — შენი სამურაი!

** პარფუმერია, ფერუმარილი.

ნინო დეკანოძე

რაც მამა-პაპით მოგვდამს

მეტად წინდა სათავყვანო ძეგლი (და არა კანონმდურად სახელდებული „ტექსტი“ ჩვენი ლიტერატურისა) ასეთ ამბავს გვთავაზობს:

სასულიერო პირი, ივარაქიულად მდაბლად მდგომი მიეხალება შეფის უპირველეს არისტოკრატს, რათა შემწეობა გამოითხოვოს...

მასპინძელი, დიდი ფეოდალი, ამ ბედნიერი დღის მოლოდინში რომ იყო, დაასწრებს: „ჩვენ თანა არს ზორციელი კეთილი და თქვენ თანა არს სულიერი კეთილი და ესე შევეზავნეთ ურთიერთს“...

როგორი გაულეველი ზნაა, ერთულეულენებას რომ გულისხმობს.

...ახლანდელი ამბავი კი, რის შესახებაც შევეცდებით მოგიყვით, ნამყენია იმ დიდებული ტრადიციისა (და მერე რა, რომ თავსაც ვინწონებთ), მამა-პაპით რომ მოგვდამს: გახმაურებულია კიდევ მრავალთგანი და არცთუ მცირედნი უწუმრად აღსრულებულა უფლის დასანახად.

„ქარგ საქმეზედა მიბაძვა“ სწორედ რომ სასარგებლოა, თუნდაც ამიტომ, ერთ გახმაურებულ ქველმოქმედებაზე გაამბობთ. სიზუსტისათვის პრეს-რელიზს მოვიმეველივებ:

გიორგი ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმმა კომპანია „მაგთიკომის“ ხელშეწყობითა და ფინანსური მხარდაჭერით გამოსცა:

გალაკტიონ ტაბიძის საარქივო ოცდახუთომეული;

ილია ჭავჭავაძის საარქივო გამოცემა;

აკაკი წერეთლის საარქივო გამოცემა, ორ ნივნად;

ფუნაგორიების კრებული;

ფურნალი „H.S.O.“ — 1924 წელს გამოცემული ფურნალის რეპრინტი;

1910-1920-იანი წლების ლიტერატურული ფურნალების პირველი ნივნი.

ქართველი მკითხველისთვის ეს გახლავთ ძვირფასი საჩუქარი. გაკეთდა კიდევ ერთი ქართული საქმე... მაგთიკომი

ლაშა ბაქრაძე

მის სპონსორობით მზადდება **მუზეუმის პირველი ვებ-გვერდი**, რომელშიც გამარტივებული იქნება მუზეუმის საარქივო მასალებისა და კოლექციების მოძიება, რაც ხელს შეუწყობს ჩვენი ეროვნული ფასეულობების რეკლამირებას, როგორც საქართველოში, ასევე მის ფარგლებს გარეთ”.

ლიტერატურის მუზეუმისა და მაგთის — სულიერი კულტურისა და მატერიალური კეთილდღეობის — კერათა ერთსულეულებით განხორციელებულ ამ დიდებულ საქმეს საპრეზენტაციო საბაზით, **„მაგთი კლუბმა“** საკუთარ ჭურჭემ უმასპინძლა 31 მარტის საღამოს. ეს იყო უჩვეულოდ მყუდრო, მეგობრული გულთბადობით გამორჩეული ღონისძიება, ამდენად, დასამახსოვრებელიც სრულყოფილად კომფორტულ გარემოში. დაბატივებული შეყვადით უკლებლივ ყველა თანამშრომელი მუზეუმისა. სანდომიან, დენმაზოსილ ქალბატონებს (ჯენდერული ბალანსი, როგორც წესი, დარღვეული გახლდათ) და პატრონებისაგან დაუღლულ, მაგრამ ნაღელიან მამაკაცებს მზრუნველად უმასპინძლეს. მიუხედავად იმისა, რომ ბიზნესში დრო მეტად იქაჩრებულია და რეკლამენტიც მკაცრად შემოფარგლული, იქ ეს არავისთვის უგრძობინებიათ.

იყო სამადლობელი სიტყვები სტუმართაგან: მუზეუმის დირექტორმა, პიროვნული სისადავით ალბათ ყველაზე აზარადინარულმა ხელმძღვანელმა **ლაშა ბაქრაძემ**, ფურნალისტმა და პოეტმა **პაატა ნაცვლიშვილმა**, მწერალმა და მთარგმნელმა **გივი შანაზარმა** შეუქეს ქველმოქმედება „მაგთიკომს“, ზოგადად ამ კომპანიის გუნდს.

ეტიკეტი ტრადიციული სტუმარ-მასპინძლობისა სანიშნოდ გახლდათ ორგანიზებული მაგთიკომის ღონისძიებათა მოწყობის მენეჯერის ქეთი ნაცვლიშვილის მიერ. გვიანობადე აბტიკობდა მსმენელს — **ლაშა თოფურია**, **ზაზა ცერცვაძე**, **ლევან დღისაძე**, **უჩა მტრეველი** — **Home band**.

არც სტუმართაგან დარჩენილან ვალში: გივი შანაზარმა ლექსებიც ნაიკითხა და კიდევ იმღერა ქართულად.

რუმე დარიო

ორი ნოვლა

ტანატონია

მამანგი, ჯონ ლინი, ცნობილი ექიმი იყო. იგი ლონდონის ფსიქიატრიულ კვლევათა სამედიკო საზოგადოების წევრი გახლდათ, ხოლო მსოფლიოს მეცნიერთა შორის საყოველთაო აღიარება მოუტანა შრომებმა პანინოზზე, განსაკუთრებით კი „ოლდის გასენებაში“. დიდი ხანი არაა რაც გადრავდა. ლმერთმა აცხონოს.

(ჯეიმზ ლინმა სტომაქში კარგა ბლომად ლუდი ჩაუშვა და განაგრძო):

— თქვენ მახსრად მიგდებთ, ბუზლუნა და სასაცილო ხარო. მაგრამ ამას გაპატიებთ. და მართალი ვითხრათ, იმიტომ, რომ, როგორც ბრძანებს ჩვენი მუღდარებელი უფიანია, თქვენ ნარმოდგენაც არ გავით იმაზე, რისაც — ცაში იქნება თუ მინაზე — არც ჩვენი ფილოსოფიუსი გაეგებთ რამე.

არ იცით, რა ჯოჯოხეთი გამოვიყარე; არ იცით, რომ ახლაც ვიტანჯები; ყველაზე მწარე კი თქვენი ქილიკია... დიხაბაც, ვიმორიბთ: ვერ ვიძინებ სიბნელებში; ვერ ვიტან მიტოვებულ სახლის სიმარტოვაც; მაკანკალებს, როდესაც შემინდებისას ვაზაზე, უღრანი ტყვიდან იღვებელი ხმები გამომხეთქეს ხოლმე; არ მსიამოვნებს, ბუ ან ლაჟრა თუ გადამხორცილებ; არც ერთ ქალაქში, სადაც ვსტუმრობ, არასოდეს მივადარებ სასაფლაოებს; მტანჯავს სამგლევიარო თემში სავიარო, და თუ მაინც მომიჩინა, ერთი სული მაქვს, როდის მივლულავ თვალებს სიყვარულს სიზმარში, და მიჩნდა, რომ სინათლემ იფეთქოს. კომპარია, ოპ, ლმერთო! სიტყვა „სიკვდილის“ ნარმოთქმა არაფრად გამაჩერებს სახლში, სადაც მიცვალებულია, თუნდაც ჩემი უსაყვარელი მეგობარი იყოს. დააკურნოთ: ეს ყველაზე ავისმოქმადსაინაუნებელი სიტყვაა ნებისმიერ ენაში: მიცვალებული.

გეიცრებათ, არა? დამცინით, ხომ? ვერც იყოს. მაგრამ, ნება მიბოძეთ, გავიმზილოთ ჩემი სახლში. მას შემდეგ, რაც მამანგიმმა, ექიმმა ლინმა, რომელიც მართალია დიდი ბრძენი იყო, და, ამასთან, ვეფხო, დიდი ზანდიერიც, ვერა-ველად მომიტაცა, ბუთი ნელინაიდი ტყვეობაში გავატარე. მაგრამ გამოვიტყევი და ჩამოვივდი არგენტინაში. მამის ბრძანებით სამკურნალო სახლში მომპაოვებს; დიხი, სწორედ მისი ბრძანებით, რადგანაც ეგინონდა, რომ ერთ მშვენიერ დღეს გავივებდი, რისი დამალვაც სურდა... იმას, რასაც ახლა ვამბობთ; იმიტომ, რომ მე ვეღარ გავგწმუდები.

გახლოვნილებთ, მთერალი არა ვარ, და არც ვაჭი ვყოფილავო ოდესმე. მან მუუტეეთა ჩემი მოტაცება, იმიტომ, რომ... ყურადღებით მისმინეთ.

(გამბრაბო, ქერა, ადღევებული, აკანკალებული და აღტანებული ჯეიმზ ლინი მძიმედ სუნთქავდა. ლუდხანაში მიუგობრებს ვიყვებოდა თავის ამბავს. ვინ არ იცნობს მას ბუგონს-აირესში? ყოველივე ცხოვერებში სულაც არ არის ექსცენტრული. ზანდახანი თუ მოუვლის ხოლმე უტანაურობა. როგორც პედაგოგს, დიდ პატივს სცემენ

ერთ-ერთ ნამყვან კოლეჯში, ხოლო როგორც საერთო კაცო, ერთ-ერთი საუკეთესო ახალგაზრდაა ცნობილი ცინდერელლას დანეზეზე. აი, ასეთ ვითარებაში გვიყვებოდა თავის ამბავს და, ჩვენი მეგობრის ხასიათის გათვალისწინებით, ვერცერთმა ჩვენთანამა ვერ გაბნედა აღუტყა მონათხრობი ფუსტიკრეტიე-მონანამახად. მოდით, ყოველივეს განსჯა მკითხველს მივაბოლო).

— დედა ძალიან ადრე გარდამეცვალა. მამის სურვილი ოქსფორდის კოლეჯში გავემგზავრე. მშობელი, რომელსაც ჩემდამი სიყვარული არასოდეს გამოუმტავნებია, წელნამდე ერთხელ ჩამომაკითხავდა ხოლმე სასწავლებელში, სადაც — სულთ ეული — ვიზრდებოდი უსიყვარულოდ, უნუგეგმოდ. იქ ვისწავლე, თუ რა არის ნაღველი. ამბობდნენ, რომ ძალიან გვაგოდ დედას. ალბათ, სწორედ ამიტომ, ექიმი ცდილობდა რაც შეიძლება იმეითადა მოვეცდროდი თვალში. ამაზე ღადარ ვილაპარაკებ, ეს მხოლოდ ჩემი ვარაუდია. მომიტყვევით თხოობის ეს ჩემუფლი მანერა.

ამ თემის რომ შევეც, ვიგრძენი, როგორ შემწრა ნაცუნობმა ძალიან ვიყავით გამოგით. იმიტომ გუგუნებთ, რომ მარტოსული ვიყო, და იმ შავგალავიან სასწავლებელში, რომელსაც მთავარიან ღამეს ნარმოსაბეგამი კვლავაც ვხედავ ხოლმე, სეცდას ესწავლობდი... ოპ, აი, მამინ კი ნამდვილად გაკებდი სეცდიანი. ჩემი ოთახის ფანჯრიდან, მთავრის მკრთალ და მოწმუნსხველ შუქში რომ გახვეულია, ახლაც ვხედავ იმ ალუვის ხეებსა და კვიპაროსებს... ოპ, აი, უნდოდა კვიპაროსებს სასწავლებლის ეზოში? თინაც მთელი პარკის გასწვრივ რომ ჩაწმკრეციევილიყო დაფუთული, კეთროვანი დროის სიმბოლოსავით, სადაც ბინადრობდნენ ბუები, რომელიცაც საზიზლარი, დაკურუნსული, სამოცდათა წლის რეტქორი ამბავლებდა. რამე სჭირდებოდა რეტქორის ბუებზე? ბინდბუნდის იფუმალ სიწმუნე ჩაქმსმოდა იმ დამუღელ ცხოველთა გეგონში, მაგიდების ქრასტში, და ერთხელ, მუალამისას, ვეცოცხვითი, გავიგონე, როგორ მეტახდა ვილაც „ჯეიმზ“... ოპ, ეს ხმა!

ოცი წლისა ვიყავი, როდესაც, ერთ მშვენიერ დღეს, მახუნეცი, მამა ვესტუმრავო. გამიხარდა, თუმცა ინსტიტუტურად მინაც ამაკანკალა მის ხსენებაზე; გამიხარდა იმიტომ, რომ მამინ ვინმემთი ვულუს გადაამალა მჭირდებოდა, თუნდაც მამასთან.

ამჯერად იგი გამორჩეულად თავაზიანი იყო; თუმცა თვალბოში არ მიყურებდა. ხმაში სფრთხილად და ჩემთვის განკუთვნილი ღმობიერება იგრძნობოდა. უფთხარი, სწავლად დავამთავრე და საბოლოოდ მინდა ლონდონში დაბრუნება; და თუ კიდევ დავრჩები იმ სახლში, დარდისაგან

მოგვედები-მეთოი... მამამ ფრთხილად, და კვლავ ჩემთვის განკუთვნილი თავაზიანობით მიპასუხა:

— მართალი გითხრა, ჯეიმზ, დღესევე მიწოდდა შენი ნაცყანა. რექტორმა შემატყობინა, რომ მთლიან ვარგად ვერ ხარ, ცოტას ქამ და უძილობა განუხებს. ზედმეტ მცეადი-ნეობა, როგორც ყველაფერი ზედმეტი, არ ვარგა. გარდა ამისა, ისიც უნდა გითხრა, რომ ლონდონში შენს ნასაცყა-ნად სხვა მიზეზიც მაქვს. ჩემი ხნის კაცს საყრდენი სჭირდება, და მეც ვიპოვე: შენ დედინაცვალი გაყავს, უნდა გაგაცნო; და მასაც ძალიან უნდა შენი გაცნობა. პოდა, დღესევე უნდა ნამომყვე.

დედინაცვალი! მაშინვე თაღლინ დამიღვა ჩემი ტყბილი, თეთრი, ქერთიმიანი დედიკო, რომელსაც ძალიან ყუყუარდი, გულიანად მეფერებოდა; სანყალი, ნაზი ყვავილი, თითქმის მიტოვებული მამარქმის მიერ, თვალსა და ხელს შუა დნებოდა, ვიდრე მისი ქმარი დღესა და ღამეს თავის სამხრელ ლაბორატორიაში ატარებდა... დედინაცვალი! მივდიოდი, რათა ანეტანა ექიმ ლინის ახალი ცოლის ტირანია, რომელიც შესაძლოა ლურჯი წინდა იყო, ან სასტიკი ავანტიურისტი, ანდა სულაც კუდიანი... მომიტყევე ეს გამოთქმები. ხანდაზან არც კი ვიცი, რას ვროშავ, ან ალბათ საჭიროებ უკეთ ვიცი...

მამარქმს არ შევხასხუებოვარ. მისი გადამწყვეტილებსამებრ ჩავსხედით მატარებელში და ლონდონში გავემგზავრეთ.

როდესაც მინ მივედით და დიდი, ძველბურთი კარი შევკაბე, რომელსაც ოთახებში შესასვლელი ბნელი კიბე მიპყვებოდა, უსამოუნოდ გავიკინა: ძველი ავეჯის ნაცვლად ახალი, უსაზური და ცივი სტილისა დედგათი. მხოლოდ გაბრიელ როსტის მიერ დაბატული დედაქემის დიდი პორტრეტი დატყობინათ ოთახის სიღრმეში, ისიც ფართო კრჩინს ნაჭრით დედაქვართ.

მამა ჩემი ოთახისაკენ გამიძღვა, მისი ლაბორატორიის გვერდით. სიღამე მშვიდობისა მისურფა. რაღაც აუხსნევით თავაზიანობის გამო ვკითხე დედინაცვალზე. ნელა, დამარცვლით მიპასუხა, თან ალერსიანი და თან შემინებული ხმით, რაც მაშინ ვერ აუცხენი:

— მოგვიანებით ნახავ... ნამდვილად ნახავ... ჯეიმზ, შეილო, მშვიდობით. სიტყვას გაძღვე, მერე ნახავ...

ზეციური ანგელოზებო, რატომ თან არ ნამიყვანეთ? და შენ დედა, დედიკო, my sweet dilly, შენ რატომ არ ნამიყვანე მაშინ? მერჩინა მინა გამსკდომობა, ან ლღვს ვავესრისე, ანდა სულაც ეღვას ნაცარტულად ვეძქე...

დახა, ეს იმ ღამეს მოხდა. სულით და ხორცილთ უცნაურად გათანგული, სარეცლზე სამგზავრო კოსტიუმით გავიმოტე. მახსოვს, ძილბურანში როგორ მოუახლოვდა ჩემს ოთახს ბებერი მსახური; ელაში თვალბებით მომჩერებოდა და გაურკვეველად რაღაცას ჩიფჩიფებდა. თავი კომპარულ სიზმარში მეგონა. მერე დავინახე, როგორ აანთო შანდალში სამი ცვილის სანთელი. ცხრა საათი იქნებოდა, რომ გამეღვიძლა. ოთახში სანთლები ენით.

დავიბანე. გამოვიცვალე. ამასობაში ფეხის ხმა შემომესმა, მამარქმი იყო. პირველად, პირველად! თვალი თვალში გამიყარა. გეფიცებით, შეუძლებელია იმ თვალბების აღწერა; ისეთი თვალბები არასოდეს გინახავთ და ვერც ვერასოდეს ნახავთ: თვალის ბადურა კურდღელივით თითქმის ნითელი ჰქონდა; ასეთი თვალბები როდესაც განსაკუთრებულად მოგმტრებინა და შინის თრთოლვას გგვრინა.

— ნამოდი, შეილო, დედინაცვალი გელოდებდა. სასტუმრო ოთახშია. ნავედით.

იქ, მაღალბურთიან სკამზე, ისეთზე, დიდ დარბაზებში რომაა ხოლმე, იჯდა ქალი.

ის... მამამ მომმართა:

— მიდი მასთან, ჩემო პატარა ჯეიმზ, მიდი ახლოს! მექანიკურად მივუახლოვდი. ქალმა ხელი გამომინიშა... და უცბათ დიდი პორტრეტის მზრიდან, იმ პორტრეტის, კრემის ნაჭერში რომ იყო გახვეული, შემომესმა ოქსფორდის კოლეჯში გავგონილი ხმა, მაგრამ, ამჯერად, ძალიან ნაღვლიანი, ბერად უფრო ნაღვლიანი: „ჯეიმზ“!

დედინაცვალს ხელი გავუწოდე. რომ შეეგბე, ადგილზე გავქევედი, თავზარი დამეცა. კონულმა ძვლებამდე ჩააღნია. მას გაქეცევბოდი, ცივი, ცივი ხელი ჰქონდა... ქალი არ მიყურებდა. რაღაც მისალმებისმაგვარი ნავილულღვმე, ქათიანბურცი მთავრულე.

მამამ უთხრა:

მმატარი თამარ მინაშვილი

— ჩემი ქალბატონო, ეს შენი გერია, ჩვენი საყვარელი ჯეიმზი. შეხედე, აგერ არის; ამიერიდან შენი შეივლიცაა.

დედინაცვალმა შემომხიდა. მიმზამა ამიტანა. ისეთი კანკალი ამიტყდა, კბილს კბილზე მაცემინებდა: მისი თვალები საერთოდ არ ანათებდა. ჩემს ტვინში ხათლად გამოიკვეთა გაუყოფელი, სამინელი, სამინელი აზრი. უცბათ რაღაც სუნ მიეცა, სუნე... ოჰ, ეს სუნე, დედოფანო ჩემო! ლებროჩო ჩემო! ეს სუნე... არაფრის გეტყვი, ისედაც მიხვდით. გეუბნებით: ახლაც ვერ ვიჯერებ; თმა ყალბზე მიდგება.

შერე კი იმ ფერგამქრალი, ფერგამქრალი, ფერგამქრალი ქალის თეთრი ტუჩებიდან გამოხეთქა ხმამ, რომელიც თითქოს დოქმა იყო დაგუბებული, ან მიწისქვეშეთიდან ამოდოდა:

— ჯეიმზ, ჩვენი საყვარელი ჯეიმზ, შეილო, მოდი ჩემთან; მინდა შუბლზე გაიკოცო, მინდა დაგიკოცინო თვალები, ტუჩები...

შეტე ვედარ გაველი. დაფიციერე: — დედა, მოშველე! ანგელოზებო, მიშველეთ! ზეციური ძალებო, ყველამ მოშველეთ! აღარ მინდა აქ ყოფნა! ჩქარა ნამოყვანეთ, ჩქარა! ამასობაში მამარების ხმა ჩამესმა:

— დანყარდი, ჯეიმზ! დანყარდი, შეილო! ნუ ყვირი, შეილო!

— არა, — დავიღრიალე კიდევ უფრო ხმამაღლა, თან ბებერ მსახურს ვუძალიანდებოდი. — მე გაგიცივებ აქედან და ყველას გადავებნად, რომ ექვითი ლინი სასტიკი მკვლელია; მისი ცოლი ვამირია; და რომ მამარები მკვლარბეა დაქორწინებული!

პარიზიკა*

ფრაი ტომას დე ლა პასიონი ცოდნის დემონის მიერ აღორაიქებული სული იყო. გამხდარი, ხმელ-ხმელი, ფერ-მეტრალი, მონატრემი მთელ დროს ლოცვას, შინაგანან-ნესსა და ლაზორატორიას შორის ანათებდა. შესწავლილი ჰქონდა ძველი ოკულტური მეცნიერებანი. სატრანკვილი, ბერებთან საუბრისას განსაკუთრებული მოწინებით მოიხსენიებდა პარაცელსუსსა და აღფრედ დიდს, აღფრთოვანებას ვერ მალავდა კიდევ ერთი ბერის — შვარცის — ხსენებისას, რომელმაც დაგლო პატრია და ერთმანეთს შეურის სელტრა და გოგორდი.

მეცნიერების მემკვიდრეობით ფრაი ტომასი გარკვეულწინადად უზარა ანტროლოგორ და ქირომანტიულ სამყაროს, რანაც დაამარა ქვერებასა და წმინდა ნიგნის სულისკვეთებას. მის სულში ცნობისმოყვარეობის ჭიამ ჩამოხდა. ბზირად, თუკი ისეთ რამზე ფიქრობდა, რის ვიწოდებ ხან აცოტებდა და ხან აცხებებდა, ლოცვაც კი ავიწყდებოდა. საქმე იქამდე მივიდა, რომ გადაწყვიტა, ძალა შეადქრობასა და თეთრ მავანი მოესწავა. ამკარა იყო, ცოდნის ნყურელიმა და იმის უგულუბელყოფამ, რომ მეცნიერება თავისი არსით მაცდური გველის იარაღია, მისი სული დიდ

საფრთხეში ჩააგდო; ბოლოს და ბოლოს ზომ სწორედ ესაა ანტიკრიტიკის ძალა.

ოჰ, ნეტარი უფოცობა, წმინდა უფოცობა! ფრაი ტომას დე ლა პასიონს არა გაეცებოდა რა შენი ზეციური უპირატესობისა, რომელიც ბრწყინვალე მისტიკოსებისა და უზადლო პაგიორაფთა მემკვიდრეობით უფლის ზოგიერთ უღირს მონას განსაკუთრებული მარავანდებით შემოსავს ხოლმე. მეცნიერები განმარტებენ და დამაჯერებლად ასაბუთებენ, რომ სულწინადად წმინდა სიყვარულის სულები, გონების სულებიან მწკრივებით, მტკადა არიან განიდებულნი. ელიომ, თავის „წმინდათა სახეისს“ პრწყინვალე ვიტრახუნში დახატა ეს მონაყლების ღირსი, მტრედითი შრომისაძლებელი, ზამზახივით უბრალო და უზანყო არსებები, გულით სუფილი და სული ღარიბი უფლის ჩიტების ნეტარი ძმები, რომელთაც თეთრი ვარსკვლავები ცის კაბადონზე აღერსიანი და წყლიანი თვალებით შესცეტრან, უომანსი, შესანშიზავ ნიგნით, სადაც დორტალის მოქვეყნება საუბარი, ზეციური ნათელი ახვევის ხერე მღეროს, რომელიც თავისი ღირებით აღტაცებაში მოყვანს ანგელოზთა ქორს და ზეცის ბინადარს ტაშს დაიშასხურებს. ფრაი ტომას დე ლა პასიონი კი ამას ვერ ხედედობდა. მას სწამდა, სწამდა ქუშმარტიკი მონრების რწმნით. მაგრამ ცნობისმოყვარეობა უმცვერვდა სულს და ბუნებისა და ცხოველბობის საიდუმლოთა ძიებისაკენ უბიკებდა; და თინაც ისე ძლიერდა, რომ ფრაი ტომასი ვერც კი ხედედობდა, რომ ცოდნის ეს ნყურელი, დაუოკებელი სურელი, შედენია საჭაროს დაფარულსა და იფიშობაში, ეშპასკი მიერ გადმოგზებულ სატუტარა და ცოდვის ნახელად, ამკარად იყო, რათა აღეცხეოთ თავგანწირვა და სიყვარული მარადოული მამისადმი.

ერთხელაც ფრაი ტომასს ხელში ჩაუვარდა გაზეთი, რომელიც დაწერილებით იყო აღწერილი გერმანელი რენტგენის აღმოჩენა: მეცნიერმა შეძლო გაუმჭვირვალე სხეულები გაშუქება. ფრაი ტომასი გაეორკვა თუ რა იყო კრესკის მითაჟი, კათოდური შუქი, X სხივები. მან ნახა ფაკტილები, სადაც მკაცრად აღბეჭდილიყო ხელის მტეცნის ანატომია, ამკარად ნახა უჯრუბში საიმედოდ ჩაკეტული ნივთების გამოსახულებაც.

იმ წუთიდან მოყოლებული ბერმა მოხუცება დაკარგა. სად ემოვია ხელსახყო, იმ ბრძენს რომ ჰქონდა რწმნა რომელი განებორციელებინა ათასი იდეა, მის ავადმყოფურ წარმოსახვაში რომ იროდებ?

სამძის ნყურები აწმქედნენ, ლოცვისა და გალობის ყამს უცხებდად რომგორ შეერთებდა ხოლმე ფიქრებისა ნასული ფრაი ტომასი, როგორ აუნთებებდა სახეს ანახად მონოლოლი სისხლი და როგორ ავთებებდა ზეცას მიპყრობილი თუ მინას დაშტერებული თვალები. ცოდვა, ცნობისმოყვარეობის ბილბორდი ცოდვა, ადამის ცოდვა კეთილსა და ბოროტის შეცნობის ხესთან; სწორედ ამ ცოდვას გაეგაფეს ცეცხლი ღრმად ფრაი ტომასის ნათარე გულის სიღრმეში.

უთავადეა აზრი უტყარალებზედა თავში ზურს, რომელმაც არ იცოდა, როგორ ჩაეგდო ხელში საწუკვარი ხელსახყო. რას არ გაიფიქრა, ოღონდ თავის უბრალო, სამყოვარული ლაბორატორიაში ეხელა ახალმოცული ბრძენთა უტყარლო მოწყობილობანი, ჩატარებინა განსაცვიფრებელი ცდები და მოყოლებინა ნანატრი მტკიცებულებანი, რომელიც დაიწყებდა ახალ ერს კაცობრიობის განსწავლუ-

* ვერონიკა — 1) [მოტ.] ერთგვარი მცენარე, ახასიათებს ოფლდენი თესვებით; 2) ტყარმობაში ტრავადორის პოზა, როდესაც ის ხმალდამართლი დაგს ხარის პირისპირ.

ლობაში. თუ ის მუშაობას ძველებზე ურად გააგრძელებდა, გერასოფეს იპოვიდა ცხოვრების საიდუმლოს გასაღებს... მაგრამ თუ ადამიანის სხეულს შეინდნე ვდავიღებდა, მაშინ დიახავ შეძლებდა თვალნათლივ დაედგინებინა სულის წარმომავლობა და ბუნება. და თუ ღვთაებრივის შესაცნობად გამოიყენებდა მეცნიერებას, რატომიც არა? მაშინ ექსტაზში მყოფი ნამდვილად შეძლებდა დაეჭირა ზეცოურ სულთა ზუსტი და ქვემარტივ ფორმები... აი, ლურდემში, ბერნადეტის ხილვებისას რომ ჰქონოდათ ფოტოაპარატი იმ წამს, როდესაც იესო ამ მიხილნდა დედა სხეულბრივი გამოხატებით წყალობდნენ ერთგულ რჩეულთ, რომ ეხმარათ ცამარა ოსტურა... ოპ, მაშინ ხომ ირწმუნებდნენ ურწმუნონი როგორ იხვიებოდა რელიგია!..

აი, ასე ფიქრობდა და იფუნტებდა ტვის საბრალო ბერი, რომელიც ბნელეთის ყველაზე იქედამისე მუფუფ აცდუნა ერთხელაც, როდესაც სენაკში ლოცვასა და თვითგვემამი უნდა ყოფილიყო, განსაკუთრებით გაუმძაფრდა სურვილი, ჰქონოდა ხელსაწყობები. სწორედ ამ დროს ფრია ტომასთან სამძის ერთ-ერთი წვერი მივიდა, ანთფორის ქვემო რაღაც ფუთას მალავდა.

— თბრა, — უთბრა მან, — გავიგე, გსურთ ხელსაწყო, რმლითაც ბერეკაცინ სამყაროს აცვიფრებენ. კიდევ მიგტანენ. ბერე არის.

მერე გოგნებულ ტომასს ფუთა ხელში შეარჩვა და ისე სწრაფად გაუწინარდა, ბერმა ვერ მოასწრო იმ ორი ჩლიქის დანახვა, სტუმარს გაეცვივების ანაფორის ქვეშიდან რომ გამოუჩნდა. იღუმალი საბუქრის მიღების დღიდან ფრია ტომასი ცდებში ჩაეფლო. აღარ ესწრებოდა დილის წირვას, აცდებდა შესას, იბოდებოდა, ავად ვარო. მოძღვარი აფრთხილებდა. ყველა ამწვედდა მის უცნაურბუნებას და გაუცხოებებს. მძები ნუხდნენ ფრია ტომასის სულისა და სხეულის გამო.

და თვით იგი რას აკეთებდა ამასობაში? მან სურათი გადაულო საკუთარ ხელს, ხილს, წიგნის ილუსტრაციებს და კიდევ ბერე სხვა რამეს.

ერთ მწვერფერ ლამეს, იმ უხედურმა, ბოლოს და ბოლოს, გაბედა ადესრულებინა ჩინაფორი...

ჩუმი, ფრთხილი ნაბიჯებით ტამარისკენ გაემურა. შეაღწა მჭივით და საკურთხეველთან გაჩერდა. კანდელი სევდიან შუქს ფენდა ყუთს, რომელშიც სანაწიფ იდო. გახსნა ყუთი, ამოილო სანაწიფი, გადაულო სურათი წმინდა ნაწილზე და უკან გაეაფრა.

მეორე დღეს ფრია ტომას დე ლა პასიონის სენაკში სენიორ არქივისკოპოსი და ტამარის წინამძღვარი საუბრობდნენ.

— მუფუფო, — თქვა წინამძღვარმა, — ფრია ტომასი მკვდარი ვიპოვეთ მთლად ქუხავ ვერ იყო. ვფიქრობ, ამ ხელსაწყობმა და კვლევებმა ზიანი მოუტანა.

— თქვენი უსამღვდელბუნებაც, ეს თუ ნახეთ? — ჰკითხა მუფუფმ და იატაკიდან ფოტოფორიფიკა აღო. მასზე ნალურსხი ხელებითა და შიშიამდგარი ლეთიური თვალებით უფლისა ჰქენის იესო ქრისტეს გამოსახულება აღბეჭდილიყო.

ესპანურიდან თარგმანა
ელეონორა კუბაზა

გურამ გოგიაშვილი

ფრთაშესსხეული
ბაგონათქვაში

რა უნდა ვნათ, რათა ჯანსაღ სხეულში სული ჯანსაღი იყოს?..

მედიცინურად ეს ამბავი, რა თქმა უნდა, უწინარესად ფსიქიატრთა საქმეა. მაგრამ ამ შემთხვევაში მე არც შემედიცინებდა და არც მეფსიქიატრება. ერთადერთი, რაც მინდა, ამ ძველი ლათინური მცნების სწორი ლიტერატურული გამართვაა, რადგან უმეტესად უსწოროდ გამოიქვამთ და თავის პირვანდელ უტყუარ სახეს ვუარეგავთ, რის გამოც უფრო უაზრობა გამოდის, ვიდრე ბრძნული გამოხატულება.

არადა ავტორს, დეკიმუს იუნსუს იუვენალისად ცნობილ ნეონის ეპოქის პოეტის (60-140), თავის მეთუ სატირაში სიტყვიანებაზე უწინარი: ვილოცოთ, ღმერთებს ვევედროთ, რათა ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი გონი (სული) იყოსო. უფრო სწორად, ზემოხსენებული მეთუ სატირის ბოლოს ნათქვამია, თუ რაივც ვეძვირფასებთ ღმერთებს ადამიანებზე, ბევრად უფრო მეტება, ვიდრე ჩვენი თვითონ გვეძვირფასება ჩვენი თავი. ამიტომ, უკეთუ რამეს ვითხოვთ და წმინდა ადგილთ მსხვერპლსა ვირავთ (თუთარ ღორის ჯეგარასა და ამ ჯეგარისგან დამზადებულ ძებვეულს), უნდა ვითხოვოთ, ვევედროთ (ანუ ვილოცოთ), რათა ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი გონი (სული) იყოსო, რომელი სულაც ძლიერი იქნება, სიკვდილის მიში არ ექნება და თავისი სიცოცხლის ზღვარს ბუნების ცდენად მიითვლოს, ყოველგვარ ქრის დაითმენს, რისხვას განერიდება, ჰერკულესის ჯავსა აიტანს და სიყვარულის გრძობას დაემგნება...

იუვენალისის ფრაზა პირველად ინტელსელ ფილოსოფოს ჯონ ლოკს (1632-1704) გამოუყენებია თავის ერთ-ერთ მომარში („აზრები აღზრდაზე“), ხოლო ამ ფრაზისთვის სპორიტიზმმა ებნე-ეგა რუსოს (1712-1778) მიუნიჭებია („გმილი, ანუ აღზრდის შესახებ“), ვევედროთ, ვილოცოთ, ჩამოუცლიებია, რათა ხაზი გაესვა, რომ მხოლოდ იფიქურად ჯანსაღ ადამიანშია ჯანსაღი სული. მაგრამ, დიდად სამზნებაროდ, ვი რომ ეს ყოველთვის ასე არ არის. ყოველთვის ასე არ ხდება...

როგონალისის ფრაზა ამიტომაც დასჭირდა ძველ ავტორს და ასევე ღმერთების ჩარევა, ჩვენგან, ადამიანებისგან კი, ვედრება და ლოცვა, რათა ჯანსაღ სხეულში სულის (გონის) სიჯანსაღე შევიწარმუნოთ (რაც უთუოდ ილიდი საქმე არ არის).

არადა, გარდა იმისა, რომ სწორია, ბევრად უფრო ლამაზიც არის ამ ფრაზის სრული ვარიანტი: ვილოცოთ, რათა ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სული (გონი) იყოს, გვერდებს (Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano).

აქვე ნრფელი მადლიერება უნდა გამოვხატო იუვენი-
ლისის პირველი ქართველი მთარგმნელის ეკატერინე კო-
ხანიძის მიმართ, რომელმაც თავაზიანად გამარკვია X სა-
ტორის ლათინურ ტექსტში.

**ვისთვის რაქავს, ვის უხმობს
თუ ვისი სიკვდილის (ვისი დასაფლავების)
გამო რაქავს ხარიქ?**

FOR WHOM THE BELL TOLLS

by John Donne

No man is an island,
Entire of itself,
Each is a piece of the continent,
A part of the main.
If a clod be washed away by the sea,
Europe is the less.
As well as if a promontory were.
As well as if a manor of thine own
Or of thine friend's were.
Each man's death diminishes me,
For I am involved in mankind.
Therefore, send not to know
For whom the bell tolls,
It tolls for thee.

ჯონ დონი

ასეა თუ ისე, ალბათ, ჰემინგუეი-
ზე უფრო მეტად ყველასთვის გასა-
გებ და ყველასთვის ერთნაირად
გულმართალ, გულთამილად მწე-
რალს სხვას არცვის მეოცე საუკუნე
არ იცნობს მთელ დედამიწის ზურგ-
ზე. XX საუკუნის ბაირონი, ჯერ კიდევ პირველი მსოფლიო
ომის მონაწილე (დაიჭრა კიდევც), მერე კიდევ ოთხ ომში ხან
რომელი და ხან რომელი გახეივის თუ უფრხალის სპეცია-
ლური კორესპონდენტიცა. რომანი, რომელსაც მაგანას კრი-
ტიკოსმა „ესპანური ომის „ბიძა თომას ჟიხი“ უწოდა და
რომლის სათაურის ქართული თარგმანის სისწორის გამო
დაიწერა ეს პატარა შენიშვნა-წერილი, სათვალავით ერთ-
ერთი პირველია მწერლის ოთხი რომანიდან. ამის შემდეგ
მან კიდევ დაწერა სამი რომანი, რომელთაგან ორი („კუნძუ-
ლები ოკეანეში“ და „სამოთხის ბაღი“) მწერლის სიკვდილის
შემდეგ გამოქვეყნდა, მაგრამ 1940 წელს შექმნილი ეს „ზა-
რი“ აღიარებულია, რომ კვლავაც ადრინდელ მწვერვალად
დარჩა, რომელშიც, როგორც „საკვანძო“ ქმნილებაში,
თვალისმიერად ჩანს ჰემინგუეის „მოელი ლიტერატურუ-
ლი, საზოგადოებრივი და ესთეტიკური გამოცდილება“. რომანის
მთავარი თემა, კრიტიკოსთა აზრით, სიკვდილი
და ადამიანის შედეგობის ტრაგიზმია. პოლიტიკური და
ადიოლოგიურად ამ ზომით მწერლის სხვა არც ერთი
ნაწარმოები არ არის განმსჭვალული, მაგრამ ეს რომანი
უწინარესად მაინც სიყვარულის წინააღმდეგობაა.

როგორც ახლა უკვე შესწავლილი და დადგენილია, მწე-
რალს თურმე დიდხანს უძებნია ამ რომანის სათაური, რად-

გან საერთოდ სათაურს, წიგნის სახელწოდებას, ძალიან
დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა. ის თვითონ, მერე, იშვია-
თად იგონებდა თავის ნაწარმოებთა სათაურებსო, ძირითა-
დად სხვებთან ერთად სხარტ გამოხატვებებს, სიტყვითმე-
რეთებებს და შესიტყვებებსო. ძირითადად თურმე ბილი-
ას მიმართებდა, რომელსაც სათაურების უმრეტეს ტას უწო-
დებდა, მაგრამ წუსდა, იქ ხშირად სხვებიც იცქირებთან
(განასაკუთრებით ამას კიბლინგზე ამბობდა) და სულ
„ამოხვეტეს“ ტექსტიდან, რაც რამ მარჯვე და მოსწრებუ-
ლი სასათაურო ფრაზები იყო.

როგორც მწერლის შემოქმედე-
ბის მცოდნეიწერე, ჰემინგუეი სა-
თაურების ძებნისას მუდამ თორმე
ყურადღებით კითხულობდა დიდ
ინგლისურ ლოცვას, ასევე ინგლი-
სური პოეტური კლასიკის ანთო-
ლოგიებს. ასე, მაგალითად, თავდა-
პირველად ოცდაოთხი შესაძლო ვა-
რიანტი ჰქონია „მშვიდობით, იარა-
ლო“-ს სათაურისთვის. ერთხელაც,
სრულიად შემთხვევით ნახსწყდომია
ალორძინების ხანის ნაკლებად
ცნობილი პოეტის ჯორჯ მილის ამ
შესიტყვებას („მშვიდობით, იარა-
ლო!“) და თავისი რომანისთვის გაუ-
სათაურებია კიდევ.

თვითონ „ზარისთვის“ თავი-
დან „უცნობი მხარე“ დაურქმე-
ვია, შესიტყვება „ამაშელტის“
„ყოფნა-არყოფნის“ დილოგიდან
აუღია. დანის პირიქი აქი ბნელ
რამ მხარეზე ლაპარაკობს, „საი-
დანაც არცვინ მგზავრო უკან
აღარ დაბრუნებულა“.

ბოლოს მაინც კიბლინგს, უფრო სწორად, კიბლინგის
რომანს („მუქი ჩაქრა“) უპოვნინებია ჰემინგუეისთვის „ზა-
რის“ ამგამინდელი სათაური. „მუქის“ ერთი გმირი (დეკ
ხელდერი) მკორეს (ტორპენშოუს) ეკითხება: „ვინ თქვა,
თუ ვახსოვს, რომ ჩვენ ყველანი ცოცხალი კუნძულები
ვართ, რომლებც ურთიერთგადაცხობს ოკეანეში ერთმა-
ვინ სიცრუეს გაუბახობთ?“ რის პასუხადც კითხული
მიუთვება: „ეგ ვისაც უნდა ეთქვა, ის მართალიაო“.

და კიბლინგისგან გზაზე შეყვებულმა ჰემინგუეიმ
ჯონ დონს (1572-1631) ჩახვდა. დონი პოეტიც იყო, პუბლი-
ცისტიკი, ღვთის მსახურიც, ერთ-ერთი მოინასტრის ნინამ-
ძღვარი. დონის ქდავება, საიდანაც აღებულია ჰემინგუეის
ის ამ უბადლო ლიტერატურულ შედეგად აღიარებული
რომანის ეპიგრაფი და სათაური, შექმნილია 1623 წელს,
ხოლო ცნობილი რატომაცც მხოლოდ XX საუკუნეში გახ-
და. ძველი ინგლისელი ავტორი თავის სტენებულ ქდავე-
ბაში (აღეთიურნი ფიქტური ურეულო მიზეზ-საბაბთა გა-
მო), სპეციალისტთა თანახმად, ადამიანს და სამყაროს
შორის ანალოგიას ახალ კონცეფციად ამუშავებდა და სა-
თავეს უდებდა ახალ ინტიმურ-ფსიქოლოგიურ პროზას,
რომელიც პიროვნების ასევე ახალი მხატვრული კონცეფ-
ციად აღმოცენებდა.

ჯონ ლინდის ქადაგების ის ამონარიდი, რომელსაც პემინგუეი ეპიგრაფად და რომანის სათაურის წყაროდ იყენებს, ქართულად კუნ გამოყურება:

„ადამიანი უძრეული ვერცხლი, თავისთავად: სუყუელი ძებორციელი მგერაკის ნაწილია, ხმელეთის ნაწილი და უკეთუ ტალღამ კბოდე, კლდოვან-ფლატისა ნი წყლის ნაპირი ზღვამი ჩაიტანა, ვერსა შუაპარაივდება, როგორც რომ მაშინ, უკეთუ კონცხის ნაპირი ნააღუკა ანდა შენი თუ მოყვასისა შენის სახლ-კარო დააქცია; სუყუელი ადამიანის სიყვდილი მეც ეპარებავენს, რამეთუ მერწყული ვარ მთელ კაცობრიობას. ამაღ ნუ გავითვალ ნურცნოდის: ვის გამო რეკავს ზარი, ის შენ გამო რეკავს“.

რომანის სათაურის ბოგინი გახარებულ ჰემინგუეის უმაღ ლინდისა თავისი გამომცემლისთვის (ჰერკინსი), რომელიც თურმე უზადო გემოვნებით გამოირჩეოდა, სათაური იქნებ ცოტა მოდოდოც მოგუჩვენოსო, მაგრამ იმედია მაქვს, რომ თითონ რომინ ჩასაგებს გახდისო. ოცდაათი შესალო ვარიანტიდან ბოლოს ეს შევარჩიე — ერთადერთი, რაც თვით ზარის რეკავს ჩამესმია. სათაური მიზნისთვის ზუსტად მოგვიხვედრებიაო, მიუწინაა პერკინსს, რომელსაც რომინ უკვე ნაკითხული ჰქონდა და მწერლის თოვნიო სათაურსაღ ელოდებოდა...

ერთ-ერთ ძველ ქართულ დიქსიონარში ზარის თოხაზე პირდაპირ წერია: ზარი, ანუ სარეკელი რვალისა, დაკიდებული სარეკელითა ზედა ეკლესიასა საცნობელად ლოცვის ფაშისა... აგრეთვე ერის შეყრისა თუ ვისიმე დასაფლავების ფაშისა და სხვ.

ხოლო რაც შეეხება სიტყვის გამო, „სიტყვისკონაში“ საბა ამ გამოის აგრე განმარტავს: ქმნილსა ვითიხათ: ვის გამო იმქმა? თუნდაც ვის გამო დაირეკა ან ვის გამო რეკავს ზარი?

თუ რამდენად „ბანდაზმული“ და „ბებური“ სიტყვაა „გამო“, ჩვენი ძველი მტკიცებიდან ჩანს. მართალია, სხვადასხვა მინარსობრივი ვაგებები, მაგრამ გამო ნიშნობაა ვერ კიდევ „ჟუშანიკში“ („... მათ გამო, ვითარცა ერთგული, საფლავად შევიდეს“), „ვეფხისტყაოსანში“ („მოავე შეურა პირისა შენ გამო შენგან მშენისა“), „ადგიითანში“ („მშენ ღრუბლის გამო ვერ ვხედავ“). ექვი სულაც არ მებარება, რომ კარგი ქართველი მკითხველის ყურს მძი-არს რამ ფაშს მუდამ ჩაესმის ილია ქაჯევაძის: მწუხარე არის ვით გლოვის ზარი [ქართულად ზარი ისედაც ხომ გლოვის ნიშნად გოვდება და მოთქმასა].

აი სწორედ ამ გლოვის ზარს გულისხმობს ძველი ინგლისელი ავტორიც და მეოცე საუკუნელი ამერიკელი ნობელიანტიც [ვისი სიყვდილის, ვისი გრძელ სოფელში გადასვლის, ანუ მიწისთვის მიზარების საცნობელად რეკავს ზარი?].

უთუოდ ათასჯერ სწორი აზრია, რომ ეს ერთგვარად თითქოს მალაფარდოვანი, მაგრამ უაღრესად მრავალმნიშვნელოვანი სათაური ზუსტად ეხმიანება ნაწარმოების დროისეულ ზეგობრივ-ეთიკურ და ფილოსოფიურ პრობლემატიკას.

ამიტომ მხოლოდ სრულ გაუგებრობად უნდა მივიჩნიოთ ამ გლოვის ზარის ვითარების რეკვა [ვისთვის რეკავს?] ანდა ვისიმე მიხმობა [ვის უხმობს?]. მეოცე საუკუნის (და,

ალბათ, ყველა დროის) ამ ერთ-ერთი უდიდესი რომანის სათაურია: „ვის გამო რეკავს ზარი?“ როლის ნაკითხვისთანავე რობერტ ფორდანივით ყველამ ჩვენ-ჩვენს გულში უნდა გავიმთხრო: ჩემ გამო...

P.S. მე, დიდად სამწუხაროდ, ინგლისური არ ვიცი, სკოლაშიც და უნივერსიტეტშიც ვერმეცხვინე ესწავლიდი (ამგანავე დღემა ხელისუფლებამ ჩემთვის ძალიან გვიან „დარეკა“ ინგლისურენოვან მასწავლებელთა საქართველოში მოხმობის ზარი), მაგრამ, საბედნიეროდ, საქართველოში ყოველთვის იყვენე [შესხობრი ჩვენმა დღემა წინაპრებმა ვერ კიდევ XIX საუკუნეში თარგმნეს!] და ახლა ხომ საკმარისზე მეტნი არიან [1918 წლიდან მოკიდებული უცხო ენების რამდენიმე კურსა საქართველოში], ერთ-ერთი გამორჩეული, მაგალითად, ქალბატონი ინესა მერაბიშვილია, ჩვენი სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, თვითონ ინგლისელთა აღიარებით ინგლისური ენისა და ლიტერატურის საუკეთესო სპეციალისტი, რომელიც ვალაკიონ ტაბიძის ინგლისურად თარგმნის, ხოლო პარონის — ქართულად და, ამასთანავე, თარგმნის თეორიის უკუთხო, არაგური სამეცნიერო მონოგრაფიის ავტორია. ეს პოსტსკრატეტიუმი ჯონ ლინის ზემოხსენებული ქადაგების ინგლისური ტექსტის ჩემთვის გაცნობისად, კერძოდ, ჰემინგუეის მიერ თავისი რომანისთვის ეპიგრაფად გამოყენებული ქადაგების ამონარიდის თავისებულ ქართული თარგმანის მონოგრაფიისთვის ქალბატონ ინესა მერაბიშვილის მიმართ გულწრფელი მადლობის საოქმედად დეკლარაცია ჩემს ამ ნამძვირად უპირველესიო წერილს.

თუ ვინმე სხვაგვარად ფიქრობს, კი, ბატონო, იმისი ხმალი და ჩემი კისერი, უფრო სწორად, იმისი კალამი და ჩვენი გაზეთის ფურცლები.

და კიდევ ერთი მსოფლიოში არ არის ენა, რომელზედაც თარგმნილი არ იყოს ჰემინგუეის ეს რომანი (რუსებმა ყოველ სრულ თარგმანს, უკუპირებო, მხოლოდ 2005 წელს გამოცეს). ცხონებული ვაბტანე ჭელიძის თაოსნობითა და წყალობით ქართული ჰემინგუეი ჯერ კიდევ გასულ საუკუნის სამოციანს წლებიდან „დაიწყო“, „ზარი“ კი სრულად დღემდე არა გვაქვს ქართულად. დარწმუნებული ვარ, მეკრძ, რომ ფოლენტის უდავოდ კალამდამოცედი მთარგმნელი (თუნდაც მარტო „ავისტოს ნათელ“ ვიქცაი) ზაზა ჭილაძეს, ჩვენი დიდებული ოთარ ჭილაძის ჩინებულ ვაჟს, ხელი ნამდვირად არ გაუდგება, თუ ჰემინგუეის „ზარსაც“ შევხედვს და ქართულად „ჩამოპირავს“, რაც ფრიალ სამუში, ვადაფუბელი საქმა... არ ვიცი, ან იქნებ სულაც სხვას ვისმე უკმა თარგმნილი აქვს კიდევ...

ანდრე დერენი

ექთუაფ

პალმის რტო, საონცნაო რტომ

შეგვხვდეთ, პროექტი რომ განვიხილოთ.

ლელუმი პასუხობს: დევიდი, ფილის რვა საათზე ხელედიში

1957 წელს მოსკოვში ჩასულ ახალგაზრდა ფრანგ კინოოპერატორს კლოდ ლელუმს „მოსფილმის“ სტუდიის სამონტაჟოში სახელგანთქმულმა კინორეჟისორმა მიხეილ კალაბროზოვმა თავისი მომავალი ფილმის („მოფრინავენ წერილი“) უკვე დამონტაჟებული ოცნებითი ფრაგმენტი აჩვენა. ამ ფილმით აღფრთოვანებულმა და მოვადიდებულმა ლელუმმა სწორედ იმ დღეს გადაწყვიტა, რომ ოპერატორობას მოჰკიდებდა ხელს.

ცხრამეტი წლის ახალგაზრდა იმდენად იყო მოხიბლული კალატოზოვის ნამუშევრით, რომ პარიზში დაბრუნებისთანავე დაურეკა კანის კინოფესტივალის დირექტორს, რომელსაც პირადად არც კი იცნობდა, და აუნჯა, ეს-ესა ჩამოვედი მოსკოვიდან, სადაც არაფერღებრივი ფილმი მარევენს, რომელიც თქვენი ფესტივალისათვის, ალბათ, მზად იქნებაო. თქვენი იგი აუცილებლად უნდა ნახოთ და დარწმუნებული ვარ, აღტაცებული დარჩებითო.

და 1958 წლის მაისში კანის მეთერთმეტე კინოფესტივალზე კალატოზოვის დიდებულმა ფილმმა მოიხვეჭა უმთავრესი ჯილდო — ოქროს პალმის რტო, რომელიც არც მანამდე და არც შემდგომში, არასოდეს, არც ერთი საბჭოთა რეჟისორის ნადავლი არ გახმადარა.

კალატოზოვის სიხარულს, ცხადია, გაიზიარებდა კლოდ ლელუმაც დახეი, აიღოთ არ მალავდათო. და რას მანამოიდგენდა, რომ ათი წელიც არ იქნებოდა გასული მას შემდეგ, იმავე ოქროს პალმის რტოს მისი ფილმიც მოიპოვებდა, ის ფილმი, რომელიც ვერ არც კი დაბადებულყო მისი შემოქმედის თვინებაში.

თავად კლოდ ლელუმი, რომელსაც თურმე წერაც ემარჯვება (ემარჯვება და მერე როგორ!), თავის მემუარულ თხზულებაში „ბედის ნებეირა“ დანერღებით გადმოგვცემს იმ სირთულეებს, ამ ფილმის გადაღებისას რომ ნაანდებენ.

აი, ანუ ემე დათანხმდა შეგებერას რეჟისორთან — სასტუმრო „ნომინანდია“ ქალაქ დოვილი, სადაც უნდა გადაიღოთ ფილმი.

სადლობამდე ერთი საათით ადრე ლელუმი ეახლა კინოვარსკვლავს. ამე თქვენ გისმენთ, — გულგრილი ხმით წარმოთქვამს ანუ ემე.

ლელუმი ვდებდა და ინეებს თავისი ფილმის სიუჟეტის მიხრობას. თხუთმეტი წუთია გასული და ანუ ემეს ჩაეძინება. მერე რეჟისორის დუმილი გამაბდიებებს. პოდიუს უხდის, მანქანი მგ ზარობამ და მდლდაო.

ირკვევა, რომ კინოვარსკვლავს არ ექაშნიკება ვდობა... კატრინო, არადა, რეჟისორის ჩანადფიტონი, ეს უშინმეწილვანეისი სიყვარაა მომტეხილი ფილმისა.

ანუ ემე პრეტორიულ უარზება. რეჟისორმა სხვა მსახიობი უნდა იპოვოს!

და შუაღამისას ლელუმი დოვილიდან პარიზში ტელეფონით ურგვლას ზედხეზდ სამ კინოვარსკვლავს. ერთი მათგანია ჩვენთვისაც კარგად ცნობილი ანი ფირარდო. ლელუმის გვარი მას ბუნდოვნად რღაცას ასხენებს. ეკითხება, როდის

კლოდ ლელუმი

გადაღებას ვინცებთო. ანი ფირარდო ტელეფონს თიშავს. ლელუმი გვამცნობს, ალბათ არც ვეგვიყო.

იგივე მთარდება სხებეთანაც-ლელუმს კარგად ესმის მათი. ზარი შუაღამისას — თავისთავად უტვინობა და ხვალ დილით დოვილიში, რომელი წორმალური ადამიანი გაუბედავდა, ვთქვით, ანი ფირარდოს?!

მაგრამ, სახედნიეროდ, ანუ ემეს გუნება შეეცკლება და ვეღაფერი რიგზება.

...კანის ფესტივალი გრძელდება ორი კვირა.

ყოფოდ საკონკურსო ფილმს უშეგბენ ორჯერ, დილით ნახულებზე ფურნალისტიბი, საღამოს — ე.წ. მალალი საზოგადოება.

ფურნალისტიბს მოწონთა „კაცი და ქალი“, მალალი საზოგადოებაც კმაყოფილია. ფილმის დამთავრებისას მთელი დარბაზი ფეხზე დგება და ხანგრძლივ ტკიპით აჯიღებებს რეჟისორს.

ლელუმი, ანუ ემე და ვან ლუი ტრენტიანიანი უკვე ქუჩაში არიან. ნაცნობი თუ უცნობი სახებეი, ლიბილი, ცრემლით დანიღებული თვალეები. ესაღლებიანი, ულოცავენ. თითქოს ბჭერა გაპროთიფესი და ამ მუნუე ფილმში რეჟისორს ესმის ხმა თავისი ადვირსა, მისკენ რომ იძებრს ხელს და ვერის: „ეს ჩემი შვილია, ჩემი შვილი“

მეორე დღეს ლელუმს ურგავენ ელისეს სასახლადან. ამცნობენ, რომ საფრანგეთის პრეზიდენტმა და მისმა მეუღლემ ლელუმის ფილმის ნახვა ინებეს. გასინჯვავუ მსატკეპიანი რეფორსიაც.

და აი, სამინ უყურებენ ფილმს: შარლ დე გოლი, ივონა დე გოლი და მათ შუა მჯდომი კლოდ ლელუმი. თავს უსერხულად გვრძნობილი. თურმე გენერალი, ორცა მოწინდებოდა რომელიმე სცენა, თავის მძიმე ხელს მუხლზე უთათუნებდა ატკობდა და ამბობდა: „კარგია“ ანდა „აქლანი კარგი ფილმი“. ზოგჯერაც გაიხმობდა უშუალო და გულმარკველი რბულიკება: ეს რა ჯიშის ძალილი? ... დედი ხანია არ ცყოფილვარ დოვილიში“. ქანი ივონა დემდა და მალულად ცრემლს იმწინდა თვალივან.

ლელუმის სიტყვით, იმდროინდელ საფრანგეთში დ გოლისიეული მოწონება ყველაზე უარესი რეკლამა იყო ფილმისთვის. ხელეწილის ქურუმნი უფრო მემარცხებენ შეხედებებს სწყალობდენ იმხანად. დე გოლს რომ მოწონრა „კაცი და ქალი“, ლელუმი მაშინვე მის თავგამაღებულ მომწიერებს მიათვალეს, ზოგიერთი ფურნალისტე ფესტივალის ფორის წეღებს მორწინებდა, ლელუმის ფილმს ხმა არ მისცეთ, ეს აგოლისტური ფილმი“ არისო.

ლელუმი საფუძელიანი ორწონით შეწინავეს, ამ გვას რომ დევაგდეთ, აგოლისტურ ატკობრებად უნდა გამოგვახადოთ: მოღიერი, გოთუ, ვერლუნი, სტინდალი, ნიკუე, მონტინი და ა.შ. — ყველანი, ვისი ციტრატაც საფრანგეთის უღერხაად განსწავლულ პრეზიდენტს უყვარებოდა.

...ოქროს პალმის რტო კლოდ ლელუმს 1966 წელს მიანიჭეს. ვერ ოცდაათი წლისაც არ იყო.

მოზაიკა

ის განმეორებდა

1978 წლის 16 ოქტომბერს სამოცდათორმეტსაათიანი სხდომებისა და შედეგურაინი კენჭისყრის შემდეგ სახელგანთქმული საკავშირეო სიქსის კავალზე თეთრი კვალად ამოვიდა, ახალი რომის პაპის არჩევანი რომ აცნობდა ძალაქსა და სამყაროს.

ორმოცდათერთმეტი წლის კარლი იოზეფ ვოიტილი, წარმომადგენელი პოლონელი, ავიდა სამოციქულო ტახტზე ოიანე-პავლე II-ის სახელით. 1523 წლის შემდეგ ეს იყო პირველი არაიტალიელი მოსაყდრე უფლისა.

და კიდევ: ეს იყო პირველი რომის პაპი, რომელიც ენვია სინაგოგას, რომელშიც იქადაგებდა პროტესტანტულ ეკლესიაში, შეაბიჯა მეტეოში, დაესწრო რი-მუსიკის კონცერტსა და ფესბურთის მატჩს.

ოცდაექვსი წელი დამკო რომის პაპის ტახტზე. ათას ოცდაორი ქალაქი მოინახულა ხუთივე კონტინენტზე და ვატიკანს გარეთ რეაოსოცდახუთი დამე გაათია. მის მიერ განვილი წავა სამეყრე აღუმატებულად მანძილს დედაამინიდან მოვიარებდა.

დღე დამასხურებდა უთვლიანი, რომ თვალსაჩინო წელილი შეიტანა კომუნისტური სისტემის წგრევაში.

ოიანე პავლე II-ის გარდაცვალებიდან ორი წლის შემდეგ იტალიაში ნამოიჭრა კითხვა — მისი აღსასრული ექიმებმა ხომ არ დამატერესო?

გერმანული გაზეთის „პერლინერ (ვაიტიუნგს)“ ფურცლებზე გამოქვეყნდა კლავი გეორგ კონის სტატია ან განმეორებით უფალთან, სადაც ეწერა: „ოიანე პავლე II-ის აღსასრულში, რომელიც დაეცა 2005 წლის 2 აპრილს, მარტოოდენ კათოლიკური რელიგიაში იმავდ წლის თებერვლიდან მოსპიტილად დაბანაკებულ პრესა თითქმის ყოველდღე იწვევებდა ცნობებს პაპის ვანმრთილობის შესახებ. ვატიკანი გამოსცემდა საინფორმაციო ბიულეტენებს. საზოგადოება თითქმის პირდაპირ ვერ ვერძოდა ადევნება თვალს მისი სიცოცხლის უქანანელ წუთებს. ოიანე პავლე II-ის აღსასრული უნდა გამხდარიყო მაგალითი ლეონის-სათონ სიყვდილისა. ან განმეორებით უფალთან“ — ამის თქმა მოახსნარ და სულაც აღმოხდა“.

გამოვლდა ხანი და ექიმმა ლინა პავენელი განაცხადა: პაპი არ მოკვდებოდა, მართებულად კვება რომ ჰქონოდა დამინვე-

ლიო. ფურნალში „მიკრო-მეკა“ პავენელიმ დეტალურად აღადგინა ვიდეოფილმის ის-

ტორია, ძირითადად, ვატიკანის ბიულეტენებსა და განცხადებებზე დაყრდნობით. ამის საფუძველზე მან დაასკვნა, რომ პაპი გარდაიცვალა არა სასურველ პარკინსონის სნეულებიდან, არამედ სარტანური ინფექციისაგან, რომელიც მისმა ორგანიზმმა ვერ დაეჯანა, ვინაიდან ძალზე დასუსტებული იყო. პავენელის სიტყვით, სისუსტის მიზეზი ის გახლდათ, რომ პარკინსონის სნეულების შედეგად პაპს უფრო და უფრო უჭირდა ყლაპვა. ყველა ზედავდა, რომ იგი სამონღოვან გამხდარი იყო. ამგვარ ვითარებებში ექიმებს საბედისწერო დასასრულამდე რამდენიმე კვირა ადრე უნდა დაენიშნათ მისთვის ხელეწმური კვება.

მაგრამ ამ საშუალებებს მათ მიმართეს მხოლოდ სიყვდილის მოახლოებისას.

როგორც აღნიშნავენ, ძნელი წარმოსადგენი და დასაშფეზია, რომ ექიმებმა განწინეს პაპი მის დაუკითხავად. გამოთქმულია ვარაუდი, ეგებ თვით კარლ ვოიტტლამ ბრძანა, მდებარე ალარ ჩარეულიყო მოვლენათა ზონერზე მსვლელობაში. ოიანე ბრობელმა ისაა, რომ პაპი, როგორც სულერი მოძღვარი, უკუაგდებდა შესაძლებლობას ექიმთათვის, გაყოლოდნენ პაციენტის ამგვარ გულმინდადს. ავტორიტეტული ენციკლოპედია „კვანგლოუმ ვიტე“ მითითებულია, რომ პაციენტის ხელეწმური კვება საჭიროა მანამდე, ვიდრე სხეულის სიცოცხლის ნიშანწყალი გაქრება. ამასთან, როგორც შემდეგა ნათქვამი, სამედიცინო ქმედებასა, რომელიც აჩვენებს სიკვდილის დადგომას, და იმავდ შედეგის გამოწვევად სამედიცინო დახმარებას გაუწევლობას შორის პრინციპული განსხვავება არ არსებობს.

ასეცნინა: თუკი ამ კრიტიკურუმს მიუყუენებთ პაპის აღსასრულის ამბავს, ექიმებს, ხელეწმური კვებას რომ არ მიმარტეს, შეიძლება ბრალად დადგინო ევანაზია.

ვატიკანი არ ეთანხმება ამგვარ განაჩენს. პაპის პირადი ექიმი რეზალე ბუზონტე მითითებებს, რომ უკანასკნელ დღეებში ყველაფერი მართებულად ეკეთებოდა, მაგრამ ოპონენტების აზრით, ეს მტკიცება ვერ აქარწყლებს ლინა პავენელის ვარაუდს.

ქრონიკა

19 აპრილს გეორგ ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმიში გაიხსნა გამოყენა „არტიტული დარბაზი, 41 გრადუსი, ბუსტრფედონი“.

ექსპოზიციასზე წარმოდგენილია 1910-20-იანი წლების ქართული/ტფილისური ავანგარდი — ავანგარდული წიგნებისა და გრაფიკული ნამუშევრების დოკუმენტაცია, დავით კაკაბაძე, კირილი ხანგვერი, ლადო გუდამაშვილი, ზოგა ვარლამიშვილი, ილია ზნანდერაძე, ვალერიან სიდაშინ-ერისთავი, დიმიტრი შვეარდნაძე, შალვა ტყეშელაშვილი, ირაკლი გამრეკელი, პეტრე ოცხელი, მიხეილ ქვაჭარელი, ელენე ახალედიანი, ვჰმა ლაღავა, მიხეილ გოცორელი, კლარა კვესი, ირინა მტენბერგი, ბენი გორდენიანი და სხვათა ფრთხილ და საარტიკულო დოკუმენტები, აფიშები, პოსტერები. ნამუშევრები იყო მიხეილ ქვაჭარელის, კოტე მჭავჭავაძისა და მიხეილ კალატოზიშვილის ფილმები, ნამუშევრები სუბტიტალებიდან.

გამოყენისათვის გამოყენებულა: ოსებ გროსშვილის მუზეუმი, გეორგ ლეონიძის სახელობის ქართული ლიტერატურის სახელმწიფო მუზეუმი, საქართველოს ტრანსპორტი მუზეუ-

მის, თბილისის კინოს, თეატრისა და მუსიკის სახელმწიფო მუზეუმის ცენტრალური არქივის, ელენე ახალედიანის სახელ-მუზეუმი, საქართველოს კინოცენტრის, ეროვნული ბიბლიოთეკის არქივისა და ფონდების მასალები. დიდი თანადგომა და გულმინდობა გამოიჩინა კოლექციონერმა და ბიბლიოფილმა ბატონმა დამიანე ალიბაბაძემ, რომელმაც ექსპოზიციასზე წარმოადგინა მისი კოლექციიანი დაცული ნიგებები და ფურნალური, ასევე კირილი ზნანდერის მიერ ფურტურისტიკისა და ფუტურზმის თემზე შესრულებული რამდენიმე პლაკატი.

პროექტის ხელმძღვანელია ლამა ბაქრაძე, კურატორი — ნანა ყფიანი, ექსპოზიციის ავტორი — ლევან ქლოშვილი. გამოვლდა მომზადდა ხელეწმების ინტერაქტიული კვლევის დახმარებითაგან თანამშრომლობით. პროექტის მომზადებაში მონაწილეობდნენ: მაგდა გურული და არტიტერეიტი, მირიან კილაძე, ვახტანგ გვეგაძე, ზაქრო მოიხილი.

მათაგანა გახსნა მუზეუმის დირექტორმა ლამა ბაქრაძემ, სიტყვით გამოვიდნენ: პროექტის კურატორი ნანა ყფიანი, კოლექციონერი და მიმლოფილი დამიანე ალიბაძე.

ფერთა პარმონია – ქუთაისიდან

ეს ალბომური ტიპის გამოცემა – „ქართული ხელნაწერების ფერთა პარმონია“ – არსებითად ერთი ოჯახის მიერაა მომზადებული.

ქუთაისის სახელმწიფო ისტორიული მუზეუმის ხელნაწერთა ფონდში დაცული მხატვრულად გაფორმებული და შემკული ხელნაწერი ნიგნებიდან ამოკრებილი მინიატურების, კამარების, მხატვრულ ასომთავრულთა, თავჯამულობისა და ხელოვნების რანგში აყვანილი კალიგრაფიის ნიმუშები ამჯერად ამ კრებულად გაერთიანდა და ერთ დიდებულ გამოცემადაც წარმოგვიდგება.

როგორ არა – პროექტს დირექტორიც კყავს; ომარ ლანჩავა, დიზაინერიც; ეკატერინე ყველაურიძე, ფოტოგრაფიც; თორნიკე ტურაბელიძე; მაგრამ განსაკუთრებით საგულისხმო ისაა, რომ პროექტის ავტორი ციცილო მუმლაძე, გამომცემელი ელგუჯა თავბერიძე და წინასიტყვაობის ინგლისურ ენაზე მთარგმნელი ვაჟა თავბერიძე ერთ ოჯახს ქმნიან, ქუთაისის ერთ ყველაზე კოლორიტულ ოჯახს, კულტურის თავისებურ ცენტრს, და ბუნებრივია, ამჯერად ერთად რომ განახორციელეს ეს მრავალმხრივ ფასეული პროექტი, მართლაც ფრიად მნიშვნელოვანი წყარო ქართული მინიატურული მხატვრობის კვლევასთვის.

გამოცემის პოლიგრაფიული დონის დახვეწილობა საშუალებას აძლევს მკითხველს თვალნათლივ შეიგრძნოს და შეიცნოს ძველქართული მხატვრული გაფორმების სილამაზე, მიმზიდველობა და უჩვეულო მაღლი, მართლაც ფერთა პარმონია, პოეტური განცდით რომ არის გატანილი ნიგნის სახელწოდებაში.

უნდა აღინიშნოს ქუთაისის მერიის, კულტურის, სპორტის, ძეგლთა დაცვისა და განათლების საქალაქო სამსახურის შემწეობა, რომლის წყალობითაც სასიკეთო განზრახვა რეალობად იქცა და, თავისთავადი მნიშვნელობის გარდა, შეაგულიანებს ამ ყაიდის გამოცემათა მოსურნეებს, რათა ფერთა ამგვარი პარმონია თანდათანობით რაც შეიძლება სრულყოფილად გადაგვეშალოს თვალწინ.

სანაო ჭაბუკიანი

სანაო ჭაბუკიანის მიერ შექმნილი ნამუშევარი